

Prof. M. L. ...

7^e

BESCHRIJVENDE
RASSENLIJST
VOOR FRUIT

1954

Landbouwhogeschool

DE COMMISSIE VOOR DE
LIJST VOOR FRUIT

66675 -
1954

V36900

Laboratorium voor
Tuinbouwchemie
WAGeningen

NN36900 ↓

T 611.
7 1954.

ZEVENDE
BESCHRIJVENDE
**RASSENLIJST
VOOR FRUIT**

1954

CENTRALE LANDBOUWCATALOGUS

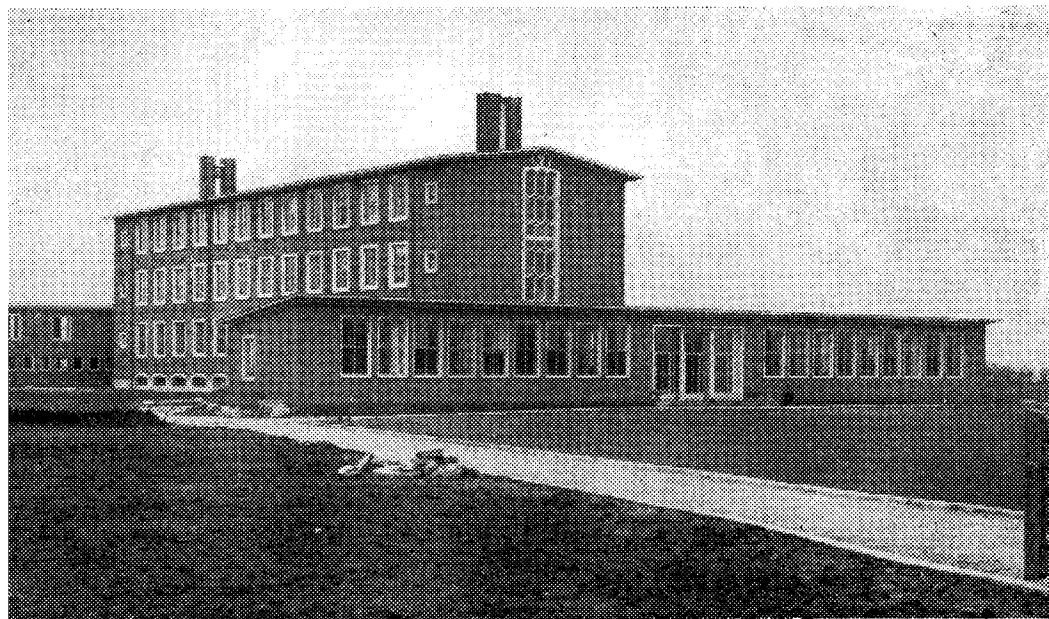

0000 0200 9708

Uitgave van de
COMMISSIE VOOR DE RASSENLIJST VOOR FRUIT

Het nieuwe gebouw van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen, waar een groot gedeelte van de tekst van deze Rassenlijst is voorbereid.

Foto I.V.T.

Blz.	
3	Samenstelling van de Commissie voor de Rassenlijst voor Fruit
5	Inhoud
7	Voorwoord
9	Inleiding
11	Indeling van het fruit in vier groepen
13	Verklaring van enkele vaktermen
15	Bescherming van de kwekerseigendom van nieuwe rassen van fruitgewassen
16	De in Nederland voorkomende gronden met hun belangrijkste eigenschappen voor de fruitteelt
21	Klimaat en fruitteelt
29	Aardbei
29	Eigenschappen van de aardbeirassen in cijfers en letters
30	Beschrijving van de aardbeirassen
33	Abrikoos
33	Abrikoosonderstammen
33	Eigenschappen van de abrikoosrassen in cijfers en letters
34	Beschrijving van de abrikoosrassen
34	Amandel
35	Appel
35	Appelonderstammen
40	Eigenschappen van de appelrassen in cijfers en letters
42	Beschrijving van de appelrassen
59	Blauwe bes
59	Beschrijving van de blauwe besserassen en de Amerikaanse veenbes
61	Braam
63	Druif
63	Druive-onderstammen
64	Eigenschappen van de druiverassen in cijfers en letters
65	Beschrijving van de druiverassen
69	Framboos
69	Eigenschappen van de frambozerassen in cijfers en letters
70	Beschrijving van de frambozerassen

Blz.	
73	Hazelnoot
75	Japanse wijnbes
77	Kers
77	Kerse-onderstammen
78	Eigenschappen van de kerserassen in cijfers en letters
80	Beschrijving van de kerserassen
89	Kruisbes
89	Eigenschappen van de kruisbesserassen in cijfers en letters
90	Beschrijving van de kruisbesserassen
91	Kwee
91	Mispel
91	Moerbei
93	Okkernoot
98	Peer
98	Pere-onderstammen
100	Eigenschappen van de pererassen in cijfers en letters
102	Beschrijving van de pererassen
115	Perzik
115	Perzikzaairassen
116	Perzikonderstammen
118	Eigenschappen van de perzikrassen in cijfers en letters
120	Beschrijving van de perzikrassen
129	Pruim
129	Pruime-onderstammen
131	Eigenschappen van de pruimerassen in cijfers en letters
133	Beschrijving van de pruimerassen
139	Rode bes
139	Eigenschappen van de rode besserassen in cijfers en letters
140	Beschrijving van de rode besserassen
143	Rozebottel
143	Tamme kastanje
143	Vijg
145	Zwarte bes
145	Eigenschappen van de zwarte besserassen in cijfers en letters
146	Beschrijving van de zwarte besserassen
148	Register

Deze nieuwe druk van de Rassenlijst voor Fruit zal niet alleen door de fruittelers, doch ook door de vruchtboomkwekers met belangstelling worden gelezen en geraadpleegd. Zij zal voor de fruittelers een betrouwbare gids zijn bij de moeilijke beslissing, welke rassen en onderstammen zij uit het grote sortiment moeten kiezen.

De fruitteler zal bij zijn keuze ook rekening moeten houden met factoren, die hij niet altijd in de hand heeft, zoals de eigenschappen van de grond en de waterhuishouding van het te beplanten perceel en de klimatologische omstandigheden ter plaatse.

Om de fruitteler zoveel mogelijk behulpzaam te zijn is in deze nieuwe druk dan ook een hoofdstuk over de grond opgenomen en werd de paragraaf over het klimaat in samenwerking met het K.N.M.I. te De Bilt belangrijk uitgebreid.

Het opnemen van nieuwe rassen opent nieuwe perspectieven om het bestaande sortiment te verbeteren.

Het zal de lezer opvallen dat, hoewel de kennis op het gebied van de onderstammen aanzienlijk is toegenomen, er toch nog veel onderzoek zal moeten plaatshebben.

In de aanzienlijke uitbreiding van de hoofdstukken over de okker- en hazelnoten vindt men een weerspiegeling van de groeiende belangstelling voor deze teelt.

Voor de vruchtboomkwekers geeft deze nieuwe uitgave een zeer belangrijke aanwijzing in welke richting de keuze van rassen en onderstammen zich ontwikkelt.

Eerst na langdurige en zorgvuldige overweging is besloten deze nieuwe druk het licht te doen zien. De grote invloed welke de gids heeft op de verdere ontwikkeling van de fruitteelt, legt op de samenstellers een grote verantwoordelijkheid, welke zij alleen op zich hebben kunnen nemen, doordat zij bij de samenstelling van alle zijden medewerking hebben ondervonden zowel van de man van de wetenschap als van de practische fruitteler.

De Directeur van de Tuinbouw,
Ir F. W. HONIG.

Deze 7e Beschrijvende Rassenlijst voor Fruit is op dezelfde wijze als de vorige druk samengesteld. Een aantal deskundigen, voor het merendeel leden van de Commissie voor de Rassenlijst voor Fruit, heeft één of meer hoofdstukken van deze uitgave bewerkt, niet nadat de mening van de Rijkstuinbouwconsulenten en hun staf was gevraagd. De definitieve tekst van de artikelen werd in vergaderingen van de Commissie vastgesteld.

Deze medewerkers waren de volgende:

Ir C. J. Gerritsen: kers en okkernoot.

Ir J. D. Gerritsen: pruim.

Mej. ir H. G. Kronenberg: aardbei en blauwe bes.

Dr ir F. W. G. Pijls: invloed van de bodem op de fruitteelt.

Dr ir I. Rietsema: framboos, kruisbes, rode- en zwarte bes.

Ir P. de Sonnaville: appel en peer (in samenwerking met ir J. J. van Hennik).

Ir A. de Zeeuw: druif en perzik (in samenwerking met de assistenten van het Rijkstuinbouwconsulentschap te Naaldwijk en dr ir I. Rietsema).

Daarnaast kunnen van de niet-commissieleden als samenstellers worden genoemd:

Dr W. Beijerinck: hazelnoot.

Ir J. Floor: onderstammen.

Dr ir J. J. Post: klimaat en fruitteelt.

In technisch opzicht verschilt deze Rassenlijst in een groot aantal punten met zijn voorganger. Als voornaamste hiervan kunnen worden vermeld, dat aan het plan dat reeds in 1947 in voorbereiding was om aan de grond meer aandacht te besteden, uitvoering kon worden gegeven.

In een uitvoerig artikel, voorzien van een bodemkaart, werd op het belang van de keuze van de grond bij het aanleggen van boomgaarden gewezen. Voorts werd het hoofdstuk waarin de invloed van het klimaat op de fruitteelt werd behandeld uitgebreid en aangevuld.

Wat de beschrijving van de verschillende fruitsoorten betreft kan in de eerste plaats worden gewezen op een enigszins afwijkende indeling, die bij de kers werd doorgevoerd. De kersenteelt is in de eerste plaats gebonden aan een bepaalde streek, waardoor eigenlijk niet van overal aanbevelenswaardige rassen kan worden gesproken. In dit verband worden nu een viertal districten onderscheiden.

Verder is er naar gestreefd het A-sortiment nog meer dan voorheen te

beperken, terwijl de beproevenswaardige rassen zo veel mogelijk zijn aangevuld met nieuwe. Wel is waar bestaat met de laatste nog zeer weinig ervaring, doch hierbij is het standpunt ingenomen dat de Rassenlijst niet achter de feiten mag aanlopen. Bij de perzik werd een oorspronkelijk aantal van 57 rassen teruggebracht tot 39.

Aanzienlijke uitbreiding hebben ook de hoofdstukken over de Noten ondergaan; deze teelt mag zich in toenemende belangstelling verheugen, terwijl de laatste jaren ook het onderzoek van variëteiten en rassen met kracht is aangepakt.

De indeling van tabellen en beschrijvingen is thans alfabetisch; wij hebben gemeend dit systeem te moeten volgen, opdat men het gewenste sneller kan vinden.

De namen van de rassen zijn in overeenstemming gebracht met die welke een Beneluxcommissie onlangs heeft aangenomen; in een klein aantal gevallen gaf dit wijziging van de in Nederland gebruikelijke.

Waar het nodig werd geoordeeld werd de tekst van de beschrijvingen verduidelijkt met eenvoudige afbeeldingen van doorsneden van de rassen; deze kan men aantreffen bij aardbei, appel en peer. De tekeningen hiervoor werden vervaardigd door de Heren J. Baër en M. P. van der Schelde van het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen. Het is zeker dat niet iedereen het met alles in de Rassenlijst eens zal zijn, de Commissie houdt zich daarom gaarne aanbevolen voor op- en aanmerkingen.

COMMISSIE VOOR DE RASSENLIJST VOOR FRUIT

Dr ir I. RIETSEMA, Voorzitter

Ir L. GERSONS, Secretaris.

December 1953.

INDELING VAN HET FRUIT IN VIER GROEPEN

- A zijn de Aanbevelenswaardige rassen. Zij vormen het algemene Nederlandse sortiment. Om bepaalde redenen, b.v. in verband met grond, plaatselijk klimaat, bestuiving, handel e.d. zal men er wel eens een ras moeten uitlichten en eventueel vervangen door een ander, dat plaatselijk misschien beter voldoet. Dit behoort dan tot het
- B Aanvullende sortiment, waarvan men in zekere omstandigheden, b.v. voor plaatselijke afzet, voor een bepaalde bestuiving, met grote zorgvuldigheid, op afwijkende grond of anderszins heel goede resultaten verwacht, doch die in het algemeen minder geschikt zijn dan de rassen van groep A.
- C Nieuwe en beproevenswaardige rassen, waarvan soms weinig bekend is, dan waar alleen plaatselijk ervaring is opgedaan. De vermelding in groep C moet in het algemeen niet als een aanbeveling worden opgevat. Veeleer is de bedoeling om de fruitteler tot voorzichtigheid te manen en de aanplanting te beperken tot proefnemingen. De kans is aanwezig, dat een ras van C naar B of A verhuist, doch ook dat het vroeger of later van C gaat naar
- D de lijst van de Niet-aanbevolen rassen. De redenen waarom een ras onbruikbaar wordt genoemd zijn nu eens zijn algemeen opgemerkte ongeschiktheid voor ons klimaat of onze grond, zijn mindere productiviteit, zijn slechte kwaliteit, die de reputatie van ons fruit zou schaden, dan weer de onbekendheid of de algehele onmogelijkheid om er voortplantingsmateriaal van te verstrekken. Degradatie naar D wordt éénmaal gemotiveerd. Daarna worden de rassen van D niet meer genoemd.

VERKLARING VAN ENKELE VAKTERMEN

Diploïde, triploïde, enz.

Wanneer zich cellen in wortels, stengels en bladeren delen, lost zich even vóór de deling de celkern op in een aantal kernlissen of chromosomen, die zich daarna overlans delen. Ieder van de beide nieuwe cellen krijgt één helft van elk chromosoom. Die helften groeien daarna aan tot volledige kernlissen. Het aantal chromosomen blijft dus standvastig in alle cellen van de genoemde organen en in de ongeslachtelijk gekweekte variëteit is ook datzelfde aantal, behoudens zeldzame uitzonderingen, steeds aanwezig. Voor de verschillende rassen en bastaarden kan het echter verschillend zijn. Bij gewone frambozen is het 14, bij Loganberry echter 42, bij Veitchberry 28, bij Mahdi 21. Steeds echter bij deze *Rubus* een veelvoud van het grondtal 7. Met betrekking tot dat grondtal kunnen zich nu de volgende gevallen voordoen:

aantal chromosomen	7	(is grondtal)	haploïde	
„	„	14 (2 x	„) diploïde (het normale geval)
„	„	21 (3 x	„) triploïde
„	„	28 (4 x	„) tetraploïde
„	„	35 (5 x	„) pentaploïde
„	„	42 (6 x	„) hexaploïde

enz.

Bedraagt het aantal chromosomen iets anders dan een veelvoud van het grondtal, dan spreekt men van **aneuploïdie**. Bij *Rubus* is daarvan geen voorbeeld bekend; bij zoete kersen komen verschillende gevallen voor. Bij frambozen is het grondtal 7, bij ons steenfruit 8, bij appel, peer en waarschijnlijk ook kweeper 17 (vermoedelijk ontstaan uit 14), bij druif 19, aardbei 7, *Vaccinium* 12, *Ribes* 8.

De kennis van het aantal chromosomen is voor de fruitteler op zich zelf niet van belang, wel voor de fruitzaaier, maar ook is gebleken, dat het aantal kernlissen zekere aanwijzingen geeft bij allerlei fruit omtrent verdere gedragingen van de boom. Bij pitfruit gaat triploidie gepaard met slecht stuifmeel en slecht zaad, zwakgroeiende zaailingen, kloeke vrucht, die bij appels rijk is aan vitamine C.

Bij *Rubus* is een oneven veelvoud van het grondtal van de chromosomen bijna gelijklopend met onvruchtbaarheid.

Aneuploïdie pleegt door slechte groei te worden vergezeld (bij kersen niet altijd). Aneuploïde planten hebben vaak slecht stuifmeel.

Decade.

Periode van 10 dagen.

Falso.

Ten onrechte.

Parthenocarpie.

Vorming van vruchten, zonder dat te voren de in het vruchtbeginsel aanwezige eitjes zijn bevrucht. Parthenocarpisch fruit heeft daardoor geen volgroeide pitten.

Zelffertil.

Bij bestuiving met eigen stuifmeel zaden en vruchten voortbrengend.

Zelfsteriel.

Zelfs bij ruime bestuiving met eigen stuifmeel geen zaad producerend, hetgeen in de meeste gevallen gelijk staat met geen vruchten leverend.

Jonathanbederf.

Vooral bij grove en te laat geplukte Jonathans kan het vruchtvlees bruin en melig worden, zonder dat de periode van eetrijpheid doorlopen is. Bij de vaatbundels vindt men soms glazige plekken in het weefsel.

Jonathanspot.

Hieronder verstaat men rondachtige, bruine of zwarte vlekjes in de schil van de appel. Dit verschijnsel komt o.a. veel voor op sterk gekleurde vruchten van de Jonathan.

Lage-temperatuurbederf.

Bij lange bewaring van appels even boven het vriespunt, komt het vaak voor, dat het vruchtvlees langzaam aan van buiten af bruin en voos wordt.

Rotstip.

De practijk verstaat onder rotstip oppervlakkige stippen of vlekjes, welke tot rotting overgaan. Meestal zijn het secundaire schimmelaantastingen van verschillende aard, die van lenticellen (vlekken) kunnen uitgaan.

Scald.

Bij bewaring van appels en peren komt het soms voor, dat de schil een oppervlakkige bruinkleuring vertoont en gemakkelijk af te wrijven is. Dit verschijnsel wordt waarschijnlijk veroorzaakt door vluchtige stoffen, welke in de vrucht zelf gevormd worden. In vele gevallen is scald door wikkeling in geöliefd papier te voorkomen.

Stip.

Soms reeds aan de boom, maar vaker bij te vroeg geplukte vruchten, kunnen in het vruchtvlees nesten van afgestorven cellen ontstaan, die bitter kunnen smaken. Aanvankelijk is van buitenaf niets te zien, maar later vertoont de schil ronde ingezonken plekjes, die eerst groen, later bruin gekleurd zijn.

BESCHERMING VAN DE KWEKERSEIGENDOM VAN NIEUWE RASSEN VAN FRUITGEWASSEN

Sinds 2 Januari 1946 bestaat de mogelijkheid, dat nieuwe rassen van tuinbouwgewassen in het Centraal Rassenregister van de Raad voor het Kwekersrecht worden ingeschreven. Indien voor een bepaald ras tot inschrijving kan worden overgegaan, worden aan de winner ervan zekere rechten toegekend.

Om echter voor deze inschrijving in aanmerking te komen, moet het ras nieuw zijn, hetgeen inhoudt, dat het aan de volgende voorwaarden moet voldoen:

1. Op het tijdstip van de indiening van de aanvraag mag nog geen voortkwekingsmateriaal van het ras in de handel zijn gebracht.
2. Het aan te melden ras moet in voldoende mate raszuiver zijn.
3. Het in te schrijven ras moet zich voldoende van reeds bestaande rassen onderscheiden.

Het ras moet op bovenstaande punten worden onderzocht, hetgeen in het algemeen wordt uitgevoerd door het Instituut voor de Veredeling van Tuinbouwgewassen te Wageningen. Heeft de kweker een nieuw fruitras gewonnen, en wil hij daarop bescherming aanvragen, dan moet er met nadruk op worden gewezen, dat hij dit vóór dat tijdstip niet in de handel mag brengen. Het in beproeving geven aan verschillende proeftuinen e.d. is hier vanzelfsprekend van uitgezonderd. Voorts kan hij zich voor een oriënterend oordeel over het nieuwe ras met bovengenoemd Instituut in verbinding stellen, waardoor het onderzoek, dat later — na de aanmelding — moet worden uitgevoerd en dat speciaal bij fruitgewassen langdurig kan zijn, aanzienlijk bekort kan worden. Verdere inlichtingen omtrent aanmelding, kosten enz. worden verstrekt door de Raad voor het Kwekersrecht, Bezuidenhout 215, 's-Gravenhage.

DE IN NEDERLAND VOORKOMENDE GRONDEN MET HUN BELANGRIJKSTE EIGENSCHAPPEN VOOR DE FRUITTEELT

Op het kaartje van blz. 17, dat werd samengesteld aan de hand van de bij het boek van Prof. Edelman: „Inleiding tot de bodemkunde van Nederland”, behorende voorlopige bodemkaart van Nederland is de verbreiding van de voornaamste gronden en grondsoorten in Nederland weergegeven.

Alluviale gronden.

1. **Oude zeekleigronden** zijn meestal zware, kalkrijke kleigronden. Men treft er veelal akkerbouw op aan. Plaatselijk, zoals in de Haarlemmermeer, wordt er met succes fruitteelt op uitgeoefend. In de ondergrond komt hier en daar z.g. kattenklei voor (grijsblauwe klei met gele vlekjes). Deze is zeer zuur (pH 3.5) en vruchtbomen sterven er op af. Bij diep ploegen moet er voor worden gewaakt, dat deze kattenklei niet naar boven wordt gehaald.

2a. **Jonge lichte zeekleigronden** zijn lichte kalkrijke gronden. In het Noorden wordt er vooral akkerbouw op uitgeoefend, terwijl men er in het Zuidwesten de beste fruitteeltbedrijven van Nederland op aantreft. Deze gronden zijn, wanneer er een voldoende dikke laag van aanwezig is, niet alleen geschikt voor de fruitteelt in de volle grond, maar ook voor de druiventeelt onder glas. Naarmate de lagen jonge zeeklei dunner worden dan 1 m en het grofkorrelig zeezand dichter aan de oppervlakte komt, wordt de gevoeligheid voor droogte groter. Men kan aan dit zwaar enigszins tegemoet komen door:

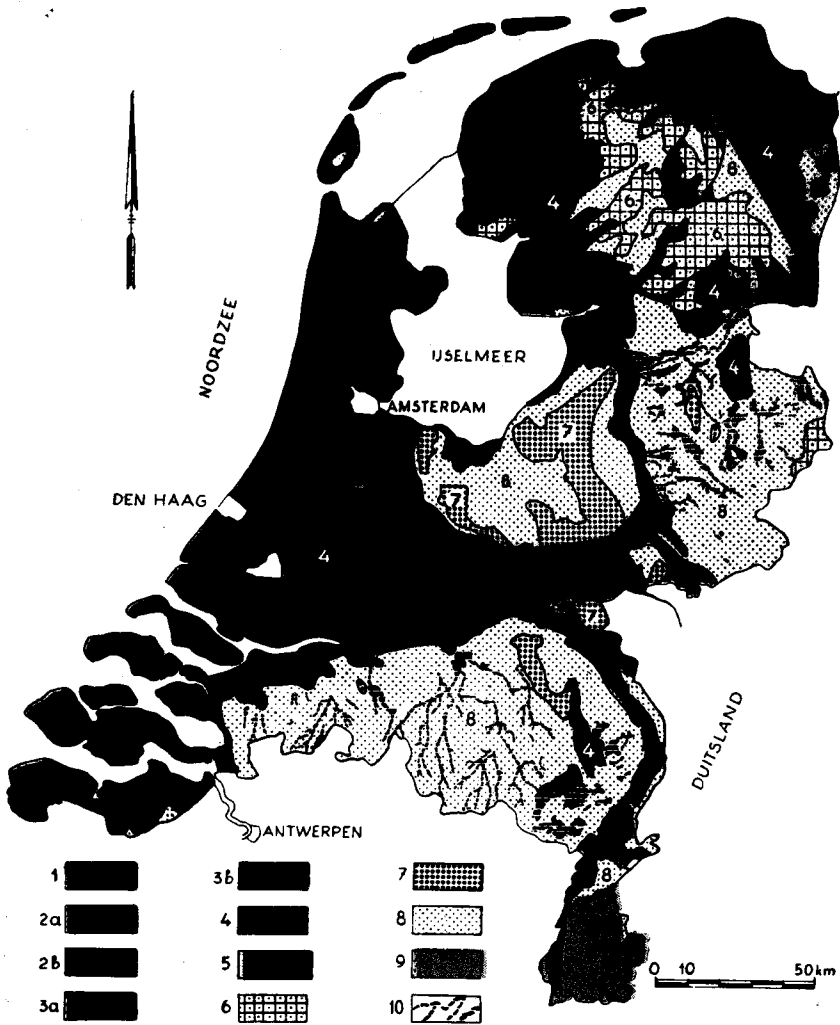
1. minder droogtegevoelige rassen en onderstammen te planten;
2. geen permanente grasbedekking onder de aanplant te hebben;
3. groenbemestingsgewassen te telen die de vruchtbomen zo weinig mogelijk vochtconcurrentie aandoen; dit zijn dus gewassen die nog laat in de zomer gezaaid kunnen worden en in de winter afsterven;
4. de grond met b.v. stro te bedekken om rechtstreekse verdamping van bodemvocht zoveel mogelijk tegen te gaan. Is de kleilaag zeer dun dan kan men beter geen fruit planten, tenzij men water kan aanvoeren door middel van infiltratie of kunstmatige beregening.

Zoals algemeen bekend is, worden onder jonge lichte zeeklei samengevat afzettingen, die weliswaar zeer jong zijn, maar die toch nog op verschillende tijdstippen zijn afgezet. Op de betekenis hiervan zal hier niet nader worden ingegaan.

Vooraf in het Noorden van het land komen in het gebied van de jonge zeekleigronden veel terpen voor. De grond hiervan is van uitstekende kwaliteit. Door het extreem hoge fosfaatgehalte van deze gronden bestaat er gevaar voor het optreden van zinkgebrek in de vruchtbomen.

2b. **Jonge zware zeekleigronden.** Deze gronden, die in Zeeland b.v. op het eiland Walcheren rusten op veen, zijn te zwaar voor fruitteelt. Men treft er vrijwel alleen maar grasland op aan. Te midden van de zware jonge zeeklei komen op Walcheren en ook op Zuid-Beveland smalle

VEREENVOUDIGDE BODEMKAART VAN NEDERLAND

1 = Oude zeeklei van de droogmakerijen

2a = Jonge zeeklei, licht

2b = Jonge zeeklei, zwaar

3a = Rivierklei, licht

3b = Rivierklei, zwaar

4 = Ve en veenontginningsgronden

5 = Duinzand

6 = Complex van hoge, vochtige zandgronden
veenontginningsgronden

7 = Grindhoudende zandgronden

8 = Pleistocene zandgronden

9 = Loess

10 = Beken en beekzinkingsgronden

stroken lichte zeeklei voor. Deze konden, doordat ze zo smal zijn op het kaartje niet worden weergegeven. In het Westland, waar deze zware gronden ook voorkomen, zijn ze geschikt voor tuinbouw, doordat de zee bij een van de jongste inbraken er lichter materiaal op afgezet heeft en doordat de tuinders dikke lagen duinzand op de zware ondergrond hebben aangebracht. Waar de zware ondergrond ondiep voorkomt, is de grond ongeschikt voor fruitteelt, vooral voor druiventeeft onder glas. Soms kan verbetering worden verkregen door het aanbrengen van drainage.

In het Noorden van ons land komen in de zware zeekleigronden z.g. kniklagen voor. Dit zijn lagen van zeer zware, blauwgekleurde, ondoorlatende klei. Vruchtbomen gaan hierop dood.

3a. Lichte rivierkleigronden. Dit zijn de zandhoudende, kalkhoudende kleigronden, die bekendheid hebben verworven onder de namen stroomruggen, oevergronden en overslaggronden. Op de overslaggronden, die zijn afgezet bij dijkdoorbraken, wordt de groenteteelt, de teelt van fruit onder glas en de bloemeteelt uitgeoefend, terwijl op de stroomruggen akkerbouw en fruitteelt voorkomen. Ongeveer een vijfde van de totale oppervlakte fruitteelt van Nederland komt op deze gronden voor. Het zijn over het algemeen gronden, die naar beneden toe overgaan in zand en daardoor een goede afwatering hebben. Op sommige plaatsen is de overgang in zand ondiep, met als gevolg dat de kleilaag te dun is. Deze plaatsen staan bekend onder de naam heischeenen. Voor deze gevallen geldt hetzelfde als bij jonge zeeklei is besproken. De zeer dunne kleilagen op zand komen in het rivierkleigebied meer pleks- of streeksgewijs voor. Een goede watervoorziening hiervan is alleen maar mogelijk door oppervlakte-bevloeiing of beregening.

Te midden van de stroomruggen komen oude stroombeddingen voor, die opgevuld zijn met zeer zware klei met kalkschelpjes. Op deze zeer zware klei gaan kersen vaak dood, terwijl appels op zwakke onderstammen er zeer ongunstig op reageren.

Naarmate de rivierklei zwaarder wordt, legt hij meer kali onopneembaar vast. Het verdient daarom aanbeveling rassen en onderstammen die gevoelig zijn voor kaligebrek niet te planten op zware rivierkleigronden.

3b. Zware rivierkleigronden. Zijn over het algemeen zeer zware (meer dan 65 % afslibbaar), kalkloze kleigronden, die tengevolge van slechte ontwatering altijd een slechte doorluchting hebben gehad en die bekend staan onder de naam komkleigronden. Ze zijn grijs tot blauwgrijs van kleur en kalkarm tot kalkloos. Ten Z. van de grote rivieren waren deze gronden tot voor kort alleen voor grasland in gebruik. De laatste tijd wordt er ook hier en daar bouwland op aangelegd, terwijl er sporadisch een fruitaanplant op wordt aangetroffen. Het economisch resultaat van deze fruitaanplantingen is over het algemeen twijfelachtig.

4. Veen en veenontginningsgronden. De veengronden kunnen bestaan uit bosveen, zeggeveen, rietveen, mosveen en overgangen daartussen. Ze zijn laaggelegen en worden ontwaterd door middel van sloten. De waterstand in deze sloten is meestal 60 cm beneden maaiveld. De veengronden zijn meestal in gebruik als grasland. Plaatselijk worden er enkele takken van tuinbouw op uitgeoefend. Fruitteelt komt er sporadisch voor. De veengronden zijn speciaal ongeschikt voor grote bomen, zoals van kersen en appels. De teelt van kleinfruit, o.m. die van aardbeien is wel mogelijk. In het N.O. van ons land wordt op de veenontginningsgronden of dalgronden akkerbouw en boomkwekerij uitgeoefend. Voor de teelt van blauwe bessen zijn de veengronden zeer geschikt. Niet met zand afgedekte veengronden zijn uitermate gevoelig voor nachtvorstbeschadiging.

5. **Duinzandgronden.** Dit zijn grofzandige, overwegend kalkhoudende gronden. Ze zijn het meest bekend vanwege de teelt van bloembollen en groenten, die er op wordt uitgeoefend. Om een goede waterhuishouding te krijgen, eisen deze gewassen een grondwaterstand van nauwelijks 55 cm beneden maaiveld. Om dit te bereiken wordt een bepaalde waterstand in de sloten gehandhaafd. Waar het land te hoog ligt, wordt het afgegraven tot op 55 cm boven het waterpeil in de sloten. Fruitteelt wordt buiten het Westland (druiventeelt) en Kennemerland (kleinfruit), weinig uitgeoefend op duinzandgrond. Waar men in staat is de grondwaterstand te beheersen, geschiedt de fruitteelt met veel succes. Dit laatste is o.a. het geval op het eiland Schouwen-Duiveland.

Diluviale gronden.

6. **Complex van hoge, vochtige gronden afgewisseld met veenontginningsgronden.** Deze gronden komen voor in Drente, Groningen en Friesland. De zandgronden zijn vochtig, omdat het regenwater wordt belet naar de diepte weg te zakken, doordat in de ondergrond keileem voorkomt. Er wordt maar zeer weinig fruitteelt op uitgeoefend. Waar het keileem ondieper dan 80 cm voorkomt, is het noodzakelijk de grond tot 80 cm diepte door te spitten. Op laaggelegen percelen verdient het bovendien aanbeveling een drainage op de keileemlaag aan te brengen. Omdat ze in het landschap afgewisseld met veengronden voorkomen, zijn de plaatsen waar veen voorkomt niet afzonderlijk aangegeven.

7. **Grindhoudende zandgronden.** Dit zijn de gronden die voorkomen op de door de gletschers opgestuwde heuvels in Oost-Gelderland, Overijssel, de Veluwe, het Oosten van Utrecht en het Rijk van Nijmegen. Plaatselijk komen ook in Noord-Brabant grindhoudende zandgronden voor. Deze konden echter op het kaartje niet worden aangegeven. Ze zijn over het algemeen aan de oppervlakte te droog. Er wordt tegen de hellingen, die in N.-Brabant vaak loessachtig zijn, wat akkerbouw uitgeoefend. Voor de fruitteelt zijn ze van weinig betekenis.

8. **Dekzandgronden.** Dit zijn over het algemeen de door de wind afgezette dekzandgronden. Het zand is grindloos en middelkorrelig van samenstelling. De dekzandgebieden hebben een zwakgolvende oppervlakte. Dit heeft een ongelijke ligging ten opzichte van het grondwater tot gevolg, wat weer oorzaak is van de verschillen in waterhuishouding in deze gronden. Verder zijn de humushoudende bovenlagen ongelijk van dikte, terwijl de ondergrond al of niet leemachtig kan zijn, hetgeen ook weer zijn consequenties heeft ten aanzien van de waterhuishouding. Over het algemeen treft men er het gemengde bedrijf op aan met op de hogere gronden bouwland en op de lagere grasland. Er komt ook fruitteelt op voor. De beste resultaten werden verkregen op de zandgronden met dikke (80 cm en meer) humeuze bovenlagen en op de lemige zandgronden vooral wanneer de ondergrond ook goed vochthoudend is. Op de dunne humeuze en weinig leemhoudende zandgronden is fruitteelt alleen mogelijk, wanneer de onder „lichte jonge zeekleigronden” besproken voorzorgsmaatregelen in acht worden genomen. Door de ongelijke ligging van de dekzandgronden is de grondwaterstand moeilijk te regelen. Kunstmatige beregening en bevloeiing zijn voor droogte-gevoelige zandgronden de aangewezen middelen om een goede watervoorziening te krijgen. In overigens goede zandgronden komen vaak voor wortels en water moeilijk doordringbare lagen voor. Het is noodzakelijk deze voor het planten op te sporen en door diepe grondbewerking te verwijderen, althans af te maken. Op de dekzandgronden in N.-Brabant en Limburg komt zeer veel magnesium- en kalkgebrek voor.

KLIMAAT EN FRUITTEELT

In deze mededeling wordt een poging gedaan tot het ontwerpen van een klimaatindeling voor de fruitteelt. Hierbij is in de eerste plaats gedacht aan het vollegronds fruit en dan in het bijzonder aan appels en peren. Een verantwoorde klimaatindeling moet o.i. steunen op de kennis van de **kritische** periode(n) in de ontwikkeling van het gewas.

Met kritische periode(n) bedoelen wij een tijdvak waarin het gewas — meer dan in andere perioden — gevoelig is voor de weersomstandigheden. Zo is o.a. de bloeitijd een kritische periode omdat het fruitgewas dan zeer gevoelig is voor temperaturen beneden 0° C. De kritische perioden liggen voor de meeste gewassen in verschillende tijdvakken van het jaar. Ook binnen de groep fruitgewassen komen ten aanzien hiervan verschillen voor. Strikt genomen moet men dus voor elk gewas een afzonderlijke klimaatindeling opstellen. In deze inleiding tot de Rassenlijst is dit i.v.m. de plaatsruimte niet gedaan. Uit het globale overzicht van blz. 22 zijn de belangrijkste gemeenschappelijke weersfactoren gelicht en aan de hand daarvan is een — uiteraard niet tot in details uitgewerkte — klimaatindeling ontworpen.

Hierbij is gebruik gemaakt van de ervaring, die men in de praktijk en bij onderzoek heeft opgedaan t.a.v. de invloed die bepaalde weersfactoren op ontwikkeling, opbrengst en kwaliteit uitoefenen.

In onderstaande tabel wordt een overzicht van de **ongunstige** invloed op de ontwikkeling gegeven.

Gewas	Winter	Lente (bloeitijd)	Zomer (afrijping en oogst van vroege rassen)	Herfst (oogst van late rassen)
1. volle grond				
aardbei	zeer lage temp. zonder sneeuw	nachtv. in Mei veel regen in Mei	veel regen in Juni- Juli	—
appel	zeer lage temp. bij voor kanker zeer vatbare rassen	nachtvorst en harde wind ($\frac{1}{2}$ April- $\frac{1}{2}$ Mei)	harde wind	harde wind
framboos	—	—	grote hitte zowel als langdurige regens in in Juni en Juli	—
kers	—	nachtvorst, veel re- gen, harde wind, hoge luchtvochtig- heid	hoge luchtvochtig- heid en veel regen in Juni en Juli	—
peer	zeer lage temp., vooral voor peer op kwee	nachtvorst in April, harde wind en veel regen	vochtig, koel, harde wind	harde wind

Gewas	Winter	Lente (bloeitijd)	Zomer (afrijping en oogst van vroegere rassen)	Herfst (oogst van late rassen)
pruim	—	nachtvorst en harde wind in Maart en April	veel regen en „som- ber” weer	—
rode bes	—	nachtvorst in April	veel regen	—
zwarte bes	zeer lage temp.	nachtvorst in April en Mei	—	—
2. onder glas				
druif	lage temp. en harde wind (stoken!)	lage temp.	hoge rel. vochtig- heid en „scherp” weer	hoge rel. vochtigh.
pruim	—	zonnig, koud weer (bevruchting), somber regenachtig weer	—	—
perzik	zeer lage temp. vooral voor jon- ge bomen in de boomkwekerijen	lage temp., somber, regenachtig weer	—	—

De volgende factoren zijn gemeenschappelijk:

1. nachtvorst in en om de bloeitijd (deze valt — ruim genomen — in de maanden April en Mei);
2. en 3. zonneshijn en neerslag in de zomermaanden;
4. wind (in feite gedurende vrijwel het gehele jaar, ziektenbestrijding, bloeitijd, afrijping en plukperiode);
5. temperatuurverloop in het vroege voorjaar;
6. hagel, een factor die wij de laatste jaren als van betekenis hebben leren kennen, voegen wij hier nog aan toe.

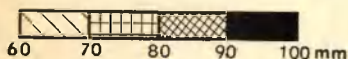
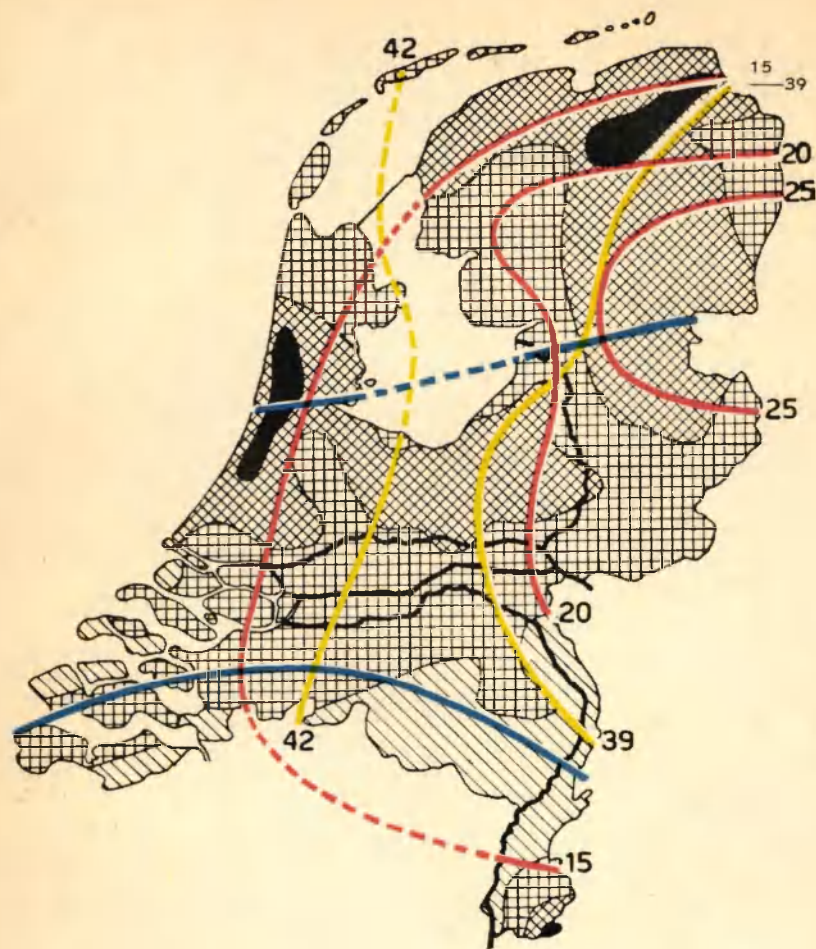
Ten slotte zullen in dit artikel nog enkele opmerkingen gemaakt worden over:

7. wintertemperatuur;
8. zomertemperatuur;
9. relatieve vochtigheid.

1. Nachtvorst.

De bloeitijd van de meeste fruitgewassen valt in de maanden April en Mei. Behalve nachtvorst kan ook harde wind en veel neerslag in deze periode belangrijke schade aanrichten. Deze factoren zijn echter niet in de klimaatindeling afzonderlijk opgenomen. De verschillen in neerslag tussen de fruitcentra zijn n.l. door de jaren heen te klein om te conclu-

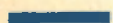
KLIMAATKAART VAN NEDERLAND

Neerslagverdeling Augustus

Gem. aantal dagen met een minimum temperatuur lager dan 4° C. in April en Mei.

Temperatuurverdeling eerste twee decaden van Maart.

Lijnen van gelijk zonneshijn % (in de zomer).

deren dat een of ander fruitteeltgebied hierdoor gunstig of ongunstig afsteekt tegenover de andere centra. Wat de wind betreft geldt voor de genoemde periode datgene wat men als algemeen verschijnsel ziet, dat in de kustprovincies de wind als regel wat krachtiger is dan meer landinwaarts. Het heeft o.i. niet veel zin om de factor wind in deze paragraaf te behandelen.

Betrouwbare gegevens over de nachtvorstfrequentie in een groot aantal jaren zijn nog niet beschikbaar. Voor een onderlinge vergelijking tussen de verschillende fruitteeltgebieden kan men echter gebruik maken van het aantal dagen met een minimum temperatuur (op de normale waarnemingshoogte van 2.20 m) van 4° C of lager. In heldere stralingsnachten waarin de temperatuur in de meteorologische hut tot 4° C of lager daalt is de kans n.l. groot, dat in de omgeving van het station nachtvorst optreedt.

Voor een aantal stations werd het totaal aantal dagen met een minimum temperatuur van 4° C of lager bepaald. In het kaartje (blz. 23) zijn lijnen getrokken, die plaatsen verbinden met een gelijk aantal dagen. Deze lijnen — en dit geldt voor alle die in het kaartje getrokken zijn — moet men natuurlijk niet als scherpe grenzen zien, doch als overgangengebieden. De lijnen van 15 en 20 dagen verdelen ons land in 3 gebieden. In gebied I — het meest gunstig gelegen — liggen de fruitteeltcentra van Zuid-Limburg, Zeeland, de Zuid-Hollandse eilanden en Friesland met gemiddeld 10—15 dagen met een minimum temperatuur gelijk of lager dan 4° C.

Ook het Zuid-Hollands glasdistrict valt onder gebied I. In gebied II met gemiddeld 15—20 nachtvorsten liggen de fruitteeltgebieden van het Midden van het land en dat van Midden-Limburg. De Beemster, de Bangert en de centra in W.-Brabant en N.-Groningen vallen onder het overgangsgebied tussen I en II.

Gebied III met gemiddeld meer dan 20 nachtvorsten omvat de fruitteeltcentra langs de Gelderse IJssel en ten Oosten daarvan. Het — wat nachtvorst betreft — ongunstigste gebied is het Z.O. van Drente en het N.O. van Overijssel, met 25 of meer nachtvorsten. Het is algemeen bekend, dat plaatselijke omstandigheden een belangrijke rol kunnen spelen in de fruitteelt. Dit geldt niet alleen t.a.v. de nachtvorst, maar wij willen er hier reeds op wijzen, om duidelijk te maken dat men een klimaatbeschrijving niet te star moet zien.

In elk van de genoemde gebieden komen streken voor waar het nachtvorstgevaar groter of kleiner is dan uit deze klimaatindeling blijkt. Een laag gelegen boomgaard (in het heuvelachtige Zuid-Limburg en polders b.v.) hebben in het algemeen meer last van nachtvorst dan de wat hoger gelegen aanplant. In het Westen van het land kan in een door een windkering omgeven boomgaard onder bepaalde omstandigheden eerder nachtvorst optreden dan in een vrijliggende aanplant. Veenachtige grond is gevoeliger dan klei. Boomgaarden, gelegen temidden van graanvelden hebben — vooral aan de randen — vaak wat meer last van nachtvorst dan wanneer ze in een aaneengesloten complex voorkomen. Hoe belangrijk deze factoren zijn en in hoeverre zij bijdragen tot een advies omtrent het al of niet aanplanten van een jonge boomgaard of omtrent de keuze van bepaalde fruitgewassen en rassen moet voor elk geval afzonderlijk worden uitgemaakt. Een klimaatindeling geeft hierin niet de beslissing, doch slechts een aanwijzing in een bepaalde richting.

2. Zonneschijn in de zomermaanden.

Voor een voorspoedige ontwikkeling, een vlotte afrijping en een goede kwaliteit is — wanneer tenminste voldoende bodemvocht ter beschikking staat — de hoeveelheid zonneschijn van groot belang. Hoe vaak hoort men niet in sombere zomers de klacht: „er zit geen zon in het fruit”. Voor de verschillende hier genoemde gewassen is de behoefte aan zonne-

schijn in de 3 zomermaanden niet gelijk. Voor de aardbeien en de bessen is de behoefte in Juni tot half Juli het grootst, voor vroege appels en peren in Juli en een groot deel van Augustus.

Dat er tussen de fruitcentra belangrijke verschillen in de hoeveelheid zonneschijn voorkomen, blijkt duidelijk uit het verloop van de lijnen op het kaartje. Tussen het gebied met de meeste (de kop van Noord-Holland) en dat met de minste zomerzon (de omgeving van Winterswijk) bedraagt het verschil in percentage zonneschijn ongeveer 8% d.i.: circa 112 uren (gemiddeld dus ruim 1 uur per dag!). Op het kaartje is ons land door de streeplijnen verdeeld in drie gebieden die onderling ongeveer 30 zonne-uren van elkaar verschillen. De fruitteeltcentra in het Westen van het land liggen dus wat de zonneschijn betreft gunstiger dan die in het midden en in het Oosten van het land.

3. Neerslag in de zomermaanden.

In de maanden Juni en Juli zijn de verschillen tussen de fruitcentra gering. Zo valt in Juni in het Westen gemiddeld 50—60 mm, in het Oosten gemiddeld 10 mm meer (Z.O. Drente gem. 70—80 mm). In Juli valt in het Westen gemiddeld iets minder (60—70 mm) dan in het Oosten (70—80 mm). In Augustus zijn de verschillen groter, dit blijkt uit de gegevens van het kaartje.

4. Wind.

Wij merkten reeds op, dat de wind in feite een factor is die gedurende het grootste deel van het jaar belangrijk is. Tijdens de bloei kan harde wind schade aanrichten, direct doordat bloesems afwaaien, indirect omdat de bijen dan weinig actief zijn. Tijdens de afrijpingsperiode en de oogst is harde wind ongewenst, wij behoeven hierover niet nader uit te weiden.

Ook buiten de genoemde tijdvakken is de wind belangrijk en wij denken dan in het bijzonder aan de ziektenbestrijding. Op dagen met harde wind wordt de ziektenbestrijding ernstig bemoeilijkt. Dagen met harde wind (windkracht gelijk of groter dan 14 m/sec.) komen in het Westen van ons land veel meer voor dan in het Midden en Oosten. Dicht bij de kust passeert de wind op gemiddeld 50 dagen (per jaar) de grens van 14 m/sec. Op enkele kilometers afstand is dit aantal reeds gedaald tot 20 (de fruitteeltcentra van Zeeland, Zuid-Holland, het westelijk deel van Noord-Holland en het Noorden van Friesland en Groningen). Veel gunstiger liggen de centra van Brabant, Utrecht en Gelderland met gemiddeld per jaar slechts 5 dagen met harde wind. In Zuid- en Midden-Limburg en in de Achterhoek komen windsnelheden van 14 m/sec. en meer zelden voor.

5. Temperatuurverloop in het vroege voorjaar.

Uit onderzoek is gebleken, dat de verschillen tussen de fruitcentra t.a.v. plukdatum — althans voor wat betreft de vroege rassen — voor een belangrijk deel kunnen worden verklaard uit de temperatuurverschillen in het vroege voorjaar (eerste drie weken van Maart).

Voor zover dit kan worden nagegaan begint de zichtbare ontwikkeling van het fruit (schuivings- en werkingsstadium) bij een temperatuur van omstreeks 5° C. Wil men ons land verdelen in gebieden met verschillende vroegheid, dan ligt het dus voor de hand, te letten op het verloop van de isotherm van 5° C. De isotherm (van 5° C) in de eerste en tweede decade van Maart verdelen ons land in drie gebieden. In gebied 1 (het zuidelijkst gelegen gebied) wordt de eerste ontwikkeling der knoppen waargenomen omstreeks 20 Maart, in gebied 2 omstreeks 25 Maart en in gebied 3 omstreeks 30 Maart.

6. Hagel.

Uit de ter beschikking staande gegevens was het niet mogelijk een gebiedsindeling samen te stellen. Wij moeten daarom volstaan met de opmerking dat in de zomer hagel in de oostelijke helft van het land meer voorkomt dan in het Westen.

7. Wintertemperatuur.

Lage wintertemperaturen kunnen schade aanrichten. Bekend zijn de vorstscheuren welke zijn opgetreden in de strenge winters tussen 1939 en 1944. Gelukkig komen dergelijke lage temperaturen niet veel voor. De kans hierop is in het Oosten van het land wat groter dan in het Westen. Als — overigens globale — maatstaf geven wij hier enkele cijfers van het gemiddelde aantal dagen met een maximum temperatuur lager dan 0° C (het kwik komt dus op een dergelijke dag niet boven nul). Voor Zeeland, de Zuid-Hollandse eilanden en Zuid-Limburg bedraagt het aantal z.g. ijsdagen 7—8, voor West-Brabant, het westelijk deel van de Betuwe, het fruitteeltgebied rond Utrecht, de Beemster en de Bangert 8—9.

Het oostelijk deel van de Betuwe en N.W.-Friesland hebben gemiddeld 9—11 ijsdagen. De IJsselstreek en N.-Groningen liggen t.a.v. deze factor het ongunstigst met gemiddeld resp. 11—12 en 12—13 ijsdagen.

8. Zomertemperatuur.

Voor gewassen die veel warmte vragen (verschillende pererassen en perziken b.v.) is de zomertemperatuur van belang. Een globale indruk van de verschillen krijgt men wanneer men het aantal zomerse dagen bekijkt (een zomerse dag is een dag met een maximum temperatuur boven 25° C). Zuid-Limburg telt gemiddeld het grootste aantal zomerse dagen, n.l. 30—33. Voor het oostelijk deel van de Betuwe en de Achterhoek bedraagt dit aantal 25, voor het overige deel van de Betuwe, de IJsselstreek en het Utrechtse fruitgebied 20—25. Zeeland, de Zuid-Hollandse eilanden en de Beemster tellen gemiddeld 10—15 zomerse dagen. De Bangert, de fruitteeltgebieden van N.W.-Friesland en N.-Groningen tellen slechts 10 zomerse dagen.

9. Relatieve vochtigheid.

De relatieve vochtigheid is evenals de wind gedurende een groot deel van het groeiseizoen van belang. In de eerste plaats denken wij hierbij aan de ziektenbestrijding. In streken met gemiddeld een hoge relatieve vochtigheid krijgen ziekten als schurft, meeldauw en ook monilia een grotere kans dan in gebieden met gemiddeld een lagere luchtvochtigheid. In deze laatste gebieden is echter de kans op het optreden van spint weer wat groter. In verhouding tot de reeds besproken klimaatverschillen zijn de verschillen in wat de relatieve vochtigheid betreft, gering. In de meeste maanden bedragen zij slechts enkele procenten. Alleen in de zomermaanden vinden wij een verschil dat het vermelden waard is en wel tussen het N.W. en het Z.O. van het land. Uit veeljarige gemiddelden blijkt dat in het N.W. in de middaguren (dus tijdens het droogste gedeelte van de dag) de vochtigheid ongeveer 10% hoger ligt dan in het Z.O.

Oberschlesien

Foto Afd. Voorl. Min. L., V. en V.

AARDBEI

EIGENSCHAPPEN VAN DE AARDBEIRASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Plant				Bloem	Vrucht											
	Groei- kracht	Uitloper-ontwikkeling	Vruchtbaarheid	Winterhardheid	Weerstand tegen nachtvorst	Weerstand tegen virus	Weerstand tegen Verucillium	Bloeitijd	Rijptijd	Geschiktheid voor glasteelt	Pluk zonder dop	Grootte	Ulterlijk	Stevigheid	Smaak	Geschiktheid voor pulp	Geschiktheid voor invriezen
A. Aanbevelenswaardige rassen																	
1. Deutsch Evern	3	5	4	3	1	1	4	1	1	5	3	3	4	3	4	3	3
2. Oberschlesien	4	2	4	3	3	2	2	3	3	1	2	4	5	3	2	2	3
3. Jucunda	4	4	4	2	4	2	2	5	5	1	5	3	3	3	3	4	2
B. Aanvullende rassen																	
4. Madame Lefeber	4	4	4	4	1	5	2	1	1	4	1	4	4	2	1	1	1
5. Laxton van Glanerbrug (Roem van Apeldoorn)	3	4	4	4	1	4	2	1	1	3	1	2	3	3	3	1	1
6. Auchincruive Climax (Climax)	4	5	4	-	4	3	2	3	3	1	3	4	4	3	3	4	4
7. Madame Moutot	5	4	4	3	1	2	2	4	4	1	3	5	2	3	2	2	1
C. Nieuwe en beproevenswaardige rassen																	
8. Bowa ¹⁾	4	5	4	-	3	-	-	3	2	1	2	4	4	3	3	-	1
9. Macherauch's Frühernte ..	4	5	4	-	1	-	2	1	1	4	3	3	4	4	4	-	-
D. Niet-aanbevolen rassen																	
Zie blz. 32																	

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan. Bloei- en rijptijd vrucht: 1 = vroeg; 5 = laat.

1) Volgens recente ervaringen voldoet dit ras zeer slecht.

BESCHRIJVING VAN DE AARDBEIRASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Deutsch Evern.

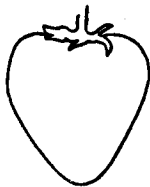
Gewonnen in 1903 door J. Böttner te Frankfurt a. Oder. In de handel gebracht door Soltwedel te Deutsch Evern bij Hamburg. Lit. 1, 2, 3. Groeikracht matig. Veel uitloperplanten. Vruchtbaarheid van geselecteerde klonen goed. Tamelijk winterhard. Veel kans op schade door nachtvorst, maar door de rijke bloei is de schade meestal geringer dan bij andere gevoelige rassen, zoals Madame Lefebvre. Zeer gevoelig voor aardbeimijt, virus en aaltjes en weinig gevoelig voor Verticillium.

Blad vlak, lichtgroen, middelste blaadje veel langer dan breed. Bladsteel afstaand behaard. Bloei zeer vroeg; bloemen tweeslachtig met veel goed stuifmeel.

Vruchten vroeg rijp; daardoor zeer geschikt voor teelt onder glas. Plukken vrij moeilijk zonder dop. Eerste vruchten vrij groot; de latere en die van meerjarige pollens vrij klein; vrij lang kegelvormig; kleur aantrekkelijk fris helderrood, inwendig wit, iets roodachtig; matig stevig; vrij sappig; goed van smaak. Gevoelig voor Botrytis (vruchtrot). Voor verse consumptie en verwerking.

Soms 2e bloei in het najaar. Voor volle grond en glasteelt; bij voorkeur als eenjarige teelt. Leent zich ook goed voor najaarsteelt na een korte-dagbehandeling in Mei-Juni.

2. Oberschlesien.

Moulin rouge. Gewonnen door O. Schindler in Duitsland en geïntroduceerd in 1919. Lit. 1, 2, 3.

Groeikracht vrij sterk; tamelijk weinig uitlopers; kan vruchtbaar zijn. Winterhard.

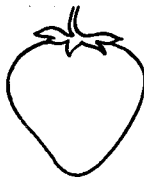
Gevoeligheid voor aardbeimijt, aaltjes en bladvlekken vrij gering; vrij gevoelig voor virus; zeer gevoelig voor Verticillium en zwart wortelrot.

Blad zwak gegolfd; middelste blaadje even lang als breed; bladsteel afstaand behaard; haren iets benedenwaarts gericht.

Bloei middentijds; daardoor weinig kans op schade door nachtvorst. Bloemen tweeslachtig, aan lange forse bloeiwijzen; kwaliteit stuifmeel tamelijk slecht.

Vruchten middentijds rijp; plukken moeilijk zonder dop. Vrucht groot, mooi van uiterlijk; regelmatig kegelvormig, helderrood, inwendig oranje; tamelijk stevig; vrij sappig; smaak matig, iets zuur. Gevoelig voor zonverbranding. Door mooi uiterlijk gevraagd voor verse consumptie; niet voor de fabriek. Uitsluitend voor de volle grond.

3. Jucunda.

Amazone, Late Mof. Omstreeks 1854 gewonnen door J. Salter te Mammersmith in Engeland. Lit. 1, 2, 3. Groeikracht vrij sterk. Uitloperontwikkeling laat en vrij sterk;

kan goed vruchtbaar zijn; weinig winterhard; praktisch geen kans op schade door nachtvorst; gevoelig voor aardbeimijt en Verticillium en vrij gevoelig voor virus, aaltjes en bladvlekken.

Blad vlak, normaal groen; middelste blaadje even lang als breed; bladsteel aanliggend behaard.

Bloei laat. Bloemen weliswaar tweeslachtig, maar met weinig goed stuifmeel, waardoor bestuiving en vruchtzetting vaak onvoldoende. In dit opzicht is de ene kloon gevoeliger dan de andere. Tussenbeplanting van een goede bestuiver is aan te bevelen.

Vruchten laat rijp; plukken gemakkelijk zonder dop. Middelmattig van grootte; kegelvormig; vrij lichtrood, met wit vruchtvlies; vrij

stevig, sappig, kan vrij goed van smaak zijn. Door goed loslatende kelk speciaal geteeld voor de fabriek. Geschikt voor pulp, minder voor invriezen.

B. AANVULLENDE RASSEN.

4. Madame Lefeber.

In de handel gebracht door R. Hendriksen te Reeuwijk en genoemd naar een familie in die omgeving. Krachtige groei; vrij veel uitlopers. Vruchtbaar. Winterhard; veel kans op schade door

nachtvorst, waarvoor zeer gevoelig. Niet gevoelig voor virus; vrij weinig gevoelig voor aardbeimijt, aaltjes en bladvlekken; gevoelig voor meeldauw.

Blad sterk gegolfd, vrij donkergroen; middelste blaadjes ongeveer even lang als breed; bladsteel afstaand behaard. Bloei vroeg; bloemen tweeslachtig. Vruchten vroeg; geschikt voor teelt onder glas. Plukken niet zonder dop.

Vruchten groot; kegelvormig, helderrood met oranje vruchtvlies; vrij zacht en kwetsbaar; smaak flauw en zuur. Uitsluitend bruikbaar voor verse consumptie; beslist ongeschikt voor de fabriek. Voldoet slechts in O.-Gelderland; voor elders afgeraden.

5. Laxton van Glanerbrug.

Roem van Apeldoorn. Herkomst onbekend. Idetiek met het Duitse ras Amazone.

Matige groeier; vrij veel uitlopers. Vruchtbaar. Winterhard. Gevoelig voor nachtvorst. Gezond uiterlijk door ongevoeligheid voor virus; gevoelig voor aardbeimijt; weinig meeldauw.

Blad iets gegolfd; vrij donkergroen; middelste blaadje ongeveer even lang als breed, bladstelen afstaand behaard met wijnrode steunblaadjes.

Bloei zeer vroeg; bloemen tweeslachtig; veel later bloeiende trossen. Vruchten vroeg rijp; daardoor speciaal voor glasteelt. Plukken niet zonder dop. Eerste vrij groot, latere kleiner; breedronde, met oranje-rood vruchtvlies; iets steviger dan Deutsch Evern; sappig; goed van smaak. Minder gevoelig voor vruchtrot dan Deutsch Evern. Uitsluitend voor de teelt onder glas; in de volle grond zijn de vruchten te klein. Voldoet alleen nog bij Paterswolde. Voor elders niet aanbevolen.

6. Auchineruive Climax.

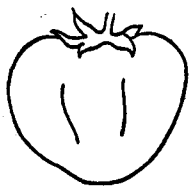

Climax. Gewonnen in 1939 en geïntroduceerd in 1947 door R. D. Reid (Department of Agriculture for Scotland) te Auchineruive in West-Schotland. Lit. 4.

Speciaal gekweekt op resistentie tegen de roodwortelrotzwam, *Phytophthora fragariae*, die hier te lande nog niet voorkomt. Krachtige groeier, met veel uitlopers en vroeg bewortelde jonge planten. De zware planten vereisen een ruime plantafstand. Productief. Zeer weinig kans op nachtvorstschade. Gevoelig voor aardbeimijt, zwart wortelrot en rode vlekziekte; vrij gevoelig voor virus. Sterke neiging tot voorjaarsbont. Blad vlak, vrij donkergroen, sterk getand; middelste blaadje ongeveer even lang als breed; bladstelen afstaand behaard.

Bloei vrij laat; de bloemen staan onder het blad; vaak een tweede bloei in het najaar. Meeldraden goed ontwikkeld. Vruchten laat rijp; niet voor glasteelt; moeilijk doppend. Vrij groot, mooi van uiterlijk; regelmatig kort kegelvormig, helderrood met oranje vruchtvlies; vrij stevig, sappig, goed van smaak met duidelijk aroma. Zowel voor verse consumptie als voor de fabriek (ondanks het moeilijke doppen); zeer goed voor invriezen. Vooral bij zwakke en oudere planten nog een tweede bloei en oogst in nazomer en herfst.

7. Madame Moutot.

Madame Kooi. Franse aardbei, vermoedelijk uit het begin dezer eeuw. Veel geteeld in Frankrijk, Zwitserland en Zuid-Duitsland.

Forser groeier, zeer sterk gewas. Vrij veel uitloperplanten. Kan goed vruchtbaar zijn. Matig winterhard. Zeer gevoelig voor nachtvorst. Weinig gevoelig voor aardbeimijt en bladvlekken; vrij gevoelig voor virus, gevoelig voor meeldauw en Verticillium en zeer gevoelig voor aaltjes. Sterke neiging tot voorjaarsbont; er bestaan evenwel bontvrije klonen. Blad vlak, blauwgroen; middelste blaadje ongeveer even lang als breed; bladsteel sterk afstaand behaard.

Bloei vrij laat; bloemen tweeslachtig; vaak veel slecht ontwikkelde meeldraden en betrekkelijk weinig goed stuifmeel.

Vruchten vrij laat rijp; plukken moeilijk zonder dop. Zeer groot en grof; kort kegelvormig tot hoogronde; de grote vruchten sterk geribd en breed kamvormig. Kleur ongelijkmatig rood; vruchtvlees oranje-rood; vrij stevig; soms hol; matig sappig tot iets droog en melig; matig van smaak. Uitsluitend voor verse consumptie en teelt in de volle grond; bij voorkeur op klei. Voorzichtigheid met N-bemesting is geboden.

C. NIEUWE EN BEPROEVENS- WAARDIGE RASSEN.

8. Bowa.¹⁾

Gewonnen op de Vereniging ter Bevordering en Verbetering van de Tuinbouw in de Bommelerwaard te Zaltbommel en in 1952 onder kwekersrecht geïntroduceerd.

Forse groei; veel uitlopers. Zeer gevoelig voor nachtvorst. Slechts weinig gevoelig voor meeldauw en blad-

vlekken; matig gevoelig voor aardbeimijt en aaltjes. Blad sterk gefoldd, iets komvormig; middelste blaadje iets langer dan breed; bladsteel afstaand behaard.

Bloei middentijds; bloemen tweeslachtig maar slechte vruchtzetting van de latere bloemen van de tros, hetgeen vooral zeer nadelig is, indien de eerste bloemen door nachtvorst worden vernietigd.

Vruchten vroeg middentijds rijp; niet voor glasteelt. Plukken moeilijk zonder dop. Vrij groot; afgerond kegelvormig; lichtrood met witachtig vruchtvlees, matig stevig op klei, zacht op zandgrond; vrij sappig; goed van smaak. Alleen voor verse consumptie. Volle grond.

9. Macherauch's Frühernte.

Gewonnen op het Max Planck Instituut in Duitsland en in 1951 in de handel gebracht.

Groei krachtig; blad donkergroen; middelste blaadje langer dan breed. Veel uitloperplanten.

Zeer gevoelig voor meeldauw en aaltjes.

Bloei zeer vroeg. Bloemen tweeslachtig. Vruchten zeer vroeg rijp; aan vrij korte vruchstelen. Regelmatig, lang kegelvormig, iets halsvormig. Ze kunnen tamelijk gemakkelijk zonder dop worden geplukt. Vruchtkleur kersrood; vruchtvlees witachtig. Stevigheid goed. Smaak goed; zoet, met een duidelijk aroma. Weinig gevoelig voor vruchtrot.

Verse consumptie. Te beproeven in de volle grond en onder glas.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

10. Roem van Ieperenburg.

Voldoet alleen onder zeer gunstige omstandigheden, op veengrond en vochtige zandgrond. Te laat voor glasteelt.

11. Scarlet.

Veel te kleine vruchten, daardoor te duur in de pluk.

12. Frau Mieke Schindler.

Door de vrouwelijke bloemen is een tussenbeplanting met een ander bestuivend ras nodig.

(zie voor literatuur blz. 147)

¹⁾ Volgens recente ervaringen voldoet dit ras zeer slecht.

ABRIKOOS

ABRIKOOSONDERSTAMMEN

Van ouds was de Enkele Boerenwitte hier te lande de gebruikelijke abrikoosonderstam. Er komen in deze onderstammen nogal eens gevallen voor van een virusziekte met hetzelfde beeld als die in de Gele Kroosjespruim, welke ziekte op de abrikoos kan overgaan.

Andere onderstammen voor abrikozen zijn zaailingen Myrobolan en Myrobolan B. Hier en daar zijn in ons land flinke abrikozen op Myrobolan-onderstammen gevonden, doch of deze algemeen aanvaardbaar zijn, is niet bekend.

EIGENSCHAPPEN VAN DE ABRIKOOSRASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom			Bloem	Vrucht				Gebruikswaarde
	Groei-kracht	Vruchtbaar- heid	Winterhard- heid	Kan bestoven worden door No	Grootte	Vastheid vruchtvlees	Smaak vruchtvlees	Smaak pit	
A. Aanbevelenswaardige rassen									
1. Hongaarse	4	4	5	-	4	3	3	zoet	t,k,f
B. Aanvullende rassen									
2. Tros Oranje	4	4	5	zf	2	5	4	zoet	k,f
3. Bredase	3	3	5	-	2	4	4	zoet	t,k,f
4. Dubbele Oranje	3	3	5	-	3	4	4	zoet	t,k,f
5. Moorpark	2	3	2	zf	3	3	5	bitter	t,k

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Kan bestoven worden door No: zf = zelffertil.

Gebruikswaarde: t = tafel; k = keuken; f = fabriek.

BESCHRIJVING VAN DE ABRIKOOSRASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Tros Oranje.

Vroege Oranje. Het meest verbreide ras in ons land. Komt buiten onze grenzen weinig of niet voor. Een verwijzing naar de literatuur kan nog niet worden vermeld.

Boom groeit tamelijk sterk en is meestal winterhard. Vruchtbaarheid uitstekend, afgezien van het voor abrikozen steeds stijgende gevaar voor nachtvorst. Draagt met eigen stuifmeel.

Rijpt in Augustus. Vrucht tamelijk klein en vast. Meer geschikt voor keuken en fabriek dan voor de tafel. Pit amandelachtig van smaak.

B. AANVULLENDE RASSEN.

2. Hongaarse.

Klosterneuburger Ungarische Beste. Door Henri Schraven te Lottum uit Klosterneuburg geïmporteerd ras. Lit. 2.

Sterke groeier. Meestal goed winterhard. Vruchtbaarheid in veel gevallen matig, soms, zonder kruisbestuiving, uitstekend.

Rijpt in Augustus. Vrucht tamelijk groot en zowel voor de tafel als voor keuken en fabriek bruikbaar. Pit hazelnoot- of amandelachtige smaak.

Literatuur: 1. Ottolander, Nederl. Boomgaard, 1864.

2. Müller, Deutschlands Obstsorten, ± 1906—1933.

3. Bredase.

Zeer oud Nederlands ras, dat zijn weg heeft gevonden naar allerlei landen. Lit. 2.

Boom groeit krachtig. Winterhardheid tamelijk goed. Vruchtbaarheid iets minder dan die van Tros Oranje. Of kruisbestuiving nodig is, heeft men nog niet nagegaan.

Rijpt in Augustus. Vrucht iets groter dan Tros Oranje, van betere kwaliteit, doch toch nog in de eerste plaats keuken- of fabrieksvrucht. Pit hazelnootachtig smakend.

In onze boomkwekerijen komt wel een „Bredase” voor, die niet echt is.

4. Dubbele Oranje.

Eveneens een Nederlandse vorm. Lit. 1.

Lijkt op Tros Oranje en Bredase, misschien minder rijkdragend dan eerstgenoemde. Pit amandelachtig van smaak.

5. Moorpark.

Gaat door voor een oud Engels ras. Lit. 1.

Matige groei. Niet geheel winterhard. Als leiboom bruikbaar. Rijpt in Augustus. Vrucht middelmatig groot; zeer geschikt voor tafeldgebruik. Vruchtbaarheid goed. De pit is vaak uitgesproken bitter.

AMANDEL

Tot de minder bekende soorten behoort behalve de abrikoos, die eens van enig belang is geweest en dit weer zou kunnen worden, ook de amandel, die men meer in de winkels dan in de boomgaarden zal blijven aantreffen.

De vruchtamandel bloeit zeer vroeg en is daardoor onzeker in oogst. Ook is het hout sterk geneigd tot insterven. Er bestaat een ras met zachte steen (à coque tendre), dat in Frankrijk de reputatie heeft zich het best te voegen naar het kli-

maat van het Noorden en daarnaast een harde (à coque dure), welk ras hier wel eens aange troffen is. Men heeft een hamer nodig om de pit uit de steen te halen.

Als onderstam voor perzik wordt de amandel voor onze natte gronden te diep. De dubbelbloesemamandel is een sierlijke trekheester.

Zie Les Meilleurs Fruits, ongekl. afb.; Junge, Strauch- und Schalenobst, gekl. pl.

APPELONDERSTAMMEN

BESCHRIJVING VAN DE APPELONDERSTAMMEN

Als onderstam voor appels kennen wij zaailingen en een aantal vegetatief vermeerderbare onderstammen. Het gebruik van zaailingonderstammen is sinds een kwart eeuw sterk teruggelopen. Thans treft men appels op zaailingen vrijwel uitsluitend aan in boomgaarden. Voor intensieve beplantingen, waar het gaat om vroege en hoge opbrengsten van kwaliteitsfruit, is men aangewezen op vegetatief vermeerderbare onderstammen. Zaailingonderstammen lenen zich niet voor een dergelijke toepassing, daar zij na sortering uitsluitend een sterke groei kracht geven en een laat intreden van de vruchtbaarheid veroorzaken. Bij de vegetatief vermeerderbare onderstammen daarentegen kan men zijn keus bepalen. Enerzijds is er een type, welke een sterke groei kracht en een late aanvang van de vruchtdracht veroorzaakt, ongeveer als zaailingonderstammen, anderzijds bestaat er een type, welke zwakke groei en vroege vruchtdracht combineert. Tussen deze beide uitersten zijn er verder nog enkele tussenvormen. Zijn de onderlinge verschillen groot, binnen het type komen deze onderstammen in al hun eigenschappen overeen, omdat zij door vegetatieve vermeerdering van eenzelfde plant afkomstig zijn. Het algemeen spraakgebruik is dan ook niet juist om van type te spreken. Iedere vegetatief vermeerderbare onderstam is evenzeer een ras als bijvoorbeeld Cox of Jonathan.

Daarom duidt men deze onderstammen tegenwoordig alleen aan door een cijfer met een M er voor, zonder toevoeging van type. De letter M geeft de herkomst aan, namelijk het proefstation te East Mallings. Dit proefstation heeft een

30—40 jaar geleden uit zo ongeveer alles wat er destijds aan vegetatief vermeerderbare onderstammen voorhanden was, een 16-tal selecties gemaakt. Hiervan worden er thans 7 min of meer algemeen gebruikt.

Zaailingonderstammen.

Zoals reeds vermeld werd geven zaailingen een sterke groei en lenen zij zich daardoor niet voor moderne cultuurmethoden. Een ander bezwaar dat tegen zaailingen aangevoerd wordt, is dat van de variabiliteit. Dit bezwaar wordt wel eens overdreven, doch ook wel onderschat. Zaailingen kunnen onder omstandigheden enorme verschillen vertonen, doch het kan ook wel voorkomen, dat de onderlinge variatie gering is en van geen praktische betekenis. De herkomst van het zaad is in dit opzicht van het allergrootste belang. Het handelszaad is gewoonlijk afkomstig van de diverse rassen van het gangbare sortiment. In de practijk heeft men een voorkeur voor Frans zaad, omdat planten van deze herkomst een betere groei vertonen. Volgens Duitse ervaringen vertoont het handelszaad zulke grote gebreken, dat men het, in het belang van de fruitteelt, niet raadzaam oordeelt, dit zaad te gebruiken voor de teelt van onderstammen. Uit onderzoek is verder komen vast te staan, dat de triploïde rassen, zoals Goudreinette, waardeloos zaad leveren. Bepaalde diploïde rassen daarentegen geven uit zaad een behoorlijk gelijkmatig gewas. Men gebruikt nu in Duitsland dan ook practisch alleen zaad afkomstig van één enkel ras, vooral van Grahams Jubilee. Veruoedelijk om dezelfde redenen ge-

Wortelgestel van type XIII

Foto Afd. Voorl. Min. L., V. en V.

bruikte men van ouds in ons land zaad van bepaalde zoete appels, onder meer Zoete Veen, die door zijn late bloei vrij veilig was voor verbastering met andere appelrassen.

Op de variabiliteit van zaailing-onderstammen wordt een nivellerende werking uitgeoefend door de ent, die aan het wortelgestel van iedere zaailing eenzelfde voeding geeft. Deze nivellerende werking heeft niet alleen betrekking op de groei, doch ook op de vruchtdracht. Het sterkst is dit laatste het geval bij uitzonderlijk vruchtbare rassen als bijvoorbeeld Manks Codlin en Early Victoria. Deze rassen geven zoveel fruit als er maar aan de bomen kan zitten. Verschillen in vruchtbaarheid krijgen dan geen gelegenheid om tot uitdrukking te komen. Anders is het echter met rassen van matige vruchtbaarheid, zoals de GoudreINETTE. In aanplantingen van deze rassen op zaailingen zullen er wel degelijk verschillen in vruchtbaarheid naar voren kunnen komen.

M. IX. Paradise Jaune de Metz.

Geeft van alle onderstammen de zwakste groei en vroegste vruchtdracht. Aanplantingen op M.IX kunnen reeds het derde jaar behoorlijk rendabel zijn. Vruchten van bomen op M.IX munten uit door grootte en kleur. Ook zijn de vruchten een week eerder rijp dan op andere onderstammen. Nadelen zijn gelegen in de hoge eisen, welke M.IX aan de grond stelt en de goede verzorging, welke onontbeerlijk is. M.IX voldoet op lichte zeelei en vochthoudende zandgronden, doch stelt op rivierklei bijna altijd teleur. Het is noodzakelijk om de grond zwart te houden, althans gedurende een deel van het jaar. Verder heeft M.IX een broos wortelgestel, dat een zeer slechte verankering in de grond geeft. Het moet daarom blijvend vastgezet worden. Bomen op M.IX maken een open brede kroon, daarom kan men deze het beste kweken met een harttak, welke overeind gehouden wordt met een lange paal. Verder zijn bomen op M.IX

meer vatbaar voor kanker en vertonen zij eerder kaligebrek dan bomen op sterkere onderstammen. Knaagdieren, speciaal muizen, hebben een opvallende voorkeur voor M.IX. Op M.IX voldoen alleen de matige groeiers, zoals Cox. De sterke groeiers worden te zwaar, waardoor zij gemakkelijk omwaaien, de zwakste groeiers blijven te klein. De breedte van dergelijke bomen is niet meer dan 2 à 3 m. M.IX wordt veel gebruikt voor wijkers en ook voor vrije spillen en snoeren in zeer intensieve beplantingen.

M. VII.

Een onderstam, die lange tijd op de achtergrond gebleven is, vanwege zijn vatbaarheid voor wortelknobbel. Nu inmiddels wel gebleken is, dat de bomen daar weinig of geen hinder van ondervinden komt M.VII sterk naar voren, vanwege zijn goede eigenschappen. Hier te lande bestaat er nog niet zo veel ervaring met M.VII, zodat we in hoofdzaak af moeten gaan op resultaten van proeven in Engeland. Het is daarbij gebleken, dat M.VII, wat de groei betreft welke het aan de ent geeft, het midden houdt tussen M.IX en M.II. Als regel zijn bomen op M.VII dus kleiner dan op M.IV. Niet altijd is dit echter het geval. Op minder goede grond treedt de vruchtbaarheid later in, waardoor de aanvankelijke sterke groei ook later afgeremd wordt. Volgens bestaande aanwijzingen in ons land moeten wij op een groeikracht rekenen die weinig verschilt van die van M.IV en M.II. In tegenstelling met M.IX en M.IV geeft M.VII een goede verankering in de grond. Verder zijn vruchten van bomen op M.VII uitzonderlijk goed van kleur. Beproeverswaard als vervanger van M.IV.

M. IV. Holstein Doucin.

Aanvankelijk is de groei op deze onderstam sterk, totdat een vroege en zeer rijke vruchtdracht de groei afremt. Uiteindelijk worden het bomen van matige omvang, die

vaak iets kleiner zijn dan bomen op M.II. Sterke groeiers, zoals Goudreinette, kunnen op M.IV wel een kroondoorsnede van 6—7 m. bereiken; matige groeiers, zoals Cox en Jonathan worden 5—6 m. breed; zwakke groeiers 4—5 m. Een bezwaar van M.IV is een eenzijdig wortelgestel, waardoor de bomen kans lopen scheef te waaien. Ook waait de ent nog wel eens van de boom af, vooral bij de Goudreinette. Op rivierklei voldoet de M.IV uitstekend, doch op lichte, kalk- en kalirijke gronden in jonge Zeeuwse polders is de groei slecht en de vruchtbaarheid matig, terwijl vele gebreksziekten zich voordoen.

M. II. Echte Doucin.

Ongetwijfeld een der meest populaire onderstammen. De groei-kracht is tamelijk sterk, de vrucht-dracht treedt reeds vroeg in en is uitstekend. Gewenste plantafstanden zijn: voor sterke groeiers 7—8 m., voor matige groeiers 6—7 m., voor zwakke groeiers 4 m. M.II heeft de reputatie van te voldoen op uiteenlopende gronden. Dit geldt speciaal voor droge gronden en zandgronden. Op zware, natte klei wordt aan M.I de voorkeur gegeven.

M. I. Broad-leaved English Paradise.

Een onderstam, die een iets sterkere groei geeft dan M.II. Gewenste plantafstanden zijn: voor sterke groeiers 7—9 m., voor matige groeiers 6—7 m., voor zwakke groeiers 4—6 m. M.I voldoet minder op droge gronden, doch op zware natte gronden wordt wel de voorkeur aan deze onderstam gegeven boven M.II. De vruchten zijn op M.I groter en beter van kleur dan op M.II.

M. XI. Groene Doucin.

Deze onderstam wint snel terrein ten koste van M.XVI. De voordelen zijn gelegen in de vruchtbaarheid en de kleur der vruchten. De groei is wat zwakker dan van M.XVI. Gewenste plantafstanden zijn: voor

sterke groeiers 8—9 m., voor matige groeiers 7—8 m., voor zwakke groeiers 5—7 m. M.XI is als M.VII nogal vatbaar voor wortelknobbel, vandaar dat ook deze onderstam aanvankelijk niet naar voren kwam.

M. XIII. Zwarte Doucin.

Een onderstam, die een soortgelijke groei-kracht geeft als M.XI en M.XVI, doch overigens bij laatstgenoemde onderstammen in verschillend opzicht achterblijft en daarom niet langer aanbevolen kan worden. Komt nog het best tot zijn recht op zware natte klei, vermoedelijk vanwege zijn horizontaal wortelgestel.

M. XVI. Ketziner Ideal.

Geeft een sterke groei, als zaailingen, doch de vruchtbaarheid treedt vroeger in en is over het algemeen groter. M.XVI geeft een stevige verankering in de grond, doch vormt geen mooie stam. Voor het opkweken van hoogstammen verdient daarom Crab C de voorkeur. Op zichzelf bezit M.XVI de grootste vorstresistentie. Daar evenwel M.XVI tot zeer laat in de herfst doorgroeit, zijn rassen op deze onderstam gevoeliger voor strenge vorst dan op andere onderstammen. Gewenste plantafstanden zijn: voor sterke groeiers 9—11 m., voor matige groeiers 7—9 m. en voor zwakke groeiers 6—7 m.

Crab C.

Een onderstam, waaromtrent hier te lande nog geen ervaring bestaat. Volgens Engelse proeven is de groei op Crab C gelijk of weinig minder dan op M.XVI. Wat de vrucht-dracht aangaat wint Crab C het meestal van M.XVI. Crab C geeft een stevige verankering in de grond en vormt een magnifieke stam. Is als zodanig beproevenswaard voor het opkweken van hoogstammen. De moeilijke vermeerdering stond tot voor kort de verspreiding van deze onderstam in de weg. Uit proeven van het I.V.T. is evenwel gebleken, dat Crab C heel goed vermeerderd kan

worden volgens de bleekmethode van afleggen.

Nieuwe beproevenswaardige onderstammen.

Door het proefstation te East Malling zijn sinds kort 5 nieuwe onderstammen in circulatie gebracht. Op één uitzondering na zijn deze selecties immuun tegen bloedluis. Ze worden aangeduid door een nummer, voorafgegaan door de letters MM. Deze letters geven de herkomst aan, namelijk East Malling en Merton, waar vroeger het John Innes Instituut gevestigd was. Afgaande op de resultaten van een zevenjarige proef kunnen deze nieuwe onderstammen als volgt gekarakteriseerd worden.

MM. 104.

Combineert de rijke vruchtdracht van M.IV met een goede verankering in de grond. Op leemgrond is de groei sterker dan op M.IV, op zandgrond gelijk aan M.IV. Is vermoedelijk een verbeterde M.IV.

MM. 106.

Komt, wat groei en vruchtdracht betreft, op leemgrond sterk overeen met M.VII, doch op zandgrond is de groei zwakker en zou daar wellicht een goede vervanger van M.IX kunnen zijn.

MM. 109.

De groeikracht is sterker dan van M.II, zowel op leem- als op zand-

gronden. Volgens verkregen aanwijzingen is deze onderstam speciaal droogte-resistent. Vruchtdracht en verankering zijn als van M.II.

MM. 111.

De groeikracht is gelijk aan die van M.II, doch de vruchtdracht was bijna even rijk als op M.IV. In het bijzonder was dit met Cox op zand het geval.

M. XXV.

Deze onderstam werd in de Malling-serie geplaatst, omdat hij, naar later bleek, niet volkomen immuun is tegen bloedluis. Op leemgrond is de groeikracht gelijk aan die van M.XVI, op zandgrond echter iets minder. De vruchtdracht treedt vroeger in dan op M.XVI. Op leemgrond was de totale opbrengst op M.XXV 52% groter dan op M.XVI. De verankering op M.XXV is beter dan op M.IV en M.II, doch minder stevig dan op M.XVI.

A. 2.

Een Zweedse selectie van het proefstation te Alnarp. De groei-kracht is gelijk aan die van M.XVI, doch de vruchtdracht treedt vroeger in. Is gebleken buitengewoon vorstresistent te zijn. Vermeerdering door aanaarden en stekken is gemakkelijk. Kan voor ons wellicht van belang zijn, vanwege zijn goede vruchtdracht.

EIGENSCHAPPEN VAN DE APPEL-

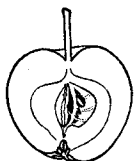
Rassen per groep in volgorde van rijtijd	Boom						Bloem	
	Groei-kracht	Vlug dragend	Regelmätige vruchtbareid	Productie per ha	Weerstand tegen schurft	Weerstand tegen kanker	Bloei-tijd	Kan bestoven wor-den door No
A. Aanbevelenswaardige rassen								
1. Transparent jaune (Yellow Transparent)	2	4	4	3	3	1	2 g	3, 8, 10
2. James Grieve	3	5	4	3	3	2	3 g	1
3. Cox's Orange Pippin	3	4	4	3	2	2	3 g	1, 2, 4, 6, 7, 14, 19, 21, 24
4. Glorie van Holland	3	3	4	4	3	2	3 g	
5. Schone van Boskoop (Goudreinette)	5	2	3	4	2	2	2 sl	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 14, 19, 21, 27
6. Golden Delicious	4	5	4	4	1	4	4 g	1, 2, 3, 7, 14, 19, 21, 25
7. Jonathan	3	5	4	4	3	4	3 g	1, 3, 4, 6, 14, 19, 25, 26
B. Aanvullende rassen								
8. Pflirschroter Sommerapfel	2	5	4	4	1	4	1 g	1
9. Zigeunerin	2	4	4	3	4	3	1 g	zf
10. Manks Codlin	1	5	4	4	3	4	1 g	zf
11. Ellison's Orange	3	3	3	3	3	1	3 g	3
12. Notarisappel	5	3	3	3	3	2	1 sl	1, 3
13. Zoete Kroon	4	3	3	4	4	4	5 g	zf
14. Laxton's Superb	4	3	1	3	2	2	3 g	3, 7, 9, 11, 26
15. Bramley's Seedling	5	2	4	5	3	4	3 sl	3, 23
16. Sterappel	4	1	4	3	3	3	4 g	13, 19, 29
17. Groninger Kroon	3	3	3	3	3	3	3 g	zf, 3, 19
18. Present van Engeland	2	4	4	4	4	3	3 g	zf, 3
19. Lombartscalville	3	4	4	4	3	3	4 g	7, 14, 17
20. Gronsvelder Klumpke	4	3	3	4	3	2	5 g	
21. Winston	3	3	4	3	3	3	3 g	3, 7
C. Nieuwe en beproevens-waardige rassen								
22. Close	4	4	-	4	4	-	3 -	
23. Beauty of Bath	3	3	3	2	4	4	2 -	
24. Tydeman's Early Worcester	3	-	-	4	4	3	3 -	
25. Wealthy	2	4	3	3	4	3	3 g	1, 3, 7
26. Laxton's Fortune	2	4	3	3	3	3	3 g	
27. Ingrid Marie	3	4	-	4	3	4	3 g	
28. Prof. Sprengerappel	3	-	4	-	3	3	3 -	
29. Dijkmanszoet	4	3	2	3	4	4	4 -	
30. Pomme Rosa Verbrugh	4	2	2	4	4	4	5 g	
31. Groninger Pippeling	4	3	4	4	3	4	-	
32. Dekkers Roem	3	4	4	4	3	5	4 -	
33. Glockenapfel	3	4	-	4	3	3	4 g	
D. Niet-aanbevolen rassen								
Zie blz. 56								

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan. Bloei-tijd: 1 = zeer vroeg; 2 = vroeg; 3 = middentijds; 4 = tamelijk laat; 5 = laat. Stufmeelkwaliteit: g = goed; sl = slecht. Kan bestoven worden door No: zf = zelffertil. Bijna alle appelrassen dragen met eigen stuf-

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Transparente jaune (Yellow Transparent).

White Transparent, Weisser Klarapfel, Vitt Klaräpple, Klaraeble en ten onrechte Madeleine. Herkomst: uit het Baltische deel van het oude Tsarenrijk, men meent wel Lijfland.

Bloeit vroeg; stuifmeel goed; diploïde. Groeit tamelijk zwak en vormt een tamelijk kleine, sterke boom. Draagt vroeg, regelmatig en behoorlijk.

Vrucht middelmatig groot, onregelmatig en bleekgroen. Vlees iets knappend, vrij zuur, maar voor deze tijd van het jaar goed smakend. Bij niet te vroege pluk een behoorlijke hand- en moesappel voor eind Juli en begin Augustus. Voldoende houdbaar. Schil teer. De voortijdige val is geschikt voor appelmoes en wordt redelijk betaald. Laag suiker- en matig zuur-gehalte. Wordt vaak te vroeg geplukt en is dan slecht van smaak.

Vatbaarheid voor: schurft matig; kanker zeer groot, maar loopt nogal uiteen. Meeldauw. Veel bloedluis, zaagwesp en Carpocapsa. Gevoelig voor Cal. pap. Voortijdige val veel, maar is met spuiten tegen te gaan. Men gebruike slechts de helft van de normale hoeveelheid groeistof. Doorplukken noodzakelijk. ¹⁾

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen; als wijker op tamelijk sterke onderstammen. ²⁾ Klei en

¹⁾ Indien de vatbaarheid voor bepaalde fouten niet vermeld wordt, wil dit zeggen, dat hierover weinig klachten zijn.

²⁾ Indeling in zwakke en sterke onderstammen:

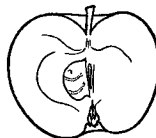
zwakke onderstam: M. IX
tamelijk sterke onderstammen: M VII, M. IV en M. II.

sterke onderstammen: M. I en M. XI,
zeer sterke onderstammen: M. XVI,
Crab C en zaailing.

zand. Wordt in alle fruitstreken van Nederland geteeld (3.3% van de veilingaanvoer). Nog steeds de beste en meest geplante vroege appel (\pm 5.7% van de gekeurde bomen). ³⁾ Ofschoon de kg-opbrengst vrij laag is, moedigt de goede prijs de aanplant voldoende aan. De sterke kankeraantasting maakt dit ras plaatselijk minder geschikt als blijver maar is voor wijker geen bezwaar.

In Amerika komt een tetraploïde Yellow voor, genaamd **Wrixparent**. Met deze vroegrijpende, grote appel is in Nederland nog geen ervaring, terwijl enthout ook moeilijk verkrijgbaar is.

2. James Grieve.

Herkomst: gewonnen door J. Grieve en in 1890 door het Schotse kwekershuis Dickson te Edinburgh in de handel gebracht.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit middelmatig sterk en vormt een matig grote, regelmatig gevormde boom. Draagt zeer vroeg, regelmatig en goed.

Vrucht middelmatig groot, bleekgroen met zwakke bos. Vlees zeer zacht (voorzichtig plukken). Bij niet te vroege pluk een zeer goede handappel en een behoorlijke moesappel voor eind Augustus en September. In het koelhuis nog vrij lang bewaarbaar al heeft dit weinig betekenis. Een bespuiting tegen late val gewenst. Uiterlijk en kwaliteit zijn bij late pluk aanmerkelijk beter.

Vatbaarheid voor: schurft, kanker, bloedluis, zaagwesp en Carpocapsa tamelijk groot. Gevoelig voor Cal. pap. Veel Junival en voortijdige val. Draagt met nachtvorsten nog goed, maar de vruchten vertonen dan zeer vele vorstringen.

Geschikt voor struikvorm; als blij-

³⁾ Dit cijfer geeft aan in welk percentage het ras door de N.A.K.-B. geaarmerkt werd in 1952-1953.

ver op sterke en zeer sterke onderstammen; als wijker op tamelijk sterke en zwakke onderstammen. M. IX goed voor een zeer kleine boom en cordon. Voldoet op goede klei- en zandgrond in geheel ons land. Vraagt echter een zorgvuldige ziektenbestrijding en een voorzichtige pluk; stelt dus hoge eisen aan de teler. De prima zomerappel wordt veel geplant ($\pm 4.6\%$ van de gekeurde bomen). Langzaam aan begint de handel deze appel te waarderen.

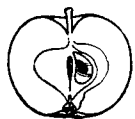
Enige jaren geleden is James Grieve door een vergissing verkocht voor Benoni terwijl Benoni onder de naam James Grieve werd geleverd. De James Grieve heeft evenals de Redcoat Grieve gekarteld en langwerpige blad, smalle steunblaadjes, slanke, weinig behaarde knoppen, rood hout, een brede boom en brede vruchten. Benoni vormt daarentegen gezaagd en breed blad met flinke steunblaadjes, kleine brede behaarde knoppen en een steile boom. De vrucht is kleiner en hoger van vorm dan de James Grieve.

Redcoat Grieve gelijk wat boom betreft, geheel op James Grieve maar vormt roodgekleurde vruchten. Door H. Jones, Letchworth, Herts., in de handel gebracht.

Volgens Engelse ervaring (National Fruit Trials) wordt dit ras door zijn meer gekleurde vruchten en iets betere vruchtbaarheid als een verbetering beschouwd. Tot op heden nog niet met zekerheid in Nederland aanwezig. Enkele herkomsten zijn nu in onderzoek.

Rosamund is ook een mutant van de James Grieve met rode vruchten, geselecteerd door Paget Norbury. Ook in Duitsland komt een rode mutatie voor, die door de boomkweker Erich Neumann, Zieverich, wordt verspreid. In hoeverre deze mutaties gelijk zijn, is nog niet te zeggen.

3. Cox's Orange Pippin.

Cox's Orange, Cox's Orangen Renette, Orange de Cox. Herkomst: reeds omstreeks 1830 gewonnen door Cox te

Colnbrook Lawn, Bucks, Engeland en in 1850 door Ch. Turner in de handel gebracht. Lit. 2 en 3. Komt reeds lang in Nederland voor, maar was vroeger bij de handel onbekend.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; diploïde; zelfsteriel. Groeit middelmatig sterk en vormt een middelmatig grote, regelmatig gevormde boom. Draagt vroeg en regelmatig, maar de opbrengsten zijn niet zeer hoog.

Vrucht tamelijk klein, regelmatig van vorm, bleekgroen, later geel met fraaie oranje blos. Vlees tamelijk vast, zeer sappig, aangenaam zuur en zeer aromatisch. Bijzonder fijne handappel tot Dec.; in koelhuis tot Jan. Bij bewaring in $5\% \text{CO}_2 + 3\% \text{O}_2$ houdbaar tot eind Febr. Gehalte aan droge stof hoog, suiker matig, zuur en vitamine C laag. Bij het dunnen bij voorkeur de dikste liggende topvruchten verwijderen.

Vatbaarheid voor: schurft, kanker, monilia, bloedluis, zaagwesp, spint en Carpopapsa tamelijk groot; voor meeldauw middelmatig; voor bladroller gering. Onder bepaalde omstandigheden veel stip, rotstip, steelrot en gebarsten vruchten. Te vroege pluk bevordert stip. Zeer gevoelig voor Cal. pap en koperhoudende middelen. Vertoont op de rivierklei vaak kaligebrek maar soms ook magnesiumgebrek. Dit laatste komt ook vaak op zeeklei voor. Laat bij warmte en droogte vaak zijn blad vallen. Gevoelig voor nachtvorst. Bij aanwezigheid van muizen worden de vruchten en de bast van de bomen opvallend veel aangetast. De muizenbestrijding eist grote waakzaamheid. De bastziekte doet plaatselijk veel schade.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en tamelijk sterke onderstammen; als wijker op zwakke tot tamelijk sterke onderstammen. M.IX voldoet alleen op prima gronden. Op M. IV en II is de groei ongeveer even sterk, terwijl de vruchten vrij groot zijn. Op Zeelands proeftuin waren de Cox's-vruchten van M. IV veel meer onderhevig aan stip dan die van M. XI, II en IX. Op zaailing en sterke onderstammen zijn de vruchten vaak te klein maar wel goed

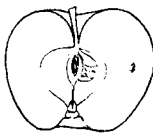
houdbaar. Voldoet op de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden en West-Brabant goed; op de rivierklei in Midden-Nederland en op vele plaatsen in Noord-Nederland erg variërend. Geeft vaak teleurstellingen. Stelt hoge eisen aan de grond en teelt. Wordt terecht in alle streken van ons land zeer veel geplant ($\pm 16.2\%$ v. d. gekeurde bomen). Op goede gronden in handen van vakmensen is de aanplant van Cox's zeker gerechtvaardigd. De algemeen hoge waardering van de vrucht in het binnen- en buitenland (speciaal opvallend in tijden met lage prijzen) maakt de moeilijke teelt toch rendabel.

Crimson Cox is een kleurmutant van Cox's Orange Pippin. De kleur van de vruchten is donkerder en wordt door sommigen gewaardeerd. In Engeland en Denemarken heeft deze mutatie weinig opgang gemaakt.

Cherry Cox is ook een kleurmutant van de Cox's O. P., welke in Denemarken is ontstaan. Men maakt nu, zonder veel ervaring met deze mutatie te hebben, veel reclame voor deze sport. De vruchten zouden sterker gekleurd en beter bewaarbaar zijn.

In hoeverre de rode Cox's mutanten Crimson Cox en Cherry Cox verschillend zijn, is nog onzeker, terwijl de betere bewaarbaarheid ook niet bewezen is.

4. Glorie van Holland.

Herkomst: omstreeks 1890 gewonnen door Hazelbag te Rockanje. Maandschr. Ned. Pom. Ver. 1932, p. 96. Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit vrij sterk

en vormt een tamelijk grote compacte boom. Op oudere leeftijd verliezen de bomen hun groei-kracht ondanks flink snoeien. Draagt tamelijk vroeg, regelmatig en zeer goed.

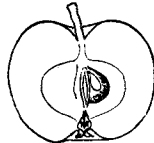
Vrucht middelmatig groot, fraai geel met blos. Vlees lichtzuur. Goede hand- en fabrieksappel tot in December; in koelhuis tot in Januari. Matig suiker-, laag zuur- en laag C-gehalte.

Vatbaarheid voor monilia en bloed-

luis tamelijk groot; voor schurft, bladrollers, spint en zaagwesp matig. Vaak schimmel in het klokhuis. De kankeraantasting is plaatselijk een zeer groot bezwaar; op andere plaatsen echter niet. Zeer gevoelig voor magnesiumgebrek.

Geschikt voor struikvorm; als blijven op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen; desnoods ook wijker op zwakke en tamelijk sterke onderstammen. Draagt als wijker niet erg vroeg. Voldoet op zand en klei, maar niet op kankerbevorderende gronden. Heeft zich van uit de Zuid-Hollandse eilanden verspreid ($\pm 1.9\%$ van de gekeurde bomen). Smaak en uiterlijk van de vrucht, evenals de grote vruchtbaarheid van de boom, doen dit herfstras wel waarderen.

5. Schone van Boskoop.

GoudreINETTE, Belle de Boskoop, Schöner von Boskoop, ReINETTE monstrueuse (falso), ReINETTE von Montforte. Lit. 1.

Onder de bovengenoemde namen zouden meerdere typen voorkomen. Het uiterlijk van de Boskoop wordt echter door allerlei factoren sterk beïnvloed.

Bloeit vroeg; stuifmeel slecht; triploïde; vraagt kruisbestuiving. Groeit zeer sterk en vormt een zeer grote, brede boom met stevig hout. Draagt laat, maar dan zeer goed en tamelijk regelmatig. Dit is echter alleen bij goede verzorging het geval. Bij slechte schurftbestrijding onvruchtbaar. Jonge bomen moet men zeer weinig insnoeien.

Vrucht groot, groen, vaak met blos, roestig en ruw. Vlees stevig en friszuur tot het laatst toe. Wordt door velen als onze beste handappel voor de winter beschouwd. Bewaart tot Maart, in koelhuis tot half April. De houdbaarheid loopt sterk uiteen. Grote vruchten zijn bij bewaring vatbaar voor lage temperatuurbederf, scald, stip en monilia, zodat het percentage uitval vaak hoog is. Bijzonder goede moes- en fabrieksappel. Hoog gehalte aan suiker, zuur, droge-stof en vitamine C. Bijzonder geschikt voor verwer-

king tot moes, zoete most en gedroogd product.

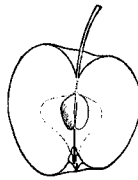
Vatbaarheid voor schurft, kanker, bloedluis en bladluis tamelijk groot; voor monilia, spint en zaagwesp tamelijk gering. De vatbaarheid voor bladrollers is opvallend groot, zodat soms een extra bestrijding gerechtvaardigd is. Zeer gevoelig voor koperhoudende sproeistoffen waardoor vele ruwe en gebarsten vruchten ontstaan. Eist een regelmatige schurftbestrijding. Hier en daar komt de proliferatieziekte voor, waarbij de vele zijscheuten en kleinere vruchten kenmerkend zijn. Verlangt een open snoei en verdraagt een verjongingssnoei uitmuntend. Vraagt luwte.

Geschikt voor hoogstam en struik; als blijver kiest men voor struiken bij voorkeur geen zaailing, maar M. I, M. II, M. XI of M. XVI. In Zeelands proeftuin gaf M. I de beste resultaten, wat voor de proeftuin te Geldermalsen niet opging. Elders zijn de verschillen op M. I en M. II vaak gering. Op de rivierklei te Geldermalsen bevat M. XVI als hoogstam beter dan Z. M. IV is voor Boskoop onvoldoende beworteld. Struiken op zeer sterke onderstammen (o.a. zaailing en eigen wortel) zijn vaak onvoldoende vruchtbaar. Voor hoogstammen voldoen zaailing en M. XVI best. Ongeschikt voor wijker, tenzij op M. IX en moet dan enige jaren kunnen blijven staan. Voor spil ongeschikt. Klei, speciaal de rivierklei, maar ook wel op zand. Is de meest geteelde Nederlandse appel (maakt 22.6% van de veilingaanvoer uit). Winterappel bij uitstek, welke speciaal geschikt is voor onze hoogstamboomgaarden. Zeer productief bij goede verzorging. Een goede handelsappel zowel voor het binnenland als voor Duitsland, België, Frankrijk en Zwitserland. In Engeland minder gewaardeerd. Wordt nog steeds veel geplant speciaal als hoogstam (\pm 7.7% van de gekeurde bomen). Men lette op gezond enthout (vrij van mozaïek en proliferatieziekte) en goed type.

Verder komen enkele typen voor met sterk rood gekleurde vruchten. Het rode type, Gerlings & Verheul, dat door de N.A.K.-B gekeurd

wordt, blijkt veel gelijkenis te hebben met typen, die men elders tegen komt. Dit type blijkt enkele weken korter bewaarbaar te zijn. De donkerrode Boskoop van de heer Th. Vogelaar uit Krabbendijke blijkt helaas voor 100% mozaïekziek te zijn. De rode Boskopen van Schmidt Hübsch (gelijk aan die van Bieling), van Lambrechts en anderen zijn nog in onderzoek. Over de kleur van de rode Boskopen wordt zeer verschillend geoordeeld. Hoewel de gewone Boskoop ook zeer mooi kan zijn, is ze gewoonlijk grasgroen. Behalve de verschillen in kleur en houdbaarheid hebben wij nog geen belangrijke verschillen met de gewone Boskoop kunnen vaststellen.

6. Golden Delicious.

Herkomst: een toevalszaailing van A. H. Mullins in West-Virginia, U.S.A. Door Stark Brothers, Louisiana, in 1916 in de handel gebracht. Heeft niets met de gewone Red Delicious te

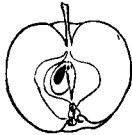
maken. Lit. 4.

Bloeit middentijds tot tamelijk laat; stuifmeel goed; zelfsteriel. Groeit op jonge leeftijd sterk en vormt een tamelijk grote regelmatige boom, met lichtgroen blad. Draagt zeer vroeg, regelmatig en zeer goed en overtreft de Jonathan in productie.

Vrucht middelmatig groot, regelmatig gevormd en met een opvallend lange steel. Voor de verpakking is deze lange steel een bezwaar. De plukrijpe vrucht is groengeel, later geel. Vaak worden de vruchten niet goed rijp door minder goede teelt, vruchtvorming op de lange loten, schurft, te sterke onderstam, te korte zomer en te grote vruchtbaarheid. De vruchten zijn dan groen en van slechte kwaliteit. Vlees tamelijk vast en zacht zuur, op het laatst bijna zoet. Zeer goede handappel tot Maart, in koelhuis nog een maand langer bewaarbaar, in gas tot half Mei (10% CO₂ + 10% O₂). Geeft bij bewaring weinig uitval, maar vertoont neiging tot rimpelen. Na lange bewaring is de schil teer (bruinkleuring).

Vatbaarheid voor schurft zeer groot; voor kanker gering; voor zaagwesp groot. Gevoelig voor Cal. pap en koperhoudende middelen. Laat vaak blad vallen. Niet gevoelig voor nachtvorst. Goed windvast. Vertoont hier en daar de rubberhoutziekte, welke hoofdzakelijk met enthout of onderstam verspreid zou worden. Geschikt voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke onderstammen; als wijker op zwakke en tamelijk sterke onderstammen. Geschikt voor spilvorm. Op M. IV plaatselijk zeer productief op jonge leeftijd. Wordt in Nederland op sterke onderstammen onvoldoende rijp. Voldoet op goede bedrijven op zwakke onderstammen in Zuid- en Midden-Nederland best. Klei en zand. De grote vruchtbaarheid van de boom, de kwaliteit en de duurzaamheid van de vrucht en de behoorlijke waardering door de handel moedigen de aanplant aan. Behoort momenteel met Jonathan, Cox's Orange en Boskoop tot de meest geplante rassen ($\pm 17.6\%$ van de gekeurde bomen). De grote vatbaarheid voor schurft en het onvoldoende rijp worden van de vruchten maant echter tot grote voorzichtigheid.

7. Jonathan.

Herkomst: vóór 1826 gewonnen door Ph. Rick te Woodstock, New York, U.S.A. Lit. 4. Bloeit middentijds; stuifmeel goed, zeer onvoldoende zelffertil; groeit middelmatig sterk en vormt een middelmatige boom met slap hangend hout. Vormt gemakkelijk een harttak, welke men bij voorkeur moet behouden in verband met de hangende groeiwijze. Draagt zeer vroeg, regelmatig en goed.

Vrucht tamelijk klein, regelmatig van vorm, bij rijpheid geel met fraaie effen blos. Vlees tamelijk vast, lichtzuur, de gewone smaak van de Amerikaanse appels. Goede hand- en keukenappel tot Maart; in koelhuis tot half April; in gas ($7\% \text{CO}_2 + 13\% \text{O}_2$) tot eind April of tot half Mei ($7\% \text{CO}_2 + 3\% \text{O}_2$). Zeer grote vruchten zijn sterk onderhe-

vig aan Jonathanbederf, terwijl te rijp geogste vruchten (welke geheel rood zijn) zeer vatbaar zijn voor Jonathanspot. Doorplukken daarom gewenst. Niettemin is het een goede bewaarappel, die op tijd geplukt, bij bewaring weinig uitval geeft en het vervoer goed verdraagt. Bij drogen is de smaak goed, doch de opbrengst maar matig. Laag vitamine C-gehalte.

Vatbaarheid voor schurft matig, voor kanker, monilia, wormsteek en bladrollers tamelijk gering. Voor meeldauw, bloedluis en zaagwesp groot. Gevoelig voor Cal. pap. Dankbaar voor spuitzwavel.

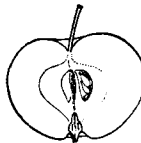
Geschikt voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen; als wijker op zwakke en tamelijk sterke onderstammen.

Als hoogstam is ze minder geschikt. Op sterke onderstammen zijn de vruchten kleiner en minder gekleurd. Het dunne afgedragen hout en de meeldauwzieke twijgen moeten regelmatig weggesnoeid worden. Ook dunning is gewenst. Slappe stamvormer. Het een en ander maakt dit ras dus niet aantrekkelijk voor hoogstam. Voldoet in geheel Nederland, zowel op de klei als op het zand. Het is de laatste jaren de meest geplante appel van Nederland geweest ($\pm 24.8\%$ van de gekeurde bomen).

Het is een fraaie, beste winterappel, welke door de handel goed gewaardeerd wordt. Ze is geschikt voor export ook op Engeland. Ten opzichte van de Boskoop is de prijs dalende. Men beschouwe dit ras evenals de Golden Delicious als een prima aanvullend ras op de Boskoop, welke speciaal in het intensieve fruitbedrijf past.

B. AANVULLENDE RASSEN.

8. Pfirsichroter Sommerapfel.

Perzikrode Zomerappel, Persikrött Sommeräpple. Herkomst: wellicht door J. V. Sickler (1741-1820) uit Frankrijk naar Duitsland gebracht. Lit. 2.

Bloeit zeer vroeg; stuifmeel goed;

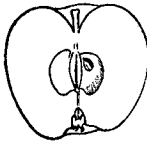
diploïde; draagt met eigen stuifmeel niet steeds voldoende. Groeit tamelijk zwak en vormt een kleine, brede, dichte boom. Draagt zeer vroeg, regelmatig en zeer goed. Draagt in trossen. Vruchtdunning soms gewenst.

Vrucht middelmatig groot en regelmatig van vorm. Bij goede rijpheid hebben de bleekgroene vruchten vaak een fraaie lichtrode, effen blos. Vlees zacht en lichtzuur. Behoorlijke handappel voor begin Augustus. Rijpt ongelijk en moet vanwege de kleur en het snel melig worden beslist doorgeplukt worden. Heeft neiging tot voortijdige val, welke door een bespuiting met groeistoffen is tegen te gaan. Vruchten zijn teer. Moet precies op tijd en met zorg geplukt worden. Laat geplukte vruchten zijn fraai gekleurd, maar dadelijk overrijp.

Vatbaarheid voor schurft zeer groot; voor meeldauw en bloedluis tamelijk groot; voor kanker en monilia tamelijk gering. Verdraagt nachtvorst goed.

Geschikt voor struik; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen; als wijker op tamelijk sterke onderstammen. Klei en zand. Wordt veel in Zeeland geteeld maar wordt weinig meer geplant (0.2% van de gekeurde bomen). De handelswaarde van deze vroege gekleurde appel is vrij goed. Alleen geschikt voor een zeer zorgvuldige teelt. Wordt waarschijnlijk door nieuwe rassen vervangen.

9. Zigeunerin.

Herkomst: voor ruim 40 jaar geleden door het kwekershuis Valen te Swalmen ingevoerd uit Riga, waar de appel werd gekweekt door Gartendirecteur Kuphaldt.

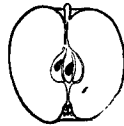
Bloeit zeer vroeg; stuifmeel goed; zelffertil en vormt parthenocarpi-sche vruchten. Groeit tamelijk zwak en vormt een tamelijk kleine, steile boom met weinig vertakt hout. Draagt vroeg, regelmatig en behoorlijk. Moet gedund worden. Vrucht groot, fraai rood gestreept. Vlees iets droog en zachtzuur. Ma-

tige handappel met meer kleur dan smaak. Rijpt eind Augustus tot begin September. Rijpt ongelijk zodat een bespuiting met groeistoffen raadzaam is, want de gekleurde vruchten vallen spoedig. Doorplukken raadzaam. Voor een zomerappel is de duurzaamheid goed.

Vatbaarheid voor spint en zaagwesp groot; voor schurft en kanker tamelijk gering. Tamelijk gezond, maar groeit tamelijk zwak en zit dun in zijn hout en blad.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen; als wijker op tamelijk sterke onderstammen. Klei en zand. Wordt overal geteeld, maar de aanplant loopt sterk terug ($\pm 1.6\%$ van de gekeurde bomen). Het aantrekkelijke uiterlijk wekt bij het onkundige publiek goede verwachtingen, waaraan de smaak niet beantwoordt. Wordt door James Grievé met betere kwaliteit verdrongen.

10. Manks Codlin.

Herkomst: door Kewley op het eiland Man gewonnen in 1815. Lit. 2. Bloeit zeer vroeg; stuifmeel goed; diploïde; zelffertil. Groeit zwak en vormt een kleine, dichtbebladerde boom. Draagt zeer vroeg, regelmatig en zeer goed. De vruchtzetting is vaak bovenmatig groot, zodat sterke dunning en snoei noodzakelijk is. Het dunnen is zeer *tijdrovend*.

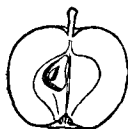
Doorplukken gewenst. Vrucht tamelijk klein, bleek geel, soms met zwakke ongestreepte blos. Vlees vast en licht zuur. Matige handappel, behoorlijke moesappel en geschikte bakappel voor eind Augustus, September en begin October. Kwaliteit en houdbaarheid zijn afhankelijk van de pluktijd. Wordt soms te vroeg geplukt. Bij late pluk is een bespuiting tegen late val doeltreffend.

Vatbaarheid voor kanker, monilia en meeldauw gering; voor schurft, spint en bloedluis matig; voor zaagwesp zeer groot. Weinig dragende bomen geven soms veel misvormde en holle vruchten.

Geschikt voor struikvorm; als blij-

ver op zeer sterke onderstammen; als wijker op tamelijk sterke en sterke onderstammen. Stelt lage eisen aan de grond; klei en zand. Voldoet in alle streken van ons land ($\pm 1.4\%$ van de totale veilingaanvoer). Werd vroeger veel als wijker in Z.W. Nederland geplant en was daarvoor zeer geschikt. Tegenwoordig kan men vele andere rassen op zwakke onderstammen benutten als wijker. Dit productieve en oogstzekere ras wordt nog vrij veel geplant (1.5% van de gekeurde bomen), doordat de prijzen nog vrij goed zijn voor deze houdbare ooglijke appel. Toch neemt de belangstelling af doordat de vraag naar kwaliteit toeneemt.

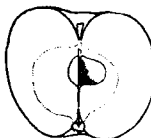
11. Ellison's Orange.

Herkomst: gewonnen door C. C. Ellison te Bracebridge en Wipf te Hartshorne Hall, als een kruising van Cox's Orange Pippin en W.W. Calville. In 1911 in de handel gebracht door Pennell & Zn. Lit. 3. Bloeit middentijds; stuifmeel goed; matig zelffertil. Groeit middelmatig sterk en vormt een tamelijk grote steile boom. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk onregelmatig en behoorlijk. Vruchten zitten vaak in trossen bijeen. Bij goede snoei en dunning draagt dit ras ieder jaar, al is de productie niet hoog. Vrucht middelmatig groot. Vorm en kleur gelijken op die van Cox's Orange. Vlees aangenaam zuur met een aromatische parfumsmaak. Zeer goede handappel voor September en October, die door de handel goed wordt betaald. Vatbaarheid voor schurft, monilia en bloedluis middelmatig; voor wormsteek en zaagwesp groot; voor kanker zeer groot. Op vele plaatsen is de kankeraantasting zo erg, dat vele bomen uitvallen. Gevoelig voor Californische pap. Ongevoelig voor nachtvorst. Geschikt voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke en sterke onderstammen indien de kankeraantasting daar gering is. Meer geschikt voor wijker op zwakke en

tamelijk sterke onderstammen (Zeeland). Wordt in de Betuwe vaak ontraden. Wordt plaatselijk nog veel geplant ($\pm 0.9\%$ van de gekeurde bomen). Waarschijnlijk wordt dit ras spoedig verdrongen door betere Cox's-kruisingen.

12. Notarisappel.

Herkomst: rond 1890 gewonnen door J. H. Th. W. v. d. Ham, notaris te Lunteren en wereldkundig gemaakt op de tentoonstelling aldaar in 1899.

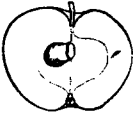
Bloeit vroeg; stuifmeel slecht; triploïde; met eigen stuifmeel matig dragend. Groeit zeer sterk en vormt een grote, brede boom. Draagt tamelijk laat, tamelijk regelmatig en behoorlijk.

Vrucht groot, lichtgroen later geelgroen en weinig, soms met iets blos. Zeer goede lichtzure handappel tot in November; in koelhuis tot Januari. De bewaarbaarheid valt vaak tegen door de grote vatbaarheid voor stip. Daarom zijn de zwakke onderstammen weinig aanbevelenswaardig. Behoorlijke keuken- en fabrieksappel. Rijk aan vitamine C. De handelswaarde van deze weinig gekleurde, fijne handappel is in de herfst niet hoog.

Vatbaarheid voor schurft, monilia, bloedluis en spint maar matig; voor topkanker groot en voor stip zeer groot. Veel voortijdige val, die met groeistoffen kan worden bestreden. Geschikt voor hoogstam maar ook wel voor struik; als blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen. Als wijker minder geschikt door stip, sterke groei en late vruchtbaarheid. Klei en zand. Wordt in het gehele land geteeld, maar de aanplant neemt sterk af ($\pm 0.6\%$ van de gekeurde bomen). De matige prijzen en de vatbaarheid voor stip en topkanker moedigen de aanplant niet aan. Kan zich waarschijnlijk niet handhaven.

In een boomgaard te Ingen, die verzorgd wordt door de heer Bongers, komt een rode mutatie voor, die misschien meer handelswaarde heeft.

13. Zoete Kroon.

Zoete Winterkroon. Ge-lijkt op Rozekroon. Her-komst: gevonden door S. H. Brouwer te Noord- broek in de tuin van Van der Molen-Stelma-

ker aldaar rond 1870 en ongeveer 20 jaar later in de handel gebracht. Feestg. Tentoonst. Prov. Boomkw. Ver., rond 1908.

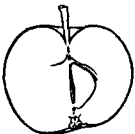
Bloeit laat; stuifmeel goed; zelf- fertiel. Groeit middelmatig sterk en vormt een tamelijk grote boom. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regel- matig en goed. Is voor een zoete appel productief.

Vrucht tamelijk klein, goudgeel met gestreepte blos, fraai. Zoet, behoor- lijke hand- en kookappel tot in De- cember; in koelhuis nog langer. In het Zuiden van ons land is het slechts een herfstappel, maar in het Noorden een winterappel. In het Noorden van ons land is het een gewilde appel.

Vatbaarheid voor schurft, kanker en monilia gering; voor spint groot. Wantsen en glazigheid.

Geschikt voor struikvorm, desnoods ook voor hoogstam; als blijver op sterke en zeer sterke onderstam- men; als wijker op tamelijk sterke onderstammen. Zand en klei. Gezond, ook op minder goede gron- den. Komt hoofdzakelijk in 't Noor- den van ons land voor en bevat daar goed. ($\pm 0.5\%$ van de gekeurde bomen). Aanbevelenswaardige zoe- te herfstappel voor plaatselijk ge- bruik. Voor export niet gevraagd. Van dit ras komt ook een rode muta- tie voor, welke geen voordelen biedt boven de gewone Zoete Kroon.

14. Laxton's Superb.

Herkomst: gewonnen door het Engelse kwe- kershuis Laxton, ont- staan uit Wijker Pippin Cox's Orange Pippin.

Bloeit middentijds;

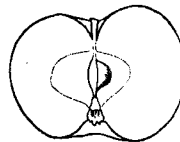
stuifmeel goed; matig zelffertil. Groeit middelmatig sterk tot sterk en vormt een tamelijk grote boom met slappe, neerwaartshangende takken. Draagt tamelijk vroeg en goed, maar heeft beurtjaren, welke moeilijk zijn te voorkomen. Moet in

het draagjaar sterk gedund en flink gesnoeid worden om takbreuk te voorkomen en beurtjaren tegen te gaan. Vraagt veel dunningsarbeid. Bij voorkeur de topvruchten weg- dunnen.

Vrucht middelmatig groot, regelma- tig van vorm, groen met bruinrode blos. Na bewaring valt de kleur niet mee. Kort na de pluk lijkt de smaak op die van de Cox's Orange, maar later is de smaak flauwer en minder aromatisch. Een fijne hand- appel tot in December; in het koel- huis tot Februari; in $10\% \text{ CO}_2 + 3\% \text{ O}_2$ tot half Maart. In het draag- jaar bewaren de vruchten best in tegenstelling met het jaar van de misoogst. Heeft neiging tot rimpelen. Vatbaarheid voor schurft, kanker en zaagwesp groot, voor spint tamelijk groot; voor bladroller en bloedluis tamelijk gering; voor monilia op de boom zeer groot. De boom ver- toont vaak kali-gebrekverschijnse- len. Gevoelig voor Californische pap en koperhoudende middelen. Laat het blad minder gauw vallen dan de Cox's Orange. Verdraagt nachtvorst goed.

Geschikt voor struikvorm; als blij- ver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen; als wij- ker op zwakke en tamelijk sterke onderstammen. M. IX wordt hier- voor veel gebruikt. Op M. XIII laat vruchtbaar. Draagt op kali-binden- de gronden in de Betuwe minder goed. Elders is de opbrengst bevre- digend. Wordt in alle streken van ons land nog geplant ($\pm 1.3\%$ van de gekeurde bomen). Stelt minder hoge eisen aan de grond en teler dan de Cox's, maar de waardering van de vrucht is veel minder. De sterke monilia-aantasting op de boom blijkt bij bewaring in koel- huis erg mee te vallen. Gevraagd voor export op Engeland, speciaal als het Cox's seizoen voorbij is.

15. Bramley's Seedling.

Triomphe de Kiel. Herkomst: rond het midden van de vo- rige eeuw gewon- nen door Bramley te Southwell (Notts), Engeland. In 1876

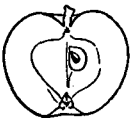
in de handel gebracht.

Bloeit middentijds; stuifmeel slecht; triploïde; vraagt vreemd stuifmeel. Groeit bijzonder sterk en vormt een bijzonder grote en brede boom met stevig hout. Draagt tamelijk laat maar regelmatig en bijzonder goed. Vrucht groot tot zeer groot, plat en onregelmatig van vorm, groen met zwakke blos. Goede moes- en fabrieksapfel tot in December; in koelhuis tot Februari; in 10% CO₂ + 10% O₂ zelfs tot half Mei. Op het laatst bij schaarste aan fruit nog bruikbaar als handappel. Beneden 4° C vatbaar voor lage temperatuurbederf. Na lange bewaring soms scald. Rijk aan zuur en vitamine C, arm aan suiker.

Vatbaarheid voor schurft en monilia matig; voor kanker, meeldauw, spint en bloedluis gering. Bloemen en vruchten zijn gevoelig voor nachtvorst (vorstneuzen). Boom zeer gezond. Neiging tot voortijdige val.

Geschikt voor hoogstam en struik; voor hoogstam kiest men zeer sterke onderstammen. M. XIII is voor hoogstam te zwak beworteld. Voor struik als blijver neemt men vanwege de uitzonderlijk sterke groei bij voorkeur tamelijk sterke en sterke onderstammen (bijv. M.I.). De struik is dan iets vroeger vruchtbaar en past beter in het plantschema. Weinig geschikt voor wijker. Stelt lage eisen aan de grond en teler. Klei en zand. Komt veel in Zeeland, Groningen en op de Zuid-Hollandse eilanden voor. Wordt nog hier en daar geplant (1% v. d. gekeurde bomen). De betekenis van dit ras ligt in zijn gezondheid en productiviteit en de geschiktheid van de vruchten voor een lange gasbewaring. Ofschoon de behoefte aan keukenappels afneemt, biedt de gasbewaring toch een beperkte afzet. Wordt in Zeeland ontraden.

16. Sterappel.

Reinette rouge étoilée, Sterappel, Sterreinet, Rote Sternrenette, Pomme de Coeur. Herkomst: in 1830 voor het eerst beschreven. Men meent, dat de appel uit Nederland of

België afkomstig is, rond Maas-tricht, Luik of St. Truiden.

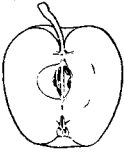
Bloeit tamelijk laat en ontsnapt hierdoor vaak aan nachtvorstschade. Stuifmeel goed; gaarne kruisbestuiving. Groeit op jonge leeftijd tamelijk sterk maar behoudt deze groei-kraft lang en vormt in het begin een steile, later een grote, breed uithangende boom. Draagt zeer laat, maar dan regelmatig en goed.

Vrucht tamelijk klein tot middelmatig groot en fraai donkerrood gekleurd. Vlees vast, friszuur en rood aangelenen. Behoorlijke handappel tot December; koelhuis tot Februari. Vertoont neiging tot rimpelen. De vruchten laten zich buiten bij een zwakke belichting mooi nakleuren, doch de houdbaarheid gaat hierbij achteruit. Arm aan vitamine C. Het fraaie uiterlijk, de geschiktheid voor vervoer en de goede houdbaarheid maken haar tot een gewilde exportappel. Voor het binnenland soms minder gevraagd.

Vatbaarheid voor schurft, kanker, bladroller, bloedluis en spint tamelijk gering; voor zaagwesp en wormsteek groot; voor lenticelrot middelmatig. Zeer veel voortijdige val, welke met groei-stofbespuitingen is tegen te gaan. Boom is op hoge gronden zeer gezond. Door overtollig veel water gaan de bomen soms kwijnen door wortelafsterving. Van nature vormt dit ras een diep en zwaar wortelgestel. Gevoelig voor strenge vorst, waardoor soms takken afsterven.

Geschikt voor hoogstam als blijver. Wordt in Limburg, Gelderland en Utrecht zeer veel geteeld (\pm 13.5% van de totale veilingaanvoer), maar wordt steeds minder geplant (0.4% van de gekeurde bomen). De late vruchtbaarheid maakt de Sterappel weinig geschikt voor de moderne struikaanplant, noch voor blijver noch voor wijker; voor struikaanplant ontraden. De goede gezondheid en de regelmatige, goede vruchtbaarheid op latere leeftijd maken het tot een waardevol ras voor hoogstam. Kan gehandhaafd blijven, maar zal weinig worden geplant. Gezien hier en daar afwijkende vormen voorkomen, wordt aangeraden op goed enthout te letten.

17. Groninger Kroon.

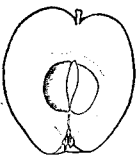

Engelse Kroon, Zure Kroon. Herkomst: rond 1875 gevonden door S. H. Brouwer te Noordbroek, in de tuin van Engels. De Greeff, Onze appels en peren.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; zelffertil. Groeit tamelijk sterk en vormt een vrij grote boom. Draagt vroeg en goed, maar heeft neiging tot beurtjaren. Met sterk snoeien en dunnen zijn de beurtjaren te voorkomen; de vruchten zijn dan veel groter en de bebladering veel beter. Vrucht tamelijk klein, regelmatig van vorm en geheel of gedeeltelijk roodgestreept. Goede hand-, keuken- en fabrieksapfel tot half Januari; in koelhuis een maand langer bewaarbaar. Rijk aan vitamine C. Vatbaarheid voor schurft en kanker middelmatig; voor meeldauw, zaagwesp, spint en bloedluis groot; voor monilia en bladroller gering. Meestal gezond; windvast.

Geschikt voor struikvorm en ook wel voor hoogstam. Gezien de vruchten op hoogstammen vaak te klein blijven, is de hoogstam weinig aanbevelenswaardig voor dit ras. De blijvers plante men op sterke en zeer sterke onderstammen, de wijkers op tamelijk sterke onderstammen. M. IX is te zwak voor dit ras. Stelt geen hoge eisen aan grond en klimaat en wil in alle streken van ons land groeien. Zand en klei. Komt veel in Groningen, Friesland en de IJsselstreek voor en wordt daar goed gewaardeerd. Wordt daar nog tamelijk veel geplant ($\pm 0.8\%$ van de gekeurde bomen) maar elders weinig. Het is een goed ras zonder grote gebreken en past goed in de moderne struikaanplant, maar heeft als winterappel weinig uitblinkende eigenschappen.

18. Present van Engeland.

Heerappel. Herkomst: onbekend, had reeds in 1863 een aanmerkelijke verspreiding. Beschr. vruchts. 2e reeks, 1863, p. 72. Bloeit middentijds; stuifmeel goed; zelffertil.

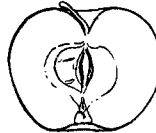
Groeit tamelijk zwak en vormt een tamelijk kleine boom met zeer slap neerhangend hout. Snoeit en ent lastig, gezien alleen de toppen van de twijgen uitlopen. Alleen enten met de toppen. De eenjarige enten moet men niet insnoeien. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht middelmatig groot, bleekgroen, later lichtgeel. Klokhuus groot. Vlees los en zachtzuur. Goede handappel tot half Februari; in koelhuis tot half Maart. Soms minder houdbaar door stip en scald. Goed betaalde handelsappel.

Vatbaarheid voor schurft en monilia gering; voor kanker en bloedluis matig; voor zaagwesp groot. Matig windvast.

Geschikt voor hoogstam en halfstam; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen, als wijker op tamelijk sterke en sterke onderstammen. De lage struikvorm is weinig geschikt door de hangende groeiwijze. Wordt zeer weinig als jonge boom geplant, maar wordt hoofdzakelijk op oude bomen omgeënt. Is hiervoor zeer geschikt. Men moet echter de sterk afwijkende teelt goed kennen om geen grote fouten te maken. Wordt veel in West-Friesland, Beemster en IJsselstreek geteeld en bevat daar zeer goed. Klei en goede zandgrond.

19. Lombartscalville.

Witte Winter-Lombartscalville. Herkomst: Volgens de Fa P. Lombarts te Zundert door hem in 1906 gewonnen en

door hem in 1911 in de handel gebracht.

Bloeit middentijds tot tamelijk laat; stuifmeel goed. Groeit middelmatig sterk en vormt een regelmatige, flinke boom, die dicht in het blad zit. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Draagt vaak in trossen. Moet vaak gedund worden.

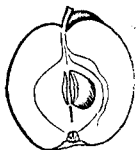
Vrucht middelmatig groot, geelgroen, later geel en vetzig. Vlees tamelijk zacht en lichtzuur van smaak. Goede handappel tot in Maart; in koelhuis tot in April. Moet voorzichtig behandeld worden.

Het percentage uitval dat door allerlei beschadigingen ontstaat, is vrij groot. Grote vruchten hebben in het koelhuis vaak last van lage temperatuurbederf. Bewaart toch vrij goed.

Vatbaarheid voor schurfft, kanker, monilia en wormsteek matig; voor bladroller en bloedluis groot.

Geschikt voor struik, zowel voor blijver op tamelijk sterke, sterke en zeer sterke onderstammen en als wijker op tamelijk sterke onderstammen. M. IX is voor dit ras vaak te zwak. Wordt in het gehele land goed rijp en verdient daarom in het Noorden van Nederland de voorkeur boven Golden Delicious. Elders plant men vanwege de betere kleur en handelswaarde meer Golden Delicious en Jonathan. Wordt veel geplant ($\pm 3.6\%$ van de gekeurde bomen). Voor de particulier één van de meest aanbevelenswaardige winterappels. Gezond. Past goed in het moderne bedrijf. De betekenis van deze goede appel is sterk afhankelijk van de waarde die de handel aan deze appel zal toekennen.

20. Gronsvelder Klumpke.

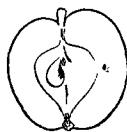
Herkomst: is een kleurmutatie van het Eisdenner Klumpke (Posson rouge de Hollande, Sabots). In de omgeving van Gronsveld door delandbouwonderwijzer Claesens gevonden.

Bloeit laat; stuifmeel goed. Groeit sterk en vormt een grote boom met breed uithangende takken. De hangende groeiwijze maakt het beweiden met vee onmogelijk. Stammen scheuren gemakkelijk uit elkaar. Draagt tamelijk vroeg en zeer goed, maar heeft neiging tot beurtjaren. Vrukt groot met een typische vleesknobbel bij de steel, vandaar de naam. De appels zijn grotendeels donkerrood gestreept. Vlees zeer stevig en zuur. Tamelijk goede moesappel en matige handappel tot Maart; in koelhuis tot Mei. In enkele gevallen minder bewaarbaar. Suikergehalte zeer laag en zuurgehalte matig. Bij drogen: lage opbrengst, doch goede smaak.

Vatbaarheid voor schurfft, spint en bloedluis middelmatig; voor kanker tamelijk groot; voor monilia tamelijk gering. Heeft neiging tot voortijdige val waartegen spuiten raadzaam is.

Geschikt voor hoogstam op goede grond. Komt in Zuid-Limburg veel voor ($\pm 4.2\%$ van de totale veilingaanvoer). Voldoet in grasboomgaarden goed. Wordt nog wat geplant ($\pm 0.5\%$ van de gekeurde bomen). Het **Eisdenner Klumpke** is het oorspronkelijke ras met minder gekleurde vruchten, om welke reden deze vorm minder aanbevelenswaardig is.

21. Winston.

Wintercheer, Winterking. Herkomst: Deze Cox's-kruising is gewonnen door de heer William Pope te Wokingham en in het begin Winterking genoemd. Omdat deze naam reeds gegeven werd aan King of the Tompkins County, heeft men in 1945 de naam veranderd in Winston. Lit. 5.

Bloeit middertijds; stuifmeel goed; matig zelfertiel; slechte bestuiver voor Cox's Orange Pippin. Groeit sterk en vormt waarschijnlijk een grote boom met stevig hout. Draagt tamelijk vroeg, regelmatig en behoorlijk.

Vrukt klein en tamelijk regelmatig van vorm. De kleur is donkergroen, maar later vaak geelachtig met blos. Toch valt de kleur meestal tegen. Vlees vast met dikke schil. Zeer goede handappel tot half Maart; in koelhuis tot Mei. Handelswaarde wordt pas in het voorjaar goed. Vatbaarheid voor schurfft en kanker middelmatig; voor monilia weinig. Vrij gezond.

Geschikt voor struikvorm op zwakke en tamelijk sterke onderstammen. Sterke onderstammen ongeschikt. In Zeeland raadt men alleen M. IX aan. Wordt iets meer geplant ($\pm 1.9\%$ van de gekeurde bomen). De goede bewaarbaarheid van de vruchten maken het ras tot een gevraagde aanvulling op de Cox's Orange. Toch is het de vraag in hoeverre dit ras in de komende jaren

met andere Cox's-kruisingen zal kunnen concurreren.

C. NIEUWE EN BEPROEVENS- WAARDIGE RASSEN.

22. Close.

Herkomst: Yellow-zaailing van U.S.D.A. van C. P. Close. Selectie van 1925 en in 1938 in de handel gebracht.

Bloeit middentijds. Groeit sterk en zit goed in zijn blad. Draagt vroeg en waarschijnlijk goed.

Vrucht middelmatig groot, zeer onregelmatig van vorm en heeft een flinke donkerrode blos. Vlees wit, fijn van structuur en friszuur van smaak. Behoorlijke hand- en keukenappel voor begin Augustus. Volgende houdbaar.

Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering. Gezond. Gevoelig voor nachtvorst.

Geschikt voor struik als blijver en wijker. In Nederland heeft men met deze Amerikaanse appel nog zeer weinig ervaring. Mogelijk een vervanger voor Perzikrode Zomerappel.

23. Beauty of Bath.

Herkomst: gewonnen te Bailbrook bij Bath, Engeland en geïntroduceerd door de heren Cooling in 1864. Lit. 3.

Bloeit vroeg; stuifmeel goed; diploïde; vraagt vreemd stuifmeel. Groeit middelmatig sterk en vormt een tamelijk grote en brede struik met stevig hout. Draagt tamelijk vroeg en tamelijk regelmatig, maar geeft slechts een matige oogst.

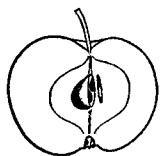
Vrucht is tamelijk klein, plat en regelmatig van vorm en heeft een fraaie oranjerode blos. Vlees hard, sappig en aangenaam zuur. Zeer goede hand- en handelsappel voor midden Augustus. Suiker- en zuurhalte hoog.

Vatbaarheid voor schurft, kanker en spint tamelijk gering; voor monilia en zaagwesp tamelijk groot; voor bladroller, bloedluis en wormsteking gering. Gevoelig voor koperhoudende middelen en nachtvorst. Het hout wordt op zwarte grond en

bij sterke snoei in strenge winters soms ernstig beschadigd. Zeer veel voortijdige val.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op tamelijk sterke en sterke onderstammen; als wijker op tamelijk sterke onderstammen. In tegenstelling met de Engelse ervaringen bevat dit ras in Nederland niet best, uitgezonderd in Groningen en hier en daar in Zeeland; de matige productie, voortijdige val en vorstgevoeligheid zijn hiervan de oorzaak. De gunstige rijptijd, goede houdbaarheid en kwaliteit doen de appel goed betalen. Om deze reden plaatselijk nog mogelijkheid van bestaan. Wordt zeer weinig geplant ($\pm 0.1\%$ van de gekeurde bomen).

24. Tydeman's Early Worcester.

Herkomst: gewonnen door Tydeman in 1929 te East Malling, Kent. Nakomeling van MacIntosh Red \times Worcester. Droeg in 1936

voor het eerst. Lit. 5.

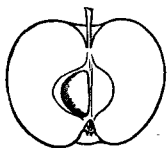
Bloeit middentijds. Groeit en draagt goed.

Vrucht middelmatig groot, regelmatig van vorm en fraai helderrood gekleurd. Lijkt veel op Worcester Pearmain. Smaakt licht zuur. Behoorlijke handappel voor begin September.

Vatbaarheid voor schurft en meeldauw is waarschijnlijk gering.

Geschikt voor struik als blijver en wijker. Zal waarschijnlijk door de fraaie vruchten wel opgang maken.

25. Wealthy.

Herkomst: rond 1861 gewonnen door P. M. Gideon te Excelsior, Minn. U.S.A.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; diploïde. Groeit tame-

lijk zwak en vormt een matig grote, steile en ijbebladerde boom. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk.

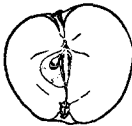
Vrucht middelmatig groot en regelmatig van vorm. De platte, groene appel is met een schitterende, rood-

gestreepte bloes overdekt. Vlees zeer zacht, schuimachtig van structuur en zachtzuur. Schil dik. Voorzichtig plukken. Goede hand-, moesen handelsappel voor September en October. Voor een goede kwaliteit en kleur is tamelijk laat plukken gewenst. Gezien de vruchten vaak voortijdig vallen, is een bespuiting met groeistoffen zeer aanbevelenswaardig. Bij drogen hoge opbrengst en goede kleur. Geschikt voor zoete most.

Vatbaarheid voor schurft, monilia, spint, bloedluis en bladroller tamelijk gering; voor kanker matig. Gezond. Niet gevoelig voor nachtvorst.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen; als wijker op tamelijk sterke onderstammen. Klei en zand. Deze goede handelsappel rijpt in een gunstige tijd en geeft een hoog percentage eerste soort. Wordt toch steeds minder geplant ($\pm 0.1\%$ van de gekeurde bomen). Wordt misschien verdrongen door Laxton's Fortune, een Wealthy-kruising van zeer goede kwaliteit. Voorlopig kan men de Wealthy gerust aanhouden, gezien de financiële resultaten bevredigend zijn.

26. Laxton's Fortune.

Herkomst: gewonnen door Laxton Bros, Bedford, in 1904. Kruising van Cox's Orange Pippin en Wealthy. Nat. Fruit Trials.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; zelfsteriel. Groeit tamelijk sterk en vormt een matig grote boom. Bebladering doet aan Wealthy denken. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en goed.

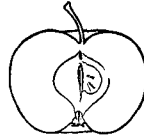
Vrucht middelmatig groot, groen-geel met gestreepte bloes en lijkt wat op Wealthy. Vlees tamelijk zacht, sappig en aromatisch. Zeer goede handappel voor September, maar verliest spoedig zijn smaak.

Vatbaarheid voor schurft, monilia en bloedluis tamelijk gering; voor kanker middelmatig.

Geschikt voor struikvorm; als blijver op sterke en zeer sterke onderstammen; als wijker op tamelijk

sterke onderstammen. Wordt nog weinig geplant ($\pm 0.2\%$ van de gekeurde bomen). Verdient meer aandacht gezien de kwaliteit en de kleur goed zijn en de vrucht op een gunstig tijdstip rijpt. Kan de Wealthy en Ellison's Orange misschien vervangen. Maakte op de Engelse proefvelden een goede indruk.

27. Ingrid Marie.

Høed Orange. Herkomst: waarschijnlijk een zaailing van Cox's Orange, omstreeks 1910 gevonden in de hogeschooltuin te Flemløse,

Denemarken. Genoemd naar de dochter van de leraar K. Madsen. In 1936 door C. Matthiesen in de handel gebracht.

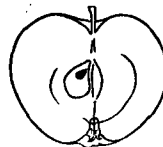
Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit middelmatig sterk en vormt een brede, dichte kroon. Draagt vroeg en goed.

Vrucht middelmatig groot, regelmatig van vorm en donkerrood van kleur (niet zo levendig gekleurd als Cox's). Vlees sappig met een zuur-zoete, zwakke Cox's-smaak. Zeer goede handappel tot Januari, in koelhuis tot April. Bij lange bewaring wordt de smaak flauw en droog.

Vatbaarheid voor schurft middelmatig groot; voor kanker gering. Soms monilia. Gezond.

Geschikt voor struik als blijver en wijker in intensieve bedrijven. Teelt gemakkelijk en is geschikt voor andere rassen om te enten. De handelswaarde is in Denemarken goed. Dit ras heeft zich in een korte periode zeer sterk in Denemarken verspreid. Dit rechtvaardigt de beproeving voor Nederland.

28. Sprengerappel.

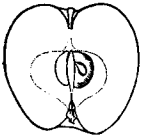
Herkomst: gewonnen door de heer Doortjes op de proeftuin Tiel. Nakomeling van Cox's Orange Pippin en Cox's Pomona.

Beproofd op de Proeftuin van de Ned. Heidemaatschappij te Vleuten.

Groeit waarschijnlijk middelmatig

sterk en vormt te Vleuten op onbekende onderstam een flinke en gezonde struik. Draagt goed en regelmatig. Pluk half September. Vruucht middelmatig groot, regelmatig van vorm en goed van kleur. Zeer goede handappel tot Februari. Vatbaarheid voor schurft, kanker en monilia normaal. Geschikt voor struik waarschijnlijk op tamelijk sterke en sterke onderstammen op goede grond. De goede resultaten te Vleuten rechtvaardigen verdere beproeving.

29. Dijkmanszoet.

Herkomst: komt reeds lang in de omgeving van Maurik en Wijk bij Duurstede voor en is vermoedelijk in die omgeving ontstaan. Bet. Tuinbouwblad,

15-6-1946.

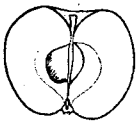
Bloeit tamelijk laat; stuifmeel waarschijnlijk goed. Groeit sterk en vormt een grote boom. Draagt tamelijk vroeg en goed, maar heeft last van beurtjaren.

Vruucht middelmatig groot, groen en later geel met roodgestreepte bos. Goede zoete potappel tot Maart. Voor handappel ongeschikt. Goede droogappel met hoge opbrengst. Als handelsappel vrij onbekend. Wordt begin October geplukt.

Vatbaarheid voor schurft, kanker, monilia, meeldauw en bloedluis tamelijk gering. Verdraagt Californische pap. Gezond. Ontsnapt vaak aan de nachtvorst.

Geschikt voor hoogstam; met struiken nog geen ervaring. Ofschoon de productie van zoete appels afneemt, is de winstgevendheid nog steeds twijfelachtig. Ook het verbruik neemt af en men krijgt de indruk, dat men niet genegen is voor een zoete appel een hoge prijs te betalen. Als zoete appel is het een goed ras.

30. Pomme Rosa Verbrugh.

Roodjes. Moet niet verward worden met Pomme Rose of Smeedse, die veel in Z.-Limburg voorkomt, maar van mindere kwaliteit is.

Herkomst: komt reeds 40 jaar voor op het fruitbedrijf van de heer Verbrugh te Eck en Wiel.

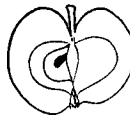
Bloeit laat; stuifmeel goed. Groeit sterk en vormt een vrij grote kroon. Jonge bomen groeien steil op. Groeit op Brabantse Bellefleur geënt, behoorlijk. Draagt tamelijk laat, onregelmatig en zeer goed.

Vruucht tamelijk klein tot middelmatig groot en vrij sterk rood gekleurd. Vlees tamelijk vast, gelig en zachtzuur van smaak zonder veel aroma. De kleur, vorm en smaak doen denken aan Brabantse Bellefleur. Behoorlijke hand- en handelsappel tot in Maart. Wordt nog vóór de Boskoop geplukt.

Vatbaarheid voor schurft, kanker, meeldauw en monilia gering; voor bloedluis, spint en bladroller middelmatig. Gezond.

Geschikt voor hoogstam en struik; voor blijvende struiken is een niet te sterke onderstam waarschijnlijk raadzaam vanwege de tamelijk late vruchtbaarheid; voor wijker minder geschikt. Wordt hoofdzakelijk als hoogstam geteeld. Het is een behoorlijke winterappel, die slechts een matige verzorging vraagt en door de handel redelijk wordt betaald. Ontsnapt vaak aan nachtvorst. Kan als een verbetering worden beschouwd van Koningszuur en Brabantse Bellefleur.

31. Groninger Pippeling.

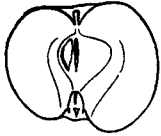
Herkomst: omstreeks 1918 gevonden als zaailing in een fruittuin te Holwierde. Eerste Rassenlijst Fruit voor Groningen en Drente.

Groeit sterk en vormt een steile boom met stevig hout. Draagt tamelijk vroeg, regelmatig en goed. Vruucht is middelmatig groot en regelmatig van vorm. Groen met flinke bos. Behoorlijke, lichtzure handappel tot in Maart.

Vatbaarheid voor schurft middelmatig; voor kanker gering.

Geschikt voor halfstam en hoogstam. Wordt in Groningen hier en daar geplant. Behoorlijk ras, maar kan vermoedelijk niet met Jonathan, Golden Delicious, Lombardscalville en Boskoop wedijveren.

32. Roem van Dekker.

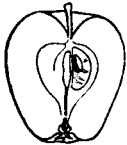
Herkomst: onbekende appel van de heer Dekker uit Zaamslag (Zeeuws Vlaanderen), welke mischien uit België afkomstig is.

Bloeit tamelijk laat; stuifmeel slecht; triploïde. Groeit middelmatig sterk. Kan zeer goed op Brabantse Bellefleur en andere kanker gevoelige soorten geënt worden. Draagt vroeg, regelmatig en goed.

Vrucht is groot, onregelmatig van vorm, groen, later geel met gestreepte bos. Vlees is tamelijk droog en zacht zuur van smaak. Handappel tot April; in koelhuis aanmerkelijk langer bewaarbaar. Pluktijd half October.

Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering; voor wormstekigheid middelmatig; voor kanker is de boom bijna onvatbaar, zodat dit ras zeer geschikt is voor het omenten van kanker gevoelige bomen. Windvast. Geschikt voor hoogstam op klei. Met struikvorm geen ervaring. Goed voor een extensieve teelt. De vruchten worden door kleur in late rijptijd goed betaald. Is door de heer Dekker naar voren gebracht als een goede vervanger voor de Brab. Bellefleur e.a.

33. Glockenapfel.

Weisze Glockenapfel, Altländer Glockenapfel. Herkomst: onbekend. Wordt veel geteeld in Zwitserland en langs de Elbe in Noord-Duitsland.

Bloeit tamelijk laat; stuifmeel goed. Groeit als Present van Engeland; in het begin steil omhoog, maar later sterk hangend. Basisogen van de twijgen lopen slecht uit. Draagt vroeg en goed.

Vrucht middelmatig groot tot groot en is typisch klokvormig als Present van Engeland. De onregelmatig gevormde vruchten zijn meest bleekgroen, later geel, soms met fraaie bos. Vlees vast, friszuur tot laat in de lente. Uitmuntende bewaar- en handelsappel. Overtreft Present van Engeland in houdbaar-

heid en smaak verre. Bewaart goed bij + 1° C. De kleine groene vruchten smaken slecht en zijn waardeeloos.

Vatbaarheid voor schurft is middelmatig groot, speciaal voor late schurft; soms kanker en bloedluis. Geschikt voor hoogstam en struik op goede grond en warme standplaats. Voor extensieve teelt ongeschikt. Geschikt voor intensieve teelt op zwakke onderstammen. De goede ervaringen in Zwitserland en Duitsland rechtvaardigen beproeving hier te lande.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

34. Early Victoria.

Wordt niet meer aanbevolen vanwege de geringe kwaliteit. Bij stijgende productie van beter fruit wordt deze appel niet meer betaald.

35. Melba.

Is zeer vatbaar voor schurft en zaagwesp. Kleur valt tegen. Maakt in Nederland evenals in België weinig opgang.

36. Benoni.

Wordt minder goed geacht dan James Grieve, omdat de vruchten te klein zijn en voortijdig vallen. Beurtjaren. Het is een lekker appeltje, dat door de handel toch nog duur wordt betaald.

37. Transparente de Croncels.

Geeft lekkere, maar tere en weinig gekleurde vruchten. Zeer vatbaar voor schurft.

38. Reinette van Ekenstein.

Is wel een gezond ras maar geeft vruchten, die slechts van gewone kwaliteit zijn, waaraan weinig behoefte bestaat.

39. Bloemeezoet.

Wordt niet meer aanbevolen.

40. Schellinkhout.

Valt in productie tegen en wordt nergens gewaardeerd, behalve in West-Friesland.

41. Vogelcalville.

De fraaie, gele vruchten rijpen in de herfst en zijn van gewone kwaliteit. Goed voor particulieren.

42. Allington Pippin.

Geeft te veel vruchten met stip, stek en monilia. Bloedluis.

43. Dekkers Glorie.

Wordt nergens aanbevolen en is noch een zure, noch een zoete appel.

44. Schöner von Nordhausen.

Geeft kleine, zwak gekleurde vruchten, welke van matige kwaliteit zijn.

45. Princesse Noble.

Is maar matig vruchtbaar; geeft veel voortijdige val. Wordt door verschillende handelsappels overtroffen.

46. Lemoenappel.

Is een gezonde groeier, die door de betere ziektenbestrijding verdrongen is door de beter bewaarbare Boskoop.

47. Schone van Iephof.

Is matig vruchtbaar, terwijl de vruchten door de keuringscommissie in 1947 werden afgekeurd.

48. Dr. Seeligs Orangepepping.

Is wel vruchtbaar, terwijl de smaak vrij goed is. Geeft vele kleine vruchten en is door de handel weinig gevraagd. Goed voor particulieren.

49. May Queen.

Geeft een kleine, zeer vruchtbare boom met fraaie, bewaarbare vruchten. Goed voor kleine tuintjes.

50. Lunterse Pippeling.

Geeft te kleine vruchten, die lelijk zijn en van matige kwaliteit. Wel vrij gezond.

51. Koningszuur.

Geeft fraaie vruchten van zeer matige kwaliteit, welke de goede naam van ons Nederlandse fruit afbreuk doet. Handelswaarde nog goed.

52. Winter Banana.

Winterappel van gewone kwaliteit, welke niet bijzonder in trek is. Op zwakke onderstammen is kwaliteit beter.

53. Present van Holland.

Geeft vruchten van te geringe kwaliteit.

54. Keuleman.

Is van te weinig kwaliteit en grootte om nog aan te planten. Bij lange bewaring zijn de financiële resultaten toch nog best.

55. London Pippin.

Geeft lelijke vruchten met een lage handelswaarde. Boom vatbaar voor schurft, kanker en meeldauw.

56. Zoete Ermgaard.

Is laat vruchtbaar, terwijl de prijzen maar matig zijn. Wordt zelden aanbevolen.

Literatuur:

1. Ottolander, De Nederlandse Boomgaard, 1864.
2. Müller, Deutschlands Obstsorten, 1906—1933.
3. Bunyard, E. A., Handbook of hardy fruits, 1920.
4. Hedrick, U. P., Cyclopedia of hardy fruits, 1922.
5. Taylor, H. V., The apples of Engeland, 1946.

Blauwe bes

Foto Afd. Voorl. Min. L., V. en V.

BLAUWE BES

BESCHRIJVING VAN DE BLAUWE BESSERASSEN EN DE AMERIKAANSE VEENBES

Onder blauwe bessen verstaat men de blauwe of blauwzwarte vruchten van struiken van het geslacht *Vaccinium*. In Nederland komt daarvan in het wild voor de *Vaccinium Myrtillus*; in Noord-Amerika is het aantal wilde soorten veel groter. Het belangrijkste zijn er de „High-bush blueberries”, *Vaccinium australe* en *V. corymbosum*, die in het Oosten van de Verenigde Staten van Amerika in het wild voorkomen. Deze soorten zijn de laatste 40 jaar belangrijk verbeterd door selectie en kruising, zodat er thans een aantal zeer goede, productieve cultuurrassen van bestaan met grote vruchten van goede kwaliteit, terwijl geregeld nog betere rassen worden geïntroduceerd. Het sortiment wijzigt zich daardoor snel.

Deze grootvruchtige blauwe bessen worden struiken tot enkele meters hoogte. Ze vereisen vochtige, humeuze, zeer zure grond. Op enkele plaatsen in ons land wordt de teelt met gunstig resultaat beoefend. De vruchten worden vers gegeten en zijn ook zeer geschikt voor invriezen en verwerking en ook voor geneesmiddel bij ingewandstoornissen.

Alle hier te lande geteelde rassen zijn afkomstig uit de Verenigde Staten van Amerika. Met selecties uit Duitsland bestaat nog geen ervaring. We noemen slechts enkele der belangrijkste rassen, in volgorde van vroegheid.

1. Weymouth.

Vroeg. Gewonnen uit een kruising in 1928 tussen de vroege rassen June x Cabot.

De struik groeit matig met breeduitstaande takken; groot blad. Productief. De vruchtrossen zijn vrij

los. Vruchten tamelijk groot, donkerblauw, stevig, maar flauw van smaak. Wegens donkere kleur en matige kwaliteit niet gewaardeerd. Zal vermoedelijk wel verdrongen worden door het nieuwe, in November 1953 geïntroduceerde ras Earliblue.

2. Berkeley.

Middentijds. Een van de beste nieuwe rassen. Gewonnen uit een kruising van Stanley x (Jersey x Pioneer) door J. H. Clark, G. M. Darrow en E. B. Morrow. Geïntroduceerd in 1949 door het United States Department of Agriculture en het New Jersey Agricultural Experiment Station.

Goede groeier; voor zover bekend goed productief. Middentijds. De bessen zijn buitengewoon groot en mooi lichtblauw van kleur. Stevig; goed bestand tegen regen. De smaak is goed.

3. Coville.

Laat. Gewonnen door F. V. Coville uit een kruising van (Jersey x Pioneer) x Stanley en in 1949 geïntroduceerd door het United States Department of Agriculture en het New Jersey Agricultural Experiment Station. Met de Berkeley wordt het in Amerika thans als een van de beste rassen beschouwd. Goede groeier. Goed vruchtbaar. Zeer laat. De bessen zijn bijna even groot als die van de Berkeley; lichtblauw; stevig, niet barstend en zeer goed van smaak met een sterk aroma.

4. Dixi.

Gewonnen door F. V. Coville uit een kruising van (Jersey x Pioneer) x Stanley. De laatste selectie van F. V. Coville.

Een krachtige groeier; zeer productief. Laat rijpend. Grote, breedronde, mooi blauwgekleurde, stevige vruchten, die uitmunten door een zeer goede smaak. Daar bij het plukken echter nogal een grote wond bij het steeltje ontstaat, kort houdbaar.

5. Jersey.

Gewonnen door F. V. Coville uit een kruising in 1916 tussen de wilde selecties Rubel en Grover. Zeer krachtige struik met rechtopgaande takken. Productief. Laat. Vruchtrossen lang, zodat de vruchten ruim uiteen staan. De bessen zijn tamelijk groot, blauw; stevig; echter niet opvallend goed van kwaliteit met weinig aroma;

nogal zuur; goed vervoerbaar. Nog veel geteeld.

6. Amerikaanse Veenbes of Cranberry.

Vaccinium macrocarpon Ait. Waarschijnlijk door aanspoeling van een vat veenbessen op Terschelling aldaar en op andere Waddeneilanden verwilderd in vochtige duinpannen. Thans daar op deze plaatsen gekweekt, evenals bij Assen. Zeer laag heestertje met kleine glanzende, altijd groene blaadjes en rode bessen. Wordt geplukt vanaf September. Zeer houdbaar zonder verder conserveringsmiddel, onder water of droog bewaarbaar. Uitstekend voor jam en compôte.

Literatuur:

1. Darrow, G. M., J. B. Demaree and W. E. Tomlinson Jr, Blueberry growing. U.S. Dept. Agric. Farmer's Bull. No 1951, 1951, 83 pp.
2. Gerritsen, J. D., W. de Groot, H. G. Kronenberg en A. v. Oosten, De teelt van Klein-Fruit in Amerika: Blauwe bessen en Veenbessen. Rapport Studiegroep Tuinbouw, Den Haag 1952, 61 pp.
3. Wasscher, J., De teelt der blauwe bessen. (*Vaccinium corymbosum* L. en hare hybriden) in de Verenigde Staten van Noord-Amerika en te onzent. Meded. Tuinbouwvoorl.d. No 33, 1942, 59 pp.

De braam behoort tot het geslacht *Rubus*. Hiervan zijn in het wild, zowel in Nederland als in het buitenland, veel soorten bekend. In ons land hebben de wilde bramen geen betekenis voor de fruitteelt. Sinds 1930 is er echter hier te lande een cultuur van bramen ontstaan en wel in 2 centra, de Bom-melerwaard en Z.-Beveland. Men teelt daar vrijwel uitsluitend het ras **Himalaya**.

Het ras is van Europese oorsprong en heeft ons via N.-Amerika bereikt, waar het eveneens in cultuur is. Het grootste voordeel van de Himalaya boven andere bramerasen is wel de grote productiviteit. Daarnaast zijn ook belangrijke eigenschappen de krachtige groei, de geringe bodemkundige eisen die het ras stelt, de goede kwaliteit van de vruchten en de late rijptijd. Deze laatste eigenschap is van belang i.v.m. een goede arbeidsverdeling op 't kleinfruitteeltbedrijf. Bezwaren van de Himalaya zijn de vatbaarheid voor stengelziekten, de rode vruchtziekte (bramenmijt) en vooral ook de gevoeligheid voor wintervorst. De laatste 10 jaren is het Himalayagewas tweemaal afgevroren als gevolg van strenge winters; door het dekken van de scheuten kan hier-tegen worden opgetreden. Een ander groot bezwaar is, dat de vrucht teer is, moeilijk transporteerbaar en slecht houdbaar; dit komt de afzet niet ten goede.

Op zeer beperkte schaal wordt in ons land nog geteeld de **Loganberry** (een Amerikaanse toevalskruising van braam en framboos) en de **Boysenberry**. Vergeleken met de Himalaya groeien zij minder sterk en zijn zij minder productief, maar zij geven belangrijk grotere vruchten van betere kwaliteit. Wat de laatste eigenschap betreft wint de Boysenberry — die minder zuur is — het van de Loganberry. Beide rassen stellen hogere eisen aan de grond en aan de teler dan de Himalaya.

Een grote rol speelt in Amerika de **Oregon Evergreen**, een krachtig groeiende, zeer productieve braam, die zoete, stevige vruchten geeft, hetgeen met het oog op de handel een groot voordeel is. In productiviteit kan de Oregon Evergreen echter niet met de Himalaya wedijveren.

Een grote opgang maakt thans in Amerika de **Thornless Evergreen**, een doornloze chimaere van de Oregon Evergreen, die veel gemakkelijker plukt.

De **Brainerd** is een nieuwe Amerikaanse aanwinst, waarvan de Himalaya een der ouders is. In één opzicht verdient de Brainerd zeker aanbeveling boven de Himalaya, omdat het ras minder gevoelig is voor vorst. Het verdient aanbeveling de Boysenberry, Thornless Evergreen en Brainerd in Nederland te beproeven.

Black Alicante

Foto Afd. Voorl. Min. L., V. en V.

DRUIVE-ONDERSTAMMEN

Het is nog niet lang geleden, dat hier te lande druiven niet anders geënt werden, dan wanneer men van ras wilde veranderen. Een onderstamvraagstuk was hier niet bekend. Wel echter in Frankrijk en Duitsland, waar men zich via minder vatbare onderstammen tegen druifluis op de wortels wapende. Er waren Amerikaanse soorten bekend met grote en zeer grote resistentie tegen druifluis, die echter op wijngaardgronden niet te goed thuis waren. Soortkruising is bij druif zeer gemakkelijk en zo wonen ondernemende zaaiers duizenden bastaarden in de eerste nakomelingschap, die meer of minder goede eigenschappen demonstreerden. Uit die veelheid isoleerde men selecties, die geschikt waren voor een bepaalde grond en klimaat. Het heeft weinig nut, zolang in ons land geen druifluis voorkomt, die onderstammen te proberen.

Wel is echter gebleken, dat de **Foster's White Seedling** buitengewoon geschikt is als onderstam voor de Alicante, vooral op die gronden, waarop gemakkelijk Alicantzijete optreedt. Wel verent dit ras moeilijk en zal men alle mogelijke voorzorgen moeten nemen.

Ook bij het verenten van rassen, wat vooral de laatste jaren veelvuldig gebeurt (overgang van blauwe naar witte rassen), is het belangrijk te weten hoe bepaalde rassen als onderstam voor andere fungeren. Hierover is echter nog te weinig bekend om met zekerheid bepaalde rassen als onderstam te kunnen afkeuren.

In de praktijk noemt men de Frankendaler een minder goede, terwijl b.v. Gros Colman als veel beter bekend staat. Het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder glas zal in de komende jaren meer aandacht aan deze onderstammenkwestie wijden.

EIGENSCHAPPEN VAN DE DRUIVERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijtijd	Boom						Vrucht										
	Groei- kracht	Vorming vervanghout	Gewenste boomvorm	Wijze van snoei	Teelt in stookserre gewenst	Productie per m ² Weerstand tegen dode armziekte	Rijtijd in koude serre	Grootte tros	Grootte bes	Kleur bes	Gemakkelijk van kleuren Geschiktheid voor tafel- druif (smaak)	Vastheid vlees	Vervoerbaar- heid	Weerstand tegen barsten, anders dan door meeldauw	Weerstand tegen lam- stelligheid	Geschiktheid voor koelhuis	
A. Aanbevelenswaardige rassen																	
1. Frankenthaler	4	4	l	m	-	4	3	b.10	4	4	bl	3	5	3	3	2	3
2. Golden Champion ¹⁾ ..	4	5	l,ss	l	+	5	3	b.10	5	4	g	4	4	3	4	3	2
3. Black Alicante	4	4	s,ss	k	-	5	4	b.10	4	4	bl	5	4	3	5	4	5
B. Aanvullende rassen																	
4. Muscat blanc d'Alexandrie	3	5	s,l	k	+	3	5	b.10	4	4	g	4	5	5	4	4	3
5. Gros Colman	5	5	s	k	+	4	5	b.10	3	4	bl	2	5	4	4	2	2
6. Gros Maroc	5	2	l	l	-	5	5	b.10	3	4	bl	5	4	4	4	5	3
C. Nieuwe en beproevens- waardige rassen																	
7. Prof. Aberson	3	4	l	l	+	3	-	e. 8	3	4	g	5	5	3	2	2	4
8. Witte Emile Royal ..	3	4	l	m	-	3	5	e. 8	3	2	g	4	3	4	4	4	4
9. Royal	4	4	l	m	-	4	5	b. 9	3	3	bl	5	3	3	4	5	3
D. Niet-aanbevolen rassen Zie blz. 70																	

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Boomvorm: l = legger; s = snoer; ss = schuin snoer.

Snoei: k = korte snoei; m = middelmatige snoei; l = lange snoei.

Rijtijd: b.8 = 1e helft Augustus; e.8 = 2e helft Augustus, enz.

1) = zelfsteriel.

BESCHRIJVING VAN DE DRUIVERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Frankenthaler (Frankendaler).

Blauer Trollinger, Black Hamburg, Frankenthal, Bla Frankendaler, Blauwe druif. Herkomst: onbekend. Kenmerken: kleur hout: roodbruin. Blad gewoon. Trossen hebben een vrij lange steel, zijn middelgroot, hebben afhanginge schouders. Vaak bevindt zich, behalve de oorspronkelijke tros, nog een klein trosje aan de hoofdas. De bessen zijn middelmatig groot, hebben een dunne schil, dunne waslaag en bij voldoende kleuring een blauwe kleur. Kleur laat soms te wensen over. Boomvorm: liggend snoer. Groeikracht: matig sterk. Productie: goed. 800 à 900 kg per kas van 10 rr (280 m²)! Ziekten: gevoelig voor lamsteligheid en meeldauw. Op oudere leeftijd voor dode-arm-ziekte.

Rijptijd: koude kas half Augustus tot begin September. Zeer geschikt voor stook- en koude kas. Niet voor buiten of voor verlating te gebruiken. Smaakt goed, prima. Niet geschikt voor vervoer op lange afstand (export). Is in het koelhuis gemiddeld 6—8 weken te bewaren. Ongeveer 12 % van het Nederlandse kasdruivenareaal bestaat uit Frankenthaler.

2. Golden Champion.

Herkomst: in 1863 gewonnen door Thompson te Dalkeith in Engeland. Kenmerken: kleur hout: bruin met violette waslaag. Bladeren diep ingesnedden. Trossen hebben zeer lange steel, zijn groot en hebben sterk afhanginge schouders. Ras is steriel. Besgrootte hangt af van de mate van vruchtzetting. Bij goede vruchtzetting kloeke, grote bes. Bij rijpheid is de beskleur groengeel tot goudgeel. Ras is onvruchtbaar; moet dus lang gesnoeid worden. Boomvorm: liggend of schuin snoer. Groeikracht: deze is vrij goed. Productie: goed (hangt af van vruchtzetting). 800—900 kg per kas (280 m²). Ziekten: sterk gevoelig voor

spint, minder voor thrips en lamsteligheid. Chlorose.

Rijptijd: eind September—begin October. Geschikt voor stook- en koude kas. Druif heeft een zeer aantrekkelijk uiterlijk, smaakt flauw zoet. Goed vervoerbaar (export) en is gevraagd in Engeland, België en Zweden. Als bestuiver kunnen alle rassen dienst doen. Op praktische gronden (veel stuifmeel) wordt de voorkeur gegeven aan Alicante. Om de voorwaarden voor een goede vruchtzetting te beheersen, is aanwezigheid van een lichte verwarming gewenst. Bij koude teelt kan deze tevens gebruikt worden in de nazomer tegen het voorkomen van rot (Botrytis).

3. Black Alicante (Alicantse).

Spaanse, Blauwe Alicante, Granacke, Granaxa. Herkomst: Spanje.

Kenmerken: kleur hout: bruin tot donkerbruin, sterk behaard. Korte internodiën. Bladeren gewone vorm en grootte, doch sterk behaard. Forse, grote trossen, die soms wat gedrongen zijn. Flinke, niet afhanginge schouders. Zet overvloedig vrucht, grote bes. Is rijp een prachtige diepblauwe druif, met dikke schil en dikke waslaag. Zeer vruchtbaar. Boomvorm: snoer, schuin snoer en legger. Groeikracht: goed. Productie: hoog; 900 à 1000 kg per kas (280 m²). Op prima gronden soms nog beduidend meer. Ziekten: afsterven van de bomen op minder goede gronden, zogenaamde Alicantziekte, is de grootste kwaal van dit ras. Behalve voor Meiziek (Botrytis) en matige gevoeligheid voor thrips geen bijzondere gevoeligheid voor ziekten.

Rijptijd: in koude kassen eind September—begin October. Zeer geschikt voor stook- en koude kas. Prima geschikt voor export. Smaak is, bij voldoende rijpheid, goed. Kan in het koelhuis gedurende 2—4 maanden bewaard worden. Met Alicante is 75 % van de oppervlakte druivenkassen beplant. Om het afsterven te voorkomen wordt op minder goede gronden dit ras verent op een ander ras. Een goede

onderstam is Foster's White Seedling.

B. AANVULLENDE RASSEN.

4. Muscat blanc d'Alexandrie (Muscaat van Alexandrië).

Muscat d'A., Muscat of A., Weisser Musc. v. A. Herkomst: Middellandse Zeegebied.

Kenmerken: kleur hout: geelbruin. Diep ingesneden, vrij klein blad. Blad- en trosstelen hebben, vooral in het voorjaar, een typisch paarse tint. Zeer vruchtbaar ras, vaak meer dan twee trossen per scheut. Trossen zijn langgerekt met afhangelende schouders. Bij voldoende vruchtzetting zijn de bessen tamelijk groot en hebben bij voldoende rijpheid en goede belichting een geelgroene kleur en muskusachtige smaak. Boomvorm: snoer en legger. Groeikracht: matig tot goed. Productie: kan bij goede verzorging en grond goed zijn 700—800 kg en soms meer per kas (280 m²). Ziekten: gevoelig voor meeldauw, lamsteligheid, spint en besverbranding kort na het krenten.

Rijptijd: in koude kassen begin October. Kan zowel koud als gestookt geteeld worden. Wordt in binnen- en buitenland gewaardeerd. De oppervlakte van dit ras breidt zich de laatste jaren geleidelijk uit, wat een verheugend teken is, daar van deze goede consumptiedruif in 1943 slechts 0.87 % van de oppervlakte in het Zuidhollands glasdistrict voorkwam. De bestudering van dit ras heeft de teelt voor de practijk gemakkelijker gemaakt.

5. Gros Colman.

Gros Colmar, Dodrelabi, Blaues Ochsenauge. Herkomst: Kaukasus. Kenmerken: kleur hout bruin. De bladeren zijn groot en matig behaard. De trossen hebben een zeer regelmatige, cilindrische bouw. Evenals bij 1 bevindt zich aan de hoofdas een klein trosje. Per scheut komen meestal 2 trossen voor. De bessen zijn groot en ongeveer rond. De tere schil met dunne waslaag barst gemakkelijk. Tengevolge van minder gunstige omstandigheden laat de blauwe kleur dikwijls te

wensen over. Het ras is zeer vruchtbaar en kan dus kort worden gesnoeid. Boomvorm: verticaal snoer. Groeikracht: sterk. Productie: hoog, 900 à 1000 kg per kas van 10 rr (280 m²). Ziekten: zeer gevoelig voor het barsten van de bessen. Niet onvoelig voor lamsteligheid. Matig gevoelig voor chlorose (roodkleuring van de bladeren).

Rijptijd: koude kas begin October. Vooral aanbevolen voor stookkassen. In België veel gebruikt voor verlaten. De smaak van de vastvlezige bessen is goed. Geschikt en gevraagd voor export. Is in het koelhuis 1 à 2 maanden te bewaren. Om het barsten van de bessen te voorkomen, dient men vanaf het kleuren de kas droog te stoken.

6. Gros Maroc.

Herkomt: Afrika. Waarschijnlijk via Engeland naar ons land gekomen.

Kenmerken: Kleur hout bruin; blad groot, soms bobbelig; vormt zeer moeilijk vervanghout wat de boom een lelijk aanzien geeft (gewei-achtig). Lang snoeien, anders onvoldoende vruchtbaar. Overwegend kleine tot middelmatige trossen. Grote, diepblauwe, iets afgeplatte bessen. Belangrijk eerder op kleur dan rijp. Vlezig. Boomvorm: Liggend snoer. Groeikracht: Sterke groeier. Productie: hoog, 900—1000 kg per kas (280 m²). Ziekten: geen bijzondere gevoeligheid voor bepaalde ziekten, behalve voor oedeem.

Rijptijd: koude kas begin October. Kan gestookt worden doch komt bijna niet voor. Te laat. Druif ziet er mooi uit en toch pas laat goed eetbaar.

C. NIEUWE EN BEPROEVENS- WAARDIGE RASSEN.

7. Prof. Aberson.

Herkomt: in 1946 geïntroduceerd door het Proefstation voor de Groenten- en Fruitteelt onder Glas te Naaldwijk.

Kenmerken: kleur hout lichtbruin. Blad zeer diep ingesneden. De trossen hebben een vrij lange trossteel, zijn tamelijk groot en hebben overbuigende, matig lange schouders.

De bessen zijn groot en hebben een dunne, tere schil. Bij voldoende rijpheid hebben de bessen een aantrekkelijk geelgroene kleur. Het ras is onvruchtbaar en moet daarom zeer lang gesnoeid worden. Boomvorm: liggend snoer. Groeikracht: vrij goed. Productie: matig. 700—800 kg per kas van 10 rr (280 m²). Ziekten: gevoelig voor het barsten van de bessen en Botrytis. Matig gevoelig voor chlorose. Rijptijd: koude kas half tot eind Augustus. Beproevenwaardig voor stookkassen. In verband met het barsten en rotten van de bessen niet in koude kassen. Smaakt goed (zoet). Niet geschikt voor export. Dankt vooral zijn betekenis aan de vroegheid, ± 3 weken eerder oogstbaar dan Golden Champion.

8. Witte Emile Royal.

Herkomst: onbekend.
Kenmerken: kleur hout lichtbruin. Matig diep ingesneden blad. Meestal komen 2 trossen per scheut voor. De trossen en bessen zijn middelmatig van grootte. Middelmatic lange afhingende schouders. De bessen bezitten een sterk doorschijnende schil, waardoor de pitten tijdens de oogstperiode zeer duidelijk zichtbaar zijn. Bij voldoende rijpheid hebben de bessen een opvallend witgele kleur. Vanwege de grote vruchtbaarheid kan dit ras kort worden gesnoeid. Boomvorm: snoer, schuin snoer en legger. Groeikracht: matig tot goed. Productie: matig goed, ± 800 kg per kas (280 m²). Ziekten: behalve van chlorose, die soms ernstig optreedt en van Botrytis tijdens de rijptijd, weinig last van bepaalde ziekten. Rijptijd: in koude kassen vanaf half Augustus tot begin September. Ge-

schikt voor stook- en koude kas. Geschikt voor export. De smaak is goed, zonder bepaald aroma. Evenals 8 dankt dit ras zijn betekenis aan het enige weken vroeger oogstbaar zijn dan Golden Champion.

9. Royal.

Emile Royal, Ronde Emile Royal. Herkomst: onbekend. Hier ingevoerd uit België. Kenmerken: kleur hout bruin. Blad gewoon. Tros en bes middelmatig groot, echter groter dan van Frankendaler. Er is een ovaal en een rond type. Kleur blauw. Dikkere schil dan Frankendaler. Vruchtbaarheid als 1. Boomvorm: liggend snoer. Groeikracht: matig sterk. Productie: goed. 800 à 900 kg per kas (280 m²). Ziekten: gevoelig voor lamsteligheid, zij het echter niet in die mate als 1, spint en weinig gevoelig voor meeldauw. Rijptijd: begin September in de koude kas. Kan zowel gestookt als koud geteeld worden. Wordt geëxporteerd in het vroege seizoen. Heeft in het buitenland niet zoveel belangstelling. Wordt in België veel aangetroffen, vooral in stookkassen. Het ras is eerder blauw dan rijp en wordt door de koper nog wel eens verward met Frankenthaler. Er bestaan in België verschillende typen, o.a. Royal Terheyden en Royal Molenberg.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

10. Lucien Baltet.

Te kleine tros en bes.

11. Victoria.

Te slechte kwaliteit.

Hornet

Foto Afd. Voorl. Min. L., V. en V.

FRAMBOOS

EIGENSCHAPPEN VAN DE FRAMBOZERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Struik				Bloem	Vrucht						
	Groei-kracht	Vorming van oploop	Weerstand tegen mozaïek	Weerstand tegen taksterfte	Bloei-tijd	Rijp-tijd	Grootte	Kleur	Stevig-heid	Smaak	Gebruiks-waarde	Geschik-theid voor invriezen
A. Aanbevelenswaardige rassen												
1. Radboud	4	3	3	4	3	4	3	d	3	3	t,k,f	3
2. Preussen	5	2	3	2	3	4	3	l	2/4	5	t,k,f	3
3. Gertrudis	4	4	5	3	2	2	3	d	3	4	t,k,f	4
B. Aanvullende rassen												
4. St. Walfried	4	4	1	3	1	2	5	d	2/4	3	t,k,f	3
C. Nieuwe en beproevenswaardige rassen												
5. Mallig Exploit	5	4	-	-	2	2	5	l/d	-	4	t,-,-	-
6. Mallig Promise	5	5	-	-	2	2	5	l/d	3	4	t,-,-	2
7. Mallig Enterprise	5	2	-	-	3	3	4	d	3	4	t,-,-	4
8. Mallig Jewel	4	2	-	-	3	3	3	l/d	-	3	-,-,-	-
D. Niet-aanbevolen rassen												
Zie blz. 72												

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Bloei- en rijptijd: 1 = vroeg; 5 = laat.

Kleur: d = donker, l = licht.

Gebruikswaarde: t = tafel; k = keuken; f = fabriek.

BESCHRIJVING VAN DE FRAMBOZERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Radboud.

De naam is een handelsmerk, dat alleen door de rechthebbende mag worden gebruikt en wel voor rassen van *Rubus* en *Ribes*. Tot nu toe zijn verschillende frambozen afgeleverd onder de naam Radboud, van welke speciaal één sterk is vermeerderd. Er is besloten nu ook een andere op ruimere schaal te verbreden en wel in verband met de iets veranderde handelseisen.

Beide zijn tamelijk sterke groeiers, die matig veel oploep maken en niet remonteren. Weinig gevoelig voor callusziekte. Middelmatic gevoelig voor vuur. Normaal gevoelig voor *Verticillium*, heksenbezem en mozaïek. Weinig wintertaksterfte. De bloeitijd is middelmatic vroeg. Voor nachtvorst weinig gevaar. Ze rijpen middertijds en zijn groot. De kleur is iets verschillend. De algemeen voorkomende is iets verschillend. De algemeen voorkomende is iets donkerder dan de andere, die diens plaats zal innemen.

De vruchten zijn stevig. Smaak normaal. Plukbaarheid normaal. Geschikt voor tafel, keuken, sap en jam. Middelmatic geschikt voor snelvriezen.

2. Preussen.

In 1915 in Duitsland als zaailing gevonden en in 1919 door A. Helmstedt in de handel gebracht en vooral verbreed door Rosenthal te Rõtha. Lit. 1, 2, 3.

Groeit zeer hoog en maakt soms tamelijk veel, dan weer weinig oploep. Niet remonterend. Weinig gevoelig voor callusziekte. Zeer gevoelig voor vuur. Normaal voor *Verticillium* en heksenbezem. Indien aangetast door mozaïek, doorgaans hevig ziek. Tamelijk gevoelig voor wintertaksterfte.

De bloei valt laat en duurt kort. Geen nachtvorstschade te duchten. De vrucht is groot, bleekrood en laat zich zeer goed plukken. Smaak

zeer goed. Bleekrood en daardoor voor sapfabricage minder geschikt. Nu eens is de vrucht stevig, dan weer, op bepaalde gronden week. Zeer goed voor tafel en jam. Middelmatic voor snelvriezen.

In Preussen kwam vroeger en komt stellig nog wel eens een zwartgedoornd onkruidras (kornjak, rogue) voor, dat wel is uit-geselecteerd en als Deutschland en hier te lande als Ir Leendertz in de handel is geraakt.

3. Gertrudis.

De naam is een handelsmerk (zie Radboud).

Evenals de onder de naam Radboud verhandelde rassen, dateren alle Gertrudes van 1936. In 1940 in de handel gebracht. Slechts één ras wordt nog op grotere schaal vermeerderd. Groeihoogte middelmatic. Jong hout sterk vertakt. Tamelijk veel oploep. Voor mozaïek zo goed als onvatbaar. Geen callusziekte waargenomen. Wel vatbaar voor vuur, *Verticillium* en wintertaksterfte. Remonteert zelden of niet.

Bloei tamelijk vroeg, met enig nachtvorstisico.

Rijpt tamelijk vroeg, is nogal groot, donkerrood, middelmatic stevig, middelmatic van smaak, behoorlijk plukbaar, geschikt voor snelvriezen en ook voor tafel, keuken en fabriek.

De verdienste van dit ras is enerzijds de uiterst geringe vatbaarheid voor mozaïek, anderzijds de snelle groei, waardoor het eerste plukjaar vaak een groot beschoot wordt geleverd. Nu er zo'n groot gevaar is ontstaan voor heksenbezem en de aanplantingen vaak na 3 jaar weer moeten worden geruimd, is dat een voordeel.

B. AANVULLENDE RASSEN.

4. St. Walfried.

In 1926 door Rietsema gewonnen en in 1931 in de handel gebracht. De selectie en verkoop is gestaakt, toen andere rassen waren gewon-

nen. Een pomologische beschrijving is buiten de oude Rassenlijsten niet bekend. Een gekleurde afbeelding is gepubliceerd door een Stuttgarterse kwekersfirma Pfitzer. Bastaard tussen Hornet en Lloyd George. Gedurende de korte tijd, dat deze framboos werd gekweekt, is zij snel verspreid en vond haar weg naar allerlei landen, waar zij nog populair is.

De groei is tamelijk hoog, korter dan die van Preussen. Maakt veel oploop, althans wanneer het gewas gezond is. Remonteert vaak, doch niet ieder jaar. Eerste bloei tamelijk vroeg en bij jonge aanplantingen soms langdurig. Enig nachtvorstresico. De tweede bloei is in de nazomer op het einde van de jonge loten; doch dit remonteren moet men voor commerciële exploitatie niet als een voordeel beschouwen. Niet alleen hebben de vruchten dan weinig handelswaarde en treedt veel rotting op, maar de jonge loten sterven door uitputting ook nog vaak een eind in, zodat het dwingt tot intoppen tijdens de bloei of daaromtrent. Rijpt middentijds. Vrucht zeer groot, conisch, donkerrood, heeft goedgekleurd sap en is van matige smaak. Doorgaans op zand week en op klei vaak vast. Plukt goed. Leent zich zowel voor tafel als fabriek. Matig geschikt voor snelvriezen. Geen noemenswaardige schade van Verticillium, doch krijgt zeer gemakkelijk mozaïek en lijdt na aantasting doorgaans even hevig als Preussen. Er komt ook echter een lichte vorm van mozaïek voor, die slechts matig schaadt. Matig vatbaar voor wintertaksterfte. Voor zover bekend geen callusziekte. Over vatbaarheid voor „vuur” geen klachten. Het grote blad onderscheidt zich van dat van Lloyd George door een minder vlakke stand.

C. NIEUWE EN BEPROEVENS- WAARDIGE RASSEN.

5. Malling Exploit.

Gewonnen in 1937 op het Engelse Proefstation te East Malling uit een kruising tussen Newburgh en een zaailing uit Lloyd George en

Pyne's Royal. Lit. 4. Lijkt veel op de reeds vroeger geïntroduceerde Malling Promise, maar bleek in Groot-Brittannië in productie, vruchtgrootte, vruchtkleur en kwaliteit beter te zijn dan deze. Hier te lande nog weinig ervaring. Een krachtige groeier met iets uithangende scheuten en veel oploop. Bloei en oogst vroeg. Vruchten groot, kort kegelvormig, vrij sappig en goed van smaak met een duidelijk aroma.

6. Malling Promise.

Gewonnen in 1937 op het Engelse Proefstation East Malling (Kent), uit een kruising tussen Newburgh en een zaailing, afkomstig van Lloyd George en Pyne's Royal. Lit. 4.

Groei tamelijk hoog, met uithangende scheuten; zeer veel oploop, zeer productief. Remonteert niet. In Engeland beschikt men over virusvrij plantmateriaal. Omtrent vatbaarheid voor mozaïek geen gegevens; vatbaarheid voor dwergziekte (heksenbezem) is waarschijnlijk groot.

Bloei vroeg, doch naar men in Schotland meent, toch niet erg vatbaar voor nachtvorstschade. Rijpt vroeg; daardoor niet geschikt voor de teelt op bedrijven met veel late aardbeien, zoals in West-Brabant. De vrucht is groot, langkegelvormig, vrij donkerrood, plukt tamelijk gemakkelijk en is goed van smaak. Volgens Schotse ervaringen weinig geschikt voor snelvriezen en inblikken, wel voor pulp (jam).

7. Malling Enterprise.

Evenals het vorige gewonnen op het East Malling Proefstation, n.l. in 1932 uit een kruising tussen Preussen en een zaailing, afkomstig van Lloyd George and Pyne's Royal. Lit. 4.

Zeer krachtige, steil opgaande scheuten, weinig oploop en daardoor slechts matig productief, hetgeen misschien te verbeteren is door dichter te planten. Remonteert niet. Geen volkomen virusvrij materiaal.

Bloei en rijping middentijds. De

vruchten zijn groot, kegelvormig, stevig, tamelijk lichtrood, korrels ongelijkmatig; vrij goed van smaak. Volgens Schotse ervaringen tamelijk geschikt voor verwerking tot sap en voor invriezen.

8. Malling Jewel.

Gewonnen op het East Malling Research Station uit dezelfde kruising als Malling Enterprise. Lit. 4. Wordt in Groot-Brittannië gewaardeerd om zijn rechtopgaande groeiwijze, vrijwel gladde scheuten, ge-

makkelijk plukken en goede kwaliteit.

Bloei en oogst middentijds. Hier te lande is er nog weinig ervaring mee.

De vruchten zijn van middelmatige grootte, kort-kegelvormig, matig van smaak en matig sappig.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

9. Hornet.

Vruchten te klein. Geen gezond plantmateriaal.

Literatuur:

1. Fenner, W., Die Himbeerneuheit „Preuszen“. Obst- und Gemüsebau 72, 1926, 347.
2. Schaal, G., Stein-, Beeren- und Schalenobst, 1930, 105.
3. Lundin, Y., Hemträd gardens Fruktur och Bär, 1944.
4. Wood, C. A., Raspberry varieties in Great Britain. Rep. East Malling Res. Sta. for 1951, 1952, 82—92.

HAZELNOOT

Aangezien gedurende de laatste jaren voor de hazelnotenteelt in ons land een groeiende belangstelling valt waar te nemen, terwijl ook voor de export van jonggoed naar het buitenland, de goede cultuurrassen door de N.A.K.B. geregeld zullen worden gekeurd, allereerst in de Proeftuin te Boskoop, van waaruit dan materiaal voor de boomkwekerijen zal worden uitgegeven, heeft het z'n thans ook in de Rassenlijst voor Fruit een overzicht te geven der beste inheemse rassen. De betere rassen worden tegenwoordig geënt op onderstam van *Corylus Colurna*, de Turkse boomhazelaar, waardoor de vruchtbaarheid wordt verhoogd en de wortelbroedvorming wordt tegengegaan. Voor een goede kruisbestuiving is het gewenst 4 à 5 rassen te gebruiken bij aanplantingen.

1. Géant de Halle.

Merveille de Bollwiller, Halle'sche Riesennuss, Grosze Zellernuss, Grosze runde Spanische Nuss, Pfundnuss, Riesennuss. Werd in 1788 door C. G. Büttner te Halle a.S. als zaailing gewonnen. De naam „Merveille de Bollwiller” komt volgens Goeschke (1887) voor het eerst voor in 1860, in een catalogus van A. N. Baumann te Bollwiller in de Elzas. Daarvan zou de herkomst niet bekend zijn. Waarschijnlijk is hierdoor verwarring ontstaan en heeft men laatstgenoemde als afzonderlijk ras beschouwd.

Bloeit vrij laat; zeer vruchtbaar. Goede bestuivers zijn de rassen: Cosford en Webb's Prize Cob. Groei krachtig, een brede struik vormend. Vrucht fraai bruin, groot; hoog: 22—25 mm, breed en dik: 18—20 mm, regelmatig van vorm, conisch toelopend, met breed, plat of iets gewelfd grondvlak. Kern fijn van

smaak; eerste klas noot. Rijp: eind September—begin October.

2. Webb's Prize Cob.

Webb's Preisnuss, Filbert Cob v. Hogg, Webb's Prize Cob Filbert. Door Thos. Webb te Calcot, Reading, geselecteerd en geïntroduceerd omstreeks 1815. Veel gelijkend op de Kentish Cob, die in Engeland het meest is aangeplant, maar misschien nog beter van smaak.

Vrij vroeg bloeiend; eind Februari en Maart. Zeer vruchtbaar en regelmatig dragend ras, dat gecombineerd met het vorige ras en Cosford goed wordt bestoven. Struik vrij krachtig; steil opgroeiend, met stevig takwerk. Behoeft weinig te worden gesnoeid. Vrucht lichtbruin, langwerpig, 28—30 mm hoog, 18—20 mm breed en 17 mm dik, 2-zijdig afgeplat, met groeve. Soms ook driekantige noten. Smaak goed. Kan als hoofdsort met de vorige worden aangeplant, waarbij dan als bestuivers kunnen worden tussengeplant: Cosford, Frühe von Frauendorf, Bergeri, Daviana.

3. Garibaldi.

Webb's Garibaldi. Werd ook ontvangen onder de Franse naam: „Du Béarn”. Zaailing, gewonnen door Richard Webb, Calcot Garden te Reading.

Middelvroeg bloeiend; Maart. Zeer vruchtbaar en reeds vroeg regelmatig dragend. Struik laagblijvend, bossig groeiend, tamelijk steil opgaand, met stevige gesteltakken.

Vrucht grijsviltig behaard, langwerpig als bij Webb's Prize Cob. Schild groot, ± de gehele onderzijde in beslag nemend, gewelfd. Kern groot, amandelvormig en voortreffelijk van smaak. Vruchthuls ongeveer even lang als de vrucht. Vrucht rijp: midden Sep-

tember. Aanbevelenswaardig ras, ook voor aanplant in het groot.

4. Cosford.

Cosford Nut, Cosforder Zellernuss, Improved Cosford, Miss Young's. Thin Walled, Cosford à coque tendre. Omstreeks 1816 in Engeland geïntroduceerd. Afkomstig uit Ipswich en volgens Bunyard waarschijnlijk zo genoemd naar de plaats Cosford in Suffolk.

Struik krachtig, met opgaande groeiwijze. Prima stuifmeelproducent en zeer vruchtbaar. De beste bestuiver der bekende cultuurrassen (Johansson). Derhalve onmisbaar in een goed sortiment. Vrucht langwerpig, tamelijk groot, 24-27 mm hoog, 21-22 mm breed en 17-18 mm dik, dunschalig, fraai bruin met donkerder strepen. Smaak uitstekend. Een der beste Engelse rassen. Middelvroege bloeier en drager. Huls langer of even lang als de noot. Aanbevelenswaardig ras, mede door de zeer goede bestuivingscapaciteiten.

5. Daviana.

Duchess of Edinburgh (Hogg). Is een Engelse zaailing, afkomstig van Richard Webb te Calcot, Reading en aldus genoemd naar Sir Humphrey Davy.

Struik van gedrongen, dicht bossige groeiwijze, vruchtbaar. Evenals het vorige ras veel toegepast als bestuiver, vooral in de Ver. Staten. Noot korter en lichter van kleur dan bij het vorige ras, 24—26 mm hoog, 17—18 mm breed en dik. Smaak goed. Als bestuiver in Engeland en de Ver. Staten veel aangeplant. Ook voor ons land van belang.

6. Frühe von Frauendorf.

Précoce de Frauendorf, Frühe Frauendorfer Zellernuss. Herkomst onbekend.

Zeer vroegbloeiend ras, soms reeds in Januari. Struik breed uitgroeiend en fors, met wijde takstand. Vroeg vruchtbaar en rijkdragend. Katjes talrijk.

Literatuur:

Beyerinck, W., De hazelnotenteelt. Med. Tuinbouwvoorlichtingsdienst 47, 1950.

Vrucht middelmatig groot, kort en breed, vooral aan de voorzijde, naar de basis iets versmald. Smaak goed. Vroeg rijp, begin tot half September. Als bestuiver aanbevelenswaardig wegens het vroege opengaan der katjes, waardoor er spreiding der bestuivingskansen ontstaat.

7. Lange Spaanse.

Spanische Lambertsnuus, Spanish Nut, Lamberts Large, Large Cob, Cob Nut, Noisetier d'Espagne, Aveline grosse longue d'Espagne. Volgens de naam zou deze noot uit Spanje afkomstig moeten zijn, maar volgens Goeschke zou zij via Engeland naar Duitsland zijn gekomen. Struik wordt niet hoog, maar met krachtig takwerk. Rijkdragend. Bloeitijd middelvroeg. Vruchten rijp: midden tot eind September. Vrucht 24—26 mm hoog, 15—16 mm breed, lang ovaal, in klusters van 2—7 bijeen. Schaal dun, kern groot en fijn van smaak. Hals nauwsluitend en versmald boven de vrucht, lang amandelvormig.

8. Rode Lambertsnoot.

Roodpit Lambertsnoot, Rote Lambertsnuus, Blut Nuss, Aveline rouge, Noisette à pellicule rouge, Pelliculus rouge, Red Filbert. Is evenals de Witpit Lambertsnoot een der oudst bekende cultuurrassen. Door sommigen wordt zij, in plaats van de witpit, als de stamvorm der Lambertsnoten (*C. maxima* Mill) beschouwd. Waarschijnlijk uit Z.-Europa afkomstig.

Struik gedrongen, sterk vertakt, met bossige groeiwijze. Veel wortelbroed. Zeer rijkdragend en voortreffelijk van smaak, al zijn de noten vrij klein, hoog 20—22 mm, breed 15 mm en 12—13 mm dik. Schaal donkerbruin. Kernhuid in verse toestand fraai rood gekleurd. Jongere bladeren dikwijls met donkerbruine middenvlek. Zou uit zaad voor een deel weer terug komen. Aanbevelenswaardig als bestuiver en voor particulier gebruik.

JAPANSE WIJNBES

Rubus phoenicolasius is de wetenschappelijke naam. De plant verhoudt zich tot de framboos en de braam als een pruim tot abrikoos en perzik. Het specifieke is de rode stoppelige stekelmassa van de loten en wat de vrucht aangaat, het sluiten van de kelk-slippen na de bloei en het weer opengaan bij de kleuring.

De vrucht is meer tomaatrood dan de framboos en kleiner, terwijl de smaak ten gevolge van het hogere zuurgehalte frisser is. Zij geldt voor een delicatessen. Japanse wijnbes wordt gezaaid en

de zaailingen vertonen kleine verschillen in vrucht, in groeikracht en in vatbaarheid voor callusziekte. Voor particulieren hoogst aantrekkelijk en voor de handel tot nu toe meer op de achtergrond gebleven dan men, gezien de kwaliteiten van het product, zou verwachten. Eigenlijk is het wachten op een groot vruchttype, maar er zijn toch reeds thans lieden, die menen dat de aanplanting winst zal afwerpen. Zie Hedrick, *Small Fruits of New Work*. Een goede afbeelding is niet bekend.

Tros kersen

Foto Afd. Voorl. Min. L., V. en V.

KERSE-ONDERSTAMMEN

De keus is beperkt tot zaailingen van de Limburgse Boskriek en een vegetatief vermeerderbare onderstam, F 12/1, een selectie van East Malling. Beide onderstammen geven een sterke groei.

Limburgse Boskriek.

Als zodanig worden alleen zaailingen gekeurd, welke afkomstig zijn uit zaad van goedgekeurde moederbomen. Deze zaadbomen onderscheiden zich van tamme zoete kersen door een enigszins pyramidale groei, dunne twijgen, kleine knoppen en kleine vruchten met kleine pitten. Waar vóór alles op gelet wordt is een zo groot mogelijke resistentie tegen bacteriekanker. Ter vermijding van ongewenste kruisbestuiving dienen de zaadbomen zoveel mogelijk geïsoleerd te staan van zoete en zure kersen. Zaailingen, welke niet afkomstig zijn van goedgekeurde moederbomen worden gekeurd als zaailingkers na verwijdering van zure en halfzure typen.

F 12/1.

Een sterk groeiende onderstam, welke in hoge mate resistent is tegen bacteriekanker. De verankering is uitstekend en men heeft verder

het voordeel van mooie uniforme stammen. Vermeerdering gaat uitstekend met afleggen, volgens de bleekmethode. Hier te lande is er nog weinig ervaring met deze onderstam. In Engeland blijkt F 12/1 echter goed te voldoen in de praktijk. Een vergelijking met zaailingonderstammen viel gunstig uit voor de vegetatief vermeerderbare onderstam. Dit behoeft echter nog niet te betekenen, dat F 12/1 ook beter is dan Limburgse Boskriek. In ieder geval is F 12/1 een beproevenswaardige onderstam.

Mahaleb.

Een onderstam, waarmede hier te lande nog nagenoeg geen ervaring bestaat. Wel is gebleken, dat Mahaleb niet voldoet op zware gronden. Wordt in Duitsland wel gebruikt voor zure kersen op hoge gronden. Zoete kersen op Mahaleb-zaailingen gaven soms wel zeer goede bomen, doch over het geheel waren de resultaten sterk uiteenlopend, mede als gevolg van onvoldoende verenigbaarheid. Mogelijk kan verder onderzoek een goede selectie naar voren brengen, die dan vegetatief vermeerderd zou moeten worden. Voorshands kan Mahaleb niet worden aanbevolen.

EIGENSCHAPPEN VAN DE KERSE-

Rassen in volgorde van rijtijd	Boom			
	Boomgrootte	Begin van de vruchtdracht	Vruchtbaarheid	Weerstand tegen bacteriekanker
1. Früheste der Mark	3	5	5	3
2. Frühe Französische (Lamotte)	3	2	3	5
3. Guigne d'Annonay (Spithoven)	4	4	4	5
4. Asdonkse (No 501)	4	-	4	5
5. Early Rivers type Alfheim	5	3	4	3
6. Kassins Frühe (Zachte Kassins)	4	4	4	5
7. Vroeger van Werder (Zeeuwse Bruine)	4	4	5	2
8. Pater van Mansfeld (Markies)	4	4	5	2
9. Dubbele Meikers	2	5	5	5
10. Kernielse (Dikke Loen)	4	2	4	4
11. Mierlo'se Zwarte (Udense Zwarte)	4	3	4	5
12. Wijnkers	5	2	4	3
13. Inspecteur Löhnis	4	4	5	5
14. Schneiders späte Knorpelkirsche (Hedelfinger Riesenkirsche)	3	4	3	5
15. Bigarreau Napoléon (Gascogner, Rouaan)	4	4	5	2
16. Udense Spaanse	4	3	4	5
17. Bruine Vleeskers (Bruine Spaanse)	5	3	5	4
18. Koningskers	4	3	4	2
19. Frans Meylingkers	5	-	4	4
20. Klerk	4	2	3	4
21. Morelle (Morel)	1	5	5	5
22. Westerleese Kriek	1	5	5	5
23. Hollander				
24. Knolkers				
25. Varikse Zwarte				
26. Beierlander				
27. Kentish				
28. Zeeuwse Zoete Morel				
29. Rijkmaker				
30. Wilhelmina				
31. Abesse de Moulant				
32. Drogans Gelbe Knorpelkirsche				
33. Beekse Late				

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfers een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Bloeitijd: zv = zeer vroeg; v = vroeg; vm = vroeg tot middeltijds; m = middeltijds; mi = middeltijds tot laat; l = laat; zi = zeer laat.

BESCHRIJVING VAN DE KERSERASSEN

1. Früheste der Mark.

Lit. 1, 2, 3, 4.

Groei matig tot sterk, met veel dunne gesteltakken, soms enigszins Meikersachtig, maar breder. Vruchtbaarheid vroeg, regelmatig en zeer groot. Gezondheid: op lichte grond vaak zeer gevoelig voor bacteriekanker, soms ook zeer goed, op zwaardere grond (geen zware komklei e.d.) in ieder geval voldoende. Bloeit vroeg, tegelijk met Early Rivers. Bestuivers zijn niet bekend, maar draagt altijd; mogelijk is Early Rivers een goede bestuiver. Rijpt het eerst van alle (tot nu toe in Nederland geplante) kerserasen; in Zuid-Limburg, maar soms ook in de Betuwe, al eind Mei; kan zonder bezwaar iets vóór de rijpheid geplukt worden, heeft toch geen kwaliteit.

Vrucht klein, vooral bij zeer grote vruchtbaarheid; naar verhouding vrij grote pit; rood tot donkerrood, sterk glanzend; zacht; slechte smaak, zeer weinig vlees, geen aroma. Matig gevoelig voor regen en monilia en matig vervoer- en houdbaar, maar regen en monilia op de boom krijgen zelden een kans tengevolge van de vroege pluk. Pluksnelheid ligt zeer laag, evenals de prijzen de laatste jaren (de hoge plukkosten van dit ras en de primeur in aanmerking genomen). Komt over het gehele land verspreid op vrij kleine schaal voor, het minste nog in Zeeland, Utrecht en de West-Betuwe; in Frankrijk, België en Duitsland bekend, mogelijk van Franse of Duitse herkomst. Niet aanbevolen vanwege slechte kwaliteit en vruchtgrootte, maar zal als eerst-rijpend ras altijd nog wel geplant worden.

2. Frühe Französische.

Lamotte. Herkomst: onzeker. Lit. 1. Groei matig tot sterk; bolkroon met stevig gestelhout. Vruchtbaarheid vrij laat en geeft slechts matige oogsten, oudere bomen misschien vrij goede tot goede. Gezondheid zeer goed op diverse gronden (in de kwekerij echter veel last van bacteriekanker).

Bloeit zeer vroeg, nog iets vóór Early Rivers. Goede bestuivers zijn waarschijnlijk Früheste der Mark, Early Rivers en Dikke Loen. Rijpt \pm 5 dagen na Fr. der Mark, nog 1 week vóór Early Rivers, ongelijkmatig. Vrucht vrij klein; donkerbruin tot zwart; zacht; redelijke smaak, voor dit rijpingstijdstip zelfs goed, iets rinzig; iets bitter vóór de volle rijpheid. Vrij sterk tegen regen bestand (deze krijgt echter nooit veel kans bij de nog schaars geplante vroege rassen en monilia ook niet, daar de vruchten zo verspreid hangen). Pluksnelheid is gering; prijzen meestal goed. Komt nog weinig voor, maar is in alle kersestreken te vinden. De Vroege van Bingelrade en de Lamotte zijn zeer moeilijk van elkaar te onderscheiden en misschien wel identiek; daarom zijn ze voorlopig beide onder de naam Frühe Französische beschreven, hetgeen de juiste naam van de Lamotte blijkt te zijn. Er is geen ras, dat even vroeg rijpt en beter is; wil men dus vroege rassen planten, dan komt de Lamotte in aanmerking ondanks zijn onvoldoende vruchtbaarheid en vruchtgrootte.

3. Guigne d'Annonay.

Spithoven.

Groei sterk; vormt vrij hoge boom met veel vrij fijne gesteltakken; stevig hout. Vruchtbaarheid vrij vroeg, goed en regelmatig. Gezondheid: op zwaardere gronden goed (geen zware komklei e.d.) op lichte waarschijnlijk ook.

Bloeit zeer vroeg, gelijk met Lamotte. Goede bestuiver is misschien Early Rivers. Rijpt enkele dagen vóór Early Rivers en tegelijk met Asdonkse, ongelijkmatig.

Vrucht vrij klein; bruinzwart; zacht; matige smaak, minder goed dan Asdonkse, iets weëig, vooral wanneer goed rijp. Vrij goed bestand tegen regen, matig vatbaar voor monilia. Plukt vrij gemakkelijk, maar valt bij volle rijpheid nogal van de steel. Komt voornamelijk in de omgeving van Wijk bij Duurstede voor, maar wordt ook

in Zeeland, Brabant en Limburg aangetroffen en vindt de laatste jaren enige verspreiding; komt waarschijnlijk ook in België voor. Begint als vruchtbaar ras, dat rijpt vóór Early Rivers, belangstelling te krijgen, maar waarschijnlijk verdient Lamotte deze meer.

4. Asdonkse.

No. 501.

Groei sterk; boomtype lijkt veel op Early Rivers. Vruchtbaarheid goed en regelmatig. Gezondheid zeer goed, ook op lichte grond. Bloeit vroeg, tegelijk met Early Rivers. Zeer waarschijnlijk zijn Fr. der Mark, E. Rivers en Dikke Loen goede bestuivers. Rijpt enkele dagen vóór E. Rivers, vrij gelijkmatig. Vruucht middelmatig groot, iets kleiner dan E. Rivers (langwerpig, minstens zo hoog, maar smaller dan deze); kleine, langwerpige pit; roodbruin (iets lichter dan Early Rivers); goede smaak; indien te rijp, enigszins flauw; reeds vroeg op smaak. Is misschien iets gevoeliger voor regen dan E. Rivers, maar niet hinderlijk; vrij gevoelig voor monilia; indien te rijp, of na warm, zonnig weer, moeilijk te behandelen en slecht houdbaar. Plukt gemakkelijk; iets lichtere kleur is, wat de prijs betreft, een nadeel t.o.v. E. Rivers, daartegenover staat echter vroegere rijpheid. Echte naam is nog onbekend; komt verspreid voor (op 8 plaatsen in Limburg en het rivierkleigebied aangetroffen, meest als bomen van ten minste 15 jaar). Het beste ras, dat rijpt vóór E. Rivers, daar het slechts enige dagen eerder is; kan dit aanvullen of vervangen. Moet vooral niet te laat geplukt worden, maar ook niet te vroeg vanwege zijn lichte kleur.

5. Early Rivers type Alfheim.

Vroege Duitse. Herkomst: Engels ras, in de vorige eeuw gewonnen. Lit. 2, 3, 4. Groei zeer sterk; vormt hoge en brede bomen met sterk hangende takken. Vruchtbaarheid matig vroeg, regelmatig en goed. Gezondheid: gevoelig voor bacteriekanker, vooral op lichte grond; een ander, nog moeilijk te onderscheiden type,

lijkt gezond(er). Bloeit vroeg. Bestuivers zouden zijn Fr. der Mark, Vroege van Werder, Dikke Loen en Mierlose Zwarte. Rijpt vrij ongelijkmatig, vroeg, 1½ à 2 weken na Fr. der Mark, omstreeks half Juni (variërend met het jaar, de streek en de grondsoort).

Vruucht tamelijk groot tot groot (behoort tot de grootste vroege rassen); donkerbruin; zacht; goede smaak; behoorlijk tegen regen, monilia en vervoer bestand; goed houdbaar. Pluukselheid vrij gering; prijzen vrijwel altijd goed (veel in België geteeld, waarvan de laatste jaren nogal import). In Frankrijk, België en overal in Nederland op behoorlijke schaal te vinden; er lijken 2 of meer typen in voor te komen, die voornamelijk verschillen in gezondheid; wordt in de Betuwe Vroege Duitse genoemd.

Algemeen aanbevolen ras, wanneer inderdaad bomen van het gezonde type leverbaar zijn; is hierover geen zekerheid, dan is voor lichte gronden Kassins Frühe te verkiezen.

6. Kassins Frühe.

Zachte Kassins. Herkomst: onbekend.

Groei sterk; vormt hoge, maar ook vrij brede, dichte en stevige kroon. Vruchtbaarheid waarschijnlijk vrij vroeg; op de meeste plaatsen matig tot vrij goed en vrij onregelmatig, soms echter regelmatig en goed tot zeer goed (bestuivingskwestie?). Gezondheid zeer goed op alle gronden tot zeer slechte zandgrond toe. Bloeit vrij vroeg, iets na Early Rivers. Er zijn geen bestuivers van dit ras bekend, waarschijnlijk echter is Early Rivers een goede. Rijpt ongeveer gelijk met Early Rivers. Vruucht tamelijk groot, iets kleiner dan of even groot als E. Rivers; donkerbruin, iets minder donker dan E. Rivers, maar donkerder dan Asdonkse; zacht; matige smaak, veel flauwer en zoeter dan E. Rivers (die na Zachte Kassins bitter smaakt!). Vrij goed tegen regen bestand, matig gevoelig voor monilia, vrij lastig vervoer- en houdbaar. Vrij lastig te plukken, vooral door het sterk van de steel vallen bij rijpheid; prijs meestal gelijk aan

die van Early Rivers. Komt vrijwel overal in vrij geringe mate voor, meestal als E. Rivers geleverd. Aan te bevelen waar men E. Rivers niet durft te planten vanwege zijn gezondheid.

7. Vroege van Werder.

Zeeuwse Bruine. Herkomst: Duits ras, dat (althans onder deze naam) geen verspreiding in andere landen gevonden heeft.

Groei sterk; bomen kunnen zeer groot worden met zware gestel- en sterk hangende takken als Early Rivers. Vruchtbaarheid vrij vroeg, zeer goed en regelmatig. Gezondheid: heeft veel last van bacteriekanker, is op lichte grond moeilijk gezond te telen, op zwaardere grond (geen zware komklei e.d.) vaak redelijk tot goed. Smalbladigheid komt ook nog wel eens voor.

Bloeit iets later dan Early Rivers; deze is waarschijnlijk een goede bestuiver. Rijpt vrij gelijkmatig, $\pm 1\frac{1}{2}$ week na E. Rivers, meestal met het begin van de Meikers, bij zeer dicht behang echter vaak later.

Vrucht tamelijk groot tot groot, even groot als E. Rivers, indien niet te vol behangen, anders iets kleiner; roodbruin, iets lichter dan E. Rivers; zacht, indien goed rijp; met enigszins knappende huid; redelijke smaak, maar vrij flauw; moet niet te rijp zijn en goed uitgegroeid; is dan iets gevoeliger voor regen dan E. Rivers, echter nog niet hinderlijk; kan overigens lang blijven hangen, is weinig gevoelig voor monilia en goed vervoer- en houdbaar. Plukbaarheid is matig (vrij slecht, wanneer de boom zeer vol hangt); voor een grove kers zijn de prijzen goed (ook in de Betuwe). Komt het meest in Zuid-Limburg voor, verder verspreid in het rivierkleigebied en Zeeland (hier kreeg hij de naam Zeeuwse Bruine). Een redelijk goed ras op geschikte grond, is echter op de meeste gronden in Zeeland en Brabant niet gezond te houden en komt in de Betuwe vrijwel niet vóór de eerste Meikersen; de verspreiding slechts in Limburg, waar hij enigszins een ruimte tussen de Rivers en de Loen opvult, is dus goed verklaarbaar.

8. Pater van Mansfeld.

Markies. Herkomst: Nederlands ras, in het begin van deze eeuw gewonnen. Lit. 2.

Groei sterk; vormt meestal vrij brede boom. Vruchtbaarheid vrij vroeg, zeer goed en regelmatig. Gezondheid: behoort tot de rassen die het gevoeligst zijn voor bacteriekanker, is echter op zwaardere grond (geen zware komklei e.d.) nog redelijk goed te telen.

Bloeit middentijds tot laat, vrij onregelmatig, tegelijk met Meikers en Udense Spaanse. Goede bestuivers zouden zijn Vr. van Werder, Meikers, Gascogner en Udense Spaanse en matig goed Early Rivers en Klerk. Rijpt vrij gelijkmatig, ± 2 weken na E. Rivers, iets na Vr. van Werder; is al vroeg op smaak, maar dan is de kleur nog vrij licht; bij zeer dicht behang vaak wat later rijp.

Vrucht tamelijk groot tot groot, even groot als E. Rivers, indien niet te dicht behangen, anders iets kleiner; kleine pit; roodbruin, iets lichter dan E. Rivers (meestal te vroeg geplukt i.v.m. het gevaar voor regen); vast, knappend; zeer goede smaak, aromatisch, sappig. In hinderlijke mate gevoelig voor regen; overigens sterk. Plukt vrij goed wanneer vruchten goed van stuk zijn; brengt vaak hoge prijzen op, behalve wanneer men zwarte kersen wenst. Komt het meest in Zeeland voor, verdwijnt daar echter geleidelijk aan op de meeste bedrijven; elders treft men hem hier en daar aan (meestal zonder dat de naam bekend is of met een foutieve naam). Redelijk goed ras op geschikte grond, is echter vele jaren voor een flink deel gebarsten en is verder op de meeste gronden in Brabant en Zeeland niet gezond te houden, komt in de Betuwe op een moment dat de kersen volop rijp zijn en in Limburg vlak vóór Dikke Loen.

9. Dubbele Meikers (Meikers).

Herkomst niet bekend. Lit. 2. Groei matig; zeer kenmerkende, steile boomvorm met vele dunne gesteltakken, die op één punt ontspringen. Vruchtbaarheid vroeg, regelmatig en zeer groot (mits

men het goede type heeft en de boom goed snoeit). Gezondheid in het algemeen goed, maar wel gevoelig voor takmonilia, wanneer er niet tegen gespoten wordt; op verscheidene plaatsen echter de laatste jaren een zeer grote sterfte, waarvan de oorzaak nog niet werd vastgesteld.

Bloeit middentijds tot laat met zeer veel bloesem. Zelffertil, maar zou bij kruisbestuiving beter dragen; goede bestuivers zouden zijn Markies, Wijnkers, Insp. Löhnis, Hedelfinger R. en Udense Spaanse. Rijpt zeer onregelmatig en over een lange periode, de eerste pluk kan soms al 1 à 1½ week na Early Rivers plaats vinden; Volgers (een veel spitsere, grotere, zuurdere kers), die soms slechts zeer verspreid aan de bomen voorkomen, meestal echter een kleiner of groter percentage van de opbrengst per boom uitmaken, rijpen veel later, zeer wisselend, van 1½—3 weken nadat de eerste Meikersen aan dezelfde boom rijp zijn.

Vrucht middelmatig groot, meest kleiner dan E. Rivers; donkerrood; zeer zacht; prima smaak, wordt algemeen (althans tussen en boven de grote rivieren) beschouwd als het ras van de beste kwaliteit; halfzuur, zeer aromatisch. Barst vrij weinig bij regen, is overigens een zwakke kers, die spoedig last van monilia heeft en slecht vervoer- en houdbaar is. Er komt een aantal „typen” (of rassen?) voor, dat zeer moeilijk van elkaar te onderscheiden is, daar er allerlei overgangen zijn; ze verschillen in vruchtbaarheid, rijptijd, kleur, vruchtgrootte, groei-sterkte en boomvorm, sterkte van de vrucht (en smaak?). De plukbaarheid is slecht door de onregelmatige rijping en de dracht in dichte trossen, de prijzen liggen meestal ook lager dan van andere goede rassen. Komt overal voor in Nederland, het meest echter op de rivierklei; voldoet minder in Limburg, Brabant en Zeeland; komt voor in alle landen, maar wordt er weinig geteeld; in ieder geval reeds oud. Voor de rivierklei een goed ras door zijn groei en vruchtbaarheid vooral als wijker; selectie in de Meikers is echter van veel belang.

10. Kernielse.

Dikke Loen, Zwarte Loen, Kleine Loen, Vroege Loen, Langstelige Loen. Herkomst: vermoedelijk een zeer oud ras van Belgisch-Limburgse of Nederlandse herkomst. Lit. 2, 3.

Groei sterk; vormt hoge en toch ook vrij brede bomen; lijkt wat op Insp. Löhnis, maar minder dichte kroon. Vruchtbaarheid: begint vrij laat te dragen, dan echter goed en regelmatig. Gezondheid: vrij goed op alle gronden. Bloeit vroeg, gelijk met Early Rivers. Een goede bestuiver is waarschijnlijk Asdonkse, mogelijk ook E. Rivers (en Zachte Kassins). Rijpt 2 à 2½ week na E. Rivers, iets na Markies en iets vóór Mierl. Zwarte, vrij ongelijkmatig. Vrucht middelmatig groot tot groot, ongeveer als E. Rivers; enigszins hartvormig, zeer moeilijk te onderscheiden van Mierl. Zwarte; zwart; zacht; matige smaak, vrij sterk aroma, iets zurig, minder bitter vóór de volledige rijpheid dan Mierl. Zwarte. Matig gevoelig voor regen en monilia; indien zeer rijp of na slecht weer, vrij slechte vervoer- en bewaarbaarheid. Wat onder de naam Loen voorkomt, is waarschijnlijk een verzameling van rassen, die veel op elkaar gelijken; selectie van het beste type moet nog plaats vinden. Komt voornamelijk voor in Zuid-Limburg en enigszins in de omgeving van Uden; in Belgisch-Limburg komt een kers voor die er zeer veel op lijkt (misschien hetzelfde is als een gedeelte van onze Loenen; de Loen zou genoemd zijn naar het Belgisch-Limburgse plaatsje Loon, de Kernielse komt uit Kerniel dat vlak daarbij ligt!). Een redelijk goed ras voor Limburg en Zeeland (in Zeeland nog onbekend, maar kan vervanger worden van Meikers en Markies); in Brabant voldoet Mierl. Zwarte zeker zo goed, op de rivierklei is geen behoefte aan een ras op dit tijdstip; wanneer men veel Meikersen heeft, valt de Loen juist in het einde hiervan, terwijl de Wijnkers de Meikers mooi opvolgt.

11. Mierlo'se Zwarte.

Herkomst: waarschijnlijk een Ne-

derlands ras, ontstaan in de vorige eeuw. Lit. 2.

Groei vrij sterk; vrij steil, met veel vrij dunne gesteltakken. Vruchtbaarheid: komt matig laat op dracht, maar dan ook goed en regelmatig. Gezondheid: goed op alle gronden.

Bloeit tamelijk vroeg, iets later dan Early Rivers. Een goede bestuiver is waarschijnlijk E. Rivers; ook Udense Spaanse en Klerk zijn misschien te gebruiken. Rijpt $2\frac{1}{2}$ à 3 weken na E. Rivers, meestal $\frac{1}{2}$ week na Loen, gelijkmatig.

Vrucht middelmatig groot, meest iets kleiner dan E. Rivers; enigszins hartvormig, zeer moeilijk van Loen te onderscheiden; zwart; zacht; matige smaak, vrij sterk aroma, bitter wanneer niet geheel rijp. Matig gevoelig voor regen en monilia; bij slecht weer zeer moeilijk vervoer- en houdbaar. Vrij lastig te plukken (o.a. nogal los aan de steel, wanneer volrijp); brengt in Uden de beste prijzen op, elders kan hij lang niet tegen de Wijnkers (en de Meikers) op. Zeer waarschijnlijk komt een aantal moeilijk van elkaar te onderscheiden typen (rassen) voor. Voornamelijk verbreid in de omgeving van Uden en Mierlo (waar hij resp. Udense- en Mierlose Zwarte heet) en enigszins verspreid in de andere gebieden. Goed ras voor Brabant (waar overigens Loen ook geteeld zou kunnen worden); voor de andere gebieden niet aan te bevelen, hier is geen behoefte aan een ras met deze rijptijd.

12. Wijnkers.

Blanser, Platter, Blinker, Glimmer. Herkomst: waarschijnlijk Nederlands (Betuws) ras. Lit. 2.

Groei zeer sterk; vrij ijl, met enkele zware, onregelmatige, in de breedte groeiende gesteltakken; moeilijk te vormen. Vruchtbaarheid is nog een probleem; er zijn bomen die bij goede bestuiving nog vrijwel niet dragen en bomen die het zonder bestuiving goed doen. In het algemeen echter gaat hij vrij laat dragen; onder bepaalde omstandigheden kan hij jaar op jaar goede oogsten geven. Gezondheid: op zwaardere grond (geen zware komklei e.d.) is hij goed gezond, op

zandgrond (proeftuin Uden) nogal gevoelig voor bacteriekanker.

Bloeit zeer laat (het laatst van de zoete kersen). Goede bestuivers zijn gebleken Insp. Löhnis en Gas-cogner, matig Meikers en Morel. Rijpt ongeveer 3 weken na Meikers, Loen en Mierl. Zwarte; zeer gelijkmatig.

Vrucht middelmatig groot tot groot, iets kleiner dan E. Rivers, soms even groot; donkerbruin, mooi glanzend; zacht; zeer goede smaak, iets rinzig, zeer sappig. Sterke kers. Plukt vrij gemakkelijk, kan meestal in één keer worden geplukt en behoeft weinig sortering; valt echter, indien zeer rijp, nogal van de steel; brengt in de Betuwe altijd hoge prijzen op. Het lijkt niet uitgesloten dat er, gezien de sterke verschillen in vruchtbaarheid en de volgens zeggen bestaande, maar niet aantoonbare verschillen, een aantal typen in de Wijnkers voorkomt. Vrijwel alleen op de rivierklei en (weinig) in Brabant verbreid; werd in Zeeland éénmaal op flinke schaal aangetroffen. In alle opzichten een prima ras voor niet te lichte gronden, slechts de wisselende vruchtbaarheid is nog een probleem, dat aanplant van dit ras zal remmen. Wanneer men echter van zeer vruchtbare bomen uitgaat en een goede bestuiver plant, is de kans op teleurstelling gering.

13. Inspecteur Löhnis.

Herkomst: Nederlands ras, in het begin van deze eeuw gewonnen.

Groei sterk; vormt dichte, bolvormige kroon. Vruchtbaarheid vrij vroeg, regelmatig en zeer goed. Gezondheid zeer goed op diverse gronden.

Bloeit laat, na Meikers, maar vóór Wijnkers. Goede bestuivers zijn waarschijnlijk Markies, Wijnkers en Hedelfinger R., matig Meikers en Udense Spaanse. Rijpt ongeveer gelijk met Wijnkers (bij grote dracht soms iets later), vrij gelijkmatig.

Vrucht middelmatig groot tot groot, als Wijnkers, maar iets langwerpiger; donkerbruin; vrij vast, iets harder dan Wijnkers; zeer goede smaak, iets zoeter dan Wijnkers. Gevoelig voor regen en zeer ge-

voelig voor monilia; vervoer- en houdbaarheid dienovereenkomstig. Lijkt zoveel op Wijnkers, dat men geen bezwaar lijkt. Komt nog weinig voor op de rivierklei en in Brabant. Goed ras, doch wegens zijn gevoeligheid voor regen en monilia slechts op vrij kleine schaal aanbevolen als bestuiver van Hedelfinger R.

14. Schneiders späte Knorpelkirsche.

Hedelfinger Riesenkirsche (falso).

Herkomst: Duits ras. Lit. 1, 2, 3. Groei matig tot sterk; vormt vierkante kroon, vrij ijl. Vruchtbaarheid vrij vroeg, regelmatig en vanwege een langdurige ruiperiode vaak slechts matig tot goed, soms echter ook goed. Gezondheid zeer goed op diverse gronden.

Bloeit laat, gelijk met Insp. Löhnis en Gascogner, na Meikers en vóór Wijnkers. Goede bestuivers lijken te zijn Meikers, Insp. Löhnis, Udense Spaanse en Morel. Rijpt vrij onregelmatig, meest iets na Insp. Löhnis, 3 à 4 weken na E. Rivers, ongelijkmatig.

Vrucht zeer groot, de grootste der (in Nederland) geteelde rassen; roodbruin; hard, knappend en toch sappig; zeer goede smaak, is vanwege zijn goede aroma en sappigheid één van de fijnste harde kersen; reeds vroeg op smaak. Is gevoelig voor regen en zeer gevoelig voor monilia; daarom slechts droog geplukte en niet gebarsten kersen goed vervoer- en redelijk houdbaar. Plukt redelijk snel (vooral door zwaarte van de vruchten) en brengt altijd zeer hoge prijzen op. Komt vrij weinig (doch meer dan Insp. Löhnis) over het hele land verspreid voor; de tot nu toe gebruikte naam Hedelfinger (Riesenkirsche) bleek niet de juiste te zijn. Moet bij dreigend slecht weer snel geplukt kunnen worden en is door het gevaar voor barsten toch nogal riskant; moet daarom slechts op beperkte schaal geplant worden, ondanks zijn overige zeer goede eigenschappen.

15. Bigarreau Napoléon.

Gascogner, Rouaan. Lit. 3, 4.

Groei onder gunstige omstandigheden sterk; vormt vrij grote, hoge en ijle boom. Vruchtbaarheid vrij vroeg, zeer goed en regelmatig. Gezondheid: op lichte grond zeer gevoelig voor bacteriekanker, elders matig. Bloeit laat, gelijk met Insp. Löhnis en Hedelfinger R. Bestuivers zijn onbekend. Rijpt 3 à 4 weken na Early Rivers, ongeveer gelijk met Hedelfinger R.; wordt vaak geplukt lang voordat hij rijp is (slechts een geringe verse consumptie als tafelkers), vrij ongelijkmatig.

Vrucht groot tot zeer groot, bijna zo groot als Hedelfinger R.; bont (soms voor een groot deel rood); hard; vrij goede smaak bij volle rijpheid. Springt sterk bij regen en is gevoelig voor monilia; van droge, niet gesprongen kersen is de vervoer- en houdbaarheid goed. Plukt vrij snel; de prijzen zijn goed, wanneer er afzet voor is. Komt veel in Limburg voor, enigszins op de rivierklei (o.a. als Rouaan), overigens weinig; in het buitenland goed bekend in Duitsland, Frankrijk, België, Engeland en de U.S.A. Waar afzetmogelijkheden aanwezig zijn, men enig risico durft te nemen en men een ras wil met deze rijptijd, aan te bevelen; de vraag is echter of Udense Spaanse dan niet te verkiezen is, vanwege zijn gezondheid.

16. Udense Spaanse.

Herkomst: mogelijk vroeg in de vorige eeuw in of nabij Uden ontstaan. Lit. 2.

Groei vrij sterk; vormt vrij smalle en hoge boom, gekenmerkt door vaak sterk omgekruld blad. Vruchtbaarheid tamelijk laat, goed, maar nogal onregelmatig. Gezondheid in het algemeen goed, veel beter dan Gascogner.

Bloeit vrij laat, gelijk met Meikers. Goede bestuivers zijn waarschijnlijk Insp. Löhnis en Hedelfinger R.; Markies, Mierl. Zwarte en Klerk zouden ook bruikbaar zijn. Rijpt enkele dagen na Gascogner, ± 4 weken na E. Rivers, vrij ongelijkmatig. Vrucht groot tot zeer groot, misschien iets kleiner dan Gascogner; geel met weinig

tot veel rood; hard; matige smaak, iets zuurder dan Gascogner en als deze ook voornamelijk voor verwerking geschikt. Is misschien iets sterker dan Gascogner. Plukt gemakkelijk; prijzen goed, wanneer afzetmogelijkheid bestaat. Komt voornamelijk rondom Uden voor. Is misschien te verkiezen boven Gascogner vanwege betere gezondheid; de vruchtbaarheid is echter iets minder.

17. Bruine Vleeskers (Bruine Spaanse).

Zwarte Spaanse. Herkomst: onbekend.

Groei zeer sterk, met hoge uitschietende takken; vormt vrij ijle kroon. Vruchtbaarheid matig vroeg, zeer goed en regelmatig. Gezondheid goed, op lichtere grond misschien wat last van bacteriekanker. Bloeit middentijds, iets na Zachte Kassins, Vr. van Werder en Mierl. Zwarte, iets vóór Markies, Meikers en Udense Spaanse. Welke de goede bestuivers zijn, is niet bekend. Rijpt $\frac{1}{2}$ week na Hedelfinger R., 4 à $4\frac{1}{2}$ week na E. Rivers; vrij ongelijkmatig. Vrucht vrij groot tot zeer groot, soms even groot als Hedelfinger R.; meestal wat kleiner (bij dicht behang), dan variërend tussen E. Rivers en Hedelfinger R.; lijkt veel op deze laatste, maar is iets breder; donkerbruin; hard; matige smaak, minder goed dan Hedelfinger R. Gevoelig voor regen en zeer gevoelig voor monilia; daarom slechts droog geplukte en niet gebarsten vruchten goed vervoer- en redelijk houdbaar. Vrij moeilijk plukbaar; een goed product brengt goede prijzen op. Komt veel in Zuid-Limburg voor, overigens vrijwel niet. Redelijk goed ras, wanneer men het seizoen niet met Hedelfinger R. (of de bonte rassen Gascogner en Udense Spaanse) afsluiten wil en dan een ernstige concurrent van Koningskers.

18. Koningskers.

Herkomst: onbekend.

Groei vrij sterk; vormt vrij brede kroon. Vruchtbaarheid matig vroeg, goed en regelmatig. Gezondheid: op lichte grond zeer gevoelig voor

bacteriekanker, op andere grond voldoende.

Bloeit laat, met Hedelfinger R. Goede bestuivers zijn misschien Meikers, Hedelfinger R., Udense Spaanse en Morel. Rijpt $\frac{1}{2}$ —1 week na Hedelfinger R., met Bruine Spaanse, 4 à $4\frac{1}{2}$ week na E. Rivers, vrij ongelijkmatig.

Vrucht groot tot zeer groot, bijna als Hedelfinger R., lijkt hier wel op, maar is langwerpiger; roodbruin; hard; goede smaak, misschien iets minder dan Hedelfinger R. Scheurt vrij gemakkelijk en rot sterk bij slecht weer; droog plukken van niet gebarsten vruchten geeft een goede vervoer- en redelijke houdbaarheid. Redelijk plukbaar; goede prijzen voor gave vruchten. Komt nog zeer weinig (verspreid) voor. Beproeverswaard, wanneer men een laat ras wil hebben, mits men rekening houdt met de gevoeligheid voor bacteriekanker en regen.

19. Frans Meylingkers.

Herkomst: onbekend.

Groei sterk tot zeer sterk; vormt vrij breed uithangende hoge kroon met enkele steil opgaande takken. Vruchtbaarheid goed en regelmatig. Gezondheid vrij goed op zware grond (geen zware komklei e.d.), elders onbekend. Bloeit vroeg, gelijk met E. Rivers. Waarschijnlijk is E. Rivers een goede bestuiver. Rijpt zeer laat, $4\frac{1}{2}$ à 5 weken na E. Rivers, behoort tot de laatste zoete kersen; niet gelijkmatig.

Vrucht middelmatig groot, iets kleiner dan E. Rivers; donkerbruin tot zwart; hard; matige smaak. Matig gevoelig voor regen en vrij weinig voor monilia, goed vervoer- en houdbaar. Plukt vrij moeilijk; plaatselijk zijn de prijzen soms zeer goed. Wordt vrijwel alleen in Maas en Waal aangetroffen. Beproeverswaard, wanneer men een laat ras wil hebben, maar hierbij moet men wel rekening houden met de matige kwaliteit en vruchtgrootte.

20. Klerk.

Herkomst: oud, vermoedelijk Nederlands ras. Lit. 2.

Groei sterk; vormt hoge, vrij smalle boom met vele steil groeiende, vrij dunne gesteltakken, die als bij Meikers op één plaats ontspringen. Vruchtbaarheid vrij laat, matig en regelmatig. Gezondheid meestal goed.

Bloeit middentijds. Goede bestuivers zouden zijn Markies, (E. Rivers en Mierl. Zwarte). Rijpt zeer laat, 4½ à 5 weken na E. Rivers, ongeveer gelijk met Fr. Meyling, gelijkmatig.

Vrucht klein, op jonge bomen zeer klein, met een vrij grote pit („vel over been”); vrijwel zwart; vrij vast, iets vaster dan de meeste vroege kersen; over de smaak zijn de meningen verdeeld; in Zeeland zeer gewaardeerd, elders veel minder; zoet, met het typische aroma van de sterk kleurende rassen. Matig gevoelig voor regen, vrij weinig voor monilia; redelijk goed vervoeren houdbaar. Matig snel te plukken; prijzen in Zeeland goed, elders sterk wisselend. Veel geplant in Zeeland, elders verspreid voorkomend. Slechts voor Zeeland nog beperkt aanbevolen; rassen als Br. Spaanse, Koningskers en Fr. Meyling zijn wellicht ook voor Zeeland te verkiezen boven de Klerk, maar dat zal eerst nog ter plaatse beproefd moeten worden.

21. Morelle (Morel).

Herkomst: onbekend. Lit. 2, 3, 4. Groei zwak, met slap hout en dracht op éénjarige scheuten, zodat vervangsnoei noodzakelijk is. Vruchtbaarheid zeer vroeg, zeer groot en regelmatig. Gezondheid goed, alleen vaak nog al wat last van „tak-monilia”, indien koperbespuitingen achterwege blijven. Bloeit zeer laat, gelijk met Hedelfinger R. Zelffertiël. Rijpt zeer laat, meer dan 5 weken na E. Rivers, gelijkmatig (indien men lang genoeg wacht).

Vrucht middelmatig groot tot groot, als E. Rivers; donkerbruin; zeer zacht; zeer zuur, indien zeer rijp nauwelijks eetbaar. Sterke kers, die wel wat last kan hebben van (vrucht)monilia; wordt meestal voor de fabriek gestroopt. Zeer goed „pluk”baar, waarschijnlijk het ras,

waarvan het grootste aantal kg/uur of /dag ge„plukt” kan worden. Komt overal voor, vnl. als wijker; komt in alle landen voor (in België: „Noordkriek”, in Duitsland: „Schattenmorelle”, in Engeland: „English Morello”). Wanneer afzetmogelijkheden aanwezig zijn, een prima ras als wijker.

22. Westerleese Kriek.

Groei zwak; boom wellicht iets groter dan Morel. Vruchtbaarheid vroeg (misschien iets later dan Morel) en zeer groot. Gezondheid goed (ook weinig vatbaar voor monilia na de bloei).

Bloeit laat. Zelffertiël. Rijpt zeer laat.

Vrucht klein; rood; zeer zacht; zeer zure smaak, niet eetbaar, slechts goed voor verwerking. Barst niet bij regen, matig gevoelig voor monilia. Wordt in Groningen (en Drente) vrij veel geteeld (vermeerdering door opslag). Is misschien beproevenswaard, maar kan zeer waarschijnlijk lang niet tegen de Morel op.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

23. Hollander.

Vele eigenschappen zijn te matig.

24. Knolkers.

In de praktijk nog onvoldoende van de Meikers te onderscheiden, evenals andere „typen”.

25. Varikse Zwarte.

Barst erg bij regen en er zijn betere rassen gelijk hiermee rijp (30 à 33 dagen na Fr. d. Mark).

26. Beierlander.

Als Varikse Zwarte.

27. Kentish.

Hiervoor is momenteel geen afzet meer.

28. Zeeuwse Zoete Morel.

Vele eigenschappen zijn onvoldoende, vooral de kwaliteit en grootte, terwijl er dan betere rassen rijpen.

29. Rijkmaker.

Hiermede is onvoldoende ervaring

om hem zelfs maar beproevenswaard te mogen noemen.

30. Wilhelmina.

Onvoldoende kwaliteit; er zijn op dit tijdstip betere rassen.

31. Abesse de Mouland.

Zie Wilhelmina.

32. Drogans Gelbe Knorpelkirsche.

Niet te vervoeren, barst sterk bij regen, niet gezond.

33. Beekse Late.

Naast een onvoldoende vruchtbaarheid, geen bijzondere goede eigenschappen.

Literatuur:

1. Müller, Deutschlands Obstsorten, Bd Kirschen, 1906—1933.
2. Rietsema, I., Beschrijving en rangschikking van in Nederland voorkomende kersenvormen, 1928.
3. Cauwenberghe, Edm. van, De kersen, Monographie, Standaardisatie en cultuur, 1945, 300 pp.
4. Grubb, N.H., Cherries, 1949, 186 pp.

KRUISBES

EIGENSCHAPPEN VAN DE KRUISBESSERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Struk				Vrucht					
	Groei- kracht	Vruchtbaarheid per ha	Weerstand tegen Amerikaanse meeldauw	Weerstand tegen Californische pap	Rijptijd	Groote	Kleur	Beharing	Smaak	Gebruikswaarde
A Aanbevelenswaardige rassen										
1. Crownbob	3	4	2	2	3	3	paars	3	4	t,k,b,f
2. Whitesmith	4	5	2	4	3	3	groenwit	4	4	t,k,b,f
3. Whinham's Industry	3	4	1	3	3	3	paars	3	4	t,k,b,f
B. Aanvullende rassen										
4. Early Sulphur	3	2	2	1	1	1	geel	1	5	t,f
C. Nieuwe en beproevens- dige rassen										
5. Achilles	3	5	2	3	5	4	paars	5	4	t,k,f
D. Niet-aanbevolen rassen										
Zie blz. 91										

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Rijptijd: 1 = vroeg; 5 = laat.

Gebruikswaarde: t = tafel; k = keuken; b = bakkerij; f = fabriek.

BESCHRIJVING VAN DE KRUISBESSERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Crown Bob.

Lentse Blonde (in de omgeving van Nijmegen beduidt blond: paars). Vóór 1823 in Engeland gewonnen door een zekere Melling of Milling. Lit. 1.

Groei middelmatig krachtig, iets overhangend. Vruchtbaarheid tamelijk groot. Gevoelig voor Am. meeldauw en voor Californische pap, dus voor onderteelt in boomgaarden niet geschikt. Zelffertil. Middentijds rijp, tamelijk groot en rood tot donkerpaarsrood. Dun borstelig behaard. Goed tot zeer goed van smaak. In de eerste plaats tafelbes, doch ook voor bakkerij en keuken of fabriek bruikbaar.

2. Whitesmith.

Engelse Witte of Grote Engelse Witte. Weisse Triumphbeere. Gewonnen door Woodward of Woodman in Engeland, reeds vóór 1817. Lit. 1 en 2.

Tamelijk sterk groeiend. Zeer vruchtbaar. Zelffertil. Enigszins gevoelig voor Amerikaanse meeldauw, doch bestand tegen Californische pap, daardoor in boomgaarden bruikbaar. Middentijds rijp. Tamelijk groot. Bleekgroen of geelgroen, doorschijnend, met vaak enkele rode vlekjes. Fijn donzig behaard. Dunne schil. Door de kleur niet aantrekkelijk voor de tafel, doch van toch wel goede kwaliteit. Veel geteeld voor conservenindustrie en bakkerij.

3. Whinams Industry.

Industry. Rote Triumphbeere. Rond 1835 gewonnen door R. Whinham te Morpeth in Northumberland. Eerst sedert ± 1885 meer algemeen bekend. Lit. 1 en 2.

Tamelijk sterke groeier. Goede draager. Zeer gevoelig voor Am. meeldauw, tamelijk gevoelig voor Californische pap, daarom in boomgaarden af te raden. Zelffertil.

Middentijds. Tamelijk groot. Donkerrood tot donkerpaarsrood. Korte, viltige beharing en enkele lange borstels. Smaak goed. De snelle groei der jonge bessen maken dit ras aantrekkelijk voor een vroege pluk voor de bakkerij. Beste tafelbes, ook voor keuken en fabriek goed.

Vaak verwisseld met Crown Bob, doch daarvan te onderscheiden. Whinams Industry heeft de bladbovenzijde behaard, Crown Bob is daar kaal. Minder populair dan Crown Bob, doch bij gebruik van alkalische Bourgondische pap wel gezond te houden en dan ongeveer gelijkwaardig met Crown Bob.

B. AANVULLENDE RASSEN.

4. Early Sulphur.

Ruige Gele, Früheste Gelbe, Yellow Lion, Tidlige Gule, Golden Drop (falso). Gewonnen door Ward in Engeland en in 1825 in de handel gekomen. Lit. 1.

Flinke groeier met opgerichte takken. De vruchtbaarheid is wat minder dan die van de andere rassen. Gevoelig voor Am. meeldauw en zeer gevoelig voor Californische pap. Niet in boomgaarden. Meer geschikt voor lange dan voor korte snoei. Zelffertil. Vroeg. Bes tamelijk klein, goudgeel, zeer borstelig. Dun van schil. Smaak uitstekend. Beste tafelbes, juist bruikbaar voor jam en bakkerij en zeer bruikbaar voor namaak champagnewijn.

C. NIEUWE EN BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN.

5. Achilles.

Gerrard's. Oud Engels ras, dat ± 1800 in de Duitse literatuur voorkomt. In Engeland voor het eerst vermeld in 1841 (Lindley, A Guide). Uitvoerig beschreven in het Illustrierte Handbuch van John Lucas en Oberdieck onder no 3.

Populair in Denemarken (zie Tidskrift for Planteavl).

Krachtige groei met veel uitstaande en zelfs omlaaggebogen takken. Matig gedoorn. Zelffertil. Zeer productief. Vatbaar voor Am. meeldauw en Californische pap. Vrucht groot. Laat rijp. Donker-

paarsrood. Ongeveer kale huid. Zowel voor tafel als keuken en fabriek bruikbaar.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

6. May Duke.

Geen praktijkervaring.

Literatuur:

1. Maurer, L., Maurer's Stachelbeerbuch über die besten und verbreitesten Stachelbeersorten, 1913, 346 pp., geill.
2. Lundin, Y., Hemträd gardens Fruktur och Bär, 1944, 131 pp., geill.

Tegen duizenden kweestruikjes, die verent worden tot peregomen, vindt men slechts één kwee als vruchtboom. Daartoe is de onderstam-kwee onbruikbaar. Men kope op meidoorn geënte bomen van de rassen **Champion** of **Portugese**. De kwee vraagt goede grond. In rau-

we toestand oneetbaar, doch zeer goed voor klaring van wijn of als compôte met wat melk om het vele looizuur neer te slaan. Zeer goed voor gelei. Zie Les Meilleurs Fruits en Stoll, Oesterreichisch-Ungarische Pomologie, gekl. pl.

KWEE

Verwant aan de vijg, doch volkomen winterhard. Bomen kunnen eeuwen oud worden, maar ondanks dat heeft de moerbeï hier nooit veel betekend. Als hoogstam of leiboom geeft de plant een voldoende oogst van flauwzoete vruchten, die sterk neigen tot afvallen. Er zijn twee soorten, *Morus alba*, de kleinvruchtige met dunne twij-

gen, die voor zijderupsen in aanmerking komt en de *Morus nigra*, die als vruchtboom te gebruiken is en zich zo moeilijk laat verplanten. De vrucht van beide is in normale gevallen zwart, doch die van *alba* is te klein. Zie Schneider, Dendrologische Winterstudien; Junge, Strauch- und Schalenobst, gekl. pl.

MOERBEI

Er hoort een zekere nieuwsgierigheid toe, om de afkeer te overwinnen, die men heeft van „rotte mispels”. Ze zijn niet rot, alleen maar door en door rijp in een stadium overeenkomende met dat van een buikzieke peer. De smaak is flauwzoet en iedere middelmatige peer of appel acht menigeen aantrekkelijker dan de beste en meest

„rotte” mispel, ofschoon sommigen de vruchten gaarne gebruiken. Geheel anders is de *Eryobotrya japonica*, de Japanse Mispel, maar dat is fruit voor de subtropen en leent zich zelfs voor onze kassen voorlopig niet. Zie o.m. Stoll, Oesterreichisch-Ungarische Pomologie, gekl. pl.; Wickson, California Fruits, sub Loquat.

MISPEL

Bloeiende noot

Foto I.V.T.

In verband met de sterk toege-
nomen vraag naar bomen van
goede noterassen i.p.v. zaal-
ingen, moest er gedurende de eer-
ste jaren van het selectiewerk
toe worden overgegaan zaal-
ingen voorlopig voor vermeerde-
ring goed te keuren, waarvan wel
gezegd kon worden: „deze zijn
in ieder geval aanzienlijk beter
dan het gemiddelde van de zaal-
ingen”, maar die toch nog niet
voldoende waren onderzocht. De
eigenschappen van de vrucht wis-
selen n.l. nogal in de opeen-
volgende jaren; ook de vrucht-
baarheid moet over meerdere ja-
ren worden waargenomen, eer
men deze voldoende kan beoor-
delen; tenslotte konden vele mon-
sters niet goed beoordeeld wor-
den, omdat er te kleine aan-
tallen van ingezonden waren of
de voorbehandeling niet juist
was. Het gevolg hiervan was, dat
een groot gedeelte van de in de
eerste jaren voorlopig goedge-
keurde rassen het jaar daarna
weer afgekeurd werd; deze ras-
sen komen nu nog wel in de
handel, omdat er nog niet vol-
doende andere (wèl goedgekeur-
de) zijn en ze toch nog altijd aan-
zienlijk beter zijn dan de meeste
zaalingen (behoudens een enkele
uitzondering), maar er wordt niet
meer van doorgekweekt. Ze wor-
den beschreven onder groep D.
De laatste paar jaar was er ge-
lukkig iets minder haast, omdat
er nu al een aantal rassen was,
waarvan enthout gesneden kon
worden en bovendien enthout uit
het buitenland arriveerde. Daar-
om worden nu de daarvoor in
aanmerking komende rassen
minstens 2 jaar bestudeerd, eer ze
goedgekeurd kunnen worden; de
kans, dat er van de goedgekeurde

rassen het jaar daarop weer een
groot deel afgekeurd moet wor-
den, is dan veel kleiner gewor-
den. Toch is het nog lang niet
uitgesloten, dat er van de 10
hieronder beschreven rassen bin-
nen vrij korte tijd toch weer en-
kele zullen moeten verdwijnen:
het is immers nog slechts bekend
hoe de oorspronkelijke boom van
deze rassen zich gedraagt en het
kan best zijn, dat de veredelde
bomen ervan in bepaalde opzich-
ten teleurstellen; bovendien weet
men van bepaalde eigenschappen
vaak nog niets (b.v. van de vorst-
resistentie van jonge bomen).

Daarom werden deze rassen in
groep C geplaatst en zullen er
nog wel enkele drukken van de
Rassenlijst overheen gaan, eer be-
paalde rassen met voldoende ze-
kerheid in groep A of B geplaatst
kunnen worden. Zoals reeds werd
opgemerkt, is er enthout van bui-
tenlandse rassen ingevoerd; ook
zijn er reeds veredelde boompjes
geïmporteerd. Deze rassen zijn
dus verkrijgbaar naast de Neder-
landse en ze mogen daarom in de
Rassenlijst niet ontbreken, al is
het nog helemaal niet bekend, of
ze zich goed aan ons klimaat zul-
len kunnen aanpassen. Een ver-
dere moeilijkheid is, dat bij de
beoordeling van deze rassen moet
worden afgegaan op buitenlandse
gegevens of dat zelfs soms een
(eigenlijk te groot) deel der ge-
gevens ontbreekt. Van de Duitse
rassen b.v. weten wij van de
boomeigenschappen slechts dat,
wat in de literatuur vermeld
wordt en van de vruchteigen-
schappen meestal ook slechts we-
nig, omdat geen of te weinig
vruchten ter beschikking stonden
voor een goede beoordeling. Voor
de Franse rassen geldt, dat van

de boomeigenschappen slechts dat bekend is, wat 1 jaar kon worden waargenomen, terwijl de vruchteigenschappen van deze 3 rassen goed bestudeerd konden worden. De buitenlandse rassen behoren dus evenals de Nederlandse in groep C thuis en eerst wanneer de bomen op de proeftuin van het I.V.T. te Elst en in de aan te leggen proefvelden gaan dragen, zal verdere selectie (éerst negatieve, d.w.z. overplaatsing in groep D, later ook positieve, d.w.z. plaatsing in groep A of B) mogelijk worden.

EIGENSCHAPPEN VAN DE VRUCHT.

De eisen, die aan de vruchten van een zaailing gesteld moeten worden om voor voorlopige goedkeuring in aanmerking te komen, zijn de volgende:

1. **Kernpercentage**, d.w.z. het percentage, dat het gewicht van de droge kern uitmaakt van het totaalgewicht van de droge noot, m.a.w. het percentage van de door de consument gekochte noten, dat eetbaar is; dit komt niet altijd overeen met de z.g. zichtbare vulling van de noot, daar b.v. een voor het oog slecht gevulde noot met een zeer dunne schaal en een enigszins ingedroogde kern hetzelfde kernpercentage kan hebben als een voor het oog zeer goed gevulde, die een dikke schaal met brede randen en een goede kern heeft. Gewenst is een kernpercentage boven de 40% en een niet te slechte vulling voor het oog.

2. **Gewicht**. Dit is eigenlijk onbelangrijk, althans veel minder belangrijk dan de vorige eigenschap, maar de consument stelt toch zekere eisen; daarom wordt de eis gesteld dat dit — behoudens in bijzondere gevallen — boven de 8 gram per droge noot ligt. Het is de vraag of zeer zware noten meer worden gewaardeerd dan redelijk zware (b.v. meer dan 9 g); in de tabel is geen hoger

cijfer dan 4 gegeven, ook al woog een ras b.v. 13 g.

3. **Grootte**. Hiervoor geldt iets dergelijks als voor het gewicht; een in Nederland geteelde noot moet niet aanzienlijk kleiner zijn dan een geïmporteerde, want dan brengt hij (per kg!) een veel lagere prijs op. Bij de selectie wordt alleen op de breedte geteeld i.v.m. eventuele toekomstige sortering; een zeer lange, smalle noot komt er dus bij de beoordeling van de grootte slecht af, maar dergelijke noten worden immers toch ook door het publiek niet gewenst (en zijn naar verhouding meestal nog slecht gevuld ook). Hiervoor geldt iets dergelijks als bij het gewicht; zeer brede noten kregen hetzelfde cijfer als brede, ten hoogste 4.

4. **Mate, waarin de noot gemakkelijk te openen is**. Noten die met de hand moeilijk of vrijwel niet te openen zijn, bevorderen de lust tot noten eten niet; wanneer ze ook nog met de notenkraker niet open te krijgen zijn (dus in stukken gaan), zijn ze dermate schadelijk voor de afzet, dat ze, ondanks welke goede eigenschappen dan ook, afgekeurd moeten worden.

5. **Mate, waarin de kern gemakkelijk te verwijderen is**. Wanneer de kern zo vast in de dop zit, dat hij er niet uitgehaald kan worden, zonder dat hij in kleine stukjes uiteenvalt, waarbij men dan meestal ook nog stukjes tussenschot of zelfs dop in de fijne stukjes kern krijgt, dan is dit ook een zeer slechte, afkeurenswaardige eigenschap van de betreffende noot.

6. **Uiterlijk**. Dit is het punt waarnaar de consument het eerst kijkt (hoewel dus eigenlijk alleen belangrijk voor hem zijn het gewichtpercentage en het gemakkelijk openen en verwijderen van de kern). Het uiterlijk is te verdelen in kleur, vorm en oppervlakte. De noot moet natuurlijk

schoon zijn, van een lichtbruine tot lichtgele (niet te blanke) kleur (deze wordt geprefereerd); de vorm moet regelmatig, niet te puntig, liefst ook niet geheel rond zijn; de oppervlakte moet zo weinig mogelijk uitstekende zijnaden en diepe putten en groeven hebben, niet alleen voor het oog van de koper, maar vooral ook i.v.m. het schoonmaken van de noten van de oogst.

7. Kleur van de kern. Dze moet volgens de eisen van de consument lichtgeel zijn.

8. Smaak. Smaken verschillen en ook de noten van één boom verschillen soms in smaak; deze eigenschap kan dus niet volledig meetellen bij goed- of afkeuring. Voor de volledigheid wordt echter wel aangegeven of de gezamenlijke indruk van de 3 personen, die de smaak bepalen, was: eetbaar, of: niet eetbaar.

9. Schaalgebreken mogen niet voorkomen.

EIGENSCHAPPEN VAN DE BOOM.

Zeer belangrijk zijn uiteraard ook de eigenschappen van de boom. Hiervan willen we noemen:

1. Vruchtbaarheid. Deze wordt voldoende geacht wanneer de opbrengst per jaar gemiddeld minstens 20 noten per m² kroon

doorsnede bedraagt; hierbij wordt de kroon als rechthoekig (eventueel vierkant) beschouwd.

2. Bloeitijd. Te vroege bloei van de vrouwelijke bloemen (♀) vergroot het gevaar van bevriezen. De mannelijke bloemen of katjes (♂) moeten liefst gelijk met de ♀ bloeien, want anders moet er een bestuiver geplant worden; wanneer ♀ en ♂ gelijk bloeien, is geen bestuiver nodig. Helaas bloeien ♀ en ♂ meestal niet tegelijk; het vinden van bestuivers is dan moeilijk, daar de beschreven rassen van verschillende herkomst zijn en de bloei sterk afhangt van de plaatselijke klimaatsomstandigheden. Waarschijnlijk echter zijn rassen, waarvan de ♂ laat bloeien, meestal wel goede bestuivers. In de beschrijving wordt de bloei zo neutraal mogelijk, dus onafhankelijk van de standplaats, aangegeven.

3. Gezondheid en vorstresistentie. Deze hangen sterk af van de standplaats en de behandeling. De gezondheid moet redelijk zijn. De vorstresistentie mag nog niet slecht gebleken zijn; daar hier afgegaan moet worden op wat de eigenaars nog weten van eventuele vorstschade en vaak ook de bomen nog jong zijn, is er in dit opzicht soms nog wel enig risico. Daar slechts gezonde en vorstgevoelige rassen niet goedgekeurd worden, worden deze eigenschappen bij de rassen niet vermeld.

C. NIEUWE EN BEPROEVENSWAARDIGE RASSEN

Ras	Herkomst	Bloet		Vruchtbaarheid	Vrucht							
		♂	♀		Kerngehalte	Drooggewicht	Grootte	Opening	Verwijdering	Uiterlijk	Kleur van de kern	Smaak
Bel (4912)	Achterhoek	2	3-4	4	3½	4	3½	5	4-5	3	5	3-4
4938	Midd. Limb.	3½	3	3-4	3-3½	4	3	2	2	3	4	2-3
4944	Zeeland	2	3	5	3-3½	2-3	2	4	4	3	3	3
5007	Midd. Limb.	3	2-3	4-5	3	4	3-4	3	3	3	(4)	3
5026	Midd. Limb.	2	3-4	5	(3)	4	3	4	4	3	3	3
5072	Zeeland	3½	5	3-4	(2)	3	3	4	4	3	(3)	3-4
5073	Zeeland	4	2-3	4-5	3½	2-3	2	5	4	3	(3)	3-4
5101	Midd. Limb.	1½	3	4	4-5	4	4	5	4-5	3	4	3-4
5109	N. Brabant	2	2½	3-4	3	4	3-4	4-5	4	3	3-4	3-4
5116	Midd. Limb.	2-3	2-3	5	4	4	2-3	4-5	3-4	3-4	(4)	(3)
Franquette	Frankrijk				3½	(4)	2	3½	3	3	3½	-
Mayette	Frankrijk				3	(4)	3	4	3	3	1	-
Meylanaise	Frankrijk	4 ¹⁾			-	-	-	-	-	-	-	-
Parisenne	Frankrijk				3½	(4)	4	4½	3	3	3-3½	-
26 ⁷⁾	Duitsland				3½	(4)	2	3-4	(3)	3½	3-4	-
77	Duitsland				3½	3	4	5	5	2½	2½	-
117	Duitsland				3½	2	4	5	5	3	3	-
120 ⁸⁾	Duitsland				3	4	4	5	3	3	4	-
131 ⁴⁾	Duitsland				4	4	3	5	4	3	2½	-
139 ⁵⁾	Duitsland				3½	4	3	5	(5)	4	2½	-
251 ⁶⁾ 7) 8) 9)	Duitsland				3	2	2	5	4	3	3	-
252 ⁶⁾	Duitsland				4	4	4	5	5	3	3	-
286 ⁷⁾	Duitsland				3½	4	4	5	5	3½	3	-
360 ⁷⁾	Duitsland				-	-	4	-	-	10)	-	-
597 ⁵⁾	Duitsland				4	-	3	-	4	11)	-	-
1949 ⁵⁾	Duitsland				3½	4	4	5	4	3	4	-
1239	Duitsland				-	-	2	-	-	12)	13)	-
1335 ⁵⁾	Duitsland				3	4	4	5	4½	3	3	-

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Bloet: 1 = zeer vroeg; 5 = zeer laat.

- 1) zou vooral als bestuiver goed zijn
- 2) verlangt warme standplaats.
- 3) aanbevelenswaardige handelsnoot.
- 4) in vochtige jaren gapend.
- 5) goede tafelnoot.
- 6) verlangt zonnige standplaats.
- 7) trosnoot (8-14 noten per tros).

- 8) aan de jonge bomen noten met papierbast.
- 9) gapend.
- 10) langkegelvormig.
- 11) langovaal, gladde schaal.
- 12) tamelijk langovaal, iets ruwe schaal.
- 13) paarsrood.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

De tot op heden minstens 1 x goed-, maar uiteindelijk afgekeurde nummers.

Redenen van het afkeuren:

- 4908a Is zeer moeilijk te openen en de kern is zeer moeilijk te verwijderen (valt in kleine stukjes uiteen).
- 4916 Is aan de kleine en lichte kant, heeft vaak een slecht gekleurde kern en een slechte smaak.
- 4918 Is te klein en te licht en heeft daartegenover weinig of geen goede of zeer goede eigenschappen.
- 4921 Een prachtige noot, maar de vulling is slecht (alleen op het oog!) en de vruchtbaarheid onvoldoende.

- 4926 Sterke variatie van de eigenschappen; alles bij elkaar is de conclusie: te matig om goedgekeurd te worden.
- 4927a Te klein en onvoldoende vruchtbaar.
- 4935 Onvoldoende vruchtbaar.
- 5002 Was in 1952 zeer slecht vruchtbaar (de standplaats kan hier een rol gespeeld hebben).
- 5015 Is aan de kleine kant, maar werd in 1952 vanwege zijn uiterlijk afgekeurd (mogelijk ten onrechte).
- 5023 Onvoldoende vruchtbaar.
- 5028 Onvoldoende vruchtbaar.
- 5030 Te licht en klein, bovendien in 1952 zeer slecht uiterlijk en zeer slechte kleur van de kern.

BESCHRIJVING VAN DE PERE-ONDERSTAMMEN

De situatie is al heel eenvoudig. Voor sterke groei is men aangewezen op perezaailingen en voor zwakkere groei heeft men eigenlijk nog niets anders dan kwee A, een vegetatief vermeerderbare onderstam door het proefstation te East Malling geselecteerd uit de kwee van Angers. Het onderzoek heeft er wel toe geleid, dat thans een aantal nieuwe selecties van peren kwee-onderstammen beproefd wordt, doch hiervan kan nog niets aanbevolen worden voor de praktijk.

Zaailingonderstammen.

Hetgeen geschreven werd voor appelzaailingen geldt ook voor perezaailingen. Het gewone handelszaad ook van peren heeft uitgesproken bezwaren en evenals bij appels heeft de praktijk voorkeur bij zaailingen van Franse herkomst, omdat bomen hierop in het algemeen minder wortelknobbel hebben dan op die van Nederlandse origine.

In Duitsland gebruikt men praktisch niets anders dan zaailingen van Kirchensaller Mostbirne en in de Verenigde Staten zaailingen van Williams Bon Chrétien. Vroeger kende men hier te lande ook zaailingen van bepaalde rassen, zoals Pieter Jan Huigpeer, Trosjes en Witte Cousin. Voor hoogstammen gebruikte men Dirkjes- of St Nicolaaspeer als tussenstam. De invloed van de tussenstam op de smaak der peren was toen ook nog een punt van overweging. Dit alles is thans echter in onbruik geraakt. De zaailing is weinig kieskeurig wat de grond betreft. Zelfs op zware natte klei groeit een peer op zaailing vaak nog goed. Op slechte gronden kan een aanplant op zaailingen soms echter grote hiaten vertonen als gevolg van de zoge-

naamde zaailingziekte. De daarbij optredende symptomen doen vermoeden, dat onvoldoende verenigbaarheid van ent met onderstam de oorzaak van de „ziekte” is. Het feit, dat slechts bepaalde rassen er last van kunnen hebben wijst in dezelfde richting. Het zijn vooral Zwijndrechtse Wijnpeer en Gieser Wildeman, verder ook St. Remy en Conference.

Kwee A.

Deze onderstam geeft een zwakkere groei dan de zaailing, doch de vruchtbaarheid treedt eerder in en wel reeds na 3 à 4 jaren. Daarom lenen bomen op kwee A zich voor wijkers, spillen, snoeren en andere kleine boomvormen. De vruchten worden op kwee groter van stuk, beter van kleur, vroeger rijp en veelal ook beter van smaak. Alleen bij de gemuskeerde peren kan de smaak soms wat te sterk worden. De vroege rijpheid is een voordeel voor de allervroegste peren (Précoce de Trévoux) en voor rassen, die vaak niet rijp worden (Comtesse de Paris). Bomen en vruchten worden minder aangetast door schurft. Dit is speciaal van belang bij Bonne Louise en Précocité de Trévoux, die op zaailing bijna niet „blank” te telen zijn, maar op kwee minder moeilijkheden geven. Tegenover bovengenoemde voordelen staan de volgende nadelen. De vergroeiing van peer met kwee is nooit volmaakt, zoals een vergroeiing van peer met peer kan zijn. Bij vele rassen is de vergroeiing voldoende voor praktische doeleinden, doch er zijn ook rassen, die op kwee te zwak groeien of na verloop van jaren van de onderstam afwaaien. In dergelijke gevallen wordt tussen peer en kwee een tussenstam gezet van een der rassen, welke nog het

best met kwee vergroeien. Gewoonlijk is dit Beurré Hardy.

Een ander bezwaar van kwee, dat nog in de hand gewerkt wordt door de nooit geheel perfecte vergroeiing van peer met kwee, is gelegen in de hoge eisen, welke deze onderstam aan de grond stelt. Kwee A voldoet minder op droge- en op zeer kalkrijke gronden, groeit echter goed op zware klei, dit in tegenstelling met M.IX. Ook is kwee gevoelig voor droogte, vandaar dat de grond zwart gehouden moet worden. Ten slotte dient nog vermeld te worden, dat de kwee-onderstam gevoelig is voor vorst, hoewel dit bezwaar voor ons land niet zo erg groot is. Volgens Duitse ervaringen zijn bomen met een tussenstam beter bestand tegen vorst dan dezelfde rassen direct op kwee. In de boomkwekerij kan men vorstschade belangrijk beperken door de kwee af te leggen in plaats van aan te aarden. De verklaring is gelegen in de omstandigheid, dat

bij afleggen een veel minder sterke snoei wordt toegepast voor de winter dan bij aanaarden.

Kwee C.

Een zwakke onderstam, die extra hoge eisen aan de grond stelt en zeer vorstgevoelig is. Kan alleen aanbevolen worden voor leibomen en snoeren onder gunstige omstandigheden.

Importkwee.

Voornamelijk kwee d'Angers en kwee de Provence. Deze kwee is nooit geheel uniform. Soms komen er weinig afwijkende typen in voor, doch men kan het ook minder goed treffen. De partijen kwee d'Angers welke voor tenminste 90% morfologisch overeenstemmen met kwee A worden als kwee d'Angers goedgekeurd nadat de afwijkende planten uit de partij zijn verwijderd. De partijen welke hieraan niet voldoen worden gekeurd als „kwee”.

EIGENSCHAPPEN VAN DE PERE-

Rassen per groep in volgorde van rijtijd	Boom						Bloem		
	Groekracht op zaailing	Groekracht op kweek A	Vlug dragend	Regelmattige vrucht- baarheid	Opbrengst per ha	Weerstand tegen schurft	Bloei- tijd	Stuifmeelkwaliteit	Kan bestoven wor- den door No
A. Aanbevelenswaardige rassen									
1. Précoce de Trévoux	3	3	4	4	4	1	1	g	3
2. Clapp's Favourite	4	-	2	3	4	1	5	g	3, 5, 7, 8, 9, 14
3. Bonne Louise d'Avranches	3	2	4	3	3	2	2	g	1, 4, 5, 10
4. Conference	3	2	4	5	5	4	4	g	2, 3, 5, 7, 8, 13, 14
5. Charneu (Légipont)	3	1	2	3	3	2	3	g	2, 3, 4, 7, 9
6. Beurré Alexandre Lucas	3	2	3	3	3	3	1	sl	1, 3
B. Aanvullende rassen									
7. Williams (Williams Bon Chrétien)	3	2	3	4	4	1	5	g	2, 4, 5, 9, 13, 14
8. Triomphe de Vienne	3	1	2	2	4	3	4	g	2, 4, 7, 23
9. Beurré Hardy	4	4	1	3	3	1	4	g	2, 3, 5, 7, 13
10. Emile d'Heyst	3	1	4	2	4	4	2	g	3
11. Pitmaston (Pitmaston Duchess)	4	4	2	3	4	2	5	sl	2, 4, 7, 14
12. Zwijndrechtse Wijnpeer	4	-	3	3	4	4	5	g	
13. Beurré Clairgeau	3	1	4	4	4	1	3	g	3
14. Doyenné du Comice	3	3	1	2	1	4	5	g	2, 9, 21
15. Président Drouard	3	2	4	4	4	2	4	-	
16. Comtesse de Paris	3	3	4	3	4	3	1	g	1, 3
17. Gieser Wildemans	2	-	4	3	3	3	3	g	
18. Saint Rémy	5	3	3	3	5	2	2	g	
19. Zoete Brederode	4	2	3	4	4	4	2	g	20
20. Brederode	4	2	2	3	3	4	1	g	1, 16, 19
C. Nieuwe en beproevenswaardige rassen									
21. Laxton's Superb	3	3	4	3	4	4	3	g	
22. Solaner Birne	4	2	2	4	4	4	3	-	
23. Madame Treyve	3	2	3	3	4	4	3	g	7
24. Beurré Superfin	3	2	3	3	3	4	5	g	
25. Président Loutreuil	3	1	4	4	4	2	3	g	
26. Sucrée de Montluçon	3	2	4	4	4	3	2	-	
27. Duchesse Bérèrd	2	-	3	-	3	3	3	-	
28. Roem van Altena	3	-	4	4	4	4	3	sl?	
D. Niet-aanbevolen rassen									
Zie blz. 114									

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan
 Bloeitijd: 1 = zeer vroeg; 2 = vroeg; 3 = middentijds; 4 = tamelijk laat; 5 = laat.
 Stuifmeelkwaliteit: g = goed; sl = slecht.

RASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Vrucht

Groote	Uiterlijk	Smaak als handpeer	Geschiktheid voor inblikken of stoven	Gebruikswaarde	Bewaarbaarheid in fruitbewaarpplaats en koelhuis															
					Augustus	September	October	November	December	Januari	Februari	Maart	April							
3	3	3	3	t	■															
4	4	2	2	t	■	■														
2	4	5	3	t			■	▨												
3	4	3	3	t			■	▨	▨											
3	3	3	2	t			■	▨	▨											
4	4	3	-	t			■	▨	▨											
3	3	3	5	t,f		■														
4	4	4	2	t		■	▨													
3	3	5	1	t			■	▨												
3	3	3	-	t			■	▨	▨											
5	4	2	4	t,f			■	▨	▨											
2	3	3	1	t			■	▨												
4	5	2	2	t			■	▨												
4	3	5	3	t			■	▨	▨											
4	3	3	-	t			■	▨	▨											
3	3	2	2	t			■	▨	▨											
2	3	-	4	k			■	▨	▨											
4	3	-	4	k			■	▨	▨											
3	4	-	4	k			■	▨	▨											
3	3	-	3	k			■	▨	▨											
3	2	3	4	t	■															
3	2	4	-	t	■															
3	2	4	-	t		■														
3	3	4	-	t		■														
4	4	3	-	t			■	▨	▨											
4	3	3	-	t			■	▨	▨											
4	4	5	-	t			■	▨	▨											
3	3	-	3	k			■	▨	▨											

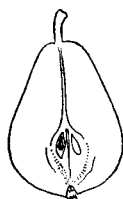
Kan bestoven worden door No zf = zelffertil. Bijna alle pererassen dragen met eigen stuifmeel slecht. Meestal geven gelijkbloeiende rassen met behoorlijk kiemkrachtig stuifmeel een voldoende vruchtzetting met elkaar.

Gebruikswaarde: t = tafelvrucht, practisch alleen vers gebruikt; evenwel zijn vele handperen na stoven zeer smakelijk, maar zelden mooi rood gekleurd, zij zijn hiervoor ook vrij duur; k = keukenvrucht, geschikt om als stoofpeer te worden gebruikt; f = bij voorkeur door de fabriek gevraagd.

BESCHRIJVING VAN DE PERERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. *Précoce de Trévoux.*

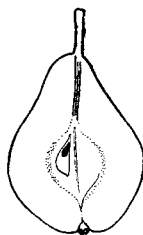
Frühe van Trévoux. Herkomst: Franse peer, voor het eerst vermeld in 1862. Gewonnen door de kweker Treyve te Trévoux (Ain). Lit. 5 (1906, p. 328; 1927, p. 327). Bloeit zeer vroeg; stuifmeel goed. Geeft zonder bestuiving nog goede

oogsten van pitloze vruchten. (parthenocarpische vruchten). Dit is ook bij nachtvorst het geval. Groeit op zaailing middelmatig sterk en vormt een vrij grote brede boom. Groeit op kwee A behoorlijk, zodat men op de klei nog een flinke struik kan krijgen (± 5 m). Vormt zeer veel jong hout en geeft hierdoor veel snoeiwerk. Draagt vroeg, regelmatig en goed. Draagt zeer veel in trossen, zodat dunning gewent is. Vrucht tamelijk groot, breed-peer-vormig, groen, later groengeel met lichte bos. Behoorlijke, iets zure handpeer voor de eerste helft van Augustus. Voldoende houdbaar. Rijpt na de Oomskinderpeer maar voor de Clapp's en Laxton's. In de kook wit; geschikt voor compôte. Vatbaarheid voor schurft en kanker zeer groot; soms loodglans en stenigheid. De stenigheid uit zich o.a. in een vervroegde rijping van kleinere vruchten. Verdraagt een zwakke koperbespuiting vóór en na de bloei goed en is aanbevelenswaardig voor een goede schurftbestrijding. Windvast. Verdraagt nachtvorst opvallend goed.

Geschikt voor struik, niet voor hoogstam; als blijver op Z. en kwee A. Gezien de groei op kwee A meestal nog vrij behoorlijk is, is ze minder geschikt voor wijker. Op kwee zijn de vruchten vaak iets groter, iets vroeger rijp en iets minder schurftig dan op Z. Klei en zand. Rijpt in Noord-Nederland te laat, want rijpt daar gelijk met de Clapp's uit Zuid-Nederland. Op het fruitproefbedrijf

bij Utrecht bleek een vrij korte snoei voor dit ras beter dan lange snoei. Gezien de ziektenbestrijding veel arbeid vraagt, evenals het snoeien en dunnen, behoort dit ras in het intensieve bedrijf thuis. Goed voor werkverdeling en vermindert het risico van nachtvorstschade. Blokbeplanting raadzaam. Voldoet in Zuid- en Midden-Nederland goed en wordt nog veel geplant (4.0 % van de gekeurde bomen en ± 8.8 % van de veilingaanvoer). Goede handelspeer, welke ook voor export gevraagd is.

2. *Clapp's Favourite.*

Clapp's Favorite, Clapp's Liebling, Favorite de Clapp. Herkomst: voor 1860 gewonnen door Th. Clapp te Dorchester, Mass. Ver. Staten. Lit. 3.

Bloeit laat; stuifmeel goed; diploïde; vraagt kruisbestuiving. Groeit sterk en vormt een grote, opgaande boom met veel slap, neerhangend hout. Rechtstreeks op kwee A breekt ze vaak op de veredelingsplaats af. Groei op kwee A met tussenstam voldoende. Lange snoei voldeed op het fruitproefbedrijf te Utrecht beter dan korte. Draagt laat, maar dan zeer goed en tamelijk regelmatig.

Vrucht groot, peervormig, regelmatig, groen of geelgroen met bos, weinig roest, fraai. Sappige, maar flauwe handpeer voor de tweede helft van Augustus, in koelhuis tot in September, maar dan is de smaak slecht. Is kort bewaarbaar en wordt bij late pluk vlug beurs. Vatbaarheid voor schurft zeer groot, voor monilia matig, voor perebloesemkever en bladrollers groot. Verdraagt de koperhoudende bestrijdingsmiddelen vóór en kort na de bloei voldoende en is hiermede goed schurftvrij te houden. Valt tamelijk veel. Schil teer, stenigheid komt tamelijk veel voor en gaat met enthout over.

Geschikt voor hoogstam en struik;

als blijver op Z., als wijker op kwee A met tussenstam. De late vruchtbaarheid maakt dit ras niet erg geschikt voor wijker. Klei. Is de meest geteelde peer in Nederland ($\pm 9.1\%$ van de veilingaanvoer) en wordt nog veel geplant (7.7% van de gekeurde bomen). De grote oogsten van mooie, grote vruchten lokt de aanplant wel, al is de kwaliteit maar matig. In vele jaren is de markt op een gegeven ogenblik overvoerd met Clapp's, waardoor de prijs laag wordt. Veel Clapp's worden dan gekoeld, waarvoor ze niet erg geschikt zijn. Men doet daarom verstandig de aanplant te beperken. Ook de late vruchtbaarheid past niet in de moderne aanplant.

3. Bonne Louise d'Avranches.

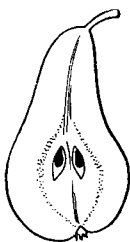
Gute Luise von Avr., Louise bonne of Jersey. Herkomst: Normandische peer, gewonnen door Longueval te Avranches. Droeg voor het eerst rond 1780—1788. Lit 1.

Bloeit vroeg tot midden-tijds; stuifmeel goed; diploïde; zelfsteriel, doch heeft neiging pitloze vruchten te vormen. Intersteriel met W.B. Chrétien. Groeit op Z. middelmatig sterk en vormt een smalle, steilopgaande boom met een sterke harttak. Rechtstreeks op kwee A is de groei zwak, soms zeer zwak; met tussenstam is de groei aanmerkelijk sterker. Diep geplant op kwee komt dit ras gemakkelijk op eigen wortel, wat niet gewenst is. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk.

Vrucht tamelijk klein, slank-peer-vormig, groen, vaak met fraaie blos. Vlees rins, sappig en zeer aromatisch; op kwee soms iets wrang. Voor velen een bijzondere lekkere handpeer voor eind September en October; in koelhuis tot in December. In de kook geelwit en lekker. Geschikt voor compôte. Het is een gewaardeerde handelspeer, die ook in het buitenland algemeen gewaardeerd wordt (Engeland, België, Duitsland enz.). Rijpt nog vóór het volle perenseizoen, waardoor export vaak mogelijk is.

Vatbaarheid voor schurft groot (speciaal in de lente); voor bladrollers tamelijk groot, voor kanker matig. Opvallend vatbaar voor wantsen, welke vaak stenigheid veroorzaken. Het blad is zeer gevoelig voor koper- en zwavelhoudende middelen. Vertoont op kwee vaak een gele bladkleur (chlorose). Geschikt voor struik op kwee A, eventueel met tussenstam. Goed voor wijker of kleine blijver. Klei en zand. Op kwee A alleen op goede vochthoudende gronden zonder grasmat in intensieve bedrijven. Op kwee A zijn de vruchten groter, mooier en gemakkelijker schurftvrij te houden dan op Z. Daarom Z. weinig aanbevolen. Vraagt een flinke, korte snoei. Ook geschikt voor spil, snoer of leiboom. De goede handelswaarde van de vrucht moet de extra verzorging en de middelmatige opbrengst goed maken. Wordt nog veel geplant ($\pm 7.5\%$ van de gekeurde bomen). Past alleen in een intensief bedrijf op goede grond.

4. Conference.

Herkomst: zeer goede Engelse aanwinst van vóór 1885 en in 1894 door de winnaar, het kwekershuis Rivers, in de handel gebracht. Lit. 4.

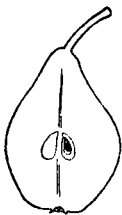
Bloeit tamelijk laat; stuifmeel goed; diploïde; niet zelffertil, maar geeft met eigen stuifmeel nog een goede oogst van pitloze vruchten. Groeit op Z. middelmatig sterk, maar vormt slechts een matig grote, steile boom. Op goede grond is de groei op kwee A tamelijk zwak; met tussenstam volgens Zeeuwse ervaring weinig sterker. Moet flink gesnoeid worden. Draagt vroeg, zeer regelmatig en bijzonder goed. Flink dunnen vaak gewenst. Vrucht middelmatig groot, onregelmatig en slank van vorm, groen, later groengeel met vele bruine roestvlekken. Gemakkelijk herkenbaar voor het publiek. Het licht-oranje vlees is sappig en zoet. Goede handpeer voor Oct.; in koelhuis tot in Januari; met gasbewaring ($6\% \text{ CO}_2 + 14\% \text{ O}_2$)

bewaarbaar tot eind Februari. Bijtijds plukken is zeer belangrijk voor het koelen, wegens het gevaar voor beursheid (als de vruchten nog niet geelgroen zijn). Wil men laat plukken dan dankbaar voor bespuitingen tegen late val. Schil dik en vrij sterk. In de kook geelwit en geschikt voor compôte. Goede handelspeer, die voor de export op Engeland graag gekocht wordt. Voor Duitsland is Charneu meer gevraagd. Verpakt moeilijk. Voorzichtig plukken om steelbreuk te voorkomen.

Vatbaarheid voor schurft en spint gering; voor kanker, loodglans en perebloesemkever tamelijk groot. Vertoont nooit stenige vruchten en wordt daarom wel aanbevolen om op bomen met stenige vruchten te enten. Gevoelig voor Californische pap en koperhoudende middelen. Wordt door nachtvorsten weinig geschaad, doordat de boom nog flinke oogsten met pitloze vruchten kan voortbrengen. Waait gemakkelijk af, vaak ook takbreuk. Gezond.

Geschikt voor struik, spil en lei-boom, maar niet voor hoogstam; als blijver bij voorkeur op Z., als wijker op kwee A, eventueel met tussenstam. Productiekosten zijn vrij laag, al is een geringe schurftbestrijding vaak toch gewenst. Deze prima koelhuispeer wordt terecht zeer veel geplant ($\pm 24.9\%$ van de gekeurde bomen). Niet gekoeld heeft deze peer in vele jaren weinig waarde door zijn ongunstige rijptijd. Zeer aanbevelenswaardig voor degenen, die deze peer kunnen koelen. Wordt in West-Europa steeds meer en meer geplant.

5. Charneu, meestal Légipont genoemd.

Fondante de Charneu, Köstliche von Ch., Merveille de Ch., Leopold (falso). Herkomst: rond 1800 door de Belg Légipont te Charneu bij Luik gewonnen. Lit. 2. Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit op Z. middelmatig sterk en vormt een zeer smalle,

bijzonder steilopgaande, zeer hoge boom. Op kwee A is de groei meestal onvoldoende, maar met tussenstam tamelijk zwak. Heeft neiging om een sterke harttak te vormen, al moet deze neiging wel worden tegengegaan.

Daarom is het onverstandig om te trachten dit ras ras geheel zonder harttak op te kweken. Draagt laat, maar dan tamelijk regelmatig en behoorlijk.

Vrucht middelmatig groot, dik-peer-vormig, bleekgroen, later geel met iets roest. Vlees zacht, smeltend en zoet. Een behoorlijke en voor sommigen een lekkere handpeer voor October en begin November; in koelhuis tot half December. Geeft bij bewaring weinig uitval, maar is na lange bewaring (na December) in het koelhuis vatbaar voor lage temperatuurberderf en beurs worden. In de kook lichtgeel, maar flauw.

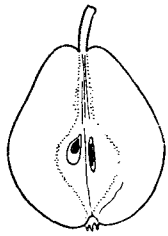
Vatbaarheid voor schurft (speciaal in dichte beplantingen) en bladrollers tamelijk groot. Verdraagt een lichte koperbespuiting tamelijk goed. Soms loodglans. Gezond.

Geschikt voor hoogstam en struik; als blijver op zaailing; als wijker op kwee A met tussenstam. Wordt bij voorkeur met een gematigde harttak geteeld. Wordt in geheel Nederland zeer veel geplant ($\pm 8.3\%$ van de gekeurde bomen). Komt in Limburg en omringende gebieden veel als hoogstam voor en voldoet daar uitstekend. In Zeeland bevat dit ras maar matig door de laat intredende vruchtbaarheid en schurft.

Past daardoor minder goed in de intensieve struikaanplant. Zeer goede handelspeer vanwege zijn kwaliteit en houdbaarheid. Rijpt iets na de meeste herfstperen. Zeer gevraagd voor export naar Duitsland en andere landen; vaak meer gewaardeerd dan Conference, uitgezonderd voor Engeland. Daarom een aanbevelenswaardig ras, speciaal als hoogstam in extensieve bedrijven. Gezien men soms meent, dat er meerdere afwijkende vormen zijn, lette men op het enthout.

6. Beurré Alexandre Lucas.

A. L. Butterbirne.
Herkomst: rond 1870
in een bos te Blois
(Fr.) gewonnen en in
1874 in de handel
gebracht. Lit. 3.
Bloeit zeer vroeg;
stuifmeel slecht; tri-
ploïde; zelfsteriel;
goede bestuivers zijn
o.a. Trévoux en Bonne

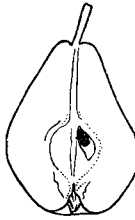
Louise. Groeit op zaailing middelmatig sterk en vormt een tamelijk grote, pyramidale boom met slappe, naar beneden hangende takken. Op kwee A is de groei zwak, soms te zwak. Met tussenstam is de groei weinig beter. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en goed, maar behoeft zelden gedund te worden. Het percentage 1e soort is hoog. Vrucht groot, regelmatig, breed-peervormig, groen, later fraai geel. Vlees grof, brokkelig, tamelijk sappig en matig zoet. In het Zuiden en Midden van ons land nog een tamelijk behoorlijke handpeer tot December, in koelhuis tot in Januari; laat plukken gewent. Wordt in het Noorden van Nederland onvoldoende rijp en blijft knollig. Geeft bij bewaring weinig uitval. Een van de weinige handperen, welke goed in een fruitbewaarplaats bewaard kunnen worden.

Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, voor peregloesemkever groot. Gezond.

Geschikt voor struik en op gunstige plaatsen ook wel voor hoogstam; als blijver op zaailing; als wijker op kwee A, eventueel met tussenstam. Ook geschikt voor spil en leiboom. De vrucht heeft door zijn fraaie gele kleur en late rijptijd een goede handelswaarde. Komt in Zeeland nogal wat voor, maar wordt nu ook voor Midden-Nederland aanbevolen ($\pm 4.7\%$ van de gekeurde bomen). Wordt voor het Noordelijk deel van ons land ont-raden. Het is een van de weinige laatrijpende pererassen, welke in Nederland ingang gevonden hebben. Alleen aanbevolen voor gunstige, warme plaatsen, bij voorkeur op kwee in intensieve bedrijven, gezien daar de kwaliteit nog voldoende is.

B. AANVULLENDE RASSEN.

7. Williams (Williams Bon Chrétien).

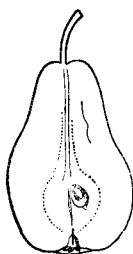
Bon Chr. W., Bartlett,
Williams Christbirne,
Stair's Pear. Herkomst:
Engeland. Rond 1770
gewonnen door de on-
derwijzer Stair of Whee-
ler te Aldermaston,
Berkshire. Door Wil-
liams te Turnham Green
in de handel gebracht.

Bloeit laat; stuifmeel goed; diploïde; intersteriel met Précoce de Trévoux en B. L. d'Avranches. Groeit op zaailing middelmatig sterk en vormt een middelmatig grote boom met veel slap afhangend hout. Op kwee A is de groei vaak te zwak; met tussenstam aanmerkelijk beter. Draagt tamelijk vroeg, regelmatig en goed, maar is op zaailing veel minder productief dan Br. Lebrun. Vrucht middelmatig groot, geel met roest. Vlees zacht en sappig, met sterke muskussmaak (speciaal op kwee). Zeer goede fabriekspeer en voor sommigen ook een goede handpeer voor de eerste helft van September. Kort houdbaar. Door de fabrieken speciaal gevraagd voor inblikken. In de kook geelrose. Ook geschikt voor drogen en diepvriezen.

Vatbaarheid voor schurft zeer groot. Volgens Amerikaanse onderzoekingen resistent tegen stenigheid. Nogal windvast; gezond.

Geschikt voor struik op zaailing en op kwee A met tussenstam. Wordt in N. Amerika, Zuid-Europa en andere landen veel geteeld. Wordt door Italië veel naar Engeland geëxporteerd. In Nederland weinig gewaardeerd en geplant (0.3% van de gekeurde bomen). Men is geheel afhankelijk van de prijs, die de fabrieken voor het inblikken willen betalen. In het algemeen stelt deze peer, door zijn matige prijs en gewone productie, teleur. Gezien de peer zich bij uitstek leent voor het inblikken, is dit ras toch weer in de Rassenlijst gehandhaafd. Vraagt waarschijnlijk een warm klimaat.

8 Triomphe de Vienne.

Herkomst: in Frankrijk gewonnen door Jean Colland, bijgenaamd Côte, te Montagnan (Isère) en door Cl. Blanchet te Vienne in de handel gebracht. Lit. 3.

Bloeit tamelijk laat; stuifmeel goed; diploïde; volgens Rawes veel behoefte aan vreemd stuifmeel. Groeit op zaailing middelmatig sterk en vormt tamelijk grote struiken. Op kwee A met tussenstam is de groei zwak. Zonder tussenstam op kwee breekt de boom zeer gemakkelijk van de kwee. Draagt op zaailing laat en onregelmatig, maar draagt bij goede verzorging en korte snoei later toch goed. Op kwee met tussenstam dragen de struiken vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Dunnen is in verband met de kwaliteit en de broosheid van het hout zeer gewenst. Op het fruitproefbedrijf te Vleuten bleek korte snoei met vruchthoutdunning aanmerkelijk beter te zijn dan lange. Vermoedelijk is de variabiliteit van de zaailingonderstam een belangrijke factor voor de sterk uiteenlopende resultaten.

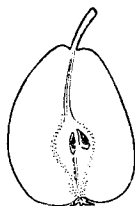
Vrucht groot, regelmatig, peervormig, geelbruin met veel roest. Goede tot zeer goede, zoete handpeer voor September; in koelhuis enkele weken langer bewaarbaar. Buikziek. In beurtjaren zijn de vruchten zonder dunnen tamelijk klein en van matige kwaliteit.

Vatbaarheid voor schurft en loodglans middelmatig groot; voor kanker, takbreuk en vogelschade groot. Soms ook late schurft, stenigheid en slakvormige bastaardrups. Gevoelig voor koperhoudende middelen.

Geschikt voor struik; als blijver op zaailing, als wijker op kwee A met tussenstam. Wordt tamelijk veel geteeld ($\pm 1\%$ van de veilingaanvoer) en veel gepland (3.2% van de gekeurde bomen). Werd enige jaren geleden veroordeeld wegens de onregelmatige en onvoldoende

vruchtbaarheid. De laatste jaren komt men hiervan terug, vooral omdat de prijzen voor deze mooie peer goed zijn geweest. Toch verdient het onderzoek naar een vegetatief vermeerderbare pere-onderstambaarstelling, gezien de wisselvallige resultaten.

9. Beurré Hardy.

Poire Hardy, Gellerts Butterbirne, Beurré Gellert. Herkomst: Frankrijk, gewonnen door Bonnet te Boonen aan Zee. In de handel gebracht door J. L. Jamin te Bourg la Reine (Seine). Lit. 3.

Bloeit tamelijk laat; stuifmeel goed; diploïde. Groeit op kwee A tamelijk sterk, vormt een weinig vertakte, hoge, grote boom. Zaailingonderstam is beslist ongeschikt. Draagt op zaailing zeer laat, onregelmatig en onvoldoende. Op kwee A tamelijk laat, maar dan regelmatig en goed.

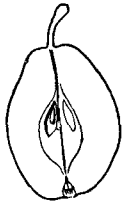
Vrucht middelmatig groot, breedpeervormig en is met veel bruin roest overdekt. Schil stevig. Vlees zacht, sappig, zoet en aromatisch. Bijzonder goede handpeer voor 2e helft September en begin October. In koelhuis een maand langer bewaarbaar (speciaal bij niet te late pluk). Gewaardeerde exportpeer (Engeland). In de kook rose.

Vatbaarheid voor schurft zeer groot, ook voor takschurft. Verder gezond. Vrij gevoelig voor koperhoudende bestrijdingsmiddelen; voor nachtvorstschade minder gevoelig. Soms komen bomen voor met een bonte bebladering. Men lette daarom streng op gezond enthout.

Geschikt voor struik op kwee A als blijver. De zaailingonderstam wordt algemeen ontraden. Wordt tamelijk veel geteeld (3% van de totale veilingaanvoer), en gepland (3% van de gekeurde bomen). Wordt veel gebruikt als tussenstam voor kwee en hoogstam. Hoort slechts thuis in een prima bedrijf, waar de schurftbestrijding zeer goed wordt uitgevoerd. Voor dergelijke gevallen is de aanplant van deze kwaliteitspeer wel verant-

woord. Wordt in Zeeland algemeen aanbevolen.

10. Emile d'Heyst.

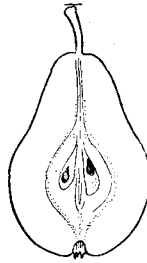
Herkomst: gewonnen door majoor d'Esperen te Mechelen. Droeg voor het eerst in 1847 (het sterfjaar van de winner). Is genoemd naar Emile Berckmans te Heyst op de Berg. Lit. 2. Bloeit tamelijk vroeg;

stuifmeel goed; volgens Rawes is kruisbestuiving noodzakelijk. Groei van de zaailing is hoogstens middelmatig, vormt een compacte, matig grote boom. Op kwee is de groei te zwak, met tussenstam zwak, zodat ze slechts als een kleine wijker dienst kan doen. Draagt vroeg, onregelmatig, maar zeer goed. De bomen zitten vaak onregelmatig vol en vertonen taksgewijs beurtjaren. Op de proeftuin te Geldermalsen was de productie van jonge bomen hoog. Later wordt het ras door andere rassen in productie overtroffen. Moet in de beurtjaren sterk gedund worden. Ook de nabloeiers kunnen beter weggedund worden, gezien deze nabloeimen kleine en meest pitloze vruchten voortbrengen.

Vrucht meest middelmatig van grootte, zeer onregelmatig van vorm, bleekgroen, later geel met veel bruin roest. Iets zure, meest goede, sappige handpeer voor October en begin November; in koelhuis tot in Januari. Bij gewone bewaring soms veel monilia. Sorteert en verpakt lastig.

Vatbaarheid voor schurft gering, voor wormstekigheid matig. Gezond. Geeft in jaren met nachtvorsten soms toch nog goede oogsten met pitloze vruchten. Stelen van de vrucht zitten tegen de pluktijd nog opvallend vast aan de bomen. Het is daarom vaak zeer moeilijk de vruchten met een gave steel te plukken. Ook niet windvast, doordat de stelen gemakkelijk breken. Wordt de laatste jaren steeds minder geplant (0.5% van de gekeurde bomen). Wordt in Zeeland ontraden. Kan in productie niet geheel tegen de Conference op. Toch is het een goede herfstpeer, welke gemakkelijk te telen is.

11. Pitmaston (Pitmaston Duchess).

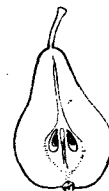
Williams Duchess. Herkomst: gewonnen door Williams te Pitmaston bij Worcester rond 1865. De oorspronkelijke naam „Pitmaston Duchess d'Angoulême”, is reeds vroeg door Hogg losgelaten. Lit. 3. Bloeit laat; stuifmeel slecht; triploïde; gedeeltelijk zelffertil.

Groeit sterk en vormt een grote boom. Op kwee A is de groei nog tamelijk sterk. Draagt laat, tamelijk regelmatig en zeer goed.

Vrucht zeer groot, peervormig, geelgroen, later fraai geel met roest bij de steel. Vlees zacht, sappig, zuur, soms wrang, vooral op kwee. Voor velen nog een behoorlijke, soms slechte handpeer tot in November; in koelhuis tot in December. De dunne schil is na bewaring teer. Geschikt voor inblikken.

Vatbaarheid voor schurft, monilia (speciaal rotte neuzen) en wormstekigheid tamelijk groot. Valt voortijdig. Geschikt voor struikvorm; als blijver op zaailing, als wijker op kwee. Op kwee zijn de vruchten vaak te wrang. Wordt nog tamelijk veel geteeld, maar weinig geplant (0.2% van de gekeurde bomen). Wordt in Zeeland, Z.Holland, Brabant en Limburg ontraden. De vruchten worden door grootte, kleur en late rijptijd nog redelijk goed betaald.

12. Zwijndrechtse Wijnpeer.

Herkomst: onbekend. Een oude peer, die door de Boskoopse kwekers zou zijn verspreid. Waarschijnlijk dezelfde als door Van Noort beschreven is in diens Pomologia Batava.

Bloeit laat; stuifmeel goed.

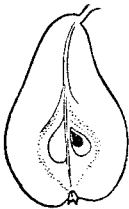
Groeit op zaailing sterk en vormt een regelmatig gevormde, grote boom. Op kwee is de groei slecht. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Het komt echter vaak voor, dat sommige bomen gaan kwijnen en kleine vruchten gaan voortbrengen. Een ziekteverwekker

heeft men niet kunnen aantonen. Men denkt wel aan een onverenigbaarheid tussen ent en bepaalde onderstammen. Indien dit juist is, zou een goede, vegetatief vermeerbare onderstam een groot voordeel betekenen.

Vrucht tamelijk klein, peervormig, groen met zwakke blos. Vlees korrelig, speciaal om het klokhuis. Behoorlijke, frissmakende handpeer tot eind November. Wordt vaak laat geplukt, maar wordt dan na enige bewaring plotseling ongemerkt buikziek. Rijpt in een koelhuis slecht na. Niet geschikt voor inblikken. In de kook donkerrose. Vatbaarheid voor schurft gering; soms stenigheid, perebloesemkever en vogelschade. Tamelijk windvast. Geschikt om andere rassen mee om te enten b.v. Maagdepeer en N.H. Suikerpeer.

Geschikt voor hoogstam en struik. Alleen als blijver op zaailing. Kwee is onbruikbaar. Ofschoon de vrucht wel enige gebreken vertoont (tamelijk klein, steencellen, buikziek en geen koelhuispeer) heeft hij, door zijn late rijptijd, meestal nog wel enige handelswaarde. De goede vruchtbaarheid en de geringe, schurftvatbaarheid doen het ras nog planten (2.7% van de gekeurde bomen). Voor de echte fruitteler niet meer aanbevelenswaardig. In Zeeland ontraden.

13. Beurré Claireau.

Clairgeau's Butterbirne. Herkomst: Franse peer van 1848. Bloeit mid-dentijds; stuifmeel goed; diploide. Groeit op zaailing matig en vormt een kleine, steile boom. Op kwee A, ook met tussenstam, is de groei zeer zwak. Draagt vroeg,

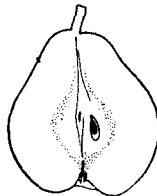
regelmatig en zeer goed.

Vrucht groot, slank-peervormig, bruingroen met rode blos, fraai. Vlees grofkorrelig. Behoorlijke, soms slechte, knollige handpeer tot December. Voor koelhuisbewaring minder geschikt.

Vatbaarheid voor schurft zeer groot. Zou gevoelig zijn voor T.M.T.D. De schurft is goed te bestrijden. Vruchten waaien gemakkelijk af.

Geschikt voor struikvorm; als blijver en wijker op zaailing. Wordt hier en daar nog met tevredenheid geteeld, maar wordt weinig geplant (0.7% van de gekeurde bomen). Het goede uiterlijk en de late rijptijd geven deze matige peer toch nog een redelijke handelswaarde, zodat de bestaande bomen gehandhaafd blijven.

14. Doyenné du Comice.

Vereins Dechantsbirne. Herkomst: gewonnen door de Tuinbouwbond te Angers. Droeg voor het eerst in 1849 Lit. 2. Bloeit laat, stuifmeel goed; diploide. In Zweden

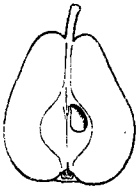
bleek Nouveau Poiteau een beste bestuiver te zijn, terwijl in Engeland Laxton's Superb goede resultaten gaf. Groeit op zaailing middelmatig sterk en vormt een middelmatig grote boom; op kwee A is de ontwikkeling wat zwakker. Draagt meestal laat, onregelmatig en slecht. Op kwee op sommige plaatsen bij goede bestuiving en bij oordeelkundig gebruik van schurftbestrijdingsmiddelen toch redelijk vruchtbaar. Men neme bij voorkeur hout van vruchtbare bomen, gezien de vruchtbaarheid sterk uiteenloopt. Vrucht groot, breed, onregelmatig van vorm, bruingroen, soms met zwakke blos. Vlees zeer sappig, smeltend, zoet en aromatisch. Bijzonder fijne handpeer tot December; in koelhuis tot Januari bewaarbaar, maar verliest dan veel van zijn fijne smaak. In de kook rose en fijn van smaak.

Vatbaarheid voor schurft tamelijk gering, maar soms meer vatbaar. Het blad is zeer gevoelig voor Californische pap en koperhoudende middelen na de bloei. De bomen vertonen veel zwak uitgeleefd hout en vragen hierdoor een zorgvuldige snoei. Opvallend vatbaar voor de perebloesemkever. Windvast, maar draagt vooral aan de toppen van de takken. Hierdoor vertoont de tere schil vaak schuurbeschadigingen.

Geschikt voor struikvorm, alleen als blijver. Waar de grond het toe-

laat bij voorkeur kweek A. Lichte klei of zand. Op zand is de smaak vaak minder dan op klei. Komt in alle fruitgebieden verspreid voor ($\pm 1.9\%$ van de veilingaanvoer) en trekt de laatste jaren steeds meer de aandacht vanwege zijn hoge handelswaarde. Voldoet plaatselijk in Zeeland, Limburg en elders goed. Waar de productie bevredigend is, kan deze peer onvoorwaardelijk worden aanbevolen, gezien de vraag in binnen- en buitenland. Degene, die geen ervaring met dit ras heeft, moet het beslist niet in het groot aanplanten (maakt 4.6% van de gekeurde bomen uit).

15. President Drouard.

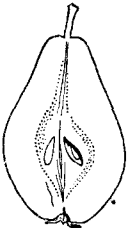

Herkomst: in 1885 door M. Ollivier-Perroquet gewonnen. Lit. 3. Bloeit tamelijk laat. Groeit op zaailing middelmatig sterk; op kweek A tamelijk zwak. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed.

Vrucht tamelijk groot, bleekgroen, bij rijpheid geelgroen. Gelijkt veel op Br. Anjou en wordt daarom wel eens Br. Anjou falso genoemd. Vlees smeltend en zoet. Goede handpeer tot December; in het koelhuis tot Januari. Kan door de tere schil niet al te lang bewaard worden, wat een nadeel is.

Vatbaarheid voor schurft is groot. Geschikt voor struik; als blijver op zaailing, als wijker op kweek A. De handelswaarde is goed. De vruchtbaarheid en gezondheid van de boom is beter dan van Br. Anjou. Het is daarom een goede, late handpeer, welke meer aandacht verdient (0.2% van de gekeurde bomen).

16. Comtesse de Paris.

Gräfin von Paris. Herkomst: gewonnen door de kweker Tourcine te Dreux, tegen 1882. Lit. 3 en 5.

Bloeit zeer vroeg; stuifmeel goed; gaarne vreemd stuifmeel. Groeit op zaailing middelmatig sterk en vormt

een middelmatig grote, regelmatig gevormde boom. Op kweek A is de groei behoorlijk; met tussenstam iets sterker. Te diep geplant komt de boom zelden op eigen wortel. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed. Dunnen soms gewenst, vooral omdat de kleine vruchten zelden als handpeer te gebruiken zijn.

Vrucht middelmatig groot, regelmatig gevormd, peervormig, groen, later groengeel met veel roest. Bij goede rijpheid is het vlees zacht, sappig en zoet. Het is dan een goede handpeer tot Januari; in het koelhuis tot Februari, maar moet dan bij kamertemperatuur narijpen om zacht te worden. Geeft bij bewaring weinig uitval; geschikt voor bewaarplaats. Bij te lange bewaring in het koelhuis worden de grote vruchten van binnen zwart (lage temperatuurbederf). Kleine vruchten worden meestal niet rijp. In Noord- en Midden-Nederland worden de vruchten in sommige jaren ook niet rijp en zijn dan alleen als stoofpeer te gebruiken. In de kook geelrose en goed van smaak.

Vatbaarheid voor schurft meestal gering, maar plaatselijk tamelijk groot; voor spint tamelijk groot; voor perebloesemkever opvallend groot. Gevoelig voor koperhoudende spuitmiddelen en voor Cal. pap. Vaak nachtvorstschade en windbeschadiging. Waait gemakkelijk af. Vaak moet men de bomen op twee- of meerjarig hout terug snoeien om de groei te bevorderen en het hout te versterken. De late val is met spuiten tegen te gaan.

Geschikt voor struik; als blijver op zaailing of op kweek A, eventueel met tussenstam; als wijker alleen op kweek. Ook zeer geschikt voor spullen, snoeren en leibomen. Verdraagt korte snoei. Wordt in geheel Nederland veel geteeld ($\pm 3.1\%$ van de veilingaanvoer) en nog zeer veel geplant ($\pm 7.5\%$ van de gekeurde bomen). De handelswaarde van de vrucht is vrij goed, maar minder dan die van de gekoelde Charneu of Conference. Gevraagd voor export, al neemt de belangstelling af. Het is een ras,

dat in Zuid- en Midden-Nederland bij goede verzorging en speciaal op kwee een goed product voortbrengt. In Noord-Nederland is het vaak maar een stoofpeer, die het ras afbreuk doet.

17. Gieser Wildemans.

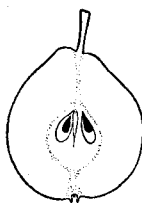
Herkomst: nabij het riviertje de Giesen bij Gorinchem, door Wildeman gewonnen en door Boskooops kwekershuis, v. d. Willik & Zonen, in de handel gebracht. Midden vorige eeuw. Ned. Flora en Pomona.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed; zelffertil. Groeit op zaailing tamelijk zwak en vormt een kleine gedrongen boom. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk, maar blijft in productie bij andere stoofperen (b.v. Saint Rémy) achter. Vrucht tamelijk klein, peervormig, bruingeel met veel roest en blos. Zeer goede, zoete stoofpeer tot Februari; in koelhuis tot Maart. In de kook zachtvlezig, korrelig en roodbruin. Kleine, maar gevraagde stoofpeer.

Vatbaarheid voor schurft en spint middelmatig; voor neusrot en perringworm tamelijk groot en is daardoor een gevaar voor de andere bomen. Gevoelig voor Californische pap. Boom vertoont na beurtjaren soms afstervingsverschijnselen, wat vermoedelijk op een minder goede verenigbaarheid wijst. Een goede vegetatief vermeerderbare onderstam kan misschien verbetering geven. Flink snoeien gewenst. Gaarne beschutting.

Geschikt voor hoogstam en struik, zowel voor blijver als wijker. Wordt in geheel Nederland veel geteeld ($\pm 4.5\%$ van de veilingaanvoer) en nog veel geplant ($\pm 3.2\%$ van de keurde bomen). De minder goede gezondheid, de matige productie en de kleine vruchten maken dit ras minder aantrekkelijk. Wordt vermoedelijk verdrongen door grotere stoofperen, welke minder kosten in dunnen, plukken, sorteren en schillen. Bovendien zijn de stoofperen weinig gevraagd voor export.

18. Saint Rémy.

Volgens sommigen Bellissime d'hiver. Herkomst: Bellissime d'hiver is een oude peer. Waarschijnlijk Belgisch of Frans. Dufour, Arboriculture Fruitière, 4e druk, p. 564.

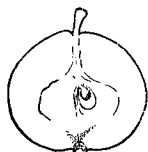
Bloeit vroeg; stuifmeel slecht; vormt soms pitloze vruchten. Groeit op zaailing zeer sterk en vormt een zeer grote, brede en forse boom. Rechtstreeks op kwee A is de groei erg uiteenlopend. Breekt soms van de kwee, of sterft af. Met tussentam is de ontwikkeling zeer goed al is de verankering onvoldoende. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig, maar bijzonder goed. Moet wel gedund worden, vooral omdat het hout gemakkelijk breekt. Vrucht is groot, breed-peervormig, groen, soms later fraai geel. Goede, rinse stoofpeer. Gestooft is het vlees heel zacht, fijn vlezig en roodgekleurd. Schurftvrije vruchten, die voorzichtig geplukt zijn, bewaren vaak tot de lente; in het koelhuis nog langer. Vruchten van jonge bomen op zwarte grond zijn soms minder goed houdbaar.

Vatbaarheid voor schurft groot, maar is goed met koperhoudende middelen te bestrijden. Soms ook kanker, die ook neusrot van de vrucht kan veroorzaken. Takbreuk en voortijdige val komen vaak voor. Tijdig plukken en spuiten met groeistoffen tegen val is raadzaam. Boom maakt een zeer gezonde en forse indruk. Goed bestand tegen nachtvorst.

Geschikt voor hoogstam en struik. Alleen geschikt voor blijver op een ruime standplaats. Ongeschikt voor windkering. Deze uitstekende stoofpeer wordt behoorlijk betaald, maar minder hoog dan de zoete Gieser Wildemans. De houdbaarheid en grootte van de vrucht zijn echter veel beter, evenals de productie. De financiële resultaten kunnen daarom goed zijn. Geschikt voor fruitbewaarplaats. Wordt in geheel Nederland veel geteeld ($\pm 2.9\%$ van de veilingaanvoer) en veel

geplant ($\pm 5.9\%$ van de gekeurde bomen inclusief die, welke als tus-senstam gebruikt worden). In de Betuwe geeft men soms de voorkeur aan minder schurftige rassen, zoals Roem van Altena en Zoete Brede-
rode. In verband met de schurft-
bestrijding voor kleine gemengde
bedrijven en voor particulieren niet
aanbevolen. Waar de schurftbe-
strijding geen moeilijkheid geeft, is
het een aanbevelenswaardige stoof-
peer.

19. Zoete Brederode.

Valse Brederode, Rode
Brederode, Dikkop.
Herkomst: waarschijn-
lijk een 19e eeuwse
Nederlandse peer, wel-
ke vermoedelijk in de
gemeente Appeltern is
ontstaan. Vruchtboom-

var. der veilingen in Gelderland,
Utrecht en Overijssel, 1938.

Bloeit vroeg; stuifmeel goed. Groeit
op zaailing middelmatig sterk tot
sterk en vormt een grote boom met
slap neerhangende takken. Op
kwee A is de groei tamelijk zwak.
Blad groot, vlak, zonder gegolfde
rand. De knoppen van de paars-
bruine twijgen zijn min of meer
aanliggend. Draagt tamelijk laat,
regelmatig en goed.

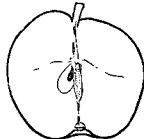
Vrucht middelmatig groot, bijna
appelvormig plat, soms met een
vleesheuveltje bij de steel. De
groene vruchten hebben meestal
een bos. In de kook donkerrood,
rins en zeer goed van smaak. Min-
der zuur dan de Brederode. Zeer
goede en gevraagde stoofpeer tot
in Maart; in koelhuis een maand
langer bewaarbaar.

Vatbaarheid voor schurft gering.
Boom gezond.

Geschikt voor hoogstam op zaai-
ling. Struiken op zaailing zijn te
laat vruchtbaar, daarvoor is kwee A
beter. Op kwee is de grootte en de
smaak beter dan op zaailing. On-
geschikt voor wijker. Dit gezonde
ras wordt om zijn waardevolle
vruchten (goede houdbaarheid, hoog
percentage 1e soort, hoge handels-
waarde) aan de Maaskant in Maa-
s en Waal en sommige andere plaat-
sen hoog aangeslagen. Men geeft
aan dit ras, vanwege zijn betere

vruchtbaarheid, de voorkeur bo-
ven de gewone Brederode. Wordt
in het gebied van herkomst veel
geteeld en wordt nu in Midden-
Nederland vrij veel geplant (\pm
 2.0% van de gekeurde bomen).
Geeft op de kleine gemengde be-
drijven en bij particulieren, zonder
veel verzorging, toch een goed
product en kan in een fruitbewaar-
plaats gemakkelijk zonder veel uit-
val bewaard worden. Klei, des-
noods zware klei.

20. Brederode.

Echte Brederode, Zure
Brederode, Dikkop.
Herkomst: waarschijn-
lijk vroeg 19e eeuwse
peer. De bij Knoop en
Jahn (III. Handb. VII
p. 353) vermelde „Bre-

derode" is deze niet).

Bloeit zeer vroeg; stuifmeel goed.
Groeit op zaailing middelmatig
sterk tot sterk en vormt een grote
boom met neerhangende takken.
Op kwee A is de groei tamelijk
zwak. Blad is matig groot met ge-
golfde rand. De slanke knoppen
van de bruine twijgen zijn afstaand.
Draagt laat, tamelijk regelmatig en
behoorlijk.

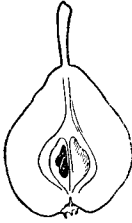
Vrucht groot, appelvormig plat,
meestal een vleesheuveltje bij de
steel, groen, soms met bos. In de
kook donkerrood, zuur, maar met
veel suiker goed van smaak. Goede
stoofpeer tot half Maart; in koel-
huis tot eind April. Kleurt na lan-
ge bewaring mooi geel, maar de
schil is dan zeer gevoelig en ver-
toont dan vaak zwarte vlekken.
Wordt door de handel even goed
betaald als de Zoete Brederode.

Vatbaarheid voor schurft gering.
Boom gezond.

Geschikt voor hoogstam op zaai-
ling en als kleine struik alleen op
kwee. Ongeschikt voor wijker.
Komt in geheel Nederland ver-
spreid voor, maar wordt door zijn
minder grote vruchtbaarheid soms
veroordeeld. Wordt nog tamelijk
veel geplant ($\pm 1.8\%$ van de ge-
keurde bomen). Vraagt evenals de
Zoete Brederode weinig verzorging
en verdraagt een natte, zware klei-
grond opmerkelijk goed. Uitstekend
voor bewaarplaats.

C. NIEUWE EN BEPROEVENS- WAARDIGE RASSEN.

21. Laxton's Superb.

Herkomst: zou een kruising zijn van W. B. Chrétien en Br. Superfin. W. P. Seabrook, Modern Fruitgrowing, p. 72.

Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit middelmatig sterk; op kwee A tamelijk zwak. Vormt een vrij steile boom met dikke gesteltakken. Draagt vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed.

Vrucht middelmatig groot, bleekgroen, met weinig blos; fijnvlezig en lichtzuur van smaak. Goede handpeer voor midden Augustus. Moet bijtijds geplukt worden, wegens gevaar voor beursheid. Schil is bijzonder teer. Rijpt nog iets voor de Clapp's.

Vatbaarheid voor schurft en andere ziekten gering.

Geschikt voor blijver op zaailing en wijker op kwee A. Wordt in Nederland weinig geplant, in tegenstelling met Engeland. De groene kleur, de korte houdbaarheid en de zware concurrentie met de vroege Clapp's moedigen de aanplant weinig aan. Uitstekende peer voor particuliere tuinen. Wordt in Zeeland ontraden.

22. Solaner Birne.

Salanderbirne. Herkomst: zou uit het dorp Solan in Tsjecho-Slowakije afkomstig zijn. Wordt veel in Bohemen geteeld. Lit. 3. Bloeit middentijds. Groeit op zaailing sterk en vormt een vrij steile boom. Draagt tamelijk laat, maar

dan regelmatig en goed.

Vrucht middelmatig groot en bleekgroen. Vlees smeltend, zoet en aromatisch. Goede handpeer voor de tweede helft van Augustus. Volgende houdbaar.

Vatbaarheid voor schurft gering. Gezond. Weinig uitval.

Geschikt voor hoogstam en stelt geen hoge eisen aan de grond. Met struikvorm en kwee is nog weinig

ervaring. Ofschoon het uiterlijk van de Clapp's beter is, kan de Solaner misschien een goede vervanger voor de Clapp's zijn, gezien de smaak en gezondheid veel beter zijn.

23. Madame Treyve.

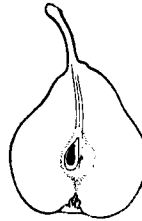

Souvenir de Madame Treyve. Herkomst: in 1858 gewonnen door Treyve, boomkweker te Trévoux (Ain). Lit. 3. Bloeit middentijds; stuifmeel goed; zonder vreemd stuifmeel goed vruchtbaar. Groeit op zaailing middelmatig sterk en vormt een hoge, steile boom. Op kwee A is de groei tamelijk zwak. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en zeer goed.

Vrucht middelmatig groot, groen, later groengeel met blos. Vlees zacht en voor verzending te teer. Goede handpeer voor September. Vatbaarheid voor schurft gering; voor ringworm groot.

Geschikt voor struik; als blijver op zaailing, als wijker op kwee. Boom en vrucht doen denken aan Légipont. Komt in Nederland maar weinig voor.

24. Beurré Superfin.

Hochfeine Butterbirne. Herkomst: in 1914 gewonnen door Goubalt te Millepieds bij Angers en 2 jaar later in de handel gebracht.

Bloeit laat; stuifmeel goed. Groeit op zaailing middelmatig sterk; op kwee tamelijk zwak,

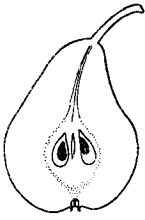
zodat tussenstam soms gewenst is. Draagt tamelijk vroeg, tamelijk regelmatig en behoorlijk.

Vrucht middelmatig groot, breedpeervormig met vlezige steel. Zeer goede handpeer voor de tweede helft van September. In de kook goed.

Vatbaarheid voor schurft gering. Bladrollers.

Geschikt voor struik; als blijver op zaailing en als wijker op kwee A met tussenstam. Ofschoon het sortiment Septemberperen maar klein is, heeft deze peer weinig belangstelling.

25. President Loutreuil.

Herkomst: onbekend. Bloeit middentijds; stuifmeel goed. Groeit op zaailing behoorlijk en vormt een tamelijk kleine boom. Op kwee A is de groei zeer zwak; met tussenstam waarschijnlijk iets beter. Draagt vroeg, regel-

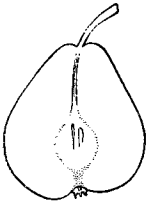
matig en zeer goed. Dunnen en flink snoeien noodzakelijk. Vrucht is middelmatig groot tot groot, geelbruin met iets bos. Schil glad, dun en teer.

Vrucht fijnvlezig, sappig en iets gemuskeerd. Wordt eind September geoogst. Goede handpeer voor October; in koelhuis tot Januari. Op het laatst is de schil bijzonder teer, wat een groot bezwaar is.

Vatbaarheid voor schurft tamelijk groot. Bij te laat oogsten soms beurs.

Geschikt voor struik; als blijver op zaailing en als kleine wijker op kwee A met tussenstam. Is de laatste jaren veel in West-Friesland aangeplant ($\pm 2.3\%$ van de gekeurde bomen). Past goed in de intensieve struikaanplanting. Voor een rendabele teelt is koelhuishouding noodzakelijk.

26. Sucrée de Montluçon.

Herkomst: in 1812 in schooltuin van het college te Montluçon (Allier) door Rochet, tuinman aldaar, gevonden.

Bloeit tamelijk vroeg; stuifmeel slecht. Groeit op zaailing middelmatig

sterk en vormt een weinig vertakte, brede en regelmatig gevormde struik met dik, stevig hout. Op kwee A tamelijk zwak, zodat een tussenstam meestal niet nodig zal zijn. De groeiwijze doet aan een triploïde denken. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Behoefte toch weinig gedund te worden.

Vrucht groot, grauwgroen, later geelgroen, met zwakke bos. Kleur en vorm doen denken aan Saint Rémy, alleen is de steel langer. Vlees grof, sappig en zoet. Behoorlijke handpeer voor November.

Rijpt na Charneu en Zwijnendr. Wijnpeer. In koelhuis blijft de vrucht soms knollig. Moet laat geplukt worden. De kleur trekt niet. Vatbaarheid voor schurft matig; voor spint, bladroller en perebloesemkever gering. Draagt, ondanks nachtvorst, goed. Gezond.

Geschikt voor struik; als blijver op zaailing, als wijker (of kleine blijver) op kwee A. Wordt in Nederland weinig geteeld. Late handpeer, welke gemakkelijk te telen is en in het Zuiden van ons land thuis hoort. Particulieren.

27. Duchesse Bérèrd.

Herkomst: zaailing van Duchesse Bronzée, gewonnen door M. Etienne Bérèrd, Quincieux, Rhônedal, 1890, Birnensorten der Schweiz.

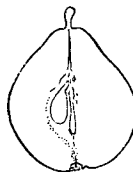
Bloeit middentijds. Groeit op zaailing voldoende en heeft een pyramidale groeiwijze. Draagt tamelijk vroeg en goed.

Vrucht groot en bronskleurig. Vlees sappig, zoet en zeer goed van smaak. Waardevolle handpeer voor October en November; in koelhuis tot in Januari.

Vatbaarheid voor schurft middelmatig.

Geschikt voor struik, als blijver op zaailing. Wordt in Zwitserland en Frankrijk aanbevolen. Deze nieuwe late handpeer kan misschien op de warmste plaatsen van ons land met succes geteeld worden. Kan een aanvulling op Doyenné du Comice zijn.

28. Roem van Altena.

Belgische Bakpeer. Door ir J. D. Gerritsen beschreven onder de naam Roem van Altena. Fruitteelt 1951, blz. 54. Herkomst: onbekend. Komt reeds lang verspreid in Nederland voor.

Bloeit middentijds. Stuifmeel misschien slecht. Groeit tamelijk zwak tot middelmatig en vormt een kleine boom. Draagt vroeg, regelmatig en zeer goed. Moet sterk gesnoeid en gedund worden.

Vrucht middelmatig groot (bij kleine oogsten groot) en lijkt in kleur en vorm op een slanke Saint Rémy met een lange steel. In de kook

bruinrood van vlees, zacht, tamenlijk zoet en iets wrang. Behoorlijke stooftpeer tot April. Geeft bij bewaring zeer weinig uitval. Fruitbewaarplaats. Uiterlijk is niet zo aantrekkelijk als van Saint Remy. Heeft evenals andere stooftperen zeer weinig kans voor export. Vatbaarheid voor schurft gering, evenals voor andere ziekten. Windvast.

Geschikt voor hoogstam en struik op zaailing en kan dienst doen als blijver en wijker. Wordt nog maar weinig geteeld. Trekt door de gemakkelijke teelt, de grote vruchtbaarheid en uitstekende bewaring de aandacht. Zeer geschikt voor het kleine gemengde bedrijf en voor particulieren.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

29. Jut.

Geeft te kleine vruchten, welke slechts kort houdbaar zijn. Laat en slechts matig vruchtbaar.

30. Bonne d'Ézée.

In Nederland onbekend. In Groningen en Friesland kwam onder deze naam een minder goed ras voor met kleine onooglijke vruchten.

31. Herfstpeer van Geulle.

Slechts een goede fabriekspeer, welke maar een lage prijs opbrengt.

32. Doyenné Boussoch.

Een goed ras, maar door ongunstige rijptijd en gewone kwaliteit slechts laag in prijs.

33. Beurré Lebrun.

Goede fabriekspeer, maar te laag in prijs.

34. Belle Lucrative.

Tamelijk kleine, groene, onooglijke handpeer, welke rijpt midden in het pereseizoen.

35. Groninger Juttepeer.

Nieuw ras, dat weinig opgang maakt.

36. Beurré Dilly.

Groene handpeer, welke rijpt midden in het pereseizoen en ongeschikt is voor koelhuisbewaring.

37. Gratioli of Jersey.

Een lekkere, maar kleine, onooglijke handpeer, welke wel uitstekend is voor particulieren.

38. Eva Baltet.

Vrucht van te geringe kwaliteit, rijpend in het volle pereseizoen. Matig vruchtbaar.

39. Nouveau Poiteau.

Vrucht van te geringe kwaliteit en houdbaarheid.

40. Calebasse de Tirlemont.

Verdrongen door betere herfstperen, welke minder uitval geven bij bewaring. Soms moeilijkheden met bestuiving.

41. Doyenné d'Alençon.

Groene, onooglijke winterhandpeer. Conference en andere herfstperen zijn met gasbewaring ook lang te bewaren. Geschikt voor particulieren.

42. Wellemanpeer.

Behoorlijke stooftpeer maar wordt door Brederode, Rémy en Altena in houdbaarheid en kwaliteit overtroffen.

43. Valse IJsbout.

Is een zure stooftpeer, die in de kook neiging heeft tot stuk koken.

44. Kleipeer.

Geeft te kleine, onooglijke vruchten. Geschikt voor tuinen.

45. Provisiepeer.

Geeft te kleine, onooglijke vruchten. Geschikt voor tuinen.

Literatuur:

1. Decaisne, J., Jardin Fruitier du Muséum, 1862—1872.
2. Leroy, A., Dictionnaire de Pomologie, 1867—1879.
3. Müller, Deutschlands Obstsorten, 1906—1933.
4. Bunyard, E. A., Handbook of hardy fruits 1920.
5. Catalogue descriptif, 1926.

PERZIKZAIRASSEN

De gewone rassen op naam van de perzik, als Amsden June, La France en Peregrine, zijn ontstaan door langs de weg van enting van één enkele boom, uit de steen opgegroeid, voort te kweken. Het zijn dus groepen van bomen ongeslachtelijk opgekweekt uit één individu (klonen). De zaak ligt zover dus bij de perzik zoals bij pruim, appel, kers en peer.

Zaait men deze perziken, dan is in het algemeen niet te voorzien, wat er uit te voorschijn zal komen omdat er onvoldoende zaadvastheid, kruising of inteeltverzwakking in het spel kunnen zijn.

De onvolkomenheid der overerving van het moederlijke type is inmiddels bij de perzik ongelijk. Soms zeer gering, dan weer nogal groot. Wanneer men gewone Noordbrabantse boerenperziken uitzaait, komen er weer boerenperziken uit, in hoofdzaak van hetzelfde type als dat van de moeder, wanneer tenminste de moederboom geen andere, meer edele vormen tot burens heeft gehad. Hier zouden wij dus van een zaairas kunnen spreken en wel is dit het gewestelijke ras, dat in de zandstreken van Zuid-Gelderland, Noord-Brabant, Kempen en Noord-Limburg algemeen en inheems is. De naam is **Pierk, Purk of Rouwkous**. De woorden Pierk en Purk wijzen op een zeer langdurig gebruik in de landstaal en het is waarschijnlijk dat dit verbreide ras buitengewoon oud is. De boom is ongevoelig voor meeldauw en krul (Exoascus), weerstaat nachtvorsten goed en is winterhard. Daarentegen is de vrucht klein, slecht gekleurd, zeer laat (eind September) en dientengevolge matig van smaak, onvoldoende voor de markt, doch best en goedkoop als onderstam. Hier en daar treden, wel door verbastering met edele vormen, bomen op met

grotere, mooiere vruchten, die men kent als Merkatons. Wie dit materiaal voor selectie zou gebruiken, maakt een kans de Rouwkousen te verbeteren. Ook in andere streken komen dergelijke zaairassen voor. De tuinders in het Vorgebirge selecteerden hun zaaiperziken en slaagden er in een zaairas te winnen met marktbaar product. Groter en mooier dan onze Rouwkous en beter van smaak. Dit ras heet **Kernechte vom Vorgebirge**, misschien Kernechter vom Vorgebirge, daar de boom zaadvast is.

Voor geslachtelijke vermeerdering dient men uit te gaan van ten minste twee typische uit zaad gekomen bomen en zou de nabijheid van andere perziken moeten worden vermeden. Dit laatste kan verbastering leveren.

Een derde naam is die van de **Wassenberger**, genaamd naar een dorp over de grens nabij Roermond. Dit ras is in September rijp, behoorlijk groot van vrucht en redelijk van kwaliteit. De Wassenberger vond zijn weg naar Gelderland en Limburg en is beter dan de Rouwkous. Volgens Limburgse inlichtingen is hij voortgekomen uit K. vom Vorgebirge en zou hij daarvan niet noemenswaard verschillen.

Een vierde ras ontstond in Princenhage door het selectiewerk van de Heer van Alphen. Deze teelde in ongeveer 20 jaar uit een oud ras, vermoedelijk Reine des Vergers, een zaadvast ras, rijpend in September, zeer groot van vrucht doch evenals de andere late rassen niet erg fijn van smaak.

Van **Montagne** staat vast dat deze nogal eens zaailingen levert, die veel op Montagne gelijken. Het zou niet heel moeilijk zijn hieruit een zaairas te kweken, dat echter zeer gevoelig voor meeldauw zou zijn.

Ook de tuinders te **Montreuil** zaaien vaak en uit die zaailingen zijn een aantal gewone rassen ontstaan, die gaarne zijn aangeplant. Eén daar-

van is Alexis Lepère. Er zou in ieder geval minstens één zaadvast Montreuils ras bestaan, misschien zijn er meer.

PERZIKONDERSTAMMEN

1. Gele- of Rode Kroos.

Bij de perzikkultuur onder glas is de Gele of de Rode Kroosjespruim verreweg de belangrijkste onderstam. Volgens de bekende gegevens wordt deze onderstam reeds tientallen jaren in de kassen gebruikt en in het algemeen met goed resultaat. Een zeer grote verscheidenheid van rassen kan op deze onderstam worden veredeld, terwijl de groei erop goed is. De vruchtbaarheid treedt vroeg in, wat juist onder glas een belangrijk voordeel is. De oppervlakkige worteling past zich heel goed aan bij de in het algemeen laag gelegen gronden, waarop de teelt voorkomt. Bij een langdurige stilstand van water in de grond sterft de onderstam wel af, terwijl anderzijds de groei sterk kan teruglopen. Een constant waterpeil, te bereiken door drainage, kan dit euvel wegnemen en de boom oud doen worden. Een bijkomend nadeel van deze onderstam is dat de Gele Kroos virusdrager is, tot uiting komend in grillige gele vlekken in het blad. In enkele gevallen krijgt het blad een spikkelig uiterlijk, zodat het afwijkt van het juist genoemde beeld. Of men hier met twee verschillende viren te maken heeft is niet bekend, een feit is dat de bomen er niet noemenswaard onder lijden. Men tracht thans virusvrij onderstammenmateriaal te selecteren, hoewel dit tot nog toe niet gelukt is.

Het veredelen door middel van oculeren is voor de boomkweker niet eenvoudig, daar het slagingspercentage meestal niet hoog is. Dit is oorzaak dat sommige waardevolle rassen worden uitgeschakeld en zodoende in de handel niet of moeilijk verkrijgbaar zijn. Het vermeerderen van deze onderstammen geschiedt op moerbedden, waarbij de uitlopers zelfstandig worden verder

gekweekt. Door deze ongeslachtelijke vermeerdering is men zeker van uniform materiaal, wat in verband met groeikracht en verdere eigenschappen zeer belangrijk is. Afgezien van de genoemde nadelen blijkt de Gele Kroos een van de beste onderstammen te zijn voor de glasteelt.

2. Blauwe Kroos.

Vóór de oorlog genoot deze onderstam enige bekendheid. Nu de meeste bomen in Limburg worden gekweekt, wordt Blauwe Kroos niet meer aangetroffen, daar alle perziken op Gele Kroos worden veredeld. De meest bekende Blauwe Kroos groeit zwakker dan de Gele, hoewel er ook typen blijken voor te komen die weinig voor de Gele onderdoen. Hoewel men in de buitenfruitteelt om de vruchtbaarheid gaarne zwakke onderstammen gebruikt, is dit bij perziken geheel overbodig. Door de sterkere groei zal de Gele Kroos meer vruchttwijgen vormen en grotere vruchten produceren. Dit voordeel maakt de Blauwe Kroos overbodig. Ook bij een nauwere plantafstand, die in warenhuizen wel voorkomt, blijkt de Blauwe Kroos eerder een verminderde productie te geven en sneller versleten te zijn.

Op het Proefstation te Naaldwijk wordt reeds sinds 1944 een Blauwe Kroos vergeleken met Gele Kroos, Brompton en St. Julien. De bomen staan in een stookkas, het ras is Amsden. De groei blijft aanmerkelijk achter bij de andere rassen. Steeds was de opbrengst op deze onderstam het laagst. Er is dan ook geen reden om aan deze Blauwe Kroos de voorkeur te geven, of men zou overtuigd moeten zijn van een zeer sterke groei. Het vergroeien van de oculaties gaat op deze onderstam mogelijk iets gemakkelijker dan op Gele Kroos.

Buiten het Westland komen wel gevallen voor, waar men liever te doen heeft met Blauwe- dan met Gele Kroos.

3. Brompton.

Deze sterk groeiende onderstam kan mogelijk waarde hebben op de lichtere gronden. In de onderstammenproef te Naaldwijk gaf hij steeds de meeste vruchten met practisch het hoogste vruchtgewicht. De bomen daar groeien op een lichte zavelgrond van matige kwaliteit. Daar dergelijke gronden meer in het perzikengebied (Westland) voorkomen en de groei van perziken in oude druivenkassen vaak maar matig is, is het zeker nuttig deze onderstam verder te beproeven. Op de goede kleigronden

kan de Brompton te sterk groeien en zal Gele Kroos beter kunnen worden gebruikt.

4. Zaailing-onderstammen.

Het grote bezwaar van de zaailingen is de variabiliteit. Ook in uiterlijk kunnen de bomen zeer sterk afwijken van de op Kroos veredelde. De pruimezaailingen hebben geen enkel voordeel boven krozen, zij kunnen dan ook worden uitgeschakeld. De zaailing perzik is voor de teelt van struikvormen buiten op lichte gronden echter een zeer bruikbare onderstam.

5. Andere onderstammen.

Amandel en Prunus Davidiana, in andere landen wel in gebruik, zijn voor Nederland af te raden.

EIGENSCHAPPEN VAN DE PERZIKRASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom					Vrucht						
	Groekracht	Gem. productie per m ²	Weerstand tegen meeldauw	Geschiktheid voor stook-serre	Geschiktheid voor buiten	Rijptijd in koude serre	Grootte	Kleur	Smaak	Kleur vlees en om de steen	Hechting aan de steen	Holpitters
A. Aanbevelenswaardige rassen												
1. Amsden (Amsden June) . . .	4	4	4	5	4	2e h. 6	3	4	3	W°	1	3
2. Duke of York	4	5	4	3	4	e. 6	4	3	3	W°	3	4
3. Gloire Lyonnaise	4	5	4	3	2	h. 7	4	5	3	W°	3	5
4. La France	3	5	4	0	2	h. 7	4	3	4	W*	4	3
5. Lady	4	4	4	0	2	2e h. 7	4	4	3½	W*	4	5
6. Musser	3	4	4	0	2	2e h. 7	3	3	3½	W*	4	4
7. Peregrine	4	5	4	0	2	2e h. 7	4	5	3	W*	5	5
8. Madame Rogniat	4	3	4	0	2	b. 8	5	4	4	W*	5	5
9. Champion	5	5	4	0	2	b. 8	5	3	5	W*	5	5
10. Witte Montagne	4	3	1	2	2	b. 8	4	1	5	W*	5	3
11. Engelse Zwolse	4	5	4	0	0	b. 9	4	3	4	W*	5	5
12. Baltet	4	5	2	0	0	b. 9	4	1	4	W*	5	5
13. Tardive de Brunel	4	5	2	0	0	2e h. 9	4	5	3	W**	5	5
14. Salwey	3	4	4	0	0	10	4	3	4	g**	5	5
B. Aanvullende rassen												
15. Mayflower	4	3	4	5	4	1e h. 6	2½	4	3	W°	1	1
16. Victor	4	4	4	5	4	h. 6	3	4	3	W°	2	3
17. Arkansas	4	4	4	3	4	e. 6	4	4	4	W°	3	3
18. Waterloo	4	4	4	3	4	b. 7	3	3	3	W°	3	4
19. Duchess of Cornwall	3	4	4	0	2	1e h. 7	3	3	5	W	5	-
20. Vilmorin	3	5	4	0	0	b. 8	3	2	3	W**	5	5
21. Hitt's Royal George	4	3	2	0	0	h. 8	3	3	3	W*	5	5
22. J. H. Hale	4	4	4	0	0	h. 8	5	3	3	g**	5	4
23. Sea Eagle	5	5	4	0	0	e. 8	5	3	2-4	W*	5	4
24. Blondelle	4	5	4	0	0	b. 9	4	3	4	W**	5	4
25. Princess of Wales	4	4	4	0	0	b. 9	4	1	3	W**	5	5
26. Opoix	4	5	4	0	0	h. 9	4	3	4	W**	5	5
C. Nieuwe en beproevenswaardige rassen												
27. High's Early Canada	4	4	4	3	3	1e h. 7	3	3	4	W°	5	4
28. President Luizet	-	-	4	0	2	2e h. 7	4	1	4	W	5	-
29. Madame Blanchet	-	-	4	0	0	7/8	4	3	4	W	5	-
30. Belle de Doué	4	5	4	0	0	1e h. 8	3	3	5	W**	5	5
31. Dymond	3	5	1	0	0	h. 8	4	1	5	W	5	-
32. Belle de Beausse	5	5	4	0	0	h. 8	4	1	5	W*	5	-
33. Prof. Mayer	-	-	4	0	0	h. 8	5	3	4	g	5	-
34. Mevrouw Wurfbain	4	4	1	0	0	h. 8	4	1	5	W*	5	-

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom					Vrucht						
	Groei- kracht	Gem. productie per m ²	Weerstand tegen meeldauw	Geschiktheid voor stook- serre	Geschiktheid voor buiten	Rijptijd in koude serre	Grootte	Kleur	Smaak	Kleur vlees en om de steen	Hechting aan de steen	Holpitters
35. Alexis Lepère	4	5	1	0	0	h. 8	4	3	5	w*	5	-
36. Stirling Castle	4	4	4	0	0	e. 8	4	3	3	w*	5	-
37. Belle Impériale	4	5	4	0	0	8/9	4	1	4	w*	5	-
38. Barrington	-	-	4	0	0	b. 9	4	3	3	w	5	-
39. James Walker	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
40. Kwekersgoud	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Niet-aanbevolen rassen												
Zie blz. 126												

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Rijptijd: b.7 = begin Juli; 1e h.8 = 1e helft Augustus; h.8 = half Augustus; e.9 = eind September.
Kleur vrucht vlees; w = wit; g = geel-oranjegeel; o = geen rode kleur om de steen; * = licht tot matig rood gekleurd om de steen; ** = sterk rood gekleurd om de steen.

BESCHRIJVING VAN DE PERZIKRASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Amsden (Amsden June).

In 1868 gewonnen door L. C. Amsden te Carthago, Missouri, U.S.A. Lit. 9.

Kenmerken: bladklier rond; bloem groot; vrucht matig groot, bijna geheel rond met tamelijk veel blos; vlees wit van kleur, matig sterk gehecht aan steen, sappig; schil laat goed los; steen lichtgeel en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: matig veel holpitters, goed bestand tegen meeldauwaantasting.

Rijptijd in koude kas: 2e helft van Juni. Smaak: matig goed. Zeer geschikt voor zowel stook- als koude kas. Staat zeer veel aangeplant. Er schijnen enkele typen voor te komen, onderling in geringe mate verschillend in vorm en rijptijd. Er komt in het Westland een ras voor onder de naam Rouge de Mai, waarvan echter tot nu toe geen verschillen in vorm met Amsden zijn vastgesteld.

2. Duke of York.

In 1902 door Rivers te Sawbridge-worth in de handel gebracht. Lit. 7. Kenmerken: bladklier niervormig; bloem groot; vrucht matig groot, bijna geheel rond met tamelijk veel blos; vlees wit van kleur, matig sterk aan de steen gehecht, sappig; schil laat goed los; steen lichtgeel en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: weinig holpitters, goed bestand tegen meeldauwaantasting.

Rijptijd in koude kas: eind Juni—begin Juli. Smaak: matig goed. Matig geschikt voor stookkas; zeer geschikt voor koude kas. Staat nog vrij weinig aangeplant, maar is zeer geschikt voor de periode na Amsden en vóór Gloire Lyonnaise. Opvallend voor dit ras is, dat de vruchten wat moeilijk plukken.

3. Gloire Lyonnaise.

Gloire de Lyonnaise. Herkomst niet met zekerheid bekend. Lit. 10.

Kenmerken: bladklier rond; bloem zeer groot; vrucht vrij groot, rond, iets afgeplat, gehoord, met tamelijk veel blos, vaak gevlamd; buiknaad matig diep; vlees wit van kleur, matig sterk gehecht aan steen, sappig; schil laat goed los; steen lichtbruin en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: geen holpitters, goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: omstreeks half Juli. Smaak: matig goed. Staat veel aangeplant, voldoet uitstekend.

4. La France.

Vóór 1887 door Bousset of Boussey te Montreuil in Frankrijk gewonnen. Lit. 8.

Kenmerken: bladklier rond; bloem groot; vrucht matig groot, rond met een matige, gestippelde blos; vlees helderwit van kleur, iets rood om en practisch niet gehecht aan de steen, sappig; schil laat goed los; steen bruingeel en matig groot. Groeikracht: matig sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: matig veel holpitters, goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: omstreeks derde week van Juli. Smaak: goed, iets zuur. Bloeit en draagt zeer rijk. Wordt ook wel „broedperzik" genoemd. Er schijnen enkele typen voor te komen; één daarvan afwijkend met grovere vruchten en minder goede smaak. Belangrijke verschillen in vorm zijn niet aanwezig. De vrucht is zwak, kneust gemakkelijk.

5. Lady.

Lady Palmerston (falso), Vroege Lady Palmerston. Herkomst niet met zekerheid bekend, waarschijnlijk een sterke verwarring van namen.

Kenmerken: bladklier rond; bloem groot; vrucht groot, aan beide zijden afgeplat met mooie rode blos; buiknaad matig diep tot diep; vlees geelwit van kleur, lichtrood om steen, practisch niet gehecht aan de steen; schil laat goed los; steen bruingeel en matig groot. Groei-

kracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: Geen holpitters, goed bestand tegen meeldauw. Rijptijd in koude kas: tweede helft Juli. Smaak: vrij goed. Zeer goede attractieve, smakelijke perzik. Wordt meer en meer aangeplant.

6. Musser.

Juliana. Waarschijnlijk in 1877 gewonnen in Pennsylvania, U.S.A. Lit. 4 en 5.

Kenmerken: bladklief rond; bloem groot; vrucht groot; bijna geheel rond met matig sterke blos; buiknaad matig diep; vlees wit van kleur, lichtrood om en weinig gehecht aan de steen, sappig; schil laat matig goed los; steen bruin en matig groot. Groeikracht: matig sterk. Productie: goed. Ziekten: soms last van holpitters, goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: tweede helft Juli. Smaak: vrij goed. Regelmatige, goede drager.

7. Peregrine.

In de handel gebracht door Rivers te Sawbridgeworth, Engeland. Lit. 7, p. 133.

Kenmerken: bladklief rond; blad maakt vaak boven het midden een slag, zodat de rugzijde zich naar de waarnemer wendt; bloem groot; vrucht groot, rond, geheel donkerrood gekleurd, symmetrisch met matig diepe buiknaad; vlees wit van kleur, matig rood om de steen, vlees weinig gehecht aan de steen en sappig; schil laat goed los; steen bruin en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: geen holpitters, goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: eind Juli. Smaak: matig goed, soms flauw. Zeer gewaardeerd om prachtige dieprode kleur, regelmatige productie en mooie vorm. Staat veel aangeplant.

8. Madame Rogniat.

Waarschijnlijk van Franse herkomst. Of dit ras inderdaad identiek is met de werkelijke Madame Rogniat is nog niet duidelijk.

Kenmerken: bladklief lang; bloem groot; vrucht groot tot zeer groot, bijna geheel rond met matig veel

blos; vlees wit van kleur, matig rood om de steen, niet gehecht aan de steen en sappig; schil laat matig goed los; steen bruinrood en groot. Groeikracht: sterk. Productie: matig goed. Ziekten: weinig holpitters en goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: eind Juli—begin Augustus. Smaak: vrij goed. Wordt de laatste jaren meer en meer aangeplant om de grote, behoorlijk gekleurde en vrij goed smakende vrucht. De zetting valt echter wel eens tegen.

9. Champion.

Identiek met de Amerikaanse Champion. Verkregen uit een kruising van Old Mixon Free en Early York in 1880. Lit. 6.

Kenmerken: bladklief rond; bloem klein; vrucht groot tot zeer groot, rond iets afgeplat en gehoord met een matige blos en sterk behaard; vlees wit van kleur, matig rood om en niet gehecht aan de steen en vrij sappig; schil laat goed los; steen bruinrood en vrij groot. Groeikracht: zeer sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: geen holpitters en goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: eind Juli—begin Augustus. Vlak vóór Montagne. Smaak: zeer goed, alhoewel iets minder dan van Witte Montagne. Is in de laatste jaren zeer veel aangeplant. Hoge productie, grote vrucht, mooie blos en goede kwaliteit zijn dan ook wel uitstekende eigenschappen.

10. Witte Montagne.

Montagne, Madeleine, Madeleine blanche, Magdalene, Montauban, Enkele vroege Montagne, Dubbele vroege Montagne. Vermoedelijk van Franse herkomst. Zeer oud. Lit. 2 en 10.

Niet verwarren met de z.g. Rode Montagne, dat een ander, laat ras is. Synoniemen van deze laatste zijn Madeleine de Courson, Madeleine rouge, Hoge Montagne en Late Montagne. Overigens moet men de Witte Montagne als een groep van sterk op elkaar gelijkende onderrassen beschouwen. De reden voor deze grote variatie is waarschijnlijk gelegen in het feit, dat de zaailingen van dit ras sterke

gelijkenis vertonen met de moeder; ook knopmutatie kan een rol gespeeld hebben. Zolang de typen onderling zeer grote gelijkenis vertonen, is het niet gerechtvaardigd om van verschillende rassen te spreken. Kenmerken: geen bladklieren; bloem groot; vrucht groot, iets afgeplat en breed met zeer weinig blos; buiknaad ondiep; vlees wit van kleur, matig rood om de steen, niet gehecht aan de steen, zeer sappig en niet draderig; schil laat goed los; steen bruin en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: matig goed. Ziekten: geen holpitters, gevoelig voor meeldauw. Rijptijd in koude kas: begin Aug. Smaak: zeer goed, aromatisch. Ondanks de geringe blos en de soms wisselvallige productie zeer geliefd door de uitstekende kwaliteit. Is dan ook veel aangeplant.

11. Engelse Zwolse.

Herkomst: onbekend. Kenmerken: bladklief rond; bloem groot; vrucht matig groot, practisch rond met matig sterke blos; vlees wit met rood om de steen; schil laat goed los; steen donkerbruin en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: geen holpitters, goed bestand tegen meeldauw. Rijptijd in koude kas: eind Augustus—begin September. Smaak: goed. Eén van de best smakende latere rassen. Wordt soms aangeprezen voor inmaak.

12. Baltet.

Blanke Baltet. Gewonnen door Lyé Salvinien Baltet te Troyes (Aube) tegen 1886. Niet verwarren met Rode Baltet, wat een synoniem is voor Tardive de Brunel. Lit. 8. Kenmerken: geen bladklieren; bloem klein; vrucht groot, rond afgeplat en breed met zeer weinig blos; vlees wit van kleur, matig rood om en niet gehecht aan de steen; schil laat goed los; steen bruinrood en vrij groot. Groeikracht: sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: geen holpitters, vrij gevoelig voor meeldauw. Rijptijd in koude kas: begin September. Smaak: goed. Staat betrek-

kelijk weinig aangeplant, is aanbevelenswaardig voor de tijd van het jaar.

13. Tardive de Brunel.

Rode Baltet. Onbekende herkomst. Kenmerken: geen bladklieren; bloem klein; vrucht groot, iets ovaal, sterk gehoornd met veel blos; buiknaad ondiep; vlees wit van kleur met veel rood om en niet gehecht aan de steen; schil laat goed los; steen donkerbruin en groot met lange punt. Groeikracht: sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: geen holpitters, vrij gevoelig voor meeldauw, barst gauw en druipet gemakkelijk. Rijptijd in koude kas: tweede helft van September. Smaak: goed. Staat vrij veel aangeplant voor een laat ras; een aanbevelenswaardig ras ondanks neiging tot spoedig barsten en druipen.

14. Salwey.

Door Colonel Salwey gewonnen en in 1851 door Turner te Slough in de handel gebracht. Lit. 3 en 6. Kenmerken: bladklief lang; bloem klein; vrucht groot, breed van vorm met matig veel blos; vlees geel van kleur met veel rood om en niet gehecht aan de steen; schil laat goed los; steen donkerbruin en matig groot. Groeikracht: matig sterk. Productie: goed. Ziekten: geen holpitters, goed bestand tegen meeldauw. Rijptijd in koude kas: maand October. Smaak: goed. Het beste zeer late ras, dat op het ogenblik bekend is. Wordt meer en meer aangeplant.

B. AANVULLENDE RASSEN.

15. Mayflower.

Amerikaans ras van onbekende herkomst en ouderdom. Lit. 6, p. 178. Kenmerken: bladklief rond; bloem groot, vrucht matig groot, bijna geheel rond met vrij veel blos; vlees wit van kleur, vrij sterk hechtend aan de steen, sappig; schil laat goed los; steen lichtgeel en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: matig. Ziekten: veel holpitters, goed bestand tegen meeldauw. Rijptijd in koude kas: eerste helft

van Juni. Smaak: matig goed. Het vroegste ras met een redelijke kwaliteit vrucht; grote nadelen zijn echter de vaak zeer matige productie en de vele holpitters. Staat vrij veel aangeplant, vooral in stookkassen; is echter ook geschikt voor koude kas.

16. Victor.

Le Vainqueur, Sieger. Einde van de vorige eeuw in Texas (V.S.) gewonnen.

Kenmerken: bladklier lang; bloem zeer groot; vrucht matig groot, bijna geheel rond met vrij veel bloes; vlees wit van kleur, vrij sterk hechtend aan de steen; schil laat goed los; steen lichtgeel en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: veel minder last van holpitters dan Mayflower, goed bestand tegen meeldauw en knopval.

Rijptijd in koude kas: omstreeks half Juni. Smaak: matig goed. Vanwege de hogere productie en het minder aantal holpitters een waardige vervanger voor de Mayflower. Staat echter nog weinig aangeplant.

17. Arkansas.

In 1888 reeds in de Nomenclator Pomologicus vermeld en in 1903 beschreven in het American Horticultural Manual.

Kenmerken: bladklier rond; bloem groot; vrucht matig groot, rond, iets afgeplat met vrij veel bloes; vlees wit van kleur en matig hechtend aan de steen, zeer sappig; schil laat goed los; steen bruingeel en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: matig veel holpitters, goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: eind Juni. Smaak: goed. Als aanvullend ras naast Duke of York zeer geschikt. De smaak is behoorlijk goed. Wordt nog vrij weinig geteeld.

18. Waterloo.

In 1877 door H. Lisk te Waterloo (V.S.) in de handel gebracht. Lit. 6. Kenmerken: bladklier lang; bloem groot; vrucht matig groot, rond met een matige bloes; vlees wit tot lichtgeel, zeer sappig, matig sterk hechtend aan de steen; schil laat goed

los; steen geelbruin en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: weinig holpitters, goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: begin Juli. Smaak: matig goed, veelal wat flauw. Staat weinig aangeplant, valt op door mooie gele grondkleur.

19. Duchess of Cornwall.

Gewonnen door Rivers te Sawbridgeworth (Engeland) en in 1901 in de handel gebracht als Duchess of York. Later is de naam omgedoopt in Duchess of Cornwall. Lit. 7.

Kenmerken: bladklier lang; bloem groot; vrucht klein tot matig groot met matig veel bloes; vlees wit van kleur, sappig, weinig hechtend aan de steen. Groeikracht: matig sterk. Productie: goed. Ziekten: waarschijnlijk goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: eerste helft van Juli. Smaak: goed. Staat slechts incidenteel aangeplant, kan echter vanwege de goede smaak als aanvullend ras worden aanbevolen.

20. Vilmorin.

Gewonnen door Alexis Lepère in Montreuil en in 1880 door A. Chatenay in de handel gebracht. Lit. 8 en 10.

Kenmerken: bladklier rond; bloem klein; vrucht matig groot, bijna geheel rond, iets afgeplat, zwak gehoord en met weinig bloes; vlees wit van kleur met vrij veel rood om de losse steen; steen bruinrood. Groeikracht: matig sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: geen holpitters, goed bestand tegen meeldauw. Rijptijd in koude kas: begin Aug. Smaak: matig goed. Komt niet op grote schaal voor; is vanwege de zeer goede productie aanvullend voor de tijd van het jaar.

21. Hitt's Royal George.

Royal George. Herkomst verward. Waarschijnlijk niet van Switzer, maar een latere aanwinst. Lit. 7. Niet verwarren met Engelse Zwolse, waaronder men in het Westland een geheel ander ras verstaat (zie 11).

Kenmerken: geen bladklieren; bloem klein; vrucht matig groot,

rond met platte top en matige blos; vlees wit van kleur, matig rood om en niet gehecht aan de steen; schil laat matig goed los; steen vrij groot en bruinrood. Groeikracht: sterk. Productie: matig goed. Ziekten: geen holpitters, vrij gevoelig voor meeldauw. Rijptijd in koude kas: half Augustus. Smaak: matig goed. Staat vrij weinig aangeplant.

22. J. H. Hale.

Oranje perzik. Gewonnen door J. H. Hale te Glastonbury, Connecticut, V.S. en in 1912 door Stark te Stark City in de handel gebracht. Lit. 6. De naam Oranje perzik is niet specifiek voor dit ras.

Kenmerken: bladklier lang; bloem klein; vrucht zeer groot, iets ovaal met vaak mooie rode blos; vlees geel gekleurd, niet zo sappig en om de steen flink rood gekleurd; steen ligt los in het vlees, is groot en donkerbruin van kleur; de schil laat moeilijk los. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: weinig holpitters en goed bestand tegen meeldauw, druip gemakkelijk.

Rijptijd in koude kas: half Augustus. Smaak: matig goed, beter dan van Elberta. Vrij goed ras, maar heeft nooit goed kunnen concurreren met de witvlezige rassen. Heeft practisch steriel stuifmeel, moet dus door een ander ras worden bestoven.

23. Sea Eagle.

Aigle de mer. In 1881 in de handel gebracht door Rivers te Sawbridgeworth (Engeland). Lit. 10.

Kenmerken: bladklier rond; bloem zeer groot, vrucht groot tot zeer groot, dikwijls wat onregelmatig gevormd met matig veel blos; vlees wit met vrij veel rood om de losse steen; schil laat moeilijk los; steen is donkerbruinrood, vrij groot. Groeikracht: zeer sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: weinig holpitters, goed bestand tegen meeldauw. Rijptijd in koude kas: eind Augustus. Smaak: alleen wanneer goed gedund wordt is de smaak redelijk, anders slecht. Staat vrij veel aangeplant, doch breidt zich niet meer uit. De smaak is te onbetrouwbaar,

alhoewel productie, groeikracht en vruchtgrootte zeer gunstig zijn.

24. Blondelle.

Waarschijnlijk van Franse herkomst.

Kenmerken: bladklier lang; bloem groot; vrucht groot en afgeplat van vorm met een vrij rijke, enigszins paarse blos; vlees wit met veel rood om de in het vlees losliggende steen; schil laat moeilijk los; steen bruinrood en vrij groot; vrij diepe buiknaad. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: weinig holpitters en goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: begin September. Smaak: goed, zuurzoet. Is waard om als vrij laat ras meer aangeplant te worden.

25. Princess of Wales.

Gewonnen door Rivers te Sawbridgeworth (Engeland). Lit. 7, p. 134.

Kenmerken: bladklier rond; bloem groot; vrucht groot, iets hoogronnd van vorm, soms gehoornnd met practisch geen blos (soms groen), vlees wit met vrij veel rood om de losse steen; schil laat vrij goed los; steen donkerbruinrood, vrij groot. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: geen holpitters, goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: eerste helft van September. Smaak: zeer matig. Staat vrij weinig aangeplant en daarom moeilijk te beoordelen. Smaak en kleur vallen niet mee.

26. Opoix.

Prof. Opoix. Door Alexis Lepère uit Rusland in Frankrijk ingevoerd en daar benaamd.

Kenmerken: bladklier lang, de kleine klieren maken dikwijls de indruk rond te zijn, bij nadere waarneming blijkt de vorm echter altijd lang; bloem klein; vrucht matig groot, hoogronnd met matig veel blos; vlees wit met vrij veel rood om de steen; schil laat goed los; steen niet hechtend aan vlees, bruinrood, matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: geen holpitters, goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: omstreeks half September. Smaak: matig goed.

Vindt op sommige bedrijven een redelijke waardering.

C. NIEUWE EN BEPROEVENS- WAARDIGE RASSEN.

27. High's Early Canada.

Précoce du Canada, Early Canada, Canada. In de handel gebracht door Jordan, Ontario (Canada) in 1890. Lit. 6.

Kenmerken: bladklief rond; bloem groot; vrucht matig groot, iets afgeplat en onregelmatig van vorm met matige, dikwijls gevlamde bloes; vlees wit, los van de steen; schil laat vrij goed los; steen lichtbruin en matig groot. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: weinig holpitters, goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: eerste helft van Juli. Smaak: goed. De moeite waard om grotere schaal geprobeerd te worden. Goed smakende en gekleurde, vrij vroege perzik.

28. President Luizet.

Frans ras van Gaillard te Brignais (Rhône) en voortgekweekt door Girerd.

Kenmerken: bladklief lang; bloem groot; vrucht weinig gekleurd.

Rijptijd in koude kas: tweede helft van Juli. Van dit ras is nog zeer weinig bekend, waarschijnlijk is de smaak goed.

29. Madame Blanchet.

Gewonnen ± 1935 door B. van den Bergh te Aalsmeer en in de handel gebracht door Keessen, Aalsmeer.

Kenmerken: bladklief lang; bloem groot?; vrucht groot en matig gekleurd; vlees wit, laat goed los van de steen.

Rijptijd in koude kas: eind Juli—begin Augustus. Smaak: goed. Door goede smaak zeker de moeite van het proberen waard.

30. Belle de Doué.

In 1839 door Dimas-Chatenay te Doué in Frankrijk gewonnen. Lit. 1.

Kenmerken: bladklief rond; bloem klein; vrucht matig groot met matig sterke bloes; vlees wit, vrij sterk roodgekleurd om de steen; schil laat goed los; steen niet hechtend

aan het vlees, bruin en matig groot. Groeikracht: matig sterk. Productie: goed. Ziekten: geen holpitters, goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: eerste helft van Augustus. Smaak: uitstekend. Is door de uitstekende kwaliteit de moeite waard om op kleine schaal te beproeven.

31. Dymond.

Engels ras, tegen 1863 in de handel gekomen en afkomstig van Veitch te Exeter. Lit. 7, p. 126.

Kenmerken: bladklief afwezig; bloem groot; steen niet hechtend aan het vlees; vrucht groot met heel weinig bloes. Groeikracht: matig sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: nogal gevoelig voor meeldauw en „spint”. Rijptijd in koude kas: omstreeks half Augustus. Smaak: zou zeer goed zijn. Nog niet goed te bepalen gebruikswaarde.

32. Belle de Beausse.

Schöne von Beauce, Belle de Beauce. Gewonnen door J. Beausse te Montreuil (Frankrijk). Lit. 7 en 8.

Kenmerken: bladklief rond; bloem groot; vrucht matig groot met weinig bloes; vlees wit, rood om de steen; steen niet hechtend aan vlees. Groeikracht: zeer sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: omstreeks half Augustus. Smaak: zeer goed. Ondanks de geringe kleur een zeer beproevenswaardig ras door hoge productie en goede smaak.

33. Prof. Mayer.

Gewonnen door Prof. H. Mayer-Gmelin uit een in Italië geogste steen en tijdens de tweede wereldoorlog door Keessen, Aalsmeer, in de handel gebracht.

Kenmerken: bladklief lang; bloem klein; vrucht groot, hoog van vorm met matig veel bloes; vlees geel van kleur met vrij veel rood om de steen; steen los in het vlees. Ziekten: goed bestand tegen meeldauw. Rijptijd in koude kas: omstreeks half Augustus. Smaak: vrij goed. Over de gebruikswaarde is nog weinig bekend.

34. **Mevrouw Wurfbain.**

Bekend gemaakt door A. C. Ide te Wageningen. Zaailing van Witte Montagne.

Kenmerken: geen bladklieren; bloem groot; vrucht groot, practisch rond met zeer weinig blos; vlees wit met iets rood om de steen; losse steen. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: vrij gevoelig voor meeldauw.

Rijptijd in koude kas: omstreeks half Augustus. Smaak: zeer goed. Zeer beproevenswaardig ras.

35. **Alexis Lepère.**

Gewonnen door A. Lepère te Montreuil (Frankrijk) in 1876.

Kenmerken: bladklief afwezig; bloem klein; vrucht groot met matig veel blos; vlees wit en los van de steen. Groeikracht: sterk. Productie: zeer goed. Ziekten: vrij gevoelig voor meeldauw.

Rijptijd in koude kas: medio Aug. Smaak: zeer goed.

36. **Stirling Castle.**

Omstreeks 1850 gewonnen door Carmichael te Danmore (Engeland). Lit. 7.

Kenmerken: bladklief rond; bloem klein; matig groot, rond met weinig blos; vlees wit, niet hechtend aan de steen, iets rood om de steen. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: eind Aug. Smaak: matig goed. Komt practisch niet voor, maar lijkt wel beproevenswaard.

37. **Belle Impériale.**

Toevallige zaailing in 1861 gewonnen en in 1864 in de handel gebracht. Lit. 8.

Kenmerken: bladklief rond; bloem klein; vrucht vrij groot, bijna geheel rond, practisch geen blos; vlees wit, iets rood om de steen; niet hechtend. Groeikracht: sterk. Productie: goed. Ziekten: goed bestand tegen meeldauw.

Rijptijd in koude kas: eind Aug.—begin Sept. Smaak: goed.

38. **Barrington.**

Vrij zeker een Frans ras van om-trent 1700. Lit. 7.

Kenmerken: bladklief rond; bloem groot; vrucht vrij groot met matige blos, hoogronde van vorm, dikwijls gehoort; vlees wit, niet hechtend aan de steen.

Rijptijd in koude kas: begin September. Smaak: wordt verschillend beoordeeld.

39. **James Walker.**

Is nog te weinig van bekend. Volgens Ir v. d. Slikke zou dit ras afkomstig zijn van de gebr. Laxton en gaat het ras door voor een verbetering van Duke of York.

40. **Kwekersgoud.**

De ervaringen onder glas zijn met dit ras minder aanmoedigend dan die van buiten.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

41. **Vroege van Cronenstein.**

Onbekend.

42. **Brigg's Red May.**

Verdwijnt meer en meer door vrij kleine vrucht. Kan concurrentie met Amsden niet volhouden.

43. **Hale Early.**

Onbekend, misschien in volgende Rassenlijst terug.

44. **Greta Jonker.**

Te groen.

45. **Juli Bordeaux.**

Smaak slecht en druipt gemakkelijik.

46. **Théophile Sueur.**

Onbekend.

47. **Kestrel.**

Slechte kleur en smaak.

48. **July Elberta.**

Slechte smaak.

49. **Belle de Vitry.**

Kan niet concurreren met tijdgenoten.

50. **Chevreuse hâtive (Bon Ouvrier).**

Slechte smaak.

<p>51. Grosse Mignonne.
Zacht, niet goed te plukken en te vervoeren.</p> <p>52. Blondeau.
Onbekend.</p> <p>53. Noire de Montreuil (Galande).
Vrij slechte smaak.</p> <p>54. Reine des Vergers.
Ongewenste kwaliteit.</p> | <p>55. Rode Montagne.
Te onregelmatige productie en ongewenste grauwe kleur.</p> <p>56. Walberton Admirable.
Onbekend.</p> <p>57. Tos China Septembre.
Slechte smaak.</p> <p>58. Bilyeu.
Slechte smaak.</p> <p>59. Tos China Novembre.
Slechte smaak.</p> |
|--|--|

Literatuur:

1. Decaisne, J., Jardin Fruitier du Muséum, 1862—1872.
2. Ottolander, Nederlandsche Boomgaard, 1864.
3. Mas, M., Le Verger, 1864—1871.
4. Stoll, R., Oesterreichisch-Ungarische Pomologie, 1888.
5. Deutsche Obstbau, 1913.
6. Hedrick, U.P., Peaches of New York, 1927.
7. Bunyard, E. A., Handbook of hardy fruits, 1920.
8. Catalogue descriptif, 1926.
9. Schaal, G., Stein-, Beeren- und Schalenobst, 1930
10. Astrego, J. J., Perzik en Perzikkultuur, 1946.

Kaspruim

Foto Afd. Voorl. Min. L., V. en V.

PRUIME-ONDERSTAMMEN

Zaailingonderstammen worden hier te lande niet gebruikt voor pruimen, althans niet voor vruchtgoed. Van de vegetatief vermeerderbare onderstammen worden de bekende, veelgebruikte onderstammen steeds meer vervangen door betere onderstammen, die aanvankelijk nog moeilijkheden boden met de vermeerdering. Veel ervaring hieromtrent bestaat er nog niet, vandaar dat de beschrijvingen met een zeker voorbehoud gegeven worden. Waar een sterke groei gevraagd wordt gaat de keus tussen Myrobolan B en Brompton; voor matige groei tussen St. Julien A, Common Mussel en Black Damas C. Marianna vormt door zijn grillige gedrag een klasse apart. Pershore, tenslotte, moet buiten mededinging blijven, omdat een lonende vermeerdering nog niet mogelijk is.

1. Myrobolan B.

Zeer sterk groeiende onderstam, te herkennen aan de groene houtkleur van die delen der loten en twijgen die uit de zon groeien; bovendien aan de smalle, onbehaarde, iets glanzende bladeren. Als onderstam gebruikt de sterkste groeier, niettemin betrekkelijk vroeg vruchtbaar, vormt weinig opslag, verankert goed. Nadelen zijn dat de vruchten op Myrobolan B aanvankelijk matig van grootte zijn, soms zelfs klein van stuk en dat zij 4—5 dagen later rijpen dan op andere onderstammen. Dit laatste is speciaal voor de vroegrijpende rassen een bezwaar, maar kan voor laatrijpende pruimen zoals Victoria een voordeel betekenen. In enkele gevallen is waargenomen, dat Myrobolan B niet goed verenigbaar is met de ent; zo komt afwaaien van Reine-Claude d'Althan en Reine-Claude d'Oullins wel voor. De vermenigvuldiging

kan door afleggen en door middel van houtstek geschieden. Plantafstand op Myr. B 5—8 m. Kan ook voor hoogstam worden gebruikt.

2. Brompton.

Krachtige groeier met zeer regelmatig, breed ovaal, groot en onbehaard blad. Veroorzaakt krachtige groei en vrij vroeg intredende, grote vruchtbaarheid; vormt geen opslag en verankert goed. Vermenigvuldiging door middel van het stekken van na afleggen gebleekte delen geeft bevredigende resultaten. Plantafstand 5—8 m. Zeer goede onderstam voor alle rassen en zelfs onder minder gunstige omstandigheden. Vormt een goede stam en is daardoor geschikt voor hoogstam. Bijzonder goed voldoen op Brompton Reine-Claude d'Oullins en Ontario.

3. St. Julien A.

Te herkennen aan de donkerviolette houtkleur, de onbehaarde scheuten en de kleine donkergroene bladeren. Veroorzaakt vrij krachtige tot matige groei, de meningen hierover zijn niet eensluidend; plantafstand 5—7 m. Matige vruchtbaarheid, goede verankering. Vermenigvuldiging via de bleekmethode na afleggen gemakkelijk. Als bijzonder voordeel kan worden opgemerkt, dat de vruchten op St. Julien A uitmunten in kwaliteit, d.w.z. in grootte en kleur en dat de onderstam weinig opslag maakt. In het bijzonder geschikt voor Reine-Claude d'Althan; overigens een onderstam waaromtrent weinig ervaring bestaat.

4. Pershore.

Krachtige groeier met grote, ovale

of eironde bladeren, evenals de jonge scheuten onbehaard. Geeft als onderstam vrij krachtige groei en vroege, uitstekende vruchtbaarheid, mooie grote vruchten, maakt geen opslag; de verankering is voldoende, hoewel de beworteling enigszins eenzijdig is. Vermenigvuldiging zeer moeilijk, kan door afleggen, wortelenting en een enkele maal via opslag. Uitstekende onderstam voor blijvers en wijkers. Plantafstanden 5—6 m. Een rem bij het gebruik is de moeilijke vermenigvuldiging.

5. Black Damas C.

Matig groeiende onderstam met onbehaarde scheuten, matig grote, bijna ronde bladeren en grote steunblaadjes. Veroorzaakt matige groei, is vroeg en rijk vruchtbaar, vormt geen opslag en verankert vrij goed. Vermenigvuldiging via de bleekmethode van afleggen gemakkelijk. Uitstekende onderstam, voor sterke rassen als blijver-, voor zwakke groeiers meer als wijkeronderstam; plantafstanden 4—5 m. Zeer goede resultaten bereikt o.a. met Victoria, R.Cl. d'Althan, R.Cl. d'Oullins en Ontario.

6. Varkenspruim.

Wordt in Engeland Brussels genoemd. Krachtige groeier, te herkennen aan de grote, brede, horizontale, afstaande bladeren, die iets bol gebogen zijn. Veroorzaakt matige groei en matige vruchtbaarheid; ten aanzien van dit laatste punt zijn de Zeeuwse ervaringen minder ongunstig dan de Engelse en Betuwse. Vormt veel opslag en verankert slecht. Vermenigvuldiging door anaarden en opslag. De meest gebruikte onderstam in ons land, welke niet aangeraden kan worden, omdat de bomen slecht verankeren, de vruchten klein van stuk zijn en de vruchtbaarheid over het algemeen ongunstig wordt beoordeeld. Onbruikbaar voor Czar.

7. Common Mussel.

Matige groeier met sterk behaarde, donkerviolette scheuten en kleine, donkergroene, aan de onderzijde behaarde bladeren. Veroorzaakt

matige groei en goede vruchtbaarheid die reeds vroeg intreedt; wel zijn de vruchten klein van stuk. Maakt veel wortelopslag en geeft goede verankering. De vermenigvuldiging is mogelijk door middel van wortelstek en afleggen. Een doornige onderstam, die beter ent dan oculeert. Plantafstand 3—5 m en daarom speciaal geschikt voor kleine boomvormen. Zou hoge eisen aan de grond stellen en meer dan andere onderstammen gevoelig zijn voor gebreksziekten. Ervaringen in Zeeland vrij gunstig, in de Betuwe teleurstellend. Kan in het rivierkleigebied daarom niet worden aangeraden.

8. Gele Kroosjespruim.

Waarschijnlijk van Nederlandse herkomst, matige groeier met grote, brede, gladde, typisch hangende bladeren. Veredeling groeit vrij zwak, is vroeg, maar matig vruchtbaar. Vormt veel opslag, goede verankering. Vermenigvuldiging door opslag, wortelstek en met matig resultaat door middel van afleggen. Als prume-onderstam weinig gebruikt.

9. Tonneboer.

Waarschijnlijk van Nederlandse herkomst. Matig groeiende pruim. In het Westen van ons land in cultuur als fabriekspruim. Vertoont als onderstam gebruikt, matige groei en zeer goede vruchtbaarheid. Geeft weinig opslag en goede verankering. Vermenigvuldiging via afleggen geeft weinig resultaat; is wel mogelijk d.m.v. opslag. De ervaring met Tonneboer als onderstam is gering. Is op de proeftuin te Geldermalsen in gebruik en valt daar op door goede vruchtbaarheid en goede kwaliteit van de vruchten. Plantafstand 4—5 m. Smalbladigheid komt voor, zonder dat duidelijke verschijnselen worden waargenomen. Men dient dus voorzichtig te zijn bij het aanschaffen van plantgoed.

10. Marianna.

Zeer gemakkelijk van andere onderstammen te onderscheiden door de onbehaarde, glanzende, bruinrode scheuten en de dunne lang-

werpige, eveneens onbehaarde en glimmende bladeren. Invloed op de ent sterk variërend, van zwak tot sterk groeiend, meestal vroeg en zeer rijk vruchtbaar. Vruchten zijn groter dan op andere onderstammen en vaak vroeger rijp, hetgeen vooral voor vroege rassen als Early Laxton en Ontario een voordeel is. Geen wortelopslag en matige verankering. Vermenigvuldiging ge-

makkelijk door middel van houtstek. Onderstam waarover de meningen zeer verdeeld zijn. In Engeland en in de Betuwe zijn de ervaringen over het algemeen gunstig. In Zeeland is men minder goed te spreken. Plantafstand 3—4 m. Goede onderstam voor intensieve beplantingen. Bijzonder goed vol- doen op Marianna Early Laxton, Ontario en Victoria.

EIGENSCHAPPEN VAN DE PRUIMERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS PRUIMEN VOOR BUITENCULTUUR

Rassen per groep in volgorde van rijtijd	Boom			Bloem		Vrucht						
	Groei- kracht	Productie per ha	Weerstand tegen loodglans	Weerstand tegen bacterie- kanker	Bloei- tijd	Kan bestoven worden door No	Weerstand tegen ongunsti- ge weersomstandigheden	Rij- tijd	Groo- tte	Kleur	Snaak	Gebruik- swaarde
A. Aanbevelenswaardige rassen												
1. Early Laxton	1	3	3	2	3	3, 6, 7, 8	3	1	2	gr.	2	t
2. Monsieur hâtif	4	3	5	5	1	9	5	3	4	p.	4	t
3. Ontario	3	5	5	1	3	zf	2	2	4	g.gr.	4	t
4. Reine-Claude Verte	3	3	4	5	3	4, 7, 8	4	4	2	gr.	5	k, t, f
5. Reine-Claude d'Althan	4	3	3	4	3	4, 8	2	5	4	r.p.gr.	4	t
6. Victoria	3	5	1	2	3	zf, 3	5	5	5	r.	4	t, f
B. Aanvullende rassen												
7. Early Prolific (Early Rivers)	3	4	4	5	1	2, 19	5	1	1	bl.	1	k, f
8. Czar	3	5	2	3	3	zf	4	2	3	bl.	2	t, k
9. Reine-Claude d'Oullins	5	4	3	4	3	zf, 7, 8	2	3	4	g.	4	t
C. Nieuwe en beproevens- waardige rassen												
10. Utility	4	3	-	-	-	-	-	2	4	r.bl.	4	t
11. Early Transparent Gage ..	3	4	3	-	2	zf	-	3	2	g.gr.	4	t
12. Reine-Claude van Schouwen	5	4	3	4	3	-	1	3	4	r.bl.	4	t
13. Mirabelle de Nancy	3	5	5	5	5	zf, 2, 5, 19	-	3	1	g.	4	f, t
14. Jefferson	5	2	2	4	1	2, 9	4	5	4	g.gr.	4	t
15. Warwickshire Drooper ..	4	4	-	-	-	-	4	5	4	g.	4	t
16. Italiaanse kwets	5	4	4	-	5	zf	-	5	5	bl.	4	k, f, t
D. Niet-aanbevolen rassen												
Zie blz. 136												

PRUIMEN VOOR KASCULTUUR

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Boom				Bloem		Vrucht				
	Groei-kracht	Vorming vruchtsproten	Gem. productie per m ²	Weerstand tegen chlorose	Kan bestoven worden door No	Bloei-rijksdom	Vruchtzetting	Rijptijd in koude serre	Grootte	Kleur	Smaak
A. Aanbevelenswaardige rassen											
1. Golden Japan	4	5	5	3	2, 4, 5, 7, 8	4	4	b.7	4	g.	3
2. June Blood	5	3	3	1	1, 4, 5, 7, 8	3	3	e.6	3	r.	2
3. Ontario	3	2	4	5	zf	3	4	7	3	g.-gr.	4
B. Aanvullende rassen											
4. Burbank	4	5	5	4	1, 2, 5, 7, 8	5	5	e.7	3	g.-r.	3
C. Nieuwe en beproevenswaardige rassen											
5. Santa Rosa	3	3	2	3	1, 2, 4	3	2	h.7	4	r.	5
6. Formosa	4	4	2	3	1, 2, 4	4	2	h.7	5	r.	5
7. Red June	4	3	4	2	zf	3	4	e.6	3	r.	2
8. Beauty	3	3	-	-	zf	3	4	b.7	3	r.	5
D. Niet-aanbevolen rassen											
Zie blz. 138											

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Bloei- en rijptijd: 1 = zeer vroeg; 5 = zeer laat; b.7 = begin Juli, h.7 = half Juli, e.7 = eind Juli.

zf = zelffertil.

Kleur vrucht: g = geel; gr = groen; r = rood; p = paars; bl = blauw.

Gebruikswaarde: t = geschikt als tafelvriucht; k = bijzonder geschikt voor de keuken; f = bij voorkeur gevraagd door de fabriek.

BESCHRIJVING VAN DE PRUIMERASSEN

PRUIMEN VOOR BUITENCULTUUR.

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Early Laxton.

Aanwinst van het kwekershuis Laxton, in 1916 in de handel gebracht.

Zwakke groeier met enigszins hangende takken. Vroeg vruchtbaar, matig productievermogen, is matig vatbaar voor loodglans, tamelijk vatbaar voor bacteriekanker en wordt vaak in hevige mate aange-tast door spint. Vruchten vertonen bij bepaalde weersomstandigheden soms blauwe plekken, waaronder bruine afwijkingen van het vrucht-vlees.

Bloeit middentijds. Is volgens sommige onderzoekers matig zelffer-tiel, maar blijkt in de praktijk dankbaar voor bestuiving met vreemd stuifmeel; goede stuifmeelleveranciers zijn o.a. Ontario en Victoria. Het is de vroegst rijpende pruim, waarvan de rijptijd valt in de laatste week van Juli. De vrucht is klein, geel tot rood en vrij zuur, behoudens bij volledige rijpheid.

De waarde van dit ras is niet de kwaliteit van de vrucht, maar de vroege rijptijd, waardoor het een der best betaalde pruimen is. Door geringe boomgrootte vooral geschikt als wijker.

2. Monsieur hâtif.

Een pruim van Franse herkomst en reeds in 1768 door Duhamel beschreven. Komt in de Betuwe onder verschillende andere benamingen voor o.a. Early Orleans, Blauwe of Franse Wijnpruim, Perzikpruim (falso), Belle de Louvain (falso), Ponds Seedling (falso). Lit. 3.

Boom groeit krachtig, vormt een min of meer afgeronde kroon met hangende takken. Draagt niet vroeg, maar is op latere leeftijd vrij goed vruchtbaar.

Zeer gezond. Bloeit zeer vroeg, gelijk o.a. met Early Rivers, welke

een goede bestuiver voor dit ras is. De vrucht is sterk tegen ongunstige weersomstandigheden en rijpt in de eerste helft van Augustus; zij is langwerpig rond en tamelijk groot, paars met geel vlees. Heeft een goede smaak, hoewel soms iets droog of melig; het vlees hecht niet aan de steen.

Goed ras zonder bepaalde teeltgebreken. Een bezwaar is de laat in-tredende vruchtbaarheid, waardoor de boom als wijker ongeschikt is.

3. Ontario.

Een door Ellwanger en Barry te Rochester, U.S.A., in 1874 in de handel gebrachte pruim.

Groei-kracht matig, vruchtbaarheid zeer vroeg intredend en zeer groot. Zeer weinig last van loodglans, maar wel vatbaar voor spint en in bijzondere mate voor bacteriekanker, speciaal bij veredeling op Myrobolan B of Varkenspruim; op Brompton en Marianna tot op heden gezond.

Bloeit middentijds en is zelffer-tiel. Vrucht rijpt eerste helft Augustus, is tamelijk groot, groengeel met groene vlammen. Taaie huid, die gemakkelijk scheurt, hetgeen echter niet gauw tot rotten aanleiding geeft. Matig sappig, zoet en smakelijk vruchtvlees.

Zeer productieve pruim; de grote vatbaarheid voor bacteriekanker is echter wel een bezwaar.

4. Reine-Claude Verte.

De bekende groene Reine-Claude. Onder de naam Reine-Claude Hofer, Reine-Claude van Beers en Reine-Claude Sweykhuizen komen verschillende vruchtbare groene Reine-Claude's voor, die practisch niet van de echte Reine-Claude Verte te onderscheiden zijn. In hoe-verre deze afwijkende vruchtbaarheid een gevolg is van bepaalde onderstammen of wortelechtheid is niet bekend.

In al deze gevallen geldt de vol-

gende beschrijving: Boom groeit matig. De vruchtbaarheid is zeer uiteenlopend, in vele gevallen teleurstellend, van bepaalde „selecties” echter zeer goed. De vatbaarheid voor ziekten is zeer gering. Bloeitijd valt middentijds. Reine-Claude d’Althan en Victoria zouden goede bestuivers zijn. De vrucht barst spoedig bij ongunstige weersomstandigheden, maar rot niet gemakkelijk, rijpt vrij laat, is tamelijk klein, groen en uitstekend van smaak, niet alleen uit de hand geten, maar ook verwerkt in fabriek en keuken. Waarschijnlijk de beste groene Reine-Claude en daarom algemeen aanbevolen.

5. Reine-Claude d’Althan.

Gewonnen in Tsjecho-Slowakije door Prochaska, tuinman bij Michaël Graaf Althan te Swoyschitz en in 1867 voor het eerst beschreven. Lit. 4.

Boom groeit vrij krachtig met opgaande, vaak wat kale takken, is vrij vroeg en tamelijk goed vruchtbaar, hoewel wat onregelmatig. Vatbaarheid voor loodglans matig, voor bacteriekanker gering. Vrucht scheurt vrij gemakkelijk, hetgeen aanleiding kan geven tot monilia. Bloeit middentijds en kan bevrucht worden door Reine-Claude d’Oullins. Vrucht rijpt eind Augustus enkele dagen later dan Victoria. Is rond met een diepe naad, tamelijk groot. Rood-paars met veel dauw en goudgeel van vlees; smaak is uitstekend, sappig en zoet. Steen laat gemakkelijk los.

Goede pruim van eerste kwaliteit en gemakkelijk in de teelt.

6. Victoria.

Pruim uit Sussex, rond 1840 in de handel gebracht. Lit. 7.

Vrij zwakke groeier met hangende takken. Zeer vroeg en buitengewoon rijk vruchtbaar. Dunnen meestal noodzakelijk. Zeer vatbaar voor loodglans en tamelijk vatbaar voor bacteriekanker.

Bloeit middentijds en is zelffertil. Vrucht rijpt eind Augustus, is groot en langwerpig, geel met veel rood. Smaak is zeer uiteenlopend, slecht bij zware dracht, uitstekend wan-

neer ruim is gedund. Zowel voor tafel als voor fabriek zeer geschikt. Vlees hecht niet aan de steen. Ondanks loodglansbezwaar een der meest aanbevelenswaardige pruimen, omdat de vruchtbaarheid nimmer teleurstelt. Vooral als wijker zeer geschikt.

B. AANVULLENDE RASSEN.

7. Early Prolific (Early Rivers).

Rond 1830 gewonnen door het Engelse kwekershuis Rivers. Ook wel genoemd Rivers Early Prolific of Eldense Blauwe. Lit. 5.

Boom tamelijk groot. Productievermogen per ha eveneens vrij groot. Munt uit door gezondheid, hoewel uitermate vatbaar voor spint.

Bloeit vroeg en vraagt bestuiving door andere vroege bloeiers o.a. Monsieur hâtif of Jefferson. Vrucht rijpt rond Augustus, is vrij klein van stuk, bijna rond en blauw. Smaak is onvoldoende, meestal wrang en zuur. Daarom alleen bruikbaar als keuken- en fabriekspruim, waartoe het ras zich zeer goed leent. Vooral geschikt voor extensieve bedrijven, waar minder zorg aan de bomen kan worden besteed. Onbruikbaar als wijker.

8. Czar.

Rond 1875 in de handel gebracht door het kwekershuis Rivers in Engeland. Lit. 5 en 7.

Matige groeier, die steile boom vormt. Draagt vroeg en is zeer vruchtbaar. Dunnen noodzakelijk. Vergroeit niet op Varkenspruim en wordt op Myr.B te laat rijp. Zeer vatbaar voor loodglans en ook wel voor spint. Bloeit middentijds en is zelffertil, vrucht rijpt begin Aug., matig van grootte, paarsblauw met geelgroen vlees. Matige kwaliteit tafelpruim, ook geschikt voor de keuken. Wordt gewaardeerd vanwege zijn productiviteit.

9. Reine-Claude d’Oullins.

Als zaailing gevonden te Colligny in Frankrijk en in 1860 in de handel gebracht. Wordt in Nederland, vaak ten onrechte, Washington genoemd. Lit. 6.

Is één der sterkste groeiers met

lange opgaande takken, die de neiging hebben kaal te worden. Boom scheurt gemakkelijk uiteen. Tamelijk laat vruchtbaar, maar wel productief. Matig vatbaar voor ziekten; vrucht scheurt zeer gemakkelijk, hetgeen monilia tot gevolg heeft. Bloeit middeltijds en is zelfffertiel. Vrucht rijpt eerste helft van Aug. enkele dagen na de Ontario. Is rond en groen- tot goudgeel met enkele rode stippen in de nabijheid van de steel. Veelal valt de smaak tegen, omdat te vroeg wordt geplukt en het vruchtvlies dan zuur is en aan de steen hecht. Goed gedund en volledig uitgegroeid echter een zeer smakelijke vrucht die sappig is en vrij zoet. Productief ras, maar voor wijker ongeschikt.

C. NIEUWE EN BEPROEVENS- WAARDIGE RASSEN.

10. Utility.

Engelse pruim van het kwekershuis Laxton, in 1915 in de handel gebracht. Lit. 5.

Groei kracht flink, vruchtbaarheid behoorlijk. Omtrent vatbaarheid voor ziekte geen gegevens bekend, over bloeitijd en bestuiving evenmin. Vrucht rijpt eerste helft Aug., rood-paars, behoorlijk van grootte. Tafelpruim van behoorlijke kwaliteit.

Nieuwe pruim, onvoldoende ervaring.

11. Early Transparent Gage.

Rivers Early Apricot. Een oude reeds van 1866 daterende aanwinst van het kwekershuis Rivers.

Groei matig. Vruchtbaarheid goed, tamelijk vatbaar voor loodglans. Overigens geen gegevens omtrent ziekten. Bloeit vroeg en is zelfffertiel. Vrucht rijpt eerste helft van Augustus, tamelijk klein en rond, groenachtig geel met rode stippen. Smaak uitstekend. Oude Engelse pruim, waaromtrent in Nederland onvoldoende ervaring bestaat.

12. Reine-Claude van Schouwen.

Op het eiland Schouwen ontstaan als mutatie van Reine-Claude d'Oullins. Komt in eigenschappen

geheel met de Reine-Claude d'Oullins overeen, behalve ten aanzien van de kleur van de vrucht. Deze is niet geel maar roodblauw. Of deze kleurverandering een verbetering van de Reine-Claude d'Oullins betekent kan nog niet worden gezegd. In ieder geval is dit nieuwe ras een proef waard.

13. Mirabelle de Nancy.

Zeer oude pruim, veel geteeld in het Oostelijk gedeelte van Frankrijk in de omgeving van Nancy en Metz, herkomst onbekend.

Boom matige groeier. Zeer vruchtbaar en zeer gezond. Bloeit laat, vermoedelijk zelfffertiel. De vrucht rijpt de tweede helft van Augustus, is klein en goudgeel van kleur; vruchtvlies tamelijk stevig, steen los, smaak zeer goed.

14. Jefferson.

Jefferson's Gage. Rond 1825 gewonnen door de rechter Buel te Albany, N.Y.

Boom groot, niet vroeg en vaak ook onvoldoende vruchtbaar. Vatbaar voor loodglans, spint en smalbladigheid. Stuifmeelkwaliteit onzeker. Bloeit vroeg, vraagt vreemd stuifmeel o.a. van Early Rivers of Monsieur hâtif. Vrucht rijpt begin September, tamelijk groot, eirond, groengeel met rode vlekjes, soms ineenvloeiend. Vlees goudgeel, zeer fijn van smaak. In Zeeland is een rode knopmutant gevonden.

Pruim van uitstekende kwaliteit, maar van vaak teleurstellende vruchtbaarheid, hetgeen tot voorzichtigheid maant.

15. Warwickshire Drooper.

Engels ras, waarvan de oorsprong niet bekend is.

Boom groeit krachtig met opvallend hangende takken, hetgeen in de naam tot uitdrukking komt. Vruchtbaarheid goed en boom is voor zover bekend gezond.

Omtrent de bloeitijd en bestuiving bestaan geen gegevens. Vrucht is eivormig, tamelijk groot, geel van kleur met bruinrode vlekjes, heeft een dunne schil en geel vlees en is geschikt zowel voor tafelgebruik als voor de fabriekmatige verwerking.

De rijptijd valt laat, pas half September, hetgeen veelal een bezwaar zal zijn.

Beproevenswaard, indien men een laatrijpende pruim wenst.

16. Italiaanse Kwets.

Pruimedant, Altesse double, Fellenberger. Oud ras, vermoedelijk afkomstig uit de omgeving van Milaan. Is niet hetzelfde als de zoete kwets of Giant Prune, welke laatste ten onrechte wel Italiaanse kwets wordt genoemd.

Boom groeit sterk, de bladeren zijn opvallend lang en smal. Draagt tamelijk laat en onregelmatig, maar kan grote oogsten geven. Is gezond, bloeit laat en is zelffertil. Vrucht is groot, langwerpig, blauw met veel waas, terwijl steen niet hecht aan vruchtvlees. Vlees geel, vrij zoet van smaak. Wordt in het buitenland veel gedroogd.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

17. Ruth Gerstetter.

Nieuwe pruim, die wel zeer vroeg is, maar tegenvalt in productiviteit, terwijl een zeer hinderlijke eigenschap is, dat de vruchten zo gemakkelijk van de steel afvallen.

18. Tonneboer.

Fabriekspruim, die te veel in ons land voorkomt en helaas vaak als dessertpruim wordt verkocht en dan zo slecht smaakt, dat deze pruim als een ernstig gevaar voor de goede naam van onze pruimen moet worden beschouwd.

19. Dubbele Boerenwitte.

Witgele pruim, die vaak bont wordt en matig van kwaliteit is; door betere rassen verdrongen.

20. Emma Lepperman.

Pruim van Duitse herkomst. Flink groeier, matig vruchtbaar, vatbaar voor loodglans en monilia. Bloeit middentijds; rijpt de tweede helft van Augustus, matig groot, geel met rose wang, onvoldoende van smaak en daarom niet aan te bevelen.

21. Denniston's Superb.

Een oud Amerikaans ras, dat in ons land geen opgang heeft gemaakt, omdat het geen enkele opvallend gunstige eigenschap bezit en er betere rassen zijn.

22. Mirabelle de Metz.

Bekende Mirabelle, die echter klein van stuk is en de mindere is van de Mirabelle de Nancy.

23. Kirkes.

Bekende late, blauwe pruim van zeer goede kwaliteit, die echter zodanig slecht vruchtbaar is, dat de teelt ervan niet lonend is.

24. Else.

Nieuw ras, dat echter niet kan wedijveren met de bekende bestaande rassen.

25. Purple Pershore.

Paarse, eivormige fabriekspruim, die als dessertpruim geen enkele waarde bezit.

26. Zoete kwets.

Oude kwets van onvoldoende betekenis.

Literatuur:

1. Ottolander, De Nederlandsche Boomgaard, no. 13, 1864.
2. Mas, M., Le Verger II, 1864—1871, 121.
3. Mas, M., Pomologie Générale, 1872—1883, VI, No. 43, XII, 79.
4. Müller, Deutschlands Obstsorten, 1906—1933.
5. Bunyard, E. A., Handbook of hardy fruits, 1920, 76, 82, 103.
6. Catalogue descriptif, 1927, 469.
7. Schaal, G., Beeren- und Schalenobst, 1930, 47, 53.

PRUIMEN VOOR KASCULTUUR.

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. June Blood.

Herkomst: Amerika. Gewonnen door Luther Burbank.

Kenmerken: kleur hout grijsbruin. Fors hout, minder rijk bezet met vruchtsporen en bloemknoppen dan Golden Japan, vooral het éénjarige hout bloeit minder rijk. Vrucht is matig groot en kleurt in het rijpingsstadium volrood. Hout is broos. Vrij dunne schil. Boomvorm: geschikt voor elke boomvorm. Productie: matig-goed. Onder ongunstige omstandigheden tijdens de bloei dikwijls vrij slecht.

Rijptijd: koude kas eind Juni. Ziekten: sterk gevoelig voor chlorose en voor concentrische ringen en vlekken op de rijpe vruchten. Smaak: vrij slecht. Bestuiving: door bestuiving met 2, 4, 5, 7 en 8 kan een goede vruchtzetting volgen. Geschikt voor koude- en stookkas. Zeer vroeg. Vruchten zien er aantrekkelijk uit, doch smaken vrij slecht. Het is een flauwe pruim! Niet geschikt voor export. Door het binnenland niet hoog gewaardeerd. Door de zeer sterke groei bestaat het gevaar, dat scheuten op een gunstige standplaats (op de rugzijde van de gesteltakken) de groei gaan overheersen. Daarom deze tijdens de groeiperiode door ombuigen wat afremmen, tevens om te voorkomen dat de twijgen bij het inleggen bij de wintersnoei en het aanbinden breken of aan de voet afscheuren.

2. Golden Japan.

Herkomst: Amerika. Door Franse kwekers in Europa gebracht.

Kenmerken: kleur hout bruin. Stevig hout; overvloedig bezet met vruchthout en bloemknoppen, ook het éénjarige hout. De vrucht is groot en bij voldoende belichting en rijpheid goudgeel. Boomvorm: kan voor elke voorkomende vorm gebruikt worden. Productie: bij voldoende vruchtzetting hoog.

Rijptijd: in koude kas begin Juli.

Ziekten: matig gevoelig voor chlorose, spint en bladluizen. Smaak: matig goed. Bestuiving: kan geschieden door 1, 4, 5, 7 en 8.

Geschikt voor stook- en koude kas. Bij ruime dunning wordt een matig goed product verkregen. Hoofdzakelijk voor de binnenlandse markt. Export komt weinig voor; ondervindt vaak concurrentie van andere fruitsoorten. Het meest aangeplante ras. Na een hausse tijdens en direct na de oorlog loopt de teelt van alle kaspruimen zeer sterk terug. Zeer goede resultaten worden bereikt met 4 als takbestuiver.

3. Ontario.

Herkomst: zie Ontario, blz. 133.

Kenmerken: kleur overjarig hout grijs. Blad groot. Draagt alleen op overjarig hout. Boom laat zich moeilijk leiden, blijft kleiner dan 1 en 2. Boomvorm: het best bruikbaar als struikvorm. Productie: van goed tot zeer hoog.

Rijptijd: Juli. Soms vroeger of gelijk, meestal iets later dan Golden Japan. Ziekten: zeer gevoelig voor melige pruimebladluis, niet voor chlorose. Smaak: goed.

Kan zowel gestookt als koud geteeld worden, het laatste komt echter het meeste voor. Deze goed smakende pruim vindt steeds meer waardering bij het publiek, wat in de prijs tot uitdrukking komt, ondanks het minder mooie uiterlijk.

B. AANVULLENDE RASSEN.

4. Burbank.

Dit is een aanvullend ras in de letterlijke zin van het woord. Het heeft voor de teelt onder glas alleen waarde als bestuiver, maar als zodanig dan ook een heel bijzondere, n.l. als **takbestuiver**.

Burbank levert zeer overvloedig stuifmeel. Het ras groeit niet te sterk en zal dus nooit de te bestuiven boom, waarop hij is „ingepant”, overgroeien zoals dat bij June Blood op Golden Japan nog wel eens voorkomt. Door een aantal Burbankenten op het te bestuiven ras, wat practisch altijd Golden

Japan zal zijn, te enten is de kans op vruchtzetting groter dan bij het aanplanten van Golden Japan en June Blood in een verhouding van 4:1. Om economische redenen is het al evenzeer gewenst de ruimte, die door June Blood wordt ingenomen, zoveel mogelijk te beperken.

C. NIEUWE EN BEPROEVENS- WAARDIGE RASSEN.

5. Red June.

Herkomst: Amerika.

Kenmerken: Vrucht is matig groot, mooi dieprood gekleurd. Rijptijd: koude kas eind Juni, dus gelijk met June Blood. Smaak: goed, veel beter dan van June Blood en Golden Japan. Hoewel nog onvoldoende waard om een proef mee te nemen. Vooral de goede smaak is voor dit vroege ras opmerkelijk.

In het Westland staat een ras onder de naam Red June aangeplant, wat met zekerheid niet dezelfde is als het boven omschreven ras. Door de slechte kwaliteit van de vrucht kan deze z.g. Red June niet aanbevolen worden. Red June kan zichzelf waarschijnlijk bestuiven.

6. Beauty.

Herkomst: Amerika.

Kenmerken: vrucht is matig groot, lichtrood gekleurd. Vlees is vrij stevig. Rijptijd: koude kas waarschijnlijk begin Juli, iets later dan de June Blood. Smaak: goed. Nog in het beginstadium van onderzoek, belooft echter veel.

7. Santa Rosa.

Herkomst: niet bekend.

Kenmerken: boom is veelal slecht gevormd. Hout, met bruine kleur, vaak spichtig gegroeid. Vruchttwijgen lijken soms veel op doorns. Slap hout. Matig grote vruchten. Dieprode kleur. Boomvorm: is voor alle voorkomende boomvormen

even moeilijk te gebruiken. Productie: meestal zeer onvoldoende.

Rijptijd: half Juli in koude kassen. Ziekten: als 1, behalve iets grotere gevoeligheid voor chlorose. Smaak: zeer goed. Bestuiving: bruikbaar zijn 1, 2 en 4.

Zolang de vruchtzetting niet beter is dan thans overwegend het geval is, is de gebruikswaarde van dit ras gering. Kan echter zowel koud als warm geteeld worden. De smaak is voortreffelijk, de prijs hoog, wat dan ook het blijvend rangschikken van dit ras onder de beproevenswaardigen rechtvaardigt.

8. Formosa.

Herkomst: onbekend.

Kenmerken: kleur hout donkerbruin. Fors, sterk met vruchttwijgen bezet hout. Bloeit zeer overvloedig. Grote bladeren. Zeer grote vruchten van typische vorm, n.l. breed en conisch toelopend. Mooie rode kleur. Boomvorm: zeer geschikt voor leiboom en goed te gebruiken voor andere vormen. Productie: meestal onvoldoende, bij goede vruchtzetting zeer hoog (hoog percentage grote vruchten).

Rijptijd: half Juli in koude kas. Ziekten: als Golden Japan. Smaak: zeer goed. Bestuiving: 1, 2 en 4.

Te gebruiken voor stook- en koude kas. Als de vruchtzetting niet te wensen overliet, zou deze zeer smakelijke en aantrekkelijke pruim snel de Golden Japan vervangen. Wordt door de consument hoog geroemd. Zolang de vruchtzetting echter niet beter is, moet slechts voorzichtig worden aangeplant. Op een enkel bedrijf worden geen moeilijkheden ondervonden. Vol-doet daar uitstekend. Goede bestuiver voor Golden Japan.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

9. Methley.

Te klein.

RODE EN WITTE BES

EIGENSCHAPPEN VAN DE RODE BESSERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Struik				Bloem	Vrucht								
	Groei- kracht	Productiviteit per ha	Weerstand tegen Gloesporium	Bruikbaar- heid onder glas	Bloei- tijd	Rijptijd	Trost- lengte	Bes- grootte	Weerstand tegen regen	Smaak	Sulker- gehalte	Sulker- zuurverhouding	Gebruiks- waarde	Geschied- heid voor invriezen
A. Aanbevelenswaardige rassen														
1. Jonkheer van Tets	4	4	3	-	1	1	4-5	5	1	3	-	3	f,k,t	4
2. Fay's Prolific	2	3	2	5	1	1	3	5	5	4	3	3	t,k,f	3
3. Erstling aus Vierlanden ..	5	5	5	0	2	2	4	4	1	4	4	4	t,k,f	3
B. Aanvullende rassen														
4. Laxton's Perfection	2	3	2	5	1	2	3	5	2	5	4	-	t,k,f	5
5. Laxton no 1	3	4	2	-	2	3	3	3	1	5	4	5	t,k,f	4
6. Prince Albert (Duitse Zure)	5	5	5	0	4	4	3	4	1	1	3	2	f	1
C. Nieuwe en beproevenswaardige rassen														
7. Rondom	5	5	5	0	4	4	5	5	5	2-3	-	-	t,k,f	-
D. Niet-aanbevolen rassen														
Zie blz. 142														

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigenschap aan.

Bloei- en rijptijd: 1 = vroeg; 5 = laat.

Gebruikswaarde: t = tafel; k = keuken; f = fabriek.

BESCHRIJVING VAN DE RODE EN WITTE BESSERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Jonkheer van Tets.

Vóór de laatste wereldoorlog gewonnen door J. Maarse te Schellinkhout (N.H.) en volgens deze ontstaan door kruising van Fay's Prolific.

Flinke, breeduit groeiende struiken met vrij stevige opgaande takken; oudere struiken goed vruchtbaar. Draagt niet op het eenjarige hout. Blad stevig, donker-, iets blauwig groen; sterk gerimpeld.

Bloeit vroeg. Bloemen ondiep komvormig met een zwak ontwikkelde, groene, later rood aanlopende ring op de bloembodem; kelkslippen roodbruin aangelopen.

Rijping zeer vroeg (ongeveer een week vroeger dan Fay's Prolific); in lange, tamelijk dicht bezette trossen. Bessen groot; tamelijk zuur van smaak; zeer gevoelig voor regen, daarom ruim snoeien. Tafel.

2. Fay's Prolific.

Vertoont grote gelijkenis met Versailles. Beide behoren tot Ribes vulgare Lam. var. macrocarpum Jancz. Zij gelijken zoveel op elkaar, dat zij vaak worden verward en uiterst moeilijk te scheiden zijn. Het beste type wordt door de N.A. K.B. gekeurd onder de naam Fay's Prolific, Fay's New Prolific of Fay's Fruchtbare; is van omtrent 1868 en afkomstig van Lincoln Fay te Portland, New York. Versailles is afkomstig van M. Bertin te Versailles en dagtekt van rond 1835.

Beide zijn matige groeiers, Versailles iets beter. De vruchtbaarheid is van beide slechts middelmatig, beide maken een overvloed van blinde twijgen. De sterke grondscheuten, die vaak optreden, zijn gevoelig voor wind.

Ze bloeien zeer vroeg, waardoor ze, beter dan sommige late bloeiers, zich lenen voor warme standplaatsen en met name ook voor de teelt onder glas. De bloemen zijn

shotelvormig met discuss om de stijl, die bij Fay's Prolific bruinkleurig, bij Versailles groen heet te zijn, een kenmerk dat echter niet heel betrouwbaar is.

Wanneer de bloesem niet lijdt onder nachtvorsten, waarvoor het gevaar groot is, zijn de trossen lang en voorzien van grote bessen. Zij rijpen vroeg, smaken goed. Dit maakt beide rassen bij uitstek geschikt voor tafelbessen. De vruchten verdragen regen zeer goed, zodat men zich met de pluk niet hoeft te haasten. De suiker-zuur verhouding is middelmatig goed, het gehalte aan vitamine C voor rode bessen hoog. Voor snelvriezen tamelijk geschikt. Verder voor alle doeleinden.

Kaligebrek ziet men bij deze rassen niet spoedig optreden, doch wel lijden zij gemakkelijk aan bladvlekziekte. Ook virusziekten komen voor, doch het is niet mogelijk hier heel preciese aanduidingen te geven. Op de keuze van stekhout dient bijzonder te worden gelet en mede is de snoeiwijze zeer belangrijk. Er is besloten één van deze rassen los te laten, doch in verband met de veelvuldige naamsverwarring werden beide namen nog vermeld.

3. Erstling aus Vierlanden.

Waarschijnlijk eveneens een bastaard: Ribes petraeum Wulfen x R. rubrum L. Rheinland, Rheingold II. Omtrent de eerste wereldoorlog gevonden in een tuinderij bij Hamburg; door H. Rosenthal te Rötha in de handel gebracht.

Sterke groeier en rijke drager. Weinig gevoelig voor wind, sterk tegen bladvlekziekte. Geen blinde twijgen. Weinig gevoelig voor nachtvorst, echter bijzonder gevoelig voor het optreden van kaligebrek. Nu en dan komen planten voor met verschijnselen van degeneratie, misschien door een virusziekte. Op stekhout moet daarom worden gelet.

Middenlob blad puntig, doch minder dan bij Prince Albert. Bloei

middentijds; gevoelig voor warmte, dus voor glasteelt onbruikbaar; bloem groen met zachtrode vlekjes; klokvormig; geen ring. De bes rijpt vrij vroeg, in flinke trossen; bes middelmatig groot; zuur, suiker-zuur verhouding gunstig; veel vitamine C.

Gevoelig voor regen. Zowel geschikt voor sap, wijn als tafeldgebruik; middelmatig voor snelvriesdoeleinden. Voldoet zeer goed op klei en zandgrond.

B. AANVULLENDE RASSEN.

4. Laxton's Perfection.

Een kruising van *Ribes vulgare macrocarpum* Jancz. en *R. rubrum* L. Wordt in de practijk wel verward met Laxton no 1. Hij is van deze te onderscheiden doordat de onderzijde der bladeren behaard is (bij Laxton no 1 vrijwel kaal) en doordat de bladvoet van de bladeren langs de eenjarige scheuten varieert van zwak hartvormig aan de top der scheuten tot diep hartvormig aan de basis der scheuten (bij Laxton no 1 diep hartvormig over de gehele lengte van de scheut). Lit. 1.

Bloeit vroeg; bloemen schotelvormig tot ondiep-schotelvormig, geelgroen; groene ring. Matig gevoelig voor nachtvorst; weinig last van kaligebrek.

Rijptijd vrij vroeg; in vrij grote trossen; korrels groot; met duidelijke overlangse vaatbundelstrepen; de smaak is goed, zoet, maar de bessen zijn zeer gevoelig voor regen. Tafel.

5. Laxton no 1.

Waarschijnlijk een kruising tussen *Ribes vulgare* Lam. en *R. vulgare macrocarpum* Jancz. Afkomstig van Laxton Bros. Wordt wel verward met Laxton's Perfection, maar is hiervan te onderscheiden doordat, in tegenstelling met Laxton's Perfection, de onderzijde der bladeren nagenoeg onbehaard is en de bladvoet van alle bladeren langs de eenjarige scheuten diep hartvormig is. Lit. 1.

Goede groeier met middelmatige

vruchtbaarheid. Sterk bestand tegen wind, weinig gevoelig voor kaligebrek; geen blinde twijgen. Blad vrij groot, met iets omlaag gebogen rand. Bloesem tamelijk vroeg, plat-schotelvormig, geelgroen; ronde, groene ring; vrij gevoelig voor nachtvorst. De bes rijpt middentijds. Grote trossen met vrij kleine bessen; met duidelijke overlangse vaatbundelstrepen. Teer en zeer gevoelig voor regen; slechter vervoerbaar dan andere rassen. Zachtzuur, zeer fijn van smaak. Goede tafeldes; waarschijnlijk ook goed voor snelvriezen. Verschillende telers zijn geneigd de teelt van deze tere bes op hun bedrijf te beperken. Op sommige zandgronden doet hij het zeer slecht in tegenstelling met andere rassen.

6. Prince Albert.

Duitse Zure, Holländische Rote, Röd Spansk, Verrière rouge, Dik-kop. Waarschijnlijk een kruising van *R. petraeum* Wulfen met een botanische variëteit van *Ribes rubrum* L. Oude bes; vermoedelijk reeds in 1758 door Knoop bedoeld als „grote roode bes met roode bloesem”. Herkomst onbekend. In verband met de Franse en Duitse namen niet te verwarren met de oude, en dus ook „Hollandse rode” bessen.

Groei goed; vruchtbaarheid doorgaans best. Sterk bestand tegen wind en tegen bladvlekziekte. Geen blinde twijgen. Letten op selectie van stekhout; er komen takken voor met steriele bloemen. Blad iets behaard; middellob lang en puntig; zijlobben naar voren gericht. Gevoelig voor kaligebrek.

Bloesem laat, geelgroen, onderste deel roodachtig; komvormig; geen ring. Weinig ontwikkeld helmbindsel; kroonblaadjes groot. Vrij weinig gevoelig voor nachtvorst. Ongeschikt voor glasteelt. Vruchten zeer laat rijp; korrels vrij groot, in middelmatige trossen; zeer zuur; de suiker-zuur verhouding is vrij ongunstig. Zeer gevoelig voor regen. Weinig vitamine C. Fabrieksbes. Te zuur voor tafel en bessenwijn; ongeschikt voor snelvriezen.

C. NIEUWE EN BEPROEVENS- WAARDIGE RASSEN.

7. Rondom.

Kruising van *Ribes multiflorum* met Versailles en verder gekruist met een oude zoete Nederlandse bes. Oorspronkelijke benaming Radboud, doch deze naam kon in verband met het kwekersrecht niet worden gehandhaafd.

Uitstekende groeier en zeer rijke drager. Weinig gevoelig voor wind. Sterk bestand tegen kaligebrek en bladvlekziekte. Weinig blinde twijgen. Ongeschikt voor glasteelt.

Bloeit laat; is ongevoelig voor nachtvorst. Wel enigszins gevoelig voor warmte.

Rijpt laat in rondom bezette, zware trossen. De bes is groot. Tamelijk zuur van smaak, ongevoelig voor regen, zodat de pluk niet overhaast behoeft te geschieden. Wordt voor tafelgebruik verhandeld, doch is meer bij uitstek een bes voor de

industrie. Overigens ontbreken verschillende gegevens aangaande de vruchten. Lange snoei, in de trant van die der zwarte bessen, wordt in overweging gegeven.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

Verschillende in de vorige Rassenlijst genoemde rassen worden nu afgeraden, daar zij geen bijzondere verdiensten bezitten, in vergelijking met de onder A, B en C genoemde.

8. **St. Anna Korfke**
9. **La Constante**
10. **Fertility**
11. **Loppersummer**
12. **Hoornse Geelsteel**
13. **Rode Geelsteel**
14. **Witte Hollandse**
15. **Moore's Ruby**
16. **Wilson's Longbunch**
17. **Gondouin.**

Literatuur:

Floor. J., Laxton no 1 en Laxton Perfection. Boomkw. 3, 1948, 20, 160 en Meded. I.V.T. no 18, p. 22.

ROZEBOTTEL

Rozebottels bevatten een hoog vitamine C-gehalte, waarop vooral in de wereldoorlog de aandacht viel als binnenlandse bron voor dit voedingsbestanddeel, waaraan de mensen in onze streken vooral in de voorjaarsmaanden te kort kunnen komen.

Er zijn rozesoorten welke flinke bottels leveren (*Rosa rugosa*), waaraan ook nog vrij veel vlees zit. Van rozebottels is jam te bereiden en verder kunnen bottels gebruikt worden voor het vitaminiseren van sommige andere fruitconserven.

In Wageningen selecteerde men een bijzonder hoog vitamine C-gehalte van bijna 2½%. Deze vormen vallen binnen de groepen *Alpinae-Vestitae* en *Cinnamomea-*

Canninae volgens G. A. Boulenger (Bull. du Jardin Botanique de l'Etat Bruxelles, 10, 12, 13, 14 en 15). De geselecteerde vormen worden aangeduid als Wageningen No 2, No 5 en No 7.

Daar de rozebottels transport over grote afstanden moeilijk verdragen en dan spoedig hun vitamine C-gehalte verliezen, heeft de teelt alleen zin, indien een verwerkende industrie voor dit artikel in de directe nabijheid is. De verwerking der bottels der genoemde geselecteerde vormen is gehouden en gebonden aan het Nederlandse octrooi No 50077. De opbrengst in kg per ha is niet hoog en de teelt niet zo eenvoudig vanwege de doornen.

TAMME KASTANJE

Deze staat hier te lande op de grens van laanboom en fruitboom. 't Is hier wat koud. Betere kastanjes produceert Frankrijk en ook Italië, maar men kan ze hier planten en doen dragen. Zelfsteriliteit is een gewoon verschijnsel. Men plante daarom twee kastanjes naast elkaar. De bomen worden

niet gekeurd en verschillende namen waarborgen dus geen verschillend ras. Zaailingen zijn misschien even goed als benaamde exemplaren. De boomkweker biedt ze aan als *Castanea vesca*. De paardenkastanje heet daarentegen *Aesculus*. Zie Junge, Strauch- und Schalenobst, gekl. pl.

VIJG

Tot de onbelangrijkste fruitsoorten behoort de Vijgeboom, die overal door het land verspreid, echter in zo gering aantal voorkomt, dat het nauwelijks de moeite waard is van vijgenteelt te spreken. Hier en daar ontmoet men een boom in een druivenkas tegen de gevel, een enkele boom buiten en er is slechts eens een hele kas met vijgenbomen waargenomen. De vrucht met haar flauwzoete smaak voldoet maar

matig en de productie is gering. In harde winters sneuvelen veel vijgebomen, wanneer zij onvoldoende worden gedekt. Franse en Engelse pomologen kennen een sortiment, doch hier te lande ontmoet men slechts één of twee rassen, waarvan de benaming niet te controleren is. De paarse komt het meest voor. Zie Junge, Strauch- und Schalenobst, gekl. pl.; verder Les Meilleurs Fruits.

Goliath

Foto I.V.T.

ZWARTE BES

EIGENSCHAPPEN VAN DE ZWARTE BESSERASSEN IN CIJFERS EN LETTERS

Rassen per groep in volgorde van rijptijd	Struik		Bloem			Vrucht							
	Groei- kracht	Productiviteit per ha	Bloei- tijd	Bloei- duur	Onafhanke- lijkheid v. bijen	Rijp- tijd	Tros- lengte	Bes- grooite	Kleu- ring	Weer- stand tegen ruien	Pluk- baar- heid	Gehalte aan vitamine C	Gebruiks- waarde
A. Aanbevelenswaardige rassen													
1. Wellington XXX	4	4	3	2	3	2	4	5	4	4	4	5	k,f
2. Goliath	5	5	5	5	4	3	2	4	3	4	3	3	k,f
3. Roodknop	4	5	5	3	4	3	2	4	2	4	3	-	k,f
B. Aanvullende rassen													
4. Silvergieter's Zwarte	4	3	2	2	2	2	5	5	5	2	5	3	k,f
5. Baldwin Hilltop	3	5	1	3	5	3	3	3	5	5	3	5	k,f
C. Nieuwe en beproevens- waardige rassen													
6. Westwick Choice	3	5	1	-	-	4	3	4	-	-	3	4	k,f
7. Westwick Triumph	4	4	3	-	-	3	3	4	-	-	3	-	k,f
8. Mendip Cross	3	4	-	-	-	5	3	4	-	-	3	-	k,f
9. Cotswold Cross	3	4	-	-	-	-	3	4	-	-	3	-	k,f
D. Niet-aanbevolen rassen													
Zie blz. 147													

Toelichting:

In het algemeen geeft een hoog cijfer een gunstige ontwikkeling van de betrokken eigen-
schap aan.

Bloei- en rijptijd: 1 = vroeg; 5 = laat.

Gebruikswaarde: k = keuken; f = fabriek.

BESCHRIJVING VAN DE ZWARTE BESSERASSEN

A. AANBEVELENSWAARDIGE RASSEN.

1. Wellington XXX.

Gewonnen in 1913 door Capt. Wellington en in de handel gebracht door het proefstation te East Malting in Engeland.

Tamelijk grote, zeer vruchtbare struik met brede groeiwijze. Zeer vatbaar voor rondknop en brandnetelblad. Bloei tamelijk laat en kortstondig; bevruchting afhankelijk van bijen.

Rijping middentijds en gelijkmatig; trossen zeer lang, plukken goed. Bessen groot; smaak uitstekend. De hangende groei veroorzaakt wel moeilijkheden bij de pluk en geeft soms vuile vruchten, hetgeen door een juiste snoei misschien wel is op te heffen.

2. Goliath.

Naam ongeveer 60 jaar bekend. In het buitenland houdt men deze bes wel voor een Nederlandse. Hier komen struiken voor van 70—75 jaar oud (Lage Zwaluwe).

Struik flink; zeer vruchtbaar. Vatbaar voor brandnetelblad. Gevoelig voor Californische pap. Strenge selectie van het stekhout is nodig. Knoppen lichtgroen, vaak rose aangelopen. Blad teruggebogen; vertoont vaak een lichte fasciatie van de takken. Bloei laat en langdurig. Stuifmeel goed; vrij onafhankelijk van bijenbezoek.

Vruchten middentijds en onregelmatig rijpend. Trossen kort, plukt wat lastig. Bes matig groot, stevig. Smaak matig. Gevoelig voor de grondsoort, misschien meer dan sommige andere zwarte bessen. Zware klei zowel als droge zandgrond zijn ongeschikt. Op goede zandgrond, veen en lichte klei voldoet deze bes goed.

3. Roodknop.

Selectie van Ir J. Heemstra, Groningen.

Tamelijk grote, zeer vruchtbare struik. Iets minder gevoelig voor

brandnetelblad dan Goliath. Knoppen rood, bij het uitlopen in het oog vallend roodbruin.

Bloei laat en kort. Stuifmeel goed. Zet gemakkelijk vrucht. Komt in vele eigenschappen overeen met Goliath, maar heeft een langere tros en iets zachtere bes. Bessen matig groot, ongeveer tegelijk met Goliath rijp. Kleur soms bruinzwart. Smaak matig.

B. AANVULLENDE RASSEN.

4. Silvergierter's Zwarte.

Omstreeks 1926 gewonnen door Ir C. M. van der Slikke op de proeftuin te Leeuwarden en in 1936 in de handel gebracht.

Tamelijk flinke, steil groeiende, matig vruchtbare struik. „Rode knoppen”. Bloei betrekkelijk vroeg en kortstondig. Goed stuifmeel. Zonder insectenbezoek is de vruchtzetting minder goed, waardoor de productie wel eens lijdt. Rijping vroeg en gelijkmatig. Plukt best. Bessen groot; smaak goed. Bij volledige rijpheid is de schil wel iets te zacht. Naar alle waarschijnlijkheid nogal gevoelig voor de grondsoort. Het beste thuis op zware grond, althans indien het klimaat geschikt is. Valt op lichte grond wel tegen.

5. Baldwin Hilltop.

Selectie van de Baldwin. Oorsprong onbekend. Het wordt mogelijk gedacht, dat de tegenwoordige Baldwin identiek is met de aloude Naples; wat nu Naples heet zou dan eigenlijk Baldwin moeten zijn. Is deze veronderstelling juist, dan is deze bes vermoedelijk een der eerste zwarte bessen.

Struik betrekkelijk klein en laag, doch breed uitgroeiend. Zeer vruchtbaar. Matig gevoelig voor nachtvorst. Vrij vatbaar voor rondknop en brandnetelblad. Knoppen opstaand en bruinachtig of lichtgroen. Bladschijf ongeveer vlak. Bloei betrekkelijk vroeg, hoewel het verschil met andere rassen gering is. Stuifmeel goed; bevruch-

ting vrijwel onafhankelijk van bijen.

Rijping even na Goliath. Tros matig lang, bes middelmatig groot, best van kleur; goed van smaak. Lastig in het plukken. Het is de vraag, of het ras daarom gehandhaafd kan blijven.

C. NIEUWE EN BEPROEVENS- WAARDIGE RASSEN.

6. Westwick Choice.

Engels ras, verspreid door Col. Petre in Norfolk.

Matig grote, vrij breed uitgroeiende, zeer vruchtbare struik. Bloei betrekkelijk vroeg.

Rijping laat en enigszins ongelijkmatig. Matig lange tros, normaal te plukken. Bessen groot, smaak matig. Weinig details bekend.

7. Westwick Triumph.

Engels ras, gewonnen door G. Davison en verspreid door Col. Petre te Westwick in Norfolk.

Grote, rijkdragende struik. Bloei en rijping middentijds. Trossen vrij lang, flinke, goed kleurende, iets ongelijkmatig rijpende bessen, waardoor de pluk, evenals bij Goliath, lastig wordt.

8. Mendip Cross.

Gewonnen door G. T. Spinks op het Long Ashton Research Station bij Bristol en in 1932 in de handel gebracht. Afstamming van Boskoop Giant (Hoogendijk's Seedling).

Groei op lichte grond matig; in regenrijke gebieden van Engeland krachtig. Takstand ongeveer als van Wellington XXX. Bladontwikkeling vroeg; bloei middentijds.

Rijping vroeg. Trossen met 8—9 bessen; bessen groot en zwak zuur. Schil vrij taai.

9. Cotswold Cross.

Gewonnen door G. T. Spinks op het Long Ashton Research Station bij Bristol uit een kruising van Victoria (of Goliath) met Baldwin. Groei evenals Goliath met opgerichte takstand. Weinig gevoelig voor zwavel. Bloei vroeg; rijping laat. Trossen matig lang met 7—9 bessen. Deze zijn vrij klein, zwak zuur, kleuren goed en hebben een dikke schil.

D. NIET-AANBEVOLEN RASSEN.

10. Lee's Prolific.

Weinig praktijkervaring, zeer vatbaar voor brandnetelblad.

vervolg AARDBEI.

Literatuur:

1. Schaal, G., Stein-, Beeren- und Schaalnobst, 1930, 127 pp.
2. Müller, Deutschlands Obstsorten, 1932, Bd. 7.
3. Kronenberg, H. G., J. D. Gerritsen, C. H. Klinkenberg e.a., De Aardbei, 1949, 327 pp.
4. Ministry of Agriculture and Fisheries, Strawberries. Bull. No 95, 4th ed., 1952, 38 pp., afb., tabn.

REGISTER

Bij het gebruik van het register dient men op het volgende te letten:

1. Het register is zeer eenvoudig gehouden, waarbij de aangegeven namen van de rassen slechts verwijzen naar de beschrijvingen. Wordt dus hier en daar in de tekst terloops een naam genoemd, dan is dit niet opgenomen.
2. Een naam die uit meerdere woorden bestaat, kan onder alle trefwoorden worden gevonden.
3. De kapitaal gedrukte woorden zijn de namen, waaronder de rassen officieel bekend zijn. De gewoon gedrukte zijn synoniemen.

A	Blz.		Blz.
A. 2	39	AMSDEN	120
AARDBEIRASSEN	29, 30	Amsden June	120
ABERSON. PROF.	66	ANGERS. KWEEE D'	99
ABESSE DE MOULAND	88	ANNONAY. GUIGNE D'	80
ABRIKOOSONDERSTAMMEN	33	APELDOORN. ROEM VAN	31
ABRIKOOSRASSEN	33, 34	APPELONDERSTAMMEN	35
ACHILLES	90	APPELRASSEN	40, 42
ADMIRABLE. WALBERTON	127	Apricot. Early Rivers	135
ALBA. MORUS	91	ARKANSAS	123
ALBERT. PRINCE	141	ASDONKSE	81
ALENCON. DOYENNE D'	114	AUCHINCROUTE CLIMAX	31
Alexander Lucas Butterbirne	105	Aveline grosse longue d'Espagne	74
ALEXANDRE LUCAS. BEURRE	105	Aveline rouge	74
Alexandria. Muscat of	66	AVRANCHES. BONNE	
ALEXANDRIE. MUSCAT		LOUISE D'	103
BLANC D'	66	Avranches. Gute Luise von	103
Alexandrië. Muscaat van	66		
Alexandrie. Muscat d'	66	B	
Alexandrien. Weisser Muskat von	66	Bakpeer. Belgische	113
ALEXIS LEPERE	126	BALDWIN HILLTOP	146
ALFHEIM. EARLY RIVERS TYPE	81	BALTET	122
ALICANTE. BLACK	65	BALTET. EVA	114
Alicante. Blaue	65	BALTET. LUCIEN	67
Alicantse	65	Baltet. Rode	122
ALLINGTON PIPPIN	57	BANANA. WINTER	57
ALPHEN. PERZIK VAN VAN	115	BARRINGTON	126
ALTEÑA. ROEM VAN	113	Bartlett	105
Altesse Double	136	BATH. BEAUTY OF	53
ALTHAN. REINE CLAUDE D'	134	Béarn. Du	73
Altländer Glockenapfel	56	BEAUSSE. BELLE DE	125
AMANDEL	34	BEAUTY	138
AMANDEL (perzikonderstam)	117	BEAUTY OF BATH	53
Amazone	30	BEEKSE LATE	88
AMERIKAANSE VEENBES	60	BEIERLANDER	87
ALEXANDRIE. MUSCAT		Belgische Bakpeer	113
BLANC D'	66	BELLE DE BEAUSSE	125
Alexandrië. Muscaat van	66	Belle de Boskoop	44

	Blz.		Blz.
BELLE DE DOUE	125	BOSKOOP. SCHONE VAN	44
BELLE DE VITRY	126	Boskoop. Schöner von	44
BELLE IMPERIALE	126	BOSKRIEK. LIMBURGSE	77
BELLE LUCRATIVE	116	BOUSSOCH. DOYENNE	114
Bellissime d'hiver	110	BOWA	32
BENONI	56	BOYSENBERRY	61
BERERD. DUCHESSÉ	113	BRAAM	61
BERKELY	59	BRAINERD	61
BESCHERMING VAN DE KWE- KERSEIGENDOM VAN NIEUWE		BRAMLEY'S SEEDLING	49
RASSEN VAN FRUITGEWASSEN	15	BREDASE	34
Beste. Klosterneuburger Ungarische	34	BREDERODE	111
BEURRE ALEXANDRE LUCAS	105	Brederode. Echte	111
BEURRE CLAIRGEAU	108	Brederode. Rode	111
BEURRE DILLY	114	Brederode. Valse	111
Beurré Gellert	106	BREDERODE. ZOETE	111
BEURRE HARDY	106	Brederode. Zure	111
BEURRE LEBRUN	114	BRIGG'S RED MAY	126
BEURRE SUPERFIN	112	Broad-leaved English Paradise	38
BIGARREAU NAPOLEON	85	BROMPTON	117, 129
BILYEU	127	Bruine Spaanse	86
BIRNE. SOLANER	112	BRUINE VLEESKERS	86
Bla Frankendaler	65	Bruine. Zeeuwse	82
BLACK ALICANTE	65	BRUNEL. TARDIVE DE	122
BLACK DAMAS C	130	BURBANK	137
Black Hamburgh	65	Butterbirne. Alexander Lucas	105
BLANC D'ALEXANDRIE.		Butterbirne. Clairgeau's	108
MUSCAT	66	Butterbirne. Gellerts	106
BLANCHET. MADAME	125	Butterbirne. Hochfeine	112
Blanche. Madeleine	121	C	
Blanser	84	CALEBASSE DE TIRLEMONT	114
Blaue Alicante	65	Canada	125
Blauer Trollinger	65	Canada Early	125
Blaues Ochsenauge	66	CANADA. HIGH'S EARLY	125
BLAUWE BESSERASSEN	59	Canada. Précocé du	125
Blauwe. Eldense	134	CASTLE. STIRLING	126
BLAUWE KROOS	116	CHAMPION (kwee)	91
Blauwe Wijnpruim	133	CHAMPION (perzik)	121
Blinker	84	CHAMPION. GOLDEN	65
BLOEMEEZOET	56	CHARNEU	104
BLONDEAU	127	Charneu. Fondante de	104
Blonde. Lentse	90	Charneu. Köstliche von	104
BLONDELLE	124	Charneu. Merveille de	104
BLOOD. JUNE	137	CERRY COX	44
Blut Nuss	74	CHEVREUSE HATIVE	126
BOB. CROWN	90	CHINA SEPTEMBRE. TOS	127
BODEMKAART VAN NEDER- LAND. VEREENVOUDIGDE	17	CHINA NOVEMBRE. TOS	127
BOERENWITTE. DUBBELE	136	CHOICE. WESTWICK	151
Bolwiller. Merveille de	73	Chrétien Williams. Bon	105
Bon Chrétien Williams	105	Chrétien. Williams Bon	105
Bon Chrétien. Williams	105	Christbirne. Williams	105
BONNE D'EZEË	114	CLAIRGEAU. BEURRE	108
BONNE LOUISE D'AVRANCHES	103	Clairgeau's Butterbirne	108
Bonne of Jersey. Louise	103	Clapp. Favourite de	102
Bon Ouvrier	126	Clapp's Favorite	102
BORDEAUX. JULI	126	CLAPP'S FAVOURITE	102
Boskoop. Belle de	44	Clapp's Liebling	102
		CLAUDE D'ALTHAN. REINE	134

	Blz.		Blz.
CLAUDE D'OULLINS. REINE	134	DEUTSCH EVERN	30
CLAUDE VAN SCHOUWEN.		Dikke Loen	83
REINE	135	Dikkop	111, 141
CLAUDE VERTE. REINE	133	DILLY. BEURRE	114
Climax	31	DIXI	59
CLIMAX. AUCHINCRUIVE	31	Dodrelabi	66
CLOSE	53	Double. Altesse	136
Cob Nut	74	Doucin. Echte	38
Cob Filbert. Webb's Prize	73	Doucin. Groene	38
Cob. Large	74	Doucin. Holstein	37
Cob. v. Hogg. Filbert	73	Doucin. Zwarte	38
COB. WEBB'S PRIZE	73	DOUE. BELLE DE	125
COX. CHERRY	44	DOYENNE BOUSSOCH	114
COX. CRIMSON	44	DOYENNE D'ALENCON	114
Cox. Orange de	43	DOYENNE DU COMICE	108
Cox's Orange	43	DROGANS GELBE	
COX'S ORANGE PIPPIN	43	KNORPELKIRSCH	88
Cox's Orangen Renette	43	DROOPER. WARWICKSHIRE	135
CODLIN. MANKS	47	Drop. Golden	90
Coeur. Pomme de	50	DROUARD. PRESIDENT	109
COLMAN. GROS	66	DR SEELIGS ORANGEPEPPING	57
Colmar. Gros	66	DRUIVE-ONDERSTAMMEN	63
COMICE. DOYENNE DU	108	DRUIVERASSEN	64, 65
COMMISSIE VOOR DE RASSEN- LIJST VOOR FRUIT. SAMEN- STELLING	3	Du Béarn	73
COMMON MUSSEL	130	DUBBELE BOERENWITTE	136
COMTESSE DE PARIS	109	DUBBELE MEIKERS	82
CONFERENCE	103	DUBBELE ORANGE	34
CONSTANTE. LA	142	Dubbele vroege Montagne	121
Coque tendre. Cosford à	74	DUCHESE BERERD	113
CORNWALL. DUCHESS OF	123	DUCHESS OF CORNWALL	123
COSFORD	74	Duchess of Edinburgh	74
Cosford à coque tendre	74	Duchess. Pitmaston	107
Cosford. Improved	74	Duchess. Williams	107
Cosford Nut	74	Duitse. Vroege	81
Cosforder Zellernuss	74	Duitse Zure	141
COTSWOLD CROSS	147	DUKE. MAY	91
COVILLE	59	DUKE OF YORK	120
CRAB C	38	DIJKMANSZOET	55
CRANBERRY	60	DYMOND	127
CRIMSON COX	44		
CRONCELS. TRANSPARENTE DE	56	E	
CRONENSTEIN. VROEGE VAN	126	EAGLE. SEA	124
CROSS. COTSWOLD	147	Early Apricot. Rivers	135
CROSS. MENDIP	147	Early Canada	125
CROWN BOB	90	EARLY CANADA. HIGH'S	125
CZAR	134	EARLY. HALE	126
		EARLY LAXTON	133
		Early Orleans	133
D		Early Prolific	134
DAMAS C. BLACK	130	Early Rivers	134
DAVIANA	74	EARLY RIVERS TYPE ALFHEIM	81
DAVIDIANA. PRUNUS	117	EARLY SULPHUR	90
Dechantsbirne. Vereins	108	EARLY TRANSPARENT GAGE	135
DEKKER. ROEM VAN	56	EARLY VICTORIA	56
DEKKERS GLORIE	57	EARLY WORCESTER.	
DELICIOUS. GOLDEN	45	TYDEMAN'S	53
DENNISTON'S SUPERB	136	Echte Brederode	111
		Echte Doucin	38

	Blz.		Blz.
Edinburgh. Duchess of	74	Frauentdorf. Précoce de	74
Eisdener Klumpke	52	Frauentdorfer Zellernuss. Frühe	74
EKENSTEIN. REINETTE VAN	56	Frühe Frauentdorfer Zellernuss	74
ELBERTA. JULY	126	FRÜHE FRANZÖSISCHE	80
Eldense Blauwe	134	FRÜHE. KASSINS	81
ELLISON'S ORANGE	48	FRÜHE VON FRAUENDORF	74
ELSE	136	Frühe von Trévoux	102
EMMA LEPPERMAN	136	FRÜHERNTE. MACHERAUCH'S	32
EMILE D'HEYST	107	FRÜHESTE DER MARK	80
Emile Royal	67	Früheste Gelbe	90
Emile Royal. Ronde	67	FRUITTEELT. KLIMAAT EN	21
EMILE ROYAL. WITTE	67		
ENGELAND. PRESENT VAN	51	G	
Engelse Kroon	51	GAGE. EARLY TRANSPARENT	135
Engelse Witte	90	Gage. Jefferson's	135
Engelse Witte. Grote	90	Galande	127
ENGELSE ZWOLSE	122	GARIBALDI	73
English Paradise. Broad-leaved	38	Garibaldi. Webb's	73
Enkele vroege Montagne	121	Gascogner	85
ENTERPRISE. MALLING	71	GEANT DE HALLE	73
ERMGAARD. ZOETE	57	Gelbe. Früheste	90
ERSTLING AUS VIERLANDEN	140	GELBE KNORPELKIRSCH.	
Espagne. Aveline grosse longue d'	74	DROGANS	88
Espagne. Noisetier d'	74	GEELSTEEL. HOORNSE	142
Etoilée. Reinette rouge	50	GEELSTEEL. RODE	142
EVA BALTET	114	GELE KROOS	116
EVERGREEN. OREGON	61	GELE KROOSJESPRUIM	130
EVERGREEN. THORNLESS	61	Gele. Ruige	90
EVERN. DEUTSCH	30	Gellert. Beurré	106
EXPLOIT. MALLING	71	Gellerts Butterbirne	106
EZEE. BONNE D'	114	GEORGE. HITT'S ROYAL	123
		Gerrard's	90
F		GERSTETTER. RUTH	139
F 12/1	77	GERTRUDIS	70
Favorite. Clapp's	102	GEULLE. HERFSTPEER VAN	114
FAVOURITE. CLAPP'S	102	GIESER WILDEMANS	110
Favourite de Clapp	102	GLANERBRUG. LAXTON VAN	31
FAY'S PROLIFIC	140	Glimmer	84
Fellenberger	136	GLOCKENAPFEL	56
FERTILITY	142	Glockenapfel. Altländer	56
Filbert Cob v. Hogg	73	Glockenapfel. Weisze	56
Filbert. Red	74	GLOIRE LYONNAISE	120
Filbert. Webb's Prize Cob	73	Gloire de Lyonnaise	120
Fondante de Charneu	104	GLORIE. DEKKERS	57
FORMOSA	138	GLORIE VAN HOLLAND	44
FORTUNE. LAXTON'S	54	GOLDEN CHAMPION	65
FOSTER'S WHITE SEEDLING	63	GOLDEN DELICIOUS	45
FRAMBOZERASSEN	69, 70	Golden Drop	90
FRANCE. LA	120	GOLDEN JAPAN	137
Frankendaler. Bla	65	GOLIATH	146
Frankenthal	65	GONDOUIN	142
Frankenthaler	65	Goudreinette	44
FRANQUETTE	96	Gräfin von Paris	109
FRANS MEYLINGKERS	86	Granacke	65
Franse Wijnpruim	133	Granaxa	65
FRANZÖSISCHE FRÜHE	80	GRATIOLI OF JERSEY	114
FRAU MIEZE SCHINDLER	32	GRETA JONKER	126
FRAUENDORF. FRÜHE VON	74	GRIEVE. JAMES	42

	Blz.		Blz.
GRIEVE. REDCOAT	43	IEPHOF. SCHONE VAN	57
Groene Doucin	38	IMPERIALE. BELLE	126
GROEPEN. INDELING VAN HET		Improved Cosford	74
FRUIT IN VIER	11	INDELING VAN HET FRUIT IN	
GRONDEN MET HUN BELANG-		VIER GROEPEN	11
RIJKSTE EIGENSCHAPPEN		Industry	90
VOOR DE FRUITTELT	16	INDUSTRY. WHINHAMS	90
GRONINGER JUTTEPEER	114	INGRID MARIE	54
GRONINGER KROON	51	INHOUD	5
GRONINGER PIPELING	55	INLEIDING	9
GRONVELDER KLUMPKE	52	INSPECTEUR LÖHNIS	84
GROS COLMAN	66	ITALIAANSE KWETS	136
Gros Colmar	66		
GROS MAROC	66	J	
Grosse longue d'Espagne. Aveline	74	JAMES GRIEVE	42
GROSSE MIGNONNE	127	JAMES WALKER	126
Grosze runde Spanische Nuss	73	JAPAN. GOLDEN	137
Grosze Zellernuss	73	JAPANESE WIJNBES	75
Grote Engelse Witte	90	Jaune de Metz. Paradise	37
GUIGNE D'ANNONAY	80	JAUNE. TRANSPARENTE	42
Gule. Tidlige	90	JEFFERSON	135
Gute Luise von Avranches	103	Jefferson's Gage	135
		JERSEY	60
H		JERSEY. GRATIOLI OF	114
HALE EARLY	126	Jersey. Louise bonne of	103
HALE. J. H.	124	JEWEL. MALLING	72
HALLE. GEANT DE	73	J. H. HALE	124
Hallesche Riesennuss	73	JONATHAN	46
Hamburg. Black	65	JONKER. GRETA	126
HARDY. BEURRE	106	JONKHEER VAN TETS	140
Hardy. Poire	106	JUCUNDA	30
HATIVE. CHEVREUSE	126	Juliana	121
HAZELNOOT	73	JULI BORDEAUX	126
Hedelfinger Riesenkirsche	85	JULIEN A. ST.	129
Heerappel	51	JULY ELBERTA	126
HERFSTPEER VAN GEULLE	114	June. Amsden	120
HEYST. EMILE D'	107	JUNE BLOOD	137
HIGH'S EARLY CANADA	125	JUNE. RED	138
HILLTOP. BALDWIN	146	JUT	114
HIMALAYA	61	JUTTEPEER. GRONINGER	114
HITT'S ROYAL GEORGE	123		
Hiver. Bellissime d'	110	K	
Hochfeine Butterbirne	112	KASSINS FRÜHE	81
Høed Orange	54	Kassins. Zachte	81
Hogg. Filbert Cob. v.	73	KASTANJE. TAMME	143
HOLLAND. GLORIE VAN	44	KENTISH	87
HOLLAND. PRESENT VAN	57	KERNECHTE VOM	
Hollande. Posson rouge de	52	VORGEERGE	115
HOLLANDER	87	KERNIELSE	83
Holländische Rote	141	KERSE-ONDERSTAMMEN	77
HOLLANDSE. WITTE	142	KERSERASSEN	78, 80
Holstein Doucin	37	KESTREL	126
HONGAARSE	34	Ketziner Ideal	38
HOORNSE GEELSTEEL	142	KEULEMAN	57
HORNET	72	KIRKES	136
		Klaraeble	42
I		Klarapfel. Weisser	42
Ideal. Ketziner	38	Klaräpple. Vitt	42
IEPERENBURG. ROEM VAN	32	Kleine Loen	83

	Blz.		Blz.
KLEIPEER	114	LATE. BEEKSE	88
KLERK	86	Late Mof	30
KLIMAAT EN FRUITTEELT	21	LAXTON. EARLY	133
KLIMAATKAART VAN NEDERLAND	23	LAXTON NO. 1	141
Klosterneuburger Ungarische Beste	34	LAXTON VAN GLANERBRUG	31
Klumpke. Eisdener	52	LAXTON'S FORTUNE	54
KLUMPKE. GRONVELDER	52	LAXTON'S PERFECTION	141
KNOLKERS	87	LAXTON'S SUPERB (appel)	49
KNORPELKIRSCH. DROGANS		LAXTON'S SUPERB (peer)	112
KNORPELKIRSCH. GELBE	88	LEAVED. PARSLEY	61
KNORPELKIRSCH. SCHNEIDERS SPÄTE	85	LEBRUN. BEURRE	114
KONINGSKERS	86	LEE'S PROLIFIC	147
KONINGSZUUR	57	LEFEBER. MADAME	31
Kooi. Madame	32	Légipont	104
KORFKE. ST. ANNA	142	LEMOENAPPEL	57
Köstliche von Charneu	104	Lentse Blonde	90
Kroon. Engelse	51	Leopold	104
KROON. GRONINGER	51	LEPERE. ALEXIS	126
KROON. ZOETE	49	LEPPERMAN. EMMA	136
Kroon. Zure	51	Le Vainqueur	123
KRIEK. WESTERLEESE	87	Liebling. Clapp's	102
KROOS. BLAUWE	116	Limburgse Boskriek	77
KROOS. GELE	116	Lion. Yellow	90
KROOS. RODE	116	Loen. Dikke	83
KROOSJESPRUIM. GELE	130	Loen. Kleine	83
KRUISBESSERASSEN	89, 90	Loen. Langstelige	83
KWEE	91	Loen. Vroege	83
KWEE A	98	Loen. Zwarte	83
KWEE C	99	LOGANBERRY	61
KWEE D'ANGERS	99	LÖHNIS. INSPECTEUR	84
KWEE DE PROVENCE	99	LOMBARTSCALVILLE	51
KWEKERSEIGENDOM VAN NIEUWE RASSEN VAN FRUITGEWASSEN. BESCHERMING VAN	15	LONDON PIPPIN	57
KWEKERSGOUD	126	LONGBUNCH. WILSON'S	142
KWETS. ITALIAANSE	136	Longue d'Espagne. Aveline grosse	74
KWETS. ZOETE	136	LOPPERSUMMER	142
L		Louise bonne de Jersey	103
LA CONSTANTE	142	LOUISE D'AVRANCHES. BONNE	103
LA FRANCE	120	LOUTREUIL. PRESIDENT	113
LADY	120	LUCAS. BEURRE ALEXANDRE	105
Lady Palmerston	120	Lucas Butterbirne. Alexander	105
Lady Palmerston. Vroege	120	LUCIEN BALTET	67
Lamberts Large	74	LUCRATIVE. BELLE	114
LAMBERTSNOOT. RODE	74	Luisse von Avranches. Gute	103
Lambertsnoot. Roodpit	74	LUIZET. PRESIDENT	125
Lambertsnuss. Rote	74	LUNTERSE PIPPELING	57
Lambertsnuss. Spanische	74	LYONNAISE. GLOIRE	120
Lamotte	80	Lyonnaise. Gloire de	120
LANGE SPAANSE	74	M	
Langstelige Loen	83	M. I	38
Large Cob	74	M. II	38
Large. Lamberts	74	M. IV	37
Lascineatus. Rubus	61	M. VII	37
		M. IX	37
		M. XI	38
		M. XIII	38
		M. XVI	38
		M. XXV	39

	Blz.		Blz.
MACHERAUCH'S FRÜHERNTE	32	MONTAGNE	115
Macrocarpon. Vaccinium	60	Montagne	121
MADAME BLANCHET	125	Montagne. Dubbele vroege	121
Madame Kooi	32	Montagne. Enkele vroege	121
MADAME LEFEBER	31	MONTAGNE. RODE	127
MADAME MOUTOT	32	MONTAGNE. WITTE	121
MADAME ROGNIAT	121	Montauban	121
MADAME TREYVE	112	Montforte. Reinette von	44
Madame Treyve. Souvenir de	112	MONTLUCON. SUCREE DE	113
Madeleine (appel)	42	MONTREUIL. NOIRE DE	127
Madeleine (perzik)	121	MOORE'S RUBY	142
Madeleine blanche	121	MOORPARK	34
Magdalene	121	Morel	87
MAHALEB	77	MOREL. ZEEUWSE ZOETE	87
MALLING ENTERPRISE	71	MORELLE	87
MALLING EXPLOIT	71	MORUS ALBA	91
MALLING JEWEL	72	MORUS NIGRA	91
MALLING PROMISE	71	MOULAND. ABESSE DE	88
MANKS CODLIN	47	Moulin rouge	30
MANSFELD. PATER VAN	82	MOUTOT. MADAME	32
MARIANNA	130	Muscaat van Alexandrie	66
MARIE. INGRID	54	MUSCAT BLANC D'ALEXAN-	
MARK. FRÜHESTE DER	80	DRIE	66
MARKIES	82	Muscat d'Alexandrie	66
MAROC. GROS	66	Muscat of Alexandria	66
MAY DUKE	91	Muskat von Alexandrien. Weisser	66
MAYETTE	96	MUSSEL. COMMON	130
MAY QUEEN	57	MUSSER	121
MAY. BRIGG'S RED	126	MYROBOLAN B	129
MAYER. PROF.	125	MYRTILLUS. VACCINIUM	59
MAYFLOWER	122		
Meikers	82	N	
MEIKERS. DUBBELE	82	NANCY. MIRABELLE DE	135
MELBA	56	NIGRA. MORUS	91
MENDIP CROSS	147	No. 501	81
Merveille de Bollwiller	73	NOBLE. PRINCESSE	57
Merveille de Charneu	104	NOIRE DE MONTREUIL	127
METHLEY	138	Noisetier d'Espagne	74
METZ. MIRABELLE DE	136	Noisette à pellicule rouge	74
Metz. Paradise Jaune de	37	NORDHAUSEN. SCHÖNER VON	57
MEVROUW WURFBAIN	126	NOTARISAPPEL	48
MEYLANAISE	96	NOUVEAU POITEAU	114
MEYLINKERS. FRANS	86	NOVEMBRE. TOS CHINA	127
MIERLO'SE ZWARTE	83	Nuss. Blut	74
MIEZE SCHINDLER. FRAU	32	Nuss. Grosze runde Spanische	73
MIGNONNE. GROSSE	127	Nut. Cob	74
MIRABELLE DE METZ	136	Nut. Cosford	74
MIRABELLE DE NANCY	135	Nut. Spanish	74
MISPFL	91		
Miss Young's	74	O	
MM. 104	39	OBERSCHLESIEEN	30
MM. 106	39	Ochsenauge. Blaues	66
MM. 109	39	OKKERNOOT	93
MM. 111	39	ONTARIO	133, 137
MOERBEI	91	OPOIX	124
Mof. Late	30	Opoix. Prof.	124
MONSIEUR HATIF	133	Orange. Cox's	43
Monstrueuse. Reinette	44	Orange de Cox	43

	Blz.		Blz.
ORANGE. ELLISON'S	48	Preisnuss. Webb's	73
Orange. Høed	54	PRESENT VAN ENGELAND	51
ORANGE PIPPIN. COX'S	43	PRESENT VAN HOLLAND	57
Orangen Renette. Cox's	43	PRESIDENT DROUARD	109
ORANGEPEPPING. DR SEELIGS	57	PRESIDENT LOUTREUIL	113
ORANJE. DUBBELE	34	PRESIDENT LUIZET	125
ORANJE. TROS	34	PREUSSEN	70
Oranje. Vroege	34	PRINCE ALBERT	141
OREGON EVERGREEN	61	PRINCESSE NOBLE	57
Orleans. Early	133	PRINCESS OF WALES	124
OULLINS. REINE CLAUDE D'	134	Prize Cob Filbert. Webb's	73
Ouvrier. Bon	126	PRIZE COB. WEBB'S	73
P		PROF. ABERSON	66
Paradise. Broad-leaved English	38	PROF. MAYER	125
Paradise. Jaune de Metz	37	Prof. Opoix	124
Palmerston. Lady	120	PROLIFIC. EARLY	134
Palmerston. Vroege Lady	120	PROLIFIC. FAY'S	140
PARIS. COMTESSE DE	109	PROLIFIC. LEE'S	147
Paris. Gräfin von	109	PROMISE. MALLING	71
PARISIENNE	96	PROVENCE. KWEE DE	99
PARSLEY LEAVED	61	PROVISIEPEER	114
PATER VAN MANSFELD	82	Pruimedant	136
Pear. Stair's	105	PRUIME-ONDERSTAMMEN	129
Pellicule rouge. Noisette à	74	PRUIMERASSEN VOOR BUITEN-	
Pelliculus rouge	74	CULTUUR	131, 133
PEREGRINE	121	PRUIMERASSEN VOOR KAS-	
PERE-ONDERSTAMMEN	98	CULTUUR	132, 137
PERERASSEN	100, 102	PRUNUS DAVIDIANA	117
PERFECTION. LAXTON'S	141	PURK	115
PERSHORE	129	PURPLE PERSHORE	136
PERSHORE. PURPLE	136	Q	
Persikrött Sommeräpple	46	QUEEN. MAY	57
PERZIKONDERSTAMMEN	116	R	
PERZIKRASSEN	118, 120	RADBOUD	70
PERZIK VAN VAN ALPHEN	115	REDCOAT GRIEVE	43
PERZIKZAAIRASSEN	115	Red Filbert	74
Perzikrode Zomerappel	46	RED JUNE	138
PFIRSICHROTER SOMMERAPFEL	46	RED MAY. BRIGG'S	126
Pfundnuss	73	REINE CLAUDE D'ALTHAN	134
PIERK	115	REINE CLAUDE D'OULLINS	134
PIPPELING. GRONINGER	55	REINE CLAUDE v. SCHOUWEN	135
PIPPIN. ALLINGTON	57	REINE CLAUDE VERTE	133
PIPPIN. LONDON	57	REINE DES VERGERS	137
PIPPIN. COX'S ORANGE	43	Reinette monstreuse	44
PIPPELING. LUNTERSE	57	Reinette rouge étoilée	50
PITMASTON	107	REINETTE VAN EKENSTEIN	56
Pitmaston Duchess	107	Reinette von Montforte	44
Platter	84	REMY. SAINT	110
Poire Hardy	106	Renette. Cox's Orangen	43
POITEAU. NOUVEAU	114	Riesenkirsche. Hedelfinger	85
Pomme de Coeur	50	Riesennuss	73
POMME ROSA VERBRUGH	55	Riesennuss. Halle'sche	73
PORTUGESE	91	Rivers. Early	134
Posson rouge de Hollande	52	Rivers Early Apricot	135
Précoce de Frauendorf	74	RIVERS TYPE ALFHEIM. EARLY	81
PRECOCE DE TREVOUX	102	Rode Baltet	122
Précoce du Canada	125	Rode Brederode	111

	Blz.		Blz.
RODE- EN WITTE BESSERAS-		SCHONE VAN BOSKOOP	44
SEN	139, 140	SCHONE VAN IEPHOF	57
RODE GEELSTEEL	142	Schöner von Boskoop	44
RODE KROOS	116	SCHÖNER VON NORDHAUSEN	57
RODE LAMBERTSNOOT	74	SCHOUWEN. REINE	
RODE MONTAGNE	127	CLAUDE VAN	135
Röd Spansk	141	SEA EAGLE	124
ROEM VAN ALTENA	113	SEEDLING. BRAMLEY'S	49
Roem van Apeldoorn	31	SEEDLING. FOSTER'S WHITE	63
ROEM VAN DEKKER	56	SEELIGS ORANGEPEPPING. DR	57
ROEM VAN IEPERENBURG	32	SEPTEMBRE. TOS CHINA	127
ROGNIAT. MADAME	121	SIEGER	123
Ronde Emile Royal	67	SILVERGIETER'S ZWARTE	146
RONDOM	142	SOLANER BIRNE	112
Roodjes	55	SOMMERAPFEL.	
ROODKNOP	146	PFIRSICHROTER	46
Roodpit Lambertsnoot	74	Sommeräpple. Persikrött	46
ROSAMUND	43	Souvenir de Madame Treyve	112
ROSA. SANTA	138	Spaanse	65
ROSA VERBRUGH. POMME	55	Spaanse. Bruine	86
Rote. Holländische	141	SPAANSE. LANGE	74
Rote Lambertsnuss	74	SPAANSE. UDENSE	85
Rote Sternrenette	50	Spaanse. Zwarte	86
Rote Triumphbeere	90	Spanische Lambertsnuss	74
Rouaan	85	Spanische Nuss. Grosze runde	73
Rouge. Aveline	74	Spanish Nut	74
Rouge de Hollande. Posson	52	Spansk Röd	141
Rouge étoilée. Reinette	50	SPÄTE KNORPELKIRSCH.	
Rouge. Moulin	30	SCHNEIDERS	85
Rouge. Noisette à pellicule	74	Spithoven	80
Rouge. Pellicule	74	SPRENGERAPFEL	54
Rouge. Verrière	141	Stair's Pear	105
ROUWKOUS	115	ST. ANNA KORFKE	142
ROYAL	67	Starappel	50
Royal. Emile	67	STERAPFEL	50
ROYAL GEORGE. HITT'S	123	Sternrenette. Rote	50
Royal. Ronde Emile	67	Sterreinette	50
ROYAL. WITTE EMILE	67	STIRLING CASTLE	126
ROZEBOTTEL	143	ST. JULIEN A	129
Rozeboom	49	ST. WALFRIED	70
Rubus lascineatus	61	SUCREE DE MONTLUCON	113
RUBY. MOORE'S	142	SUEUR. THEOPHILE	126
Ruige Gele	90	SULPHUR. EARLY	90
Runde Spanische Nuss. Grosze	73	SUPERB. DENNISTON'S	136
RUTH GERSTETTER	130	SUPERB. LAXTON'S (appel)	49
RIJKMAKER	88	SUPERB. LAXTON'S (peer)	112
		SUPERFIN. BEURRE	112
S		T	
Sabots	52	TAMME KASTANJE	143
SAINT REMY	110	TARDIVE DE BRUNEL	122
Salanderbirne	112	Tendre. Cosford à coque	74
SALWEY	122	TETS. JONKHEER VAN	140
SANTA ROSA	138	THEOPHILE SUEUR	126
SCARLET	32	Thin Walled	74
SHELLINKHOUT	56	THORNLESS EVERGREEN	61
SCHINDLER. FRAU MIEZE	32	Tidlige Gule	90
SCHNEIDERS SPÄTE		TIRLEMONT. CALEBASSE DE	114
KNORPELKIRSCH	85		

	Blz.		Blz.
TONNEBOER	130,	VORGEBIRGE. KERNECHTE	
TOS CHINA NOVEMBRE	127	VOM	115
TOS CHINA SEPTEMBRE	127	Vroege Duitse	81
TRANSPARENTE DE CRONCELS	56	Vroege Lady Palmerston	120
TRANSPARENTE JAUNE	42	Vroege Loen	83
TRANSPARENT GAGE. EARLY	135	Vroege Montagne. Dubbele	121
Transparent. White	42	Vroege Montagne. Enkele	121
Transparent. Yellow	42	Vroege Oranje	34
Trévoux. Frühe von	102	VROEGE VAN CRONENSTEIN	126
TREVOUX. PRECOCE DE	102	VROEGE VAN WERDER	82
TREYVE. MADAME	112	VIJG	143
Treyve. Souvenir de Madame	112		
TRIOMPHE DE VIENNE	106	W	
Triumphbeere. Rote	90	WALBERTON ADMIRABLE	127
Triumphbeere. Weisse	90	WALES. PRINCESS OF	124
TRIUMPH. WESTWICK	147	WALFRIED. ST.	70
Trollinger. Blauer	65	WALKER. JAMES	126
TROS ORANJE	34	Walled. Thin	74
TYDEMAN'S EARLY		WARWICKSHIRE DROOPER	135
WORCESTER	53	WASSENBERGER	115
TYPE ALFHEIM. EARLY RIVERS	81	WATERLOO	123
		WEALTHY	53
U		Webb's Garibaldi	73
UDENSE SPAANSE	85	Webb's Preisnuss	73
Ungarische Beste. Klosterneuburger	34	WEBB'S PRIZE COB	73
UTILITY	135	Webb's Prize Cob Filbert	73
		Weisser Klarapfel	42
V		Weiser Muskat von Alexandrien	66
Vaccinium macrocarpon	60	Weisse Triumphbeere	90
VACCININIUM MYRTILLUS	59	Weisser Glockenapfel	56
Vainqueur. Le	123	WELLEMANPEER	114
VAKTERMEN. VERKLARING		WELLINGTON XXX	146
VAN ENKELE	13	WERDER. VROEGE VAN	82
Valse Brederode	111	WESTERLEESE KRIEK	87
VALSE IJSBOUT	114	WESTWICK CHOICE	147
VARIKSE ZWARTE	87	WESTWICK TRIUMPH	147
VARKENSPRUIM	130	WEYMOUTH	59
VEENBES. AMERIKAANSE	60	WHINHAMS INDUSTRY	90
VERBRUGH. POMME ROSA	55	WHITE SEEDLING. FOSTER'S	63
VERGERS. REINE DES	127	WHITESMITH	90
Vereins Dechantsbirne	108	White Transparent	42
VERKLARING VAN ENKELE		WILDEMANS. GIESER	110
VAKTERMEN	13	WILHELMINA	88
Verrière rouge	141	WILLIAMS	105
VERSAILLES	140	Williams Bon Chrétien	105
VERTE. REINE CLAUDE	133	Williams. Bon Chrétien	105
VICTOR	123	Williams Christbirne	105
VICTORIA (druif)	67	Williams Duchess	107
VICTORIA (pruim)	134	WLSON'S LONGBUNCH	142
VICTORIA. EARLY	56	WINSTON	52
VIENNE. TRIOMPHE DE	106	WINTER BANANA	57
VIERLANDEN. ERSTLING AUS	140	Wintercheer	52
VILMORIN	123	Winterking	52
VITRY. BELLE DE	126	Winterkroon. Zoete	49
Vitt. Klaräpple	42	Winter-Lombartsçalville. Witte	51
VLEESKERS. BRUINE	86	WITTE BESSERASSEN. RODE-	
VOGELCALVILLE	57	EN	139, 140
VOORWOORD	7	WITTE EMILE ROYAL	67

	Blz.		Blz.
Witte. Engelse	90	Zachte Kassins	81
Witte. Grote Engelse	90	Zeeuwse Bruine	82
WITTE HOLLANDSE	142	ZEEUWSE ZOETE MOREL	87
WITTE MONTAGNE	121	Zellernuss. Cosforder	74
Witte Winter-Lombartscalville	51	Zellernuss. Frühe Frauendorfer	74
WORCESTER. TYDEMAN'S		Zellernuss. Grosze	73
EARLY	53	ZIGEUNERIN	47
WRIXPARENT	42	ZOETE BREDERODE	111
WURFBAIN. MEVROUW	126	ZOETE ERMGAARD	57
WIJNBES. JAPANSE	75	ZOETE KROON	49
WIJNKERS	84	ZOETE KWETS	136
WIJNPEER. ZWIJNDRECHTSE	107	ZOETE MOREL. ZEEUWSE	87
Wijnpruim. Blauwe	133	Zoete Winterkroon	49
Wijnpruim. Franse	133	Zomerappel. Perzikrode	46
		Zure Brederode	111
Y		Zure. Duitse	141
Yellow Lion	90	Zure Kroon	51
Yellow Transparent	42	ZWARTE BESSERASSEN	145, 146
YORK. DUKE OF	120	Zwarte Doucin	38
Young's. Miss	74	Zwarte Loen	83
IJSBOUT. VALSE	114	ZWARTE. MIERLO'SE	83
		ZWARTE. SILVERGIETER'S	146
Z		Zwarte Spaanse	86
ZAAILING (appel)	35	ZWARTE. VARIKSE	87
ZAAILING (peer)	98	ZWOLSE. ENGELSE	122
ZAAILING (perzik)	117	ZWIJNDRECHTSE WIJNPEER	107

Bij de
NEDERLANDSE FRUITTELERS ORGANISATIE
Groenhovenstraat 5, Den Haag, kunt U
deze zevende beschrijvende Rassenlijst
voor fruit bestellen. Stort hiertoe f2,— op
postrekening 510883 ten name van de
Nederlandse Fruittelers Organisatie te Den
Haag of maak dit bedrag per postwissel
over. Na ontvangst hiervan wordt U zo
spoedig mogelijk een exemplaar toege-
zonden. Een duidelijke en volledige ver-
melding van naam en adres is ten zeerste
gewenst.

Nadruk verboden.

Prijs f2,—